

& Phil. Dec. conf. dclxviij. secundum ea: vbi respondit, non valere depositionem factam ex pecunia non vsuali. & D. Col. Guy. in prag. sancti. in titu. de annatis, §. itē fuit, in verbo, vsuali. Et vide etiam hīc, quā dicam infra titu. procedente, §. iij. in verbor, *faire son offre*, quā est g. l. iij.

EN TELLE QVANTITE QVIL VOVDRA,
EAM QVANTITATEM QVAM VOLVERIT. GLO. XXI.

VIDAM hinc trahunt, non satis esse vnum nummum, id est, vel quadratē, quem liardum Galli appellant, vel Caroleum quem vocamus, vel alium vnū, sed plures necessariō esse offerendos, tanquam ea verba, *en telle quantité*, nune-
 rum veluti significet: vt probatur in l. si ita legatū, in princ. & ibi Iac. Aret. Bar. & alij, ff. de leg. j. & in l. hāc enūtiatio, ff. de ver. sign. Qui quidem numerus in vno consistere non potest, vnum enim non esse numerum, sed principium numeri, scribit Ma-
crobius lib. de Somnio Scipionis, non semel & ē nostris Accursi. in l. si quis ante, ff. de acq. poss. & in §. affinitatis, Insti. de nuptiis. & Bal. in c. cum in iure, circa medium, extrā de elec. & Aug. conf. lvj. quā reformatio, ante fi. Et scribit Priscianus li. v. in tit. de numero, quod in vno pro-
priē numerus nō dicitur, sed abusuē. Et optimē facit tex. in d. l. si quis ante, vbi vnus nūmus, & pretium, tanquā diuersa ponitur, veluti nūmus, non sit pretiū, siue in eo non possit consistere.

2 ¶ Verum dispercam, nisi istī, licet sint ex primis nostrā Gallīe Iuriconsulti, toto (quod aiunt) cōlo errant. Nam etsi quantum & quantitas ad numerum quandoque referuntur, vt suprà diximus, non tamen ad id tantū, sed & ad amplitudinem, id est mensuram, atque pondus, vt apertē probat l. quisquis, ff. de leg. iij. & voluit gl. j. in l. j. & ibi Bar. post prin. C. de acti. & obli. & in l. generaliter, in verbo, partem, C. de episc. & cleri. quā quidem de vno æquē dicuntur, atque de multis, sicuti etiam qualitas, latitudo, lōgitudo, & alia id genus. Nam & qualitas & quantitas idem subiectum propemodum respiciunt, l. qui bonis, ff. qui bon. ced. poss. vt & illa alia, vt videre licet.

3 ¶ Dicimus enim, qualis quātūsq; vir, equus, ager, fundus. nam & in l. certū, ff. si cer. pe. dicitur qualis quātāq; de re quapiā. & in l. cū soluta, ff. de cond. indeb. & in l. stipulationū quā dā, ff. de ver. obli. & iterū in l. si constāte, C. de donat. ante nupt. fit mentio quātūtatī, & æquē in vno tantū procedūt, ac in pluribus, vt omnibus videre licet. Plautus in Amphitrione, de vno tantū loquēs, Obsecro hercle, quantus & quā validus est? Et iterū in eadem fabula, Quantus amator, dicit. Et Plinius in Panegyrico: Sa pe ego mecum, P. C. tacitus cogitaui, quā quantū esse oporteret, cuius ditione nutūque maria, terrā, pax, bella gerantur. Et Virgilius lib. ij. Aeneid.

— Qualisque videri

Caliculis, & quantū solet. —

Et iterum libro tertio:

Nam qualis quantūque cauo Polyphemus in antro.

Et Homerus lib. xxij. Iliados de Achille,

Ὅν ἐν, ὅσῳ, ῥε δέον ἢ δ' ἀντα νόον.

Quantus erat, qualisque, deus enim contrā similis erat.

Et ē nostris Spe. in titu. de fructib. & interesse, §. viso, col. j. vers. sed quomodo, dicit quantitatis appellatione compræhēdi quamlibet rem singularem, per d. l. quisquis, ff. de leg. iij. Ideoque vix possum accedere Alciati sententiæ, qui in libro primo eius quod interest, fecit in hac re discrimen inter quantum & quantitatem.

4 ¶ Sed vt hæc lucidius intelligas, Aristote. in li. 2. in 1. p. 1. a. 5, in quolibet subiecto decē predicamēta cōstituit, inter quæ & quātūtatē reposuit, ex quo potes intelligere, & de vno dici. Et id quoq; post eū astruxerūt ē nostris Azo, in proæmio Sumæ, & Bal. in l. de quib⁹, col. antep. & seq. ff. de legi. Et bene etiā facit tex. in d. l. quisquis, & quod ibi scripserunt gl. & Bar. ff. de leg. iij. & in l. aut facta, in prin. ff. de pœn. vbi delicta septē modis cōsiderāda sunt, inter quæ reponit qualitatē, & quantitātē. Postea autē in §. quantitas, scribitur quātūtatē discernere furē ab abigeo. Nam qui vnum (inquit) suū surripuerit, vt fur cōrebitur. Et in l. j. §. quod autē ait, ff. ne quid in flu. publico, quā loquitur de quātūtatē aquæ. Ex quibus vides, & quantitātē de vna re dici.

5 ¶ Quid quod ipse Aristoteles lib. Politicorum primo, c. vj. scribit nummum signo quopiā primum fuisse impressum, ad demonstrandā illius quantitatem. Ex quo etiam clarissimē omniū intelligis, quantitatem de vno nummo dici, eamque pro æstimatione nummi accipi, vt etiam apertissimē probat l. cū affirmes, C. de libe. cau. vbi dicitur, dato nummo certā quātūtatī: vt hinc liquidō cognoscas hæc verba, *en telle quantité*, significare, talis æstimationis, ponderis, magnitudinis, quam consanguineus offerens voluerit, ita scilicet vt nihil intersit, an sit de-

narius simplex, an duplex, an liardus, an item solidus aureus, aureus, argenteus.

Quantitas duplex. ¶ 6 ¶ Nam vt id clarius declarem, scire debes, duplicem esse quantitatem, vnam quam cōtinuam appellat, alteram discretam: illam dici de re vna, & ad numerum nihil pertinere, hanc autem de pluribus, & ad numerum referri, vt tradit Aristo. in eo. lib. *αλμυρική* c. vij. & colligitur ex no. à Bar. & aliis in l. qui quartam, ff. de lega. j. eodem Bar. in trac. de testib. c. xxvij. incip. qualitas. Bal. in Auth. hoc amplius, ante fi. C. de fideicom. & in l. data, col. vij. vers. dicit testis falsum. C. qui accus. nō pos. & in l. j. col. iij. vers. modò ego quero, C. de senten. quæ sine cer. quanti. & clarius in c. cum causam, col. v. vers. secundum prædicamentum, extrà de testib. vbi scienter dicit, quantitatem continuam esse augmentū substantiæ, l. inficiendo, §. infans, ff. de furtis. quæ loquitur de infante, qui ita creuit, vt adolescens fieret. & ita in eo est quantitas continua, id est, augmentum substantiæ. Quantitas autem discreta est augmentum numeri. Hæc ibi, ex schola Philosophorum. Nam & Galenus non minùs philosophia, quàm medicina, illustret, in libro de Differentiis morborum, Neque, ait, cuiuspiam obscurum est vtranque passionem, tam quæ ad numerum, quàm quæ ad magnitudinem pertinet, in prædicamento quãtitatis posse locari. Si quidem quantitas aliud continuum, aliud discretum, quod & quantū propriè, sicuti & continuum, *αλμυρική* apud Græcos appellatur. Ex hisque illud est Quintiliani, lib. ij. c. iij. Quantitatē quæ dupliciter à posterioribus diuisa est, quàm magnum, & quàm multum sit.

In vno nummo consistit mutuum. Idem iudicandum de principio actus, ac de ipso actu. ¶ 7 ¶ Quin & si hæc non subsisterent: necessariòq; quantitas ad numerum tantum referretur, non tamen concluderet, vnum hic nummum non satis esse ad oblationem. Nam scribit Albe. post Petr. Cy. & Old. in l. j. §. mutui datio, col. pen. vers. item quero, & ibi quoq; post eos Phil. Dec. in vtraque lect. ff. si cer. pet. quòd in vno nummo consistit mutuum, quia vnus est principium numeri. & idem iudicamus de principio actus, quod de ipso actu, per l. non ideò, C. de hæred. insti. Et idem quoque voluerunt Cyn. Bald. Ang. & Corne. in d. l. non ideò, vbi ex hoc dicunt, emptionem posse fieri vno nummo. & rursum idem Cy. in l. maritus, & ibi quoque Pau. Alex. & Ias. C. de procu. Bart. in d. l. si quis ante. & ibi quoq; Alex. Franc. Are. & Ias. ff. de acqui. poss. Colle. in c. vt mensuræ, extrà de empt. & vendit. Bal. in d. §. affinitatis, Insti. de empt. Pau. Cast. in l. j. col. j. C. vnde vir & vxor. & consi. exc. nouiter reuocatur in dubium, col. j. lib. ij. vbi & ex hoc dicit, idem iuris esse de vnitare, ac de numero. sicut quod iuris est in affinis, idem esse in viro & vxore: qui ipsi nō sunt propriè affines, sed principium affinitatis, per d. l. maritus. & ex externis scriptoribus Laurentius Valla lib. j. Dialecticæ, c. ij. vbi fortius tenet, & probat, vnum esse numerū, vt etiam è nostris voluit Ioan. And. in proëmio vj. & Philip. Deci. in d. §. mutui datio in priorilect. Nam & quodammodo vir & vxor affines etiam dicuntur, d. l. non ideò, & l. quod Seruius, & ibi glo. Bart. & Bald. ff. de condi. caus. da. Et facit, quod de vno tradit Bal. in c. j. §. & quia vidimus, ad fin. tit. dar. pos.

Numerus pluralis an in vno procedat. ¶ 8 ¶ Et hæc haud dubiè procedunt cum eadē est vtriusque ratio. Sicuti etiam in simili dicimus, numerum pluralem, in vno quoque procedere, si eadem sit ratio, ex sententia Archi. Io. And. Domi. & Recetiorum in c. j. de rer. permut. lib. vj. Bal. & Pau. Cast. in l. j. C. de condi. infer. cum aliis concord. à me collectis in repet. l. si vnquam, in verbo, suscepit liberos, nu. 215. sed vtrumque sit. Vt amplius (ni fallor) non sit dubitandum, quin satis sit vnum nummū offerri. Id quod etiā apertè indicat §. huius tit. iij. in verbis, *la piece d'or, ou d'argent, qu'il aura consentie.* & rursum, §. seq. ibi, *perdra la piece d'or ou d'argent qu'il aura baillé.* sed apertius in §. vij. ibi, *mais suffit faire offre d'une piece d'or ou d'argent:* quæ verba cum clara sint, nullus iam est dubitationi locus relictus, quantum ad nostram consuetudinem pertinet.

Quantitas incerta pecunia, an semper numerum significet. ¶ 9 ¶ Sed vnum tamen non omiserim, quod admodum ad stipulatur priori illi sententiæ: illud scilicet, quòd quando hæc dictio quantitatē adiungitur pecuniæ, semper numerum significat, l. hæc venditio, §. huiusmodi, & ibi glo. & Bal. ff. de contra. empt. idem Bal. in d. l. j. col. ij. vers. sed immediatè, C. de actio. & obligat. & Fabia. à monte S. Sab. in trac. empt. & vendit. in v. quæst. princ. col. v. vers. circa secundam. Sed an ist text. id probet, videant cæteri. Super eo autem text. & glo. illius, vide Bart. in l. feruus legatus, §. qui quinque, ff. de lega. j. & Rom. in l. si certos nummos, ff. de verb. oblig. At huius contrarium supra probauimus ex Aristotele, qui quantitatem dicit esse in vno nummo: quod & nostræ leges, vt diximus, adstipulant. Et satis videmus eandem rationem esse, siue quis vnum nummum, siue plures offerat.

An pro duabus oblationibus diuersarū ¶ 10 ¶ At maius, perplexiùsque dubium est: si consanguineus faciat duas vel tres oblationes simul, scilicet duorū aut trium cōtractuum diuersorum: verbi gratia, emisti à me vnum fundū certo pretio, postea alio cōtractu emisti alterū: an sufficiat cōsanguineo meo venienti ad retractū harum duarū venditionū, offerre vnum nummū, qui plures minores valeat, scilicet Caroleū, qui decē denarios valet. Posset videri hoc casu non satis esse, sed tot esse offerēdos, quot sunt cōtractus,

Etus, ad quorum retractum venit consanguineus. Nam pro quolibet contractu vnus ad minimum nummus offerendus est. Si ergo sunt diuersi ac separati contractus, etiam diuersi ac separati nummi sunt offerendi, vt suus cuique nummus sit attributus: præsertim cum hæc à consuetudine pro forma & solennitate sunt obseruanda, vt declarat §. vij. & viij. infra. eo. titu. & in d. §. vij. expressè cauetur offerendam esse vnā peciā, vt vtr verbo Gallis peculiari, quo etiam vtitur consuetudo nostra. Qui fit ergo, vt vna pro duobus. aut tribus separatis contractibus sufficiat. cum forma præcise ac specificè adimpleri debeat, vt not. Bald. Ang. Pau. Cast. & Recentiores, qui afferunt concord. in l. j. ff. de libe. & posthu.

- 11 ¶ Ita quidem, vt eius omisio in qualibet, vel minima parte, actum vitiet. Ant. & Pan. in c. Pisanis, quod est vlt. extrà de reſtit. spol. cum concord. adductis à Fely. in c. cum dilecta, col. xxvj. vers. amplia decimis, extrà de reſcript. & Philip. Deci. in c. prudentiam, in iij. no. de offi. deleg. & dicemus etiam in tit. seq. §. iij. gl. vj. nu. 30. & quia etiam. Id q. etiam in actibus quantitiuis fauorabilibus. l. qui Romæ, §. Flauius. ff. de verb. oblig. Bald. in l. testamentū, C. de testa. & cōfi. ccl. considerandum est, lib. v. & laf. consi. cxvj. placet mihi, col. j. lib. ij. vbi etiam dicit procedere in causis pijs, ne quis interim cauetur retractum esse fauorabilem: de quo tamē diximus latè in præfat. Sed nec ei aliquid addi aut detrahi potest. Bal. in l. vlt. col. ij. C. de suis & legit. & alibi latius diximus. Nece quoque potest per æquipollens adimpleri, gl. in d. §. in verbo, tertio, de vita & honest. cleri. Bar. in l. non sunt liberi, ff. de statu. homin. cum cōcord. adductis ab Alex. in d. l. j. col. vlt. ff. de libe. & posthu. & Fel. in d. c. cum dilecta, extrà de reſcript. & Hippo. Marfil. consi. xxvij. solennem, col. ij. & iij. lib. j. ne quis etiam cauetur, vnum maiorem nummum multis minorib' æquipollere. De eo tamē, quod diximus de omisione in minima parte, vide quæ dicam infra tit. procedente, §. iij. glo. vj. nu. 31. & duobus seq.

Forma omisio in minima parte vitiat.

Etiam in actibus fauorabilibus & pijs causis.

Forma nil addi potest nil detrahi

Forma per æquipollens adimpleri non potest.

Forma in diuidua.

In forma, utile per inutile vitiat.

Solennitas omnis indiuidua.

- 12 ¶ Sed & ea res indiuidua est, hæredes palam. §. vlt. & leg. si is qui, & ibi Bal. in j. not. ff. de testa. cum si. Nam diuisio formam corrumpit, vt dicit Bal. in l. si seruus, circa medium, in addi. ff. si quis cauit. & vt idem quoque scribit in l. Pedius, post princ. in addi. ff. de arbit. forma est de genere indiuisibilium, cum qualibet mutatio in forma totū vitiet, secundum Iacob. Bu. in l. certi conditio, §. quoniam, & ibi quoque Albe. col. vlti. ff. si cert. per. quo etiam in loco Bald. ipse col. iij. versio. oppone quod utile est, dicit formam esse indiuisibilem, vt & dicit in d. l. testamentum, C. de testa. vbi etiam eam dicit inseparabilem, quod idem est: idēque in ea utile per inutile vitari. Quæ etiam fuit sententia Bart. in l. Græcè, §. illud, per illum rex. ff. de fideiuss. Ang. Imo & Recentiorum, in l. j. §. sed si mihi, ff. de verb. obligat. At idem Bald. in cap. cum adeo, col. ij. versio. contenti ex paruo, extrà de reſcri. dicit, quod forma ex integritate consistit. Sed & ipse in leg. si veritas, in ij. not. per illum text. C. de fideicomiss. dicit, quod omnis solennitas est indiuisibilis, ne quis etiam hic cauetur hanc rem non formam esse, sed solennitatem. & Alex. in l. is qui quadraginta, §. quædam, ff. ad leg. Falcid. & Philip. Deci. consil. ccccxxxij pro vera resolutione, col. j.

- 13 ¶ Hincque fit, vt conditio diuidi scindiq. non possit. l. qui duobus. & l. cui fundus. ff. de cōdi. & demon. & l. fistulas, §. per fundum, ff. de contrah. empt. & l. si ita fuerit, in prin. ff. de manu. test. & voluit Cyn. in l. si plures, C. de condi. inser. Alber. in l. statu liberos, §. j. in prin. ff. de statu lib. & Ang. consi. clxvij. testator in omnibus, col. j. Alex. cōf. lxxv in causa & lite paulo ante si. li. vij. & Doc. vbiq. Nempe quia conditio formam inducit, & solennitatē, Bal. in auth. vt liceat matri & auia, col. j. C. quando multi. tutel. offic. fung. poss. cum alijs multis concord. adductis à Recentioribus in l. ij. §. vlt. ff. de val. & pup. subſt. & à me copiosius infra, tit. procedente, §. ij. nu. 3. & eo quidem magis, & seq. Vt hinc intelligas, nihil hic obesse, si quis diceret quod si liardus, qui tres denarios valet. fuerit oblatu: pro tribus contractibus, ita diuideretur. vt quilibet denarius eius liardi cuiuslibet etiā contractui assignetur. Nam id posset procedere in rebus diuiduis, non in forma, quæ indiuidua est. Super eo tantum quod de cōditione diximus, vide l. cui vsus fructus in prin. ff. de vsu & vsufu. lega. & l. qui putat, in prin. ff. de acquir. hæred.

Cōditio nō scinditur.

Cōditio formā inducit

- 14 ¶ Porro nummus ipse in partes diuidi aut scindi non potest. Si enim ita fieret, ab eo auferretur forma publica, quæ necessariò in eo requiritur, iuxta l. j. ff. de contrah. empt. & l. j. & ibi Doct. C. de vere. numis. lib. xj. & gloss. in c. quanto, in verbo, parris, extrà de iureiur. & Bald. consi. ccccxcij. sciendum est, quod moneta, post prin. lib. j. & consi. cclxxvj. casus talis est, dominus, col. j. lib. iij. & Raph. Co. consi. cxxxvij. hoc maxime, col. vlt. vbi etiā dicit, quod autoritas monetæ non ex materia tribuitur, sed ex forma, qua perempta, perimitur & ipsa rei substantia, vt in simili tradit glo. in l. qui vsus fructus, in verbo, facta, ff. de vsufu. & alias, quæ in id allegat. Idēq. pecunia communis multorum non per scissionem, aut diuisionem singulorum corporum cōdicitur, sed per numeros totius, l. nam & si fur, & ibi glo. Iaco. Bu. Albe. Fulgo. Pau. Ca. & Recentiores, ff. si certum per. & l. cum Stichus, ff. de soluti. glo. in l. singularia, in vj. speciali,

Nummus scindi non potest.

pecuniæ, & ibi Bar. Albe. Fulg. Ro. Alex. & Iaf. ff. si cert. pet. ex quibus Alex. rationem reddit, quia si corpus ipsum cuiuslibet nummi diuideretur, redderetur inutile.

*Naves se-
ta.* 15 ¶ Et sanè, si quis nummū scinderet, perinde faceret, ac si naues singulas diuideret, quod fecisse dicitur Quintus Fabius Labeo, qui cū à rege Antiocho, quē bello in perauerat, ex tūdere icto dimidiā partem nauū accipere deberet, medias omnes secuit, vt eū tota classe priuaret. Autor Valerius, li. vij. c. iij. & è nostris reulit Flor. in l. si familie, quæ est antep. ff. fami. ercib. vbi & hoc improbat, & allegat d. l. nā & si fur. §. vlt. qui loquitur de numis, ex quo aperte intelligis, illum idē intelligere de numis ipsis. Hinc & iocus Casellij Iuriconsulti, qui mercatori cuiuspiā interrogati, quonā modo nauē cum socio diuideret respondit, Nauē si diuidis, nec tu nec socius habebis. Autor Macrobius Satur. lib. ij. c. vj. §. Simile autē traditur de Cāpanis qui cūm sōdus cū hostibus pepegissent, ea lege vt eis dimidiā partē armorū traderent, dilectis armis dimidium eos recipere iulerūt, autor Polyænus lib. vj. Stratagematum. Ina & hīc, si Caroleus inter duos diuidatur, neuter sociorum Caroleum habebit. In ea autem l. nā & si fur. §. vlt. Iaco. But. & Alber. ex eo inferunt ad quæstionem de vetula, quæ vēdidit dimidiam partem ficum, quas emptor petebat medias omnes etiam diuidi, volens scilicet facere locum proverbio *oīna iūq̃iē*, id est, ficos diuidere. Cuius meminit Martialis li. v. epigrammaton in Calliodorum. Adeo autē nummus omnino scindi non potest, vt nec radi quoque impune possit, l. qui cūq̃, ff. ad leg. Cornel. de falsis. Illud autem indiuiduum dicitur, cuius partes separata mutāt dīnitionem totius, & cuius integritas minui non potest, stante realitate ipsius lubicēti, vt sunt verba Bald. in c. §. j. col. ij. versū. sed quare dicitur tit. de contro. inue.

*Intellec-
ta
diuiditur
aliās indi-
uidua.* 16 ¶ Quod si quis aduersus hęc dicat, quōd licet nummus re ipsa diuidi non possit sine corruptio-
*Pluralitas
vel singula-
ritas for-
malis, non
resoluitur
vtrunque.* ne ipsius, tamen intellectu & commoditate potest: vt & seruus communis, qui quidem corpo-
re ipso diuidi non potest, intellectu pot. est, vt expressim dicitur in l. seruus communis, ff. de sti-
pu. ter. vt sic ex ipso intellectu & mēte singularitas diuidatur resoluaturq̃; in pluralitatem: vt
in simili dicunt Guil. Cu. & Albe. loquentes de equo, in l. vbi autem, ff. de condi. ob turp. cau.
& Bald. in l. cūm inter, per illum tex. C. de fideicom. libert. Nam intellectus potest alio modo
res considerare & metiri, quā sint secundū corpus, vt per Bar. in l. ambitiosa, col. iij. versū.
sed contra opinion. ff. de decre. ab ord. fac. & quod not. in c. praterea. de appel. & per Pau. Ca.
consec. xlv. videtur dicendum dictam separationem, lib. j. quod repetitur cons. cccxv. eo. li. vbi
ex hoc dicit, quōd licet iura incorporalia non patiantur commixtionem, neque si separationem
corpore, intellectu tamen patiuntur: vt probatur in l. ea quæ, C. familie erciscundæ. vbi ipso
iure & ex lege, & sine diuisione nomina diuiduntur, licet aliās nō recipiant diuisionem, quē
huc proxime accedit. Huic statim illud responderi potest, quōd cūm pluralitas, vel singulari-
tas est de forma, non fit resolutio vnius in alterū ex intentione glo. not. in l. iij. §. hoc autē à supe-
riore, ff. de itinere actūque priuato, prout illam intelligit, & dicit sing. Nicol. Euerax. vir certē
legalis doctrinæ peritissimus in locis legalibus, in loco à numero, vbi & de hoc dicit esse tex.
in l. cūm hī, §. si Prætor, ff. de transactio. Et facit etiam ad prædicta, quod in simili dicitur in l.
de pupillo, §. si in pluribus, ff. de ope. no. nun. quōd si in pluribus locis opus fiat, nō sufficit vna
nuntiatio pro omnibus, sed sunt plures necessariæ, & consequenter plures remissiones. Ibi que
dicit Bar. in princ. id procedere, etiam si ea loca adeo sint propinqua, vt in omnibus simul exau-
diri possit vnica nuntiatio. De quo & tu vide Ang. & Roma. ibi. j.

*Vna auto-
ritas an
vltis acti-
bus suffi-
ciat.* 17 ¶ Veruntamē contrā facit tex. not. in l. accipiēti, ff. de auto. tut. cuius hęc verba sunt: Accipien-
ti, & edenti iudiciū, idem tutor autor vtrique fit. Sed hoc vtrūm ita est, si bis autor factus est,
an & vna autoritas sufficiat, eo animo, vt ad vtrunq̃e pertineat, dubitat quidem Pomponius:
sed fortiter defenditur sufficere vnam autoritatem. Et cum tex. Bar. ita summat, vt cum no-
stris loquar: Vna voce potest interponi autoritas duobus diuersis actibus. Et sic vides Bar. in-
telligere eum tex. etiā in diuersis actibus, vt & intelligunt gl. & Albe. ibi. quod magis mirum
est, cum autoritas pro forma interuenire debeat, vt per Doct. in d. l. j. ff. de lib. & posth. & Fran.
Are. in l. Galius, in princ. col. iij. versū. ex quibus iuribus eod. tit. cum si. Et tamen vna (vt vides)
autoritas, id est, vna verborum conceptione prolata, satis est pro duobus actibus. Quāquā
eum tex. malo intelligere in vno eodēque actu, eodēque iudicio, siue causa, in qua scilicet
alter pupiliorum actor est, alter reus. vt etiam intelligi posse contendunt glo. & Bar. ibi, & ita
non admodum obstat his, quæ pro contraria parte dicta sunt. Tu autem cogita: nam si Pom-
ponius, vnus ex præcipuis nostris Iuriconsultis, dubitabat quid hic dicendum esset, quis no-
strum non dubitabit: Sed quod multum mireris, nec Accursius, nec alij hoc in loco declara-
uerunt, quam ob rem potissimum illic esset dubitandum, sed iam ex iis, quæ diximus, planē
intelligis.

18 ¶ Facit item contra illam sententiam glo. not. in c. propriē in verbo, trium milium, de conse.
di. iij.

di.iiij.quod vnica aqua infusione & verborum prolatione possunt plures baptizari, per eum *Vna aqua* tex. quo traditur Petrum Apostolum vno die tria millia hominum baptizasse: neque enim id *infusio* & aliter, quàm suprà diximus, fieri potuisset. & idem quoque voluerunt Hosti. & Io. And. in c. j. *verborum* vterq; col. ij. & ibi quoque Anto. etiā col. ij. extrā de baptis. idem Hosti. in summa eiusdē tit. §. *prolatio*, quæ sit eius forma, col. ij. vers. licet autē. Io. An. in c. delictum, & ibi quoque Alberi. nu. 7. & 8. *an pluribus* de reg. iur. lib. vj. nam vt id scias, Alber. etiam in quadam c. illius tit. commentaria edidit. Lap. *baptizatus* alleg. viij. præsentatus, paulò ante medium: & Theologis Diuus Thomas in iiij. senten. di. iij. *sufficiat*. q. j. art. ij. Id quod multum hīc notandum est, cum ex omniū & Theologorum & cano. sententia nihil magis sit ē forma, quàm illa aquæ immersio, & verborum prolatio. Tamen Hosti. & Ioan. And. in d. c. j. dicunt tutius esse, vt singuli baptizentur, per quædam iura ab his allegata. Thomas autem, vbi suprà, tradit eum peccare, qui sic vniuersum multos baptizat.

19 ¶ Tu autem interim ad comprobationem prioris sententiæ, qua dictum est, videri necesse esse *Testamentis* duos numeros offerri ad retrahendum duorum contractuum, vide tex. in l. patris & filij, ff. de vul. *patris & filij*. ga. & pupil. substi. vbi quia patris & filij impuberis testamentū pro vno eodēque testamento *ly vnū cen-* habetur, vt etiam dicitur in l. qui plures liberos, §. j. ff. eo. tit. & in l. pen. ff. quædamdo. testa. aper. *seri, vnā m-* & in c. si pater, de testa. lib. vj. Ideo etiam iidem testes eadēque signa sufficiunt, id est, vna pro *que in eo sa* omnibus solennitas: tanquàm scilicet à contrario sensu cōtrarium videatur, si non vnū idē- *tis esse solē-* que testamentum censeretur: quia tunc solennitas in vno appositā, in altero repeti iteratque *nitas em.* deberet, vt etiam clarius aperit tex. in l. si quis eum, §. j. eo. tit. de vulga. & pupil.

20 ¶ Sed quod ad posteriorem sententiam facit, Bar. in d. l. patris, ad fin. asserit, & post eum ceteri *Testamentis* Recentiores, quod si in eadem charta scripta sint plura diuersaque testamenta, sufficiunt iidē *pluribus*, septem testes omnibus his simul adhibiti, atque etiam vna voce, ar. l. iij. ff. de duob. reis. *Quin an vna suf-* plus voluerit Iac. Are. Iac. Ra. Pet. Cyn. in addi. Alber. Bal. Ang. Imo. Alex. & Fran. Are. ibi, vt *ficiat solē-* etiam id procedat, si simpliciter fuerunt testes adscripti in ea charta. continente simul plura te- *nitas.* stamenta, nec expressum est, quod pro omnibus sint adhibiti: tamen illi pro omnibus adhibi- *An testes* ti esse censentur, & sufficiunt, per tex. in l. si quis ex argentariis, §. si initium, ff. de eden. *Quo in cēsentur ad* loco idem voluit Bar. col. xij. vers. septimò dixi, & Bal. post Nicol. Mare. in l. omnium, col. ij. ver- *hibiti omni-* fic. sed Nico. C. de testa. vbi tamen dicit, hoc non esse dubium in testamentis cōnexis, d. l. patris *bis testamē-* & filij, quati dubitet de aliis. & Steph. Bertran. consil. xliij. venditio, col. vlt. ante fil. lib. ij. *tis eiusdem* chartæ.

21 ¶ Tamen in hoc vltimo casu, in quo scilicet id expressum non est, contrarium voluerunt Ra- *De eadē re.* pha. & Pau. Cast. in d. l. patris & filij, requirentes scilicet expressam omnium testamentorum mentionē. & sequitur Ange. Aret. in §. igitur, in fin. Instit. de pupil. substi. & Viglius Zuiche- mus Phrysius, vir & eloquentia, & legum peritia clarus, in eodē loco, & latius in §. sed & vnū, qui est pen. Instit. de testa. ordi. Nam speciale est (inquiunt) in testamento patris & filij, vt vna pro omnibus solennitas sufficiat, vt satis declarat d. l. patris & filij, ex hoc significās in aliis al- teram tantam requiri, argumento l. quod verò, ff. de legib. Quod & Ioan. Fab. ibi, in fi. sensisse videtur, cum dicit, loquens de hoc casu, Causæ tamen, quod testes pro vtraque parte rogentur, & alia solennitates obseruentur.

22 ¶ Sed pro alia sententia rursum facit, quod traditum est à Bal. & Sal. in l. eò quod à multis, per *De eadē re.* illum tex. C. si certum pera. quod vna subscriptio vnūque sigillum tabellionis potest authen- ticare, vt ipse Bal. loquitur, id est, authenticos efficere mille contractus præcedētes, quibus sci- licet subest vna subscriptio, atque vnum sigillum. Ideò, vt & ipse subdit, quod de tempore dici- tur in d. l. si quis ex argentariis, §. si initium, ff. de edend. habet locum & in subscriptione, & in signo tabellionis, quod admodum est no. & idem propè voluit ipse Bal. in rub. C. de fide instr. col. vij. vers. modò incidit hīc questio. & Ange. in d. §. si initium, in prin. & in l. Lucius, ff. de tes- tamen. mili. Rapha. Fulgo. cūsi. lvj. queritur quomodo, in fin. Stephan. Bertran. consil. cc. visō casu, col. j. lib. j. & d. consil. xliij. venditio, col. ij. in princ. lib. ij.

23 ¶ Facit etiam tex. in l. Titia, §. vlti. ff. de verb. oblig. vbi ita ad verbum scribitur, Quoties pluri- bus specialiter pactis stipulatio vna subicitur, quamvis vna interrogatio, & respōsum vnum subiciatur, tamen perinde haberi, ac si singulæ species in stipulationē deducæ fuissent. & alia quoque multa similia, quæ nos colligemus infrā tit. procedente, §. ij. nu. 67. quæ tamen hīc addu- citur. Ex quibus vnum non prætermittā, huic loco accommodatissimū, quod tradunt Ange. & Fran. Are. in l. duo rei, per illum tex. ff. de duobus reis, sufficere pluribus libellis vnica cōtesta- *Vna pluri-* tionē litis vna oratione complexā, per tex. in d. l. accipienti, ff. de aut tut. & sequitur Barb. in c. *bis libellis* illo vos, col. j. extrā de pigno. Nā constat litis contestationē esse de forma & solennitate iudicii. *cōtestatio.*

24 ¶ Illud autē, quod suprà in priori sententia diximus, de nūtiatione operis, quæ sit pro pluribus *Vna nun-*

biatio pro
pluribus lo
cis aut ope
ribus, an
sufficiat.

300

locis, idèd fit (neque enim id omittendum) quia in re præfenti fit nuntiatio: vt dicit text. in d. l. de pupillo, §. si in pluribus, ff. de oper. no. nuntia. & vt dicit Bar. ibi, quilibet locus debet nomi nari & demonstrari. Idcircoque debent fieri tot nuntiationes, quot sunt diuersa loca, l. scire de bem^o, ff. de verb. oblig. Ex qua ratione refellitur, quod idem Bart. dicit de locis vicinis, ex qui bus vna nuntiatio exaudiri potest, vt non satis sit: quia data tali vicinitate, diceretur in re præfenti omnibus nuntari. Et ita dicebat Iaco. Aret. ibi, quem (licet repræhendat ipse Bartol.) se quuntur tamen Rapha. Co. Pau. Castren. & Iason ibi.

Quæstio
princip. de
cisto.

25 ¶ Et ex his redditur admodum dubia ac perplexa hæc nostra quæstio. Tamen omnibus intro spectis, in eam potius sententiam inclinarem vt satis sit pro multis retractibus, multorum sci licet contractuum, simul factis, vnum tantum nummum offerri, qui æstimatione minorum num morum diuidi possit: hancque quæstionem esse de bono & æquo, in quo genere plerunque sub autoritate iuris scientiæ perniciose erratur, vt post Celsum adolescentem scribit Paulus in l. si feruum, §. sequitur, ff. de verb. obligat. Quamquam huic scio responderi posse, retractum non esse ex bono & æquo, sed potius ex summo strictoque iure, vt dicemus infra eodem titu. §. xxxv. eodèmq; penult. in verbo, *d'estroit droit*.

DE RETRAICT LIGNAGIER, §. SECUNDUS.

ET SI l'acheteur respond, qu'il luy plait receuoir le dict retrayant audict retraict, il peut prendre & receuoir le dict offre en deduction & rabat du prix: & doit declarer par serment le prix, que la chose luy couste, & mōstrer son cōtract. ^a Et si le retrayant veut, il luy peut faire faire serment, ^b que c'est le loyal prix, qu'il a payé sans fraude. ^c

ET SI emptor responderit velle se retrahentem admittere, potest recipere oblatam pecuniam in pretij deductionem, debetq; sacramento declarare pretiū quo res sibi empta est, cōtractumq; suum exhibere: ^a eumq; cognatus si velit iureiurando adiget, ^b si tene illud verum pretium, quod sine fraude soluit. ^c

MONSTRER SON CONTRACT. CONTRACTVMQVE SVVM EXHIBERE, GLO. I.

Alind con
tractus, a
liud instru
mentum.

QUID hic vult dicere nostra consuetudo his verbis, ostendere suum contractum: Qua in re illud te scire oportet, aliud esse contractū, aliud instru mentū: sicut aliud continēs, aliud contentū. l. rerum mixtura, & l. eum qui ades, ff. de vluc. Et id quidē satis ex eo liquet, quod nostris legib⁹ statuitur, valere contractū sine instrumento. l. cum res, C. de probat. & l. cum instru mentis, C. de fi. instru. Est igitur instrumentum scriptura notarij de con uentione partium. Contractus verò est ipsa conuentio, vt declarat Bart. in l. si quis legatum, col. ij. vers. aduerte appello, ff. ad leg. Corne. de falsis. & Bal. in l. vlti. C. de fal sa cau. adiect. lega. vbi facit differentiam inter contractum dotis, & instrumentū dotis. & cons. cccclxliij. ad euidentiā, in prin. lib. j. Ant. & Pan. in rub. extrā de fide instr. Pet. Anch. in repe. c. j. char. 42. in paruis, vers. sequitur alia quæstio, extrā de cons. Alex. cons. cxxij. viso processu vtriusque, col. j. vers. quod etiam alia, li. ij. Firmia. in tra. gabel. in sexta parte prin. q. ij. & iterum in tertia parte octauæ partis prin. in xxv. q. & Soci. consil. xxxij. in præfenti, col. ij. versic. quibus non obstat, lib. iij. & Doct. sape.

Renūtiāns
instrumen
to, non re
nuntiat cō
tractui.

2 ¶ Et vt magis differentiā hanc intelligas, qui renuntiat instrumēto, non intelligitur renūtiare contractui in eo cōtento, sed tantum probationi ipsius instrumēti, vt voluit Bal. in l. Labeo, §. j. vers. quid si quis, ff. de pactis, per l. iij. C. de fide instr. Et vitiatu annullatq; instrumentu, non vitiatu annullatq; cōtractus, si modò de eo aliās appareat. Imo. Rapha. Co. Pau. Ca. Alex. & Ias. in l. feruū filij, §. cum qui chirographū, ff. de leg. j. idem Rapha. in l. huiusmodi, §. si ita, eo tit. Pau. Ca. cons. xlviij. videtur dicendum dictum cōpromissum, col. j. vers. constat autem, lib. j. & latius

& latius confi. lx. notandū est primò quòd licet, col. j. lib. ij. & iterum confi. lxxv. notandū quòd *Instrumen*
præfatum statutum, in primo dubio, eo. lib. ij. & Firmia. vbi suprà Alex. conf. clxx. vifis statutis, *to vitiato*,
col. j. verfi. pro hoc facit, lib. vij. & Soci. conf. ij. in caufa testamentaria, post prin. lib. iij. & confi. *nō vitiatur*
xci. in caufa domini Antonij, col. vj. verfi. primum probatur, eo. lib. iij. Fel. qui alios citat, in c. *contractus*.
capitulum, col. xiiij. verfi. & pro istis facit, extrà de refcrip. & Steph. Bertr. confi. cclxx. perfeueran
do, nu. 2. & 3. lib. iij. & confi. xxxiiij. etiā fupposito, in prin. lib. iij. & Phil. Dec. con. clxx. cuius fu
do, nu. 2. & 3. lib. iij. & ante hos, licet nullus memorarit. Ang. loquens de in
perfercriptio incipit, difpenfatio, col. j. & ante hos, licet nullus memorarit. Ang. loquens de in
ftrumēto mandati, col. cccij. vifis omnibus, col. ij. verfi. fuper fecundo. Nec item ē conuerfo vi
tatio cōtractu vitiatur in ftrumētū: quod magis mirum est: fed id tamen voluit Signo. cōfili
xlvi. in quaftione vertēte inter Iulianum, col. j. verfi. nec obstat fi dicatur. & Paul. Caft. duobus *Nec ē di*
locis pofterioribus. Quanquā huius vltimi contrariū tenet Bal. in l. vlti. col. vlt. C. de litigio. *uerfo*.

3 ¶ Porro idem Bal. in d. l. vlt. C. de fal. cau. adieft. leg. dicit, quòd statutum loquens de vno, non *Statutū de*
habet locum in altero. & fequitur Phil. Dec. confi. xvij. vifio puncto, col. vlt. Ideoq; & Imo. cōfi. vno *loquēs*
item xvij. in caufa, paulò ante fi. respondit, ex statuto iubente folu: gabellā ex quolibet instru- *non habet*
mento, eam non deberi ex contractu facto sine instrumento. aliud enim (inquit) instrumentū, *locum in al*
aliud contractus. Et in simili etiam dicimus, aliud esse statutum, aliud quod in eo continetur. *vero*.
Ideoque fi quis iurauerit feruare id quod statuto continetur, non liberatur iureiurando, etiam *Aliud sta*
si statutum reuocetur. Aliud verò, si iurasset feruare statutum: vt nuncupatum dicit Bal. in præ- *tutū, aliud*
ludis feudo. col. v. verfi. item nos dicimus, & post eum Phil. Deci. in c. cum venerabilis, col. xv. *comitum*
verfi. secundò istam conclusionem, de except. *in eo*.

4 ¶ Verum tamē hæc nostra cōfuetudo hīc contractū vſurpat pro instrumēto, vt satis indicat ea *Contractus*
verba (*monſtrer ſon contract*). Neq; enim cōtractus ipſe oculis mōſtratur ſed instrumentū, ſive *pro instru*
ſcriptura ipſius. & apertius declarat §. xxij. huius tit. qui loquēs de hoc eodē caſu, & alio ſimili *mēto inter*
vocat literas, quas hīc contractū appellat. Nā & literas probatiſſimi ſcriptores pro instrumētis *diſumitur*
vſurparunt. Tullius in oratione pro P. Quintio: P. Quintius Gallia ad teipſum venit in agrum *Littere pro*
cōmunē: eodēq; vbi non modò res erat, ſed ratio quoque omnis, & omnes literæ. Et rurſum *comitum*
ipſa noſtra cōfuetudo ſuprà tit. ij. §. item ij. qui eſt xvj. totius volu. cōſuetudinum, & aliis ſeq. *tiſ, Cicerō*
vocat etiam contractum in alio caſu ſimili. Quin in noſtris legibus nonnunquā reperimus em *ni*.
piones pro instrumentis emptionum: vt in l. ij. C. quæ res pign. oblig. poſſ. vbi gl. id expendit: *Emptiones*
vt etiam facit in l. j. §. j. in verbo, habitationem. C. cōmod. Et aliàs ſæpe in ſtatutis instrumen- *pro instru*
tum appellatur contractus, vt videre licet apud Pau. Caſt. d. confi. xliij. col. j. lib. j. *mentis em*
ptionum.

5 ¶ Et ex communi quoque vſu loquendi apud Gallos ita instrumentum vocare ſolemus, nomi *Ex cōmu*
ne ſcilicet contractus: ſecundū quem loquendi cōſuetum morem & ſtatuta noſtra intelli- *ni vſu lo*
gere debemus. l. librōrū, §. quod tamen Caſius, ff. de leg. iij. & l. Labeo, & ibi Bart. ff. de ſupel. *quendi con*
lega. & c. ex literis, le. j. extrà de ſponſa. & c. quamuis, & ibi Ant. & Pan. de verb. ſignifi. & c. quā- *tractus pro*
quā, & ibi Domi. ij. quaſt. vij. gl. in c. nonnulli, in verbo duas dietas, in prin. extrà de refcrip. *instrumēto*
Bal. loquens in ſtatutis, in l. j. in prin. ff. de ſuis & legit. Bal. confi. cxxxix. factum tale eſt, D. A. *Communis*
ante fi. lib. ij. vbi etiam id nuncupatum dicit procedere in ſtatutis: & confi. clxxiiij. ſtatuto ciui *uſus loquē*
tatis Veronæ, poſt medium, eod. lib. ij. vbi ex hoc dicit, quòd appellatio vulgi pro iure habetur: *di ſeruati*
& confi. ccccxiiij. quædam ſunt locutiones, ante fi. lib. iij. Raph. & Pau. Caſt. expreſſim quo- *duſ in ſta*
que de ſtatutis loquentes, in l. cum quidā, §. quod dicitur, ff. de acquir. hæred. Raph. Fulgo. qui *tutis*.
& ipſe de ſtatutis loquitur, confi. cxix. proponitur, col. vlti. cū ſi. collectis à Fel. in proœmio De- *cretalium*, & Alex. & Recentioribus in rub. ff. de oper. no. nuntia. & Barb. confi. xxxiiij. præcla- *Et in diui*
rè, col. xvj. verfi. ſtat modò, lib. ij. & confi. lvj. præclarè. col. pen. eo. lib. ij. & confi. lxxxviij. ſapiē- *nis ſcriptu*
ter, col. iij. verfi. capio modò, lib. iij. & Philip. Frac. in c. j. col. j. de iniur. & damno dat. lib. vj. vbi *ris*.
id dicit procedere & in ſtatutis, & in diuinis ſcripturis, & in priuilegiis, & in reſcriptis: & in c. *Et in priu*
quā ſit, §. j. col. ij. de elec. lib. vj. vbi & id præterea docet procedere in contractibus, & in vlti- *legis*.
mis voluntatibus. & in c. cupientes, col. ij. eod. tit. & libe. & Philip. Deci. confi. cxlvj. cuius hæc *Et in reſ*
ſuperſcriptio eſt, dubia, de quibus, col. ij. & confi. cccccxl. quaeritur in effectu, col. ij. & Steph. *ſcriptis*.
Bertr. conf. clxxx. vifis, nu. 2. lib. iij. Ex quibus etiam intelliges, id procedere in materia exorbi- *Et in con*
tanti & correctoria. aut alias ſtriſta & odioſa, vt etiam expreſſè voluit Angel. Aret. in §. j. in fi- *traſſibus*.
inſti. de legiti. agnato. fuceſſ. & Matth. Mathes. notab. xcvj. vnum mirabile, & Phil. Dec. confi. *Et in vlti*
ccccxl. quaeritur, col. ij. verfi. & ad hoc facit. cum aliis concord. adductis à Fel. in d. proœmio, col. *mis volun*
ij. verfi. ex quibus, & col. iij. verfi. & adde Do. & alibi ſæpe in eo proœmio. *tatibus*.

6 ¶ Vt tamen interim non omitam, quod dicit Bar. confi. lvij. A narellus, circa medium, q. com *Comunis*
munis vſus loquendi & intelligendi præualeat omni propriæ ſignificationi. Quod & repetit *uſus loquē*
confi. cxxxviij. hæc eſt copia, ad fin. vbi & ex hoc dicit, quòd id procedit in ſtatutis. & rurſum *diſpræuater*
con. cxlj. ſtatuto vrbis veteris, & confi. clxx. viſa quadā conſtitutione, col. j. vbi & illud præterea *omni præ*
dicit,

*prie signifi-
cationi.
Et omni re-
gula & o-
mni consti-
tutioni.*

dicat, ipsum communem vsum loquendi prævalere omni regulæ, omniq; constitutioni in in-
telligendis sermonibus. Quod & ante ipsum dixerat Oldr. confil. clxviij. ad primam q. in iij. du-
bio. Et quod etiam tradit Panor. alios citans, in d. c. nonnulli, col. j. extrâ de rescrip. in interpre-
tatione cuiuscunque dispositionis, primò recurrendum vsum loquendi. Cui
simile est & quod Alex. sapissimè scripsit, omnes dispositiones recipere interpretationē ab hoc
communi vsum loquendi, vt confil. ix. vñs verbis testamenti, col. j. vers. nec obstat si diceretur, lib.
j. & confil. v. circa primum. col. vlt. in prin. lib. iij. & confil. xxvj. videretur fortasse, post prin. eo. li.
iij. & confil. xlix. vñs processu, in fi. eo. lib. iij. & confil. cxliij. super primo. in fi. lib. iij. At Pan. ipse

*Et in qua-
cunque ma-
teria.*
in c. j. col. pen. vers. ad vnum tamen aduersas, extrâ de iudi. scribit communem vsum loquendi
in quacunque materia semper præferri proprio significato, siue id eliciatur ex definitione, siue
ex etymologia, siue ex iuris autoritate. Idem in c. ij. col. j. in ij. notab. extrâ de arbitr. dicit id pro-
cedere in omni materia, quantumlibet odiosa & restringibili. & sequitur Philip. Deci. confil.
ccccxxij. testator, col. ij. vers. in secundo dubio. Deniq; hæc procedunt, etiam si statutum sit, vt

*Etiâ si sta-
tut. adebeat
intelligi ad
literam.*
intelligantur statuta ad literam, siue vt iacent. Nam nihilo fecius in iis sequendus est communis
vsum loquendi ex sententia Iac. But. in j. confil. ff. & Bal. in l. omnes populi, col. pen. vers. tertio
nota. ff. de iusti. & iure. Anto. in procemio Decretalium, & ibi quoque Pan. col. iij. & Fel. qui &
alios allegat. col. v. vers. secundo amplia. Sed quibus adde Alex. qui id dicit not. confil. ccxj. pon-
deratis, post prin. lib. vj. lafon confil. ccv. in occurrenti, col. v. vers. item est aduertendum, lib. ij.
Imò verò Raph. Fulg. confil. xxvij. proposita, col. j. dicit communem vsum loquendi dare pro-
prium significationem vocabulo, per quædam ex iuribus suprà allegatis.

7 *An satia
est, charta
siue mēbra
nam cōsan
guineo ostē-
dere.* **¶** EST igitur hic, ostendere siue exhibere contractum, idem quod instrumentū ipsius contra-
ctus. Quod intellige, vt non satis sit chartam, siue membranam, siue papyrū, siue etiam perga-
menam, aliamve materiam, in qua contractus scriptus est, ostendere, siue exhibere conlangui-
neo, nisi eius legendi copia fiat, si id petat, vt proinde certior fiat de contractu & pretio ipsius:
per id, quod in simili tradunt D. à Rota, deci. clxviij. si in causa beneficii, in nouis, & Fel. in c.
guineo ostē- cum contingat, col. pen. vers. non obstat ratio, extrâ de rescri. De quo & nos abundè diximus
suprà eo. tit. §. j. in verbo, *dedans Pan.* in xvij. q. vbi omnino vide. Causa enim huius ostensionis
siue exhibitionis est, vt consanguineus certò sciat (vt diximus) ipsum contractum & pretium
eiusdem, vt intra tempus octo dierum, vt seq. §. subiungitur, curet restituendum ipsum pretiū,
alioquin excludendus à retractu, nisi id faciat: ad quam rem nihil efficeret solius chartæ osten-
sio siue exhibitio. vnde & in simili scribitur in l. Aristo, in prin. ff. de iure delibe. hisque copiam
inspiciendorum instrumentorum facere vt proinde instruere se possint &c. Nam & alias verba
sunt cum effectu intelligēda, l. si per alium, quæ est pen. §. docere, ff. ne quis eum qui in ius
vocat. est & ibi concon. in gl. Et vt scribitur in l. locū, §. hoc interdictum, ff. de tab. exhiben. exhi-
bere est materię ipsius apprehendendæ copiam facere. Et in l. quod & lex, §. ait Prator, ff. de li-
be. homi. exhi. Exhibere, est in publicum producere, & videndi tangendiq; facultatē præbere.
rēmque ipsam extra secretum habere. Et in l. ij. §. inspectio, ff. quædam testa. aper. ita scribitur,
inspectio tabularum etiam lectionē earum indicat. Id quod eo dicere volumus, quod aliquan-
do vidimus emptorem, qui volebat repellere consanguineum cui offeretū chartam emptionis
ostenderat, iuraueratque contractum pretiūq; eius esse verum, & sine fraude. vt hic fieri sta-
tutum est: & tamen noluerat consanguineo petenti eius legēdi copiam facere, tanquam satisfi-
fecisset statuto huic nostro: posteaque octo dies effluerant, intra quos consanguineus pretium
non obtulerat. Et cum lis coram me ageretur, admissi nihilominus consanguineum.

8 *Quid, si cō-
sanguineus
se subdu-
cat, ne ei
contractus
la lris contestation.* **¶** Quid autem, si cum emptor offerret, exhiberetque instrumentum emptionis consanguineo,
is aut videre aut legere noluit, & abiit: an nihilominus ei curet tempus octo dierum, de quo in
§. seq. Quod verum est, vt in simili tradit Car. Flo. in cle. causam, in princ. in xij. q. de elec. Per-
inde enim habendū est, ac si illud legisset, cum per eū steterit, quod nō legerit. l. Labeo scribit si
mihi, ff. de cōtrah. emp. cū multis si. & cōcor. à me collectis infra e. tit. §. xv. gl. ij. in verbo, *depuis*
la lris contestation. n. 7. idq; perpetuū est. Quibus adde gl. in c. si capitulo, in verbo, factū de cō-
ces. præbē. lib. vj. quæ dicit, quod si quis impedit, ne sibi fiat præsentatio, ea pro facta habetur.

9 *Citatiopro
facta habe-
tur cum ci-
tādus facit
ne citetur.* **¶** Et idē dicitur gl. de citatione & eā in hoc quoque sequitur ipse Car. Flo. in cle. j. in v. oppo. de
fo. compe. De quo est tex. in c. quon am, §. porro, & ibi Bal. & lares Maria. post alios, col. iij. extrâ
vt lit. non conte. & voluit etiam Inn. in c. cum inter. le. ij. extrâ de elect. & Bartol. in l. j. §. sed et si
quis. vers. sed & Aristo. & ibi quoque Albe. in vers. quod si vi, ff. quod vi aut clam, per tex. ibi.
& D. à Rota deci. cclxxj. si de mandato, in nouis, & Pau. Ca. in l. iij. §. Prator ait, circa medium,
ff. de dam. infec. & Ang. Are. in §. pœnales, col. ij. vers. in glo. corrupti feret, Instit. de actio. & bene
facit tex. in cle. j. vers. quia verò, de iudi. & in clemen. ij. vt lit. penden. Et simile de denuntia-
tione, quam emptor de lite sibi mora facere debet venditori, tradit tex. in l. si dictum, §. si præ-
sente, ff. de euic. cū dicitur, simili modo tenetur, qui curauit, ne tibi denuntiari possit, & est
simil

similis tex. in l. si ideo. §. præsentis, ff. eo. tit. & voluit etiam glo. j. in c. vlt. & ibi Ioan. And. Card. *Idem de in Flo. & plerique omnes, extrà de emptio. & vendi. Et idem de interpellatione probat tex. in d.l. terpellatione.*
 j. §. sed & si quis, vers. sed & Aristot. iuncta gl. in verbo, possit, ff. quod vi aut clam quem text. in tione.
 id dicit sing. Bal. in sua marg. in verbo, interpellatio, vers. ij. Et item de exhibitione nominum *Idè de exhi- bitione.*
 & insinuatione gradus & nominationum, tenuit D. Cos. Guy. in prag. sancti. tit. de collat. §. sta- bitione.
 tuit, in verbo, spectat. Et idem de defensione, quam Neapolitani vocant, tradit Mar. Afflic. in cõ- *Idè de pro- hibitione.*
 fti. Siciliæ incip. iurisdictionum, col. vij. vers. iuxta hanc quæstionem. Et de quacunque prohibi- bitione.
 tione & nuntiatione Albe. in d. l. j. vers. quod si vi, per eum tex. Et vide, quæ diximus suprà, eo. tit. §. j. in verbo, *dedans l'an*, in xvij. q. vers. ex quibus potest, qui est in nu. 105.

10 ¶ ILLVD Q VOQ VE non omittendum est, quod aliquando ex facto cõtingere vidimus, non satis esse, ostendere exemplū instrumenti, per tex. in simili in l. sancimus, C. de diuer. rescr. vbi in hæc verba scribitur, Sancimus, vt authentica atque originalia scripta, non exempla eorū insinuentur. & est idem tex. in §. sancimus, xxv. q. ij. neque enim consanguineus tenetur credere huiusmodi exemplo, auth. si quis in aliquo, C. de edend. Et generale est, vt in omnibus huiusmodi intimationibus authentica instrumenta necessariò sint exhibenda, per tex. in cle. cau- sam, de elect. in illis verbis, porrecto videlicet sibi sub scriptura auth. &c. iuncto fine eiusdem, vbi ita scribitur. Idè quoque in aliis casibus obseruari volumus, in quibus requiritur intima- tio facienda. Et voluit Ro. alia quādā allegās. con. cccxxxvj. circa propositū, col. ij. vers. ceterum nec sufficit. & Alex. qui alia multa citat, con. xc. visus processibus, col. pen. vers. superest, lib. ij.

11 ¶ SED Q VID, si nullum confectum est instrumentū de venditione: nam vt suprà diximus, *Si nullū fa- non necessariò requiritur. Quid igitur hic fieri debet, vt currat illud tempus octo dierum con- cūm est in sanguineo? Satisne erit, fidem testibus de venditione & ipsius pretio facere consanguineo? vt instrumentū in simili tradit Bar. loquens in protestatione in l. non solum, §. morte, col. xj. vers. circa primū, venditionis, ff. de ope. no. nuntia. Nam & pares vires obtinent testes & instrumenta, l. in exercendis, C. de quid hic sic fide instrum. & c. cum Ioannes, de fide instr. lmo & appellatione instrumentorum testes veniūt, rī oportet. l. j. ff. eo. tit. &c. peruenit, lej. de testib. cog. Spec. tit. de dilatio. §. vlt. quod cum datur, cum mul- Et an satis tis aliis simi. & concord. ibi collectis à Recentioribus. Id q; propriè, si credimus Bart. & Alcia. sit, testibus in l. notionem, §. instrumentorum, ff. de verb. signifi. fide facere.*

12 ¶ Et si magis credèdum esset iis, qui dicunt id non vere, sed ex interpretatione procedere: inter *De eadē re*
 quos est Accur. in d. §. instrumentorum, & Alb. in d. l. in exercendis, & Raph. Co. consil. xcvi. stante dicto statuto, col. iij. vers. item licet. lmo. in rub. de fide instr. & alij multi, quos videbis apud Fel. in d. c. peruenit, & in rub. extrà de fide instrum. & ibi quoque Philip. Deci. & Mat. Afflic. in consil. Siciliæ, inci. Iurisperitorum, col. v. vers. quærit hic Andr. Tamen cum hic sit eadem ratio in vtrisque, nihil prohibet, quin alterum sub altero comprehendatur, etiā in con- structionibus odiosis, vt probatur in l. filiū habeo, in prin. ff. ad Maced. iuncta l. iusta interpre- tatione, ff. de verb. signi. & notatur à Bar. in l. liberorū, in ij. q. princ. eo. tit. cum multis aliis con- cor. à metraditis in l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, nu. 145. similiterque renūtiatio.

13 ¶ Præsertimque id debet procedere in casu nostræ consuetudinis, quæ videtur vsa fuisse verbo *Argu. de instrumenti* (nam vt diximus ita intelligitur) quoniam frequentius venditiones rerum immo *instrumen- bilium* (de quibus hic agitur) fiunt per instrumenta. Ideòque non videretur exclusisse eas, quæ *tis ad testes* sine instrumentis fierent, modò testibus probentur, per ea quæ latè dicemus infrà eo. d. tit. §. xx. *& è diuerso*
 nu. 4. propterea hæc consuetudo & seq. Et aliàs valet argumentum de instrumentis ad testes, & è conuerso gloss. & Doc. in l. j. C. de vsur. gloss. in c. Abbate. §. vlti. in verbo, censeretur, & ibi Domi. col. vlt. de re iudi. lib. vj. laf. consil. cxxxvij. viso accuratè, col. j. lib. iij. quod satis probatur ex d. l. in exercendis.

14 ¶ Et huic sententiæ concinit, quod voluit gl. notab. in l. vlt. in verbo, depositionibus, in fi. C. de Lex vlt. de edic. diui. Adria. toll. quod beneficium eiusl. quod datur hæredi ostendenti testamentum non *edictio* diui cancellarū, non abolitum, nullūq; parte vitiatum, vt scilicet mittatur in possessionē hæredita- *Adria. col. tis, habet locū in hærede instituto in testamento nuncupatio, cuius nulla est scriptura facta, an habeat sed de quo constat testibus: tanquā eorum attestatio à iudice accepta & in scriptis redacta ha- locū in re- beat vim testamēti in scriptis conditi. & eam gl. sequuntur Iac. Butr. Guil. Cu. Bar. Bal. in iij. q. *flamētio nū Ange. qui dicit singu. Sal. Alex. Corn. & Philip. Deci. ibi. idem Iaco. Butr. in l. vlt. & ibi Bal. col. cupatio. iij. versu. idem si dicta, C. de fideicomiss. Alex. consil. xcij. repetitus, col. vlti. lib. vj. Philip. De- Statuta de ci. in c. ij. col. vlt. vers. c. xiiij. extrà de probatio. Ex quibus Alexan. d. consil. xcij. respondit, quod instrumen- si ex forma statuti instrumentum donationis debet insinuari intra mensem, alioqui donatio irris, habent- rita est: si de donatione non est factū instrumentum, sed ea testibus probata est, & eorū attestat- locum in tio publicata: debet donatarius intra mensem ab ea publicatione insinuare donationē, aliàs ea testibus irrita**

quorū dicta irrita manebit, ac si post instrumentum de ea donatione factum, ea non fuerit insinuata. Quæ in scripturam redacta, & de debito non fuit confectum instrumentum, sed de eo postea fuit facta probatio testibus, quorum dicta in scripturam redacta sunt, ea scriptura non secus habebit executionem, ac instrumentum si quod confectum fuisset. & sequuntur Recētores ibi, præter Ias. Sequitur etiam Alex. d. consil. xcij. lib. vj. & Mathef. not. v. nota quod cōtractus, & Fel. latē in c. sicut, col. iij. in j. declaratione, extrā de re iudica. Hippo. Marf. sing. cccclxxxiii. si vera loqui.

15 ¶ Quod si hæc non placeant in casu nostro, quia ex communi vsu loquendi, qui in statutis inspicitur, ut diximus suprà in eadem glo. nu. 5. & 6. testes non dicuntur instrumenta, ut dicunt Bar. & Alcia. in d. 5. instrumentorum, Imo. Fel. & Phil. Deci. in d. rub. de fide instrum. Fran. Arret. consil. li. si detur, post medium, & Firmia. in tractat. gabel. in ij. parte viij. partis prin. in xxxv. q. Ideo nec in ipsiis statutis testes comprehenduntur appellatione instrumentorum, ex sententia Imo. in d. rub. & Jacob. Bu. in d. l. j. ff. de fide instru. Igitur fortē dici posset, nec quidem abs re, in hac quaestione nostra nos esse extrā casum nostræ consuetudinis, si desit instrumentum: ideòq; nec si testibus facta fides fuerit, currere illud tempus octo dierum consanguineo. Nam ubi verba statuti non conveniunt, nec statutum quoque ipsum habet locum, l. iij. §. toties, & ibi Bart. & alij. ff. de dam. infē. cum multis simi. à me adductis in repe. l. si vnquam, in verbo, libertis, in princ. C. de reuoc. dona. Nec enim à verbis statuti recedendum est, l. quod constitutum, & ibi Bart. in princ. ff. de testa. mil. Et quod statutum non dicit, nec nos dicere debemus, l. si seruum, §. non dixit Prator, ff. de acqui. hered. Bal. in l. omnes populi, paulò ante fin. ff. de iusti. & iure, cum multis aliis concord. à me latē coaceruatis, in d. i. si vnquam, in verbo, libertis, num. 4. verba enim legis. Et quod omisum est à statuto, id pro omisso habetur, nec in eo locum habet statutum, sed ius commune, c. penul. de iureiur. & c. in nostra, de iniur. Bald. in l. si plures, col. viij. versu. iuxta prædicta formatur, C. de condi. inser. cum aliis concord. à me quoque congestis suprà, omnium nostrarum consuetudinum titu. v. §. iij. in glo. j.

16 ¶ Nec nouum aut mirum est, quod consuetudo nostra requirit probationem siue ostensionem instrumentalem, quando & in multis casibus de iure communi idem quoque requiritur, ut in l. si alterius, ad fin. C. si minor se maio. dixer. & Auth. sed nouo iure. C. si cer. pe. & l. testium. C. de testib. & leg. generaliter, C. de non num. pec. & c. porro, extrā de priuileg. & c. j. de censib. lib. vj. cum aliis multis si illic adductis à glo. in verbo, inscriptis, & aliis Doct. ibi. atque etiam à glo. in l. contrahitur, ff. de pign. & Spec. tit. de instru. ed. j. restat, versic. sed quid si vnus, & Guido Pap. decisio. Delphin. d. lxxxij. reperitur, versic. sed quæ sunt illa. Hincque valet statutum aut consuetudo, hanc probationem instrumentalem requirens, omnemque aliam reiiciens. Ray. in leg. cum quædam, ff. de iurisdictione omnium iud. Iac. But. Bar. Bald. Ro. Soci. & alij Recētores in le. certi conditio. §. quoniam, ff. si cer. pet. Spec. tit. de probatio. §. videntur, versu. sed pone. Ioan. And. in add. eiusdem tit. de fructibus & interef. §. vlt. col. pen. versic. Do. Iac. Butr. disputaui. Bal. in repet. l. ij. ad fin. ff. de l. ij. & consil. cxxxij. casus talis quidā fuit, ad medium, lib. v. Ang. in §. j. in fi. in Authen. ut sine prohib. mar. Sal. in auth. cassā, col. pen. C. de sacrosanct. eccles. Pet. Ancha in repet. c. j. in xliij. q. princ. versic. circa istam extensionem, qui est in charta 75. col. j. extrā de consil. & in cap. accessorium, char. antepen. versic. quartò quæro, de reg. iu. lib. vj. Imo. in c. auditis, extrā de integ. restit. & in c. ij. & ibi Ant. & Pan. de probat. Barb. consil. xix. scripsit propheta, col. ij. lib. j. Alex. consil. lxxvij. visō processu, col. j. lib. iij. quod duplicatur consil. lvij. lib. vj. cum aliis multis concord. quos videbis apud Fel. & Philip. Decan. d. c. ij. de probat.

17 ¶ Et hæc est communis opin. quanquā scio nonnullos id non admittere, & inter alios Bald. consil. cccxvij. punctus super quo cōsiliū petiū fuit, in fi. lib. iij. Et priorē confirmat, quod valet pactum in eandem rem: ut respondit idem Bal. consil. xxxij. verba instrumenti, col. j. lib. j. & Albe. post alios multos Antiq. in l. si quis in conscribendo, col. ij. num. 12. C. de epif. & cleri. Rapha. Fulgo. consil. cxx. super eo quod primò, col. ij. versu. super secundo, & consil. ccvij. proponitur quod quidam, per totum. Quamuis huius item contrarium teneat glos. in d. auth. ut sine prohib. mat. in verbo, senatus, & ibi Ang. de quo & tu vide Alex. in authē. iubemus, versic. quæ autem possit, post Ange. ibi, C. de iudi. & in l. quod de bonis, §. j. in prin. ff. ad le. Fal. & Soci. in d. l. certi conditio, §. quoniam, col. vlt. in fi. ff. si cer. pet. & Matthea. Afflict. qui & id, atq; illud de statuto tractat in præmio cōstitutionum Siciliae, in xij. quaest. colum. eiusdem v. versu. sextum exemplum: quibus locis & alios multos allegant.

18 ¶ Igitur (ut redeamus) cum citra ostensionem instrumentalem nullum sit à nostra consuetudine statutum tempus solutioni pretij, in id ut excludatur consanguineus, sed hic casus sit ab ea omis

omissus: nec ius quoque commune aliquod tempus an id præstituerit, cum de ea re nihil omnino loquatur. consequens est, ut id sequamur, quod ius ipsum commune generaliter statuit in iis casibus, in quibus specialiter de certo tempore non disposuit, ut scilicet id tempus arbitrio iudicis statuatur. l. j. in fin. ff. de iure delib. nec standum sit huic octo dierum spatio, quod post ostensionem instrumenti nostra consuetudo statuit. Nam & aliàs iudex statuit tempus, intra quod quid faciendum est: aliàs tempore transacto is, cui præstituitur, non audiatur, ne res diutius in pendenti maneat cum alieno discrimine: ut in l. mancipiorum, ff. de opt. lega. & in l. si quis hæreditatem, §. planè, ff. de peti. hæred. & l. si seruus, quæ est iij. ff. de bon. auct. iud. possi. & l. si quis instituitur, §. j. ff. de hæredib. instit. & alibi sæpe.

*principi-
dex statuit
tempus.*

- 19 ¶ Nisi tamen diceret, hunc casum, quo fit fides testibus de venditione & ipsius pretio, non cense-
feri omisum à consuetudine, cum sit par eademque ratio instrumenti & testium, ut diximus. *Omissum
nō censetur.*
ergo pro expresso & comprehenso habendum est, ex sententia Bal. in c. inter corporalia, col. j. *in quo est
eadē ratio.*
extrà de transla. Præla. per not. in l. vlt. C. de indicta viduit. tol. & Signo. conf. xliij. super infra-
scriptis, col. vlt. per multa quæ illic allegat, quæ tu videre poteris. & dicemus plenius infra eod.
tit. §. xx. glof. j. nu. i. eodemque vlt. Et aliàs omisum non censetur, quod simile est expresso, l. si *Nec quod
simile est ex
presso.*
& ibi Bald. & Recentiores. ff. de acquir. hæred. & voluit glo. in l. si cum dotem, in verbo, mu-
lieri, post princ. ff. solu. marr. & in l. Gallus, §. & quid si tantum, in verbo, emancipatus, ff. de li.
& posthu. Oldr. aut alius nescio quis, apud illum, conf. cccxliij. ista sunt allegationes, col. viij. *Nec quod
omisum est
ob rariore
vsum.*
verf. non obstat, quod dicebatur. Bald. in l. sed si mors, ff. de donat. inter vir. & vxor. & in l. ma-
ter, per illum text. C. de instit. & substitu. cum simil. Sed & quod omisum est propter rariorem
vsum, non censetur omisum in eo, quod expressum est ob frequentiore, ut supra diximus, &
patet ex multis, quæ dicemus infra eo. tit. §. xx. nu. 4. & multis seq.

- 20 ¶ Verum his non obstantibus adhæreo priori sententiæ, quia consuetudo ipsa, quæ retractu cō-
trā, aut secundum alios, præter l. ius cōmune induxit, non excludit consanguineū hoc octo die-
rum tempore, nisi post ostensionem instrumenti, quod ex communi vso loquendi, ut diximus, *Instrumen-
talis proba-
tio præpta,
expedita,
presens, in
numerato,
realis.*
testes non comprehendit. Igitur quod non dicit consuetudo, nec nos dicere debemus, ut & di-
ximus. Præfertim verò, cum non sit tam prompta, tam expedita, tam probata, ut sic dicam, pro-
batio, quæ fit testibus, quam quæ instrumentis. Nam haud dubiè prompta est, & presens, & ut
sic dixerim, in numerato probatio instrumentalis, ex sententia Bal. in l. j. C. de edic. Diui Adr.
tol. cum dicit, quod quis dicitur incontinenti probare, cum habet instrumentum in manibus, *Instrumen-
tum, proba-
tio probatio.*
idque ostendit sine alia dilatione. & sequitur Phi. Dec. conf. ccccxliij. proponitur, col. j. Est q;
realis probatio, ut tradit Soci. post alios conf. lix. in causa mobilium, col. j. vers. primū clare pa-
tet, lib. iij. Sed & ipse Bal. sæpe appellauit instrumentum, probationem probatam, ut in l. quo-
ties, in fi. C. de iudi. & in l. j. col. j. vers. sed iuxta hoc quæro, C. quan. sit. vel priua. & in l. vlt. C.
de vsur. pup. & in l. interest, in ij. notab. C. de solu. & in auth. qui semel, col. vlt. C. quo. & quan.
iud. & in Auth. qui contra, col. j. vers. sed hinc queritur, C. de non nu. pecu. vbi loquitur genera-
liter de scriptura. & in c. consuluit, col. ij. in fi. vers. sed nunquid ad videndum, extrà de off. de-
leg. & conf. cccclij. quidam Ioannes, col. j. ibi, in contrarium, lib. j. vbi dicit, instrumentum esse
ius probatum. Et alleg. idem Bal. illud idem probationem probatam dixisse, in l. Imperator, la
j. in prima lec. ij. col. j. vers. sed an poterit, ff. de stat. homi. quod instrumentum est veritas appa-
rens, probatio probata, non probanda, nec quæ indiget discussione, siue disceptatione fori: ni-
hil enim potest allegari contra, quando veritas est notoria. Ita enim eum allegat Ia. Cin. repe. l.
admonendi, col. liij. vers. successiue Bar. ingreditur, qui est sub nu. 154. ff. de iureiur. & in l. j. in
prin. col. v. vers. circa primam, qui est sub nu. 10. ff. de no. ope. nuntia. & conf. cxxliij. factum sic
se habet, in prin. lib. j. & conf. cxxxvj. viso & accuratè, col. ij. vers. sed præmissis, lib. iij. Verum
Bal. in eo loco, ut videre licet, non loquitur de instrumento, sed de veritate apparète, quæ dicit
esse probationem probatam, & c. ut diximus ex eo. Sed illud primum ex Bal. & aliis, omnes vbi
que citant, & sequuntur, & inter ceteros Maria. Soci. in clem. j. de procur. & conf. xij. quoniam,
ad fi. Phi. Dec. conf. xxxvj. cuius superscriptio incipit, exemplum, col. j. & consilio. cxviij. vi-
so, col. j. & conf. cxxliij. in controuersia, in princ. Hippo. Marfil. in l. si quis, n. 140. ff. de quæst.
Et id quoque ante eos omnes voluit Ioan. And. in addit. Spec. titu. de procuratore, §. ratione au-
tem formæ, col. j.

- 21 ¶ Atqui hanc probationem instrumentorum euidentem esse probatex. in c. cum dilecti, ibi, ex *Euidens.*
tenore instrumenti euidenter appareat. & hoc ibi not. Pan. in j. notab. & Barb. col. ij. extrà de do-
nat. & in c. cum inter, extrà de re iud. quem ad hoc annotat Barb. ibi, & in c. ad nostrā, col. vlti.
extrà de empt. & vend. & in c. cum cōtingat, de rescrip. vbi etiam est tex. ibi, ex ipsorum tenore
deprehendens euidenter. & in c. auditis, de in integ. resti. & in c. euidentia, de accu. & Pau. Cast.
conf. cclviij. in causā quæ vertitur Parme, col. j. lib. ij. & ipse Barb. qui alia iura allegat, cōf. xviij.

Evidentissima. clementissimi, col. iij. vers. ad hoc est aduertendum, & col. pen. vers. & est ponderanda, lib. j. & conf. xliij. scribitur, col. vij. vers. & illud dicitur, eo. lib. ij. & Soci. confil. cxxvij. quoniam, col. iij. vers. præterea de tali, lib. iij. vbi & ad hoc allegat c. cum accessissent, ibi, propter quod euidenter apparet. Sed & euidentissimam alius tex. in c. licet causam, ibi, ex priuilegiis euidentissimè colligatur, extrà de probatio. & ibi id quoque not. Anto. col. vij. vers. nota hic in duobus, & iterum col. ix. vers. venio ad vers. ex præmissis. & Panor. col. iij. in decimotertio notab. Fel. & Phil. Dec. qui concor. afferunt, vterque col. viij. ille in vndecimo notab. hic in decimotertio.

Manifesta. 22 ¶ Sed & hanc esse manifestam dicit gl. in d. l. vlt. in verbo manifestum, C. de reb. cred. & Paul. C. ad. conf. cclvij. lib. ij. & Alex. conf. xxxvij. viso. col. iij. in fi. vers. attēto, lib. ij. & conf. cxxxv. circa primam dubitationē, col. ij. nu. 5. lib. vj. & conf. lxxij. in causa, col. ij. vers. secundò fortificatur, lib. vij. & Soci. d. conf. cxxvij. vbi supra, lib. iij. vbi etiam allegat tex. in d. c. cum contingat, de rescript. in illis verbis, si verò ex literarum inspectione manifestè tibi constet, & in c. accedens, le j. ibi, & manifestè pateret, & ibi, cum manifestum esset, extrà vt lite non contest. & facit etiam text. in c. cum olim, ad fi. extrà de vers. sig. & idem voluit Phil. Dec. d. conf. xxxvj. & cxxvij. Sed & manifestissimam dicit Franc. Aret. in l. si duo, col. ij. vers. primum etiam dictum, ff. de acqui. har. & est bonus tex. quem non allegat, in l. si pluribus, ibi, ex scriptura manifestissimum esset. Et liquidam quoque Alex. d. conf. cxxvij. lib. vj. & Barb. conf. xvj. præclare, col. x. vers. modò in proposito, lib. ij. Et patentem Panor. in c. cum olim, in vlt. notab. per illum tex. de censib. Et certam etiam non obcurè voluit Bar. in l. j. in prin. col. ij. vers. venio ad quæsti. ff. de ope. no. nunt. cum dicit, certum id esse, quod constat ex instrumēto, & sequitur Barb. in d. c. ad nostram, col. vlt. de emp. & ven. & in d. c. cum dilecti, col. ij. de dona. & in omnibus propè locis supra citatis. Et indubitam Phil. Dec. conf. ccdlxxxix. vifa longa serie, col. iij. vers. secundo in dicto. Et notoriam Bal. loquens in vniuersum de scriptura in l. generalis, col. j. in vlt. not. C. de sacrosan. eccle. & Ang. conf. xlix. de dictis, post med. & conf. cccj. visis, col. j. & Panor. in d. c. cum olim, de instrumētum habet censib. Pau. C. ad. conf. cclvij. lib. ij. & Phi. Dec. conf. cccxxij. negari, col. ij. vers. quibus tamen vim diffinitionis. non obstat. Et talia multa congerit Ias. in locis supra alleg. & Phil. Dec. conf. dclxxxij. in causa dominæ, in prin. Sed quibus & illud adde quod scribit Bald. conf. cccxxij. si per instrumenta, Instrumētum paulò post prin. lib. j. instrumentum habere vim diffinitionis, & conf. cclxx. super libris, ad fin. lib. j. repetito conf. cccc. lib. v. de ipso instrumento illud dici posse, Noli me tangere. Et quod item scribit idem Bal. conf. ccxv. proponitur quod inuestituræ, col. ij. lib. ij. quòd vbi est casus instrumenti, non videretur dubitandum, sicut nec de casu legis.

Efficacior probatio, quæ sit instrumentis. Cōsuetudo. 23 ¶ Vt iam non mirum sit, si in multis casibus potentior sit & efficacior hæc probatio, quæ fit instrumentis, vt supra diximus, nu. 16. nec nouum, & seq. & etiam affirmat gl. in rub. ff. de fid. instru. ob id dicens, tit. de fide instru. præcedere tit. de testibus, & Fed. Senen. conf. cxlvij. casus talis est, aliqui sunt, col. j. Vide tamen, quæ in simili propè casu huius cōsuetudinis scribit Caro. Molend. Parisi. consuet. tit. j. §. xij. in glo. xij. Ex cōsuetudine autem Marchie, hoc tit. Cōsuetudo. §. x. qui est omnium cclxix. iuncto præcedenti, si emptor non habet literas, emptionis tempus, quod inibi datur ad soluendum pretium, currit à tempore notificationis & affirmationis factæ ab emptore coram iudice, vocato consanguineo.

Quid, sine instrumentum, nec testes sunt de equipollentia vende. 24 ¶ At maius dubium est, si nec instrumentum, nec testes sint de contractu: sed contrahentes soli citra notarios, testes, arbitros, huiusmodi emptionem & venditionem confecerunt, confisi vterque de fide alterius. Creditne igitur illis consanguineus, præsertim cum de eorum facto agitur? l. quæro, §. vlt. ff. de adil. edic. & quæ lare diximus supra, eod. tit. §. j. glo. xliij. in verbo, testes sunt de equipollentia vende, nu. 47. imò vt subdit, & sequ. An potius non eis credetur in sui fauorem, & in præiudicium consanguineorum. l. Seia, in prin. ff. ad senatuscon. Velleia. & l. si quis in grau. §. j. ff. de senatuscon. Sylla. & quod in simili tradit Ang. in l. petens, col. iij. C. de pact. & diximus supra in glo. xvij. nu. 76. vndemò consequenter, & seq. Nam & ipsi potuerunt inuicem colludere in damnum alterius, & maius pretium inter se confingere, vt vel cōsanguineos repellant, vel ab eis plus nummorum corradant, arg. l. repetita, & ibi not. ff. de fide instru. & est optimus text. in c. super eo, extrà de eo, qui cogno. consang. vxor. suæ.

Decedere. 25 ¶ Ideò & Pau. Cast. conf. lxxiiij. in causa mota per dominam: col. ij. vers. sed dubiū est, lib. ij. loquens in casu nostri statuti, dicit, quòd si contrahentes affueverant contractū venditionis esse simulatum ad repellendum consanguineū, qui vult retrahere, non illis creditur in præiudicium ipsius consanguinei: nisi de simulatione appareat ex verisimilibus coniecturis, presumptionibus, & indicis. De quo & nos diximus supra in gl. ij. in verbo, a vendi, nu. 17. an autē. Et facit, quod scribit Cy. in l. j. C. de contrah. & commit. stipu. vbi in casu retractus competens consanguineo, tractat, quid dicendum sit, si producit instrumentum venditionis sine certo pretio. Nā & hic fecit emptor, vt non certò possit cōstare de pretio. Et ita nuncupatim in nostro casu
volute

voluerunt Iac. Are. & Pet. à Bel. pertica in l. sciendum, ff. de verb. oblig. prout eos citauit, & secutus est Aegid. Bellamer. conf. j. factum est tale, Episcopus, col. vij. vers. sed utrum testes.

- 26 ¶ Quod autem dictum est, illis magis esse credendum, quod de eorum facto hic agitur, id sane procederet, si nulla esset suspicio affectionis, nec eorum quicquam interesset, ut tradit Paul. Ca. in l. j. §. si absens, ff. si ex noxa. cau. aga. & Phil. Deci. conf. lvj. in causa appellationis, col. ij. vers. & hoc maxime. & etiam diximus in eadem glo. in verbo, *ou equipollent a vente*, n. §. i. tum quoque quod idem. Aut si non esset etiam suspicio siue praesumptio fraudis aduersus alium, ut hic est, ex eo quod contrahentes omiserunt facere, quod fieri solet ad cautionem & securitatem eumentium, scilicet instrumentum conficere. Qua enim de causa, si Diis placet, id omiserunt, praesertim emptor, quod sibi profuturum erat ad iuris sui tutelam & probationem, nisi alterius sui ipsius commodi gratia, ar. l. cum de indebito, ff. de probat. cum simil.
- 27 ¶ Quid igitur hic fiet? ego arbitror, si consanguineus nolit stare contrahentium assertioni de pretio, quod dicat maius pretium ex composito fuisse ab illis constitutum sui fraudandae causa: id certe arbitrio iudicis ex iusto valore rei esse constituendum: tanquam emptori id efficisse videatur, ut cum sua culpa aliter de pretio verè certoque constare non possit, ad arbitrium boni viri sit fugiendum, ar. l. vlt. C. de contra. emp. & §. pretium, Insti. eo. & l. si fundum, ff. man. & not. per Cy. in d. l. j. de contrah. & commit. stip. & Bal. in l. j. col. j. vers. denuo quæro quid si iuro, ff. de iureiur. Alb. in l. hec venditio, §. huiusmodi, in ff. de contra. emp. Raph. Co. & Recentiores in d. l. sciendum, ff. de ver. obl. Alex. in addi. Bar. in l. quod saepe, §. j. ff. de contra. emp. & conf. xvij. viso processu causæ vertentis inter Ant. col. j. lib. j. & Matth. Afflic. decif. Neapo. lxxxij. in causa antiqua, nu. 6. & in tract. protomixeos, in verbo, ut intra triginta dies, col. vij. versicu. secundò not. Nam & alijs, ubi pretium est incertum, locus est arbitrio iudicis, l. j. & ibi Bal. C. de com. fer. manu. & l. officio, ff. de contra. emp. & l. vlt. in fin. C. de iur. domi. impet. Et vide super hac quæst. quæ scripsimus suprâ, §. j. in d. gl. xvij. nu. 76. vnde cimo, & sequ. & quæ etiam dicam infrâ in fi. huius tit. in xvij. q.
- 28 ¶ Quid verò si confectum fuerit instrumentum de venditione, sed quod non attestatur pretium fuisse numeratum, sed tantum venditorem fuisse confessum se antea id pretiū aut partem ipsius recepiſſe, ut saepe fit: stabitne consanguineus huic confessioni, ut sic cogatur illud pretium dare, si velit retrahere, non aliter probata numeratione? Nam & tunc per quæ esse videtur, quantum ad ipsum pretium pertinet respectu consanguinei, ac si instrumentū confectum non fuisset. Nihil enim hic aliud est, quod probet pretium, quam partium confessio, ut not. per glo. & Doct. in l. si ex cautione, C. de non nume. pecu. Ergo nihil etiam distare videtur hoc dubium à præcedenti. Sed hanc rem abundè tractauimus suprâ eo. titu. §. j. in verbo, *le pris que la chose aura coûté*, in xij. q. ubi videre poteris.
- 29 ¶ Postremo illud queritur, Si de venditione non factum fuit publicum instrumentum, sed tantum priuata venditoris scriptura, qua profiteretur se eum fundum vendere tali pretio: an emptor satisfacit huic nostræ consuetudini, eam ostendendo consanguineo offerenti, & affirmando iureiurando, esse veram, & pretium in ea contentum, ita ut ipse consanguineus teneat facta sit tur intra octo dies pretium restituere. Quod videtur: nam (ut iam suprâ diximus) nostra consuetudo loquens de contractu, intelligit de instrumento ipsius contractus. Appellatione autem instrumenti continetur (& id quidem propriè) scriptura priuata, ut notatur in l. notionem, §. instrumentorum, ff. de ver. sign. ita ut si statutum sit tempus ad producenda instrumenta, debeant & intra id tempus produci priuata scriptura. Bald. autoritate Spec. in nixus, in l. j. col. ij. vers. iuxta hoc quæro, & ibi etiam Pau. Cast. col. quoque ij. vers. in glo. ij. C. de iuramen. cal. neatur priuata scriptura.
- 30 ¶ Ex comuni tamen vsu loquendi, ut & ipsi dicunt, & Bar. ante eos, priuata scriptura non continetur appellatione instrumenti, & voluit etiam Ro. conf. xxij. nescio, in ij. dub. & Fran. Aret. conf. l. j. videtur de cõdum, circa medium, & Fel. in procemio Decretalium, col. iij. in fi. Cui quidem vsui ad stipulatur tex. in d. l. j. dum separatim loquitur de literis, & instrumentis. Et ibi gl. interpretatur literas pro priuata scriptura, instrumenta pro publicis. Suprà autem nu. 4. huius glos. ostendimus nostram consuetudinem literas alibi vocare, quas hic appellat contractum siue instrumentum. Ex quo & illud liquidò declaratur, hanc consuetudinem etiam iatelligi de priuata scriptura. Et similis est text. in l. e. de procu. quæ sic incipit, instrumento vel literis. Et ex hoc quoque Imo. ibi in prin. dicit in stricta significatione instrumenti, non cõprehendi scripturam priuatam: quod dicere esse notandam, propter statuta. Quod & latius tractant Fel. & Dec. in rub. de fide instr. Sed id nostrum principale dubiū ex eo pendet, an huiusmodi scriptura faciat fidem in præiudicium consanguinei, praesertim quantum ad veritatem pretij, de quo nos diximus suprâ, §. j. in gl. xvij. in verbo, *le pris que la chose aura coûté*, nu. 92. & quod de simplic,

& sequen. iunctis præcedentibus in quæst. xj. eiusdem gl. Et licet suprà ead. glo. nu. 24. at maius & duobus seq. offenderimus multum esse dubij, an assertioni venditoris credatur de pretio. Tamen non adeo dubitandum est in schedula, ex iis quæ diximus in d. glo. xvij. vbi suprà citauimus.

IL LVT PEVLT FAIRE FAIRE SERMENT,
EVMQVE COGNATVS SI VELIT IUREIVRAN-
DO ADIGET, GLO. II.

*Emptor an
præter in-
strumentū
teneatur
pretium in
iureiurando
affirmare.*

QUID hoc rei est, vt posteaquam emptor ostenderit instrumentum venditionis, quod facit plenam fidem de pretio: cogatur tamen, si id petat consanguineus, iureiurando ipsum pretium affirmare, contra l. vlt. §. illo, C. de non nu. pec. & c. ij. extrà de probat. quod expressim damnat consuetudinem, quæ vltra probationem instrumenti vel testium requirit iusiurandum partis. Ex quo Bald. ibi, col. ij. vers. item in isto, dicit quodd si pars iam perfectè suam intentionem probauerit, non teneatur amplius iurare de calumnia: licet etiam dicamus, id iusiurandum præstari debere, quando cum que placuerit iudici, si præstitum non fuerit in contestatione litis, c. j. de iura. calum. lib. vj. & voluit Bald. in l. j. §. sed quia veremur, C. eod. tit. Et illud prius dictum Bal. pro sing. commendat Ias. in repe. l. admonendi, col. xlj. vers. condescendo, ff. de iureiur. dictique mirandum esse, quodd nullus Can. ipse meminere. & rursus ipse Ias. in l. iusiurandum & ad pecunias, §. qui iusiurandum, in j. notab. eo. tit. vbi tamen non nihil dubitat, & Catel. in memor. incip. iuramentum calumniæ. vers. sed hæc omnia. At hæc in vniuersum quomodo intelligantur, videlicet vt facta probatione iusiurandum non exigatur, videbis amplissimè per Doc. in d. c. ij. præsertim Panor. Fel. & alios Recentiores, quos omnino videbis.

*An hæres
emptoris te-
neatur pos-
sitque id
iusiurandū
præstare.
Multa de
iureiurando
hæredis.*

¶ Sed quæstionis est, An & hæres emptoris iam mortui teneatur, possitque id iusiurandum præstare, & quomodo: vt consanguineo currat tempus octo dierum, secundum §. seq. Et sanè quodd possit & debeat, præbet arg. tex. in c. j. §. si quis se, & §. seq. qui est vlt. ti. si de inuestitu. inter domi. & vasal. lis oria. vbi vasallus iurat se vel patrem suum fuisse inuestitum, & ita de facto patris. & ibi gl. reddit duas rationes: nam persona (inquit) patris & filij vna esse intelligitur, l. vlt. C. de impub. & ali. substi. & §. ei qui tuo. In sti. de inuti. stip. Et vnum est sacramentum defuncti & hæredis, §. j. in Authen. de iureiur. à mori. præsti. Et id quoque expendit Bald. in d. §. si quis, dictique eam glo. esse notandam, & ibi etiam Marti. Laud. & Card. Alex. Sed & idem Bald. in §. j. eiusdem tit. in prin. in verbo, successoribus, dicit per text. ibi, quem ad hoc quoque dicit notandum, quodd ius probandi per sacramentum, transit ad successorem.

Decadere.

¶ Quibus adde glo. in l. penul. §. vlt. qui incipit, hoc iudicium, ff. ne quis eum, quæ & ipsa dicit facultatem iurandi in litem contra eum, qui vi exemit in ius vocatum, transire ad hæredes, & eam gl. not. & sequuntur Bal. Ang. Ro. Pau. Cast. Alex. Soc. & Ias. ibi, qui & ipsi magna ex parte id trahunt ad iuramentum, quod defertur contra dolosum, vt contra tutorem, qui non conficit inuentarium, iuxta l. alio, C. de in lit. iurand. & simile, vt scilicet transeat ad hæredes minoris, quamuis è diuerso non transeat contra hæredes dolosi, l. vlt. eo. tit. & voluit Barto. in l. in actionibus, col. vlt. & ibi quoque Sal. Ro. & Alex. ff. eod. Sed & hoc trahunt Paul. Alex. Soci. & Ias. in d. §. hoc iudicium ad iuramentum, quod defertur contra violentum, ex l. si quando, C. vn. de vi. & c. vlt. extrà quod me. cau. quod etiam voluit Alex. in l. quibus bonis, §. qui damni, in fi. ff. de dam. infe. & Barb. aut quisquis is fuit, in addi. Bal. in d. §. j. ti. si de inue. inter do. & vasal. lis oria. & Ias. in d. l. si quando, col. pen. & Paulus Pari. conf. lxxv. ad victoriam, col. vlt. lib. j. Et id generale esse in omni iuramento à lege vel statuto delato, voluerunt Ro. & Alex. in d. §. hoc autem iudiciū, §. item Rom. in l. ait Prætor, quæ est iij. §. iurari autè, col. ij. vers. sed quid si damnum passus, ff. de iureiur. vbi dicit illam gl. sing. & eam generaliter procedere in omni iuramento delato à lege vel statuto. & Phil. Dec. in l. edita, col. xij. vers. non obstat, quodd suprà, C. de eden. & Matr. Affli. deci. Neap. clxix. in dicta causa, & Zasius in l. ait Prætor, la. j. col. vlt. ff. de iureiur.

Decadere.

¶ Quibus etiam concinit, quod magna autoritate censuit Bart. omnium huius ordinis nostrorum interpretum facile princeps, in l. gerit, col. ij. vers. his visis, & iterum col. iij. vers. venio ad quartum, rursusque col. vj. vers. quædam sunt, in quibus non est hæc præsumptio, ff. de acqui. hæc. quodd cum dubitatur, an quod quis fecit, fecerit animo adeundi hæreditatem necne, standum est in indifferentibus, quibus scilicet potuit adire, aut nō adire, iuramento illius qui fecit, si viuit: aliàs hæredis illius, qui eius voluntatē certius nouit, l. si quis à filio, §. si quis plures, ff. de leg. j. Cuius quidem, quantum ad heredem pertinet, ceteri Doc. ibi non meminerunt, nec in l. pro hærede, eo. tit. vbi & hoc ipsum tractarunt. Sed totum id recensuit, & sequutus est Alex. conf. cxxvj. viso processu causæ vtentis inter Ioannem, col. ij. lib. vij. & Phil. Dec. in d. l. edita. col. xij.

col. xij. vers. his tamen non obstantibus, ubi ex hoc tenet contra Bart. ibi. & alios quosdam, qui dicunt libellum ab ipso actore tantum, non etiam ab hærede eius posse declarari.

5 ¶ In diuersum tamen mouet, quod nõ debet quis de alieno facto iurare, l. Marcellus, §. j. ff. rer. amo. & l. videamus, in prin. ff. de in lit. iur. & quod hæres certò nõ scit quid defunctus egerit, l. qui in alterius, ff. de reg. iur. & c. cum quis, eo. tit. lib. vj. Cuius rei argu. Bald. in l. in bonæ fidei, col. vlt. C. de iureiuran. tradit iuramentum necessarium, quod deferatur ad iudice in supplementum probationis, non deferri hæredi, qui verisimiliter ignorat iura eius cui successit. & sequitur Alex. conf. xxxix. vertitur lis, col. vlt. lib. v. & Iaf. qui id dicit not. in reper. l. admonendi, col. cxj. vers. secundus casus clarus est, ff. eo. & Soc. in d. l. pen. §. hoc iudicium, paulò post medium, ff. ne quis eum. & conf. cxciiij. subtiliter, col. ij. vers. confirmatur hoc idem, lib. ij. & Steph. Bert. conf. cclxxxvij. illud existimo, in prin. lib. j. Nam nec aliàs id iuramentum deferatur, nisi ei qui rem verè & certò scit, vt per glo. in l. in bonæ fidei, in verbo, exacto, & ibi Doct. & in d. l. admonendi, in gl. vlt. circa medium. & ibi Bar. col. vlt. & alios. Et Lap. alle. lxxxvj. in causa, col. vlt.

6 ¶ Et alibi idem Bald. videlicet in l. iij. in fin. princ. eod. quoque tit. de iureiur. negat statutum de stando iuramento damnum pasci, intelligi de hærede ipsius, nec similiter promissionem siue conuentionem standi iuramento alterius. Et primum dictum, scilicet in statuto, sequitur Alex. in l. qui bona, §. qui damni, ff. de damn. infect. Secundum autem in conuentione vel promissione, sequuntur Ro. & ipse Alex. Soc. & Iafon in d. l. pen. §. hoc iudicium, ff. ne quis eum. & idem quoque voluit Guil. Cu. in l. cum debitoris, ad fin. C. de iudic. & ipse Bal. in rubr. ff. de iureiur. in fi. Qui & ibi generalius dicit, facultatem, aut ius iurandi non transire ad hæredes. Quod & idem dicit in l. ij. ff. de condi. in debi. & conf. cxciiij. vtrum dictus contractus, in iij. dubio, lib. v. & vbique ferè allegat ipse Bald. l. generaliter, in princ. C. de iureiur. ubi iuramentum alicui à iudice vel parte delatum, non transit ad hæredem: vt etiam not. Ioan. Fab. ibi in princ. Et facit c. veritatis, extrà eod. ubi iuramentum ex parte iurantis est personale, nec egreditur illius personam. De quo & nos latè diximus suprà tit. omnium ix. qui est, *de tenir noblement en sief*. §. ij. qui est omnium huius vol. xc. quo loco plenissimè dissero, vtrum filius vassalli, qui iurauit domino fidelitatem, teneatur & ipse iurare, & quare.

7 ¶ Quid ergo hinc dicemus? Ro. ad sedandam harum sententiarum controuersiam, sape ita distinxit: an scilicet iuramentum deferatur à lege, vel eius ministro, id est iudice, legis ipsius auctoritate: & hoc casu transeat ad hæredes: quoniam lex semper loquitur, l. Atriani, C. de hæret. & sic æquè tunc respiciat personam hæredis, atque olim defuncti: & ita procedat gloss. in d. §. hoc iudicium. An verò iuramentum deferatur ab homine, & sic ex voluntate partium: & tunc non transeat ad hæredem, d. l. generaliter: nam alia est conscientia defuncti, de qua confusus est is, qui iuramentum deulit: alia hæredis, quam is non approbavit, arg. l. cuius bonis, ff. de cura. furio. Ita voluit ipse Ro. in d. §. hoc iudicium, & in d. §. qui damni, in nouis addit. ubi dicit singu. gloss. in d. §. hoc iudicium, & rursum d. l. ij. §. vltim. ff. de iureiuran. & in l. iurandum quod ex conuentione, in fi. princ. eod. titu. & plenius consil. cxc. in casu propositæ consultationis, column. ij. versicu. præterea tunc quæritur, & Soc. qui id dicit no. in d. §. hoc iudicium, & ibi latè Iafon colum. vlt. & idem Iaf. in l. si quando, col. pen. versic. quæro successiue, C. vnde vi.

8 ¶ Ex quibus videtur, non rectè dixisse Bald. in d. l. iij. de iureiur. statutum de stando iuramento damnum pasci, non intelligi de hærede: cum à lege vel statuto deferatur: & ita cum in hac specie nuncupatim reprehendit Ro. ibi, & Iaf. in d. §. hoc iudicium. nec item verum dixisse Ioan. Fab. in d. l. generaliter, in prin. C. de iureiura. cum tradit, subdubitan tamen, & per verbum forte, loquens, quod iuramentum conuentionale, si videlicet inter contrahentes conuentum sit, vt credatur iuramento eorum super eo quod interest, transit ad hæredem contrahentis, per §. ex conditionali, Inst. de verb. obl. qui nihil omnino loquitur de iuramento, sed de stipulatione conditionali, quam dicit ad hæredes transmitti: quod nihil huc pertinet.

9 ¶ Sed quod dictum est de iuramento delato à lege vel statuto, vt transeat ad hæredes, intelligendum est, modò ipse hæres certò nouerit veritatem negotij. id est, (vt cum nostris loquar) sit res veritabene informatus de veritate: vt expressè voluerunt Bald. Mart. Lau. & Card. Alex. in d. §. j. tit. si item non de inuest. interdo. & vass. l. isoria. dum ita cum tex. intelligunt. ex quo notauerunt ius & facultatem iurandi transire ad successorem, vt suprà diximus. Et sequitur, & trahit ad omnes casus, in quibus iuramentum transit ad successores, Iaf. in duobus illis locis proximè designatis. & Soc. d. conf. cxciiij. ubi suprà lib. iij. & Caro. Rui. conf. xxxv. quod sententia, col. iij. num. 10. lib. v. & Catel. Corta, qui id sing. dicit, memor. inci. iurandi facultas, & sentit Ro. d. conf. cxc. & Steph. Bertran. conf. c. visis, in v. dubio, nu. 25. lib. j. Et hoc quidem probabile est, ne heres subeat an-

ceps periurium, quod ne fiat, iudex debet prospicere, l. videamus, post prin. ff. de in lit. iur. cum fi. & bene facit, quod dicit gl. in l. maritus, in prin. & ibi Bar. in j. opp. ff. de quas. & ipse Bar. in l. admonendi, col. vlt. ver. his p̄missis, ff. de iure iur. & Bal. in c. vlt. col. vlt. ver. sicundo casu, extrà de offi. dele. & Pau. Cast. conf. cccxvj. visis actis, col. iij. ver. sed subest vnica, li. j. Et quod etiam scriptum est ab Alberi. post Iaco. Bel. in l. vlt. col. ij. ver. item si fuisset, C. de fideic. cum tex. qui iubet h̄redem iurare, intelligi, si is scit negotium, de quo illic agitur, non aliàs.

An h̄eres teneatur iurare de veritate, an tantum de credulitate.
 ¶ Et ego quidem in hoc casu nostro, quo quis iurare cogitur, satis esse arbitror, si h̄eres iuret, credere se, id verum esse pretium, quod in instrumento cōtinetur. Et ita faciens, satisfaciet statuto, vt in simili traditur in c. j. §. vlt. tit. de not. feud. & ibi not. Bald. Mart. Lau. Aluar. & Card. Alex. Nam & aliàs videmus, in his, quorum certa non est scientia, vt in peritis cuiuspiam artis, & ceteris huiusmodi, sufficere iuramentum de credulitate, etiam in teste, l. j. in prin. ibi, renuntiauerunt videri, & ibi glof. & Bar. ff. de vent. in spic. & in c. literis, ibi, ea vt credebant intentione, & ibi quoque glo. Anto. col. ij. & Panor. in ij. notab. extrà de p̄sumpt. & iterum in c. tertio loco, ibi dixerunt se pro certo credere, & ibi quoque idem Anto. eo. tit. quos text. ad hoc annotat & dicit not. Bal. in l. solam, col. ij. in v. quas. C. de testib. Quibus adde alium text. optimum in c. quoties, in fi. ibi, & credere ita esse, extrà eod. tit. de testib. & ibi latè Anto. Imo. Pan. & Fel. col. iij. ver. limita tertio, vsque ad fi. propemodum eius c. & in c. licet ex quadam, paulò ante fi. in iisdem verbis, eo. tit. de testib. & in c. quoties, & ibi glof. & Doct. & c. de testibus, & c. vlt. in fi. extrà de purga. cano. Et quod scribit Ioan. Andr. in c. fraternitatem, col. v. super glo. ij. extrà de frigid. & male fi. & in addi. Spec. tit. de teste, §. opponitur, ver. item quod deposuit de credulitate. Bart. in proce. ff. in prin. col. vlt. & in l. in summa, §. Labeo, in fi. ff. de aqua pluui. arc. & in l. iij. ad fi. ff. de adulter. Bal. in l. data, col. vij. ver. nec excusatur, C. qui accus. non pos. & in l. ij. §. quod obseruari, col. ij. C. de iur. cal. & in c. dudum, l. ij. col. ij. extrà de elect. & in c. quia indicante, post prin. extrà de p̄scrip. Ange. in §. hinc nobis, col. pen. ver. super glof. eadem, ibi, de credulitate. In Auth. de h̄ere. & Falc. & in §. j. in Auth. vt hi qui obli. se. Anto. & Imo. in c. proposuisti, & ibi quoque Panor. col. penult. & Fel. col. iij. in iij. conclusionem, extrà de probatio. idem Anto. in c. quosdam, extrà de p̄sumpt. & in c. j. per illum tex. de ferri. Alua. in c. j. §. hoc quoque, col. ij. tit. qui feud. dar. pos. Alex. conf. xxiiij. animaduersis his, col. iij. ver. nec obstat si iste mulieres, & paulo post ver. bene facit, lib. ij. Cepo. causam crimin. conf. xxvij. magister Iac. col. v. ver. nec quod dicant. & conf. lxij. magnifice, col. ij. ver. sed p̄dicta, Ias. in rub. ff. de iure iur. col. iij. ver. sup̄rà dictam regulam, & ver. secundo limita, & iterum col. iij. ver. octauò & vltimò limita, Hippo. Marf. in repe. rub. C. de proba. col. iij. in prin. & singu. xix. tu sciscitarum esse.

Tertius possessor an in nostro casu teneatur iurare.
 ¶ Ex quibus etiam potes intelligere, quid dicendum sit in tertio possessore, cui scilicet primus emptor vendidit, & cui quidem tertio possessori consanguineus primi venditoris fecit obligationem retractus, vt facere potuit, vt cautum est infra, §. xij. huius tit. Nam & videmus quòd super alieno facto deferatur iuramentum iudiciale: & si is cui deferatur dicat se dubitare, aut ei remittitur iuramentum, aut datur spatium vt certioretur, l. iuramentum & ad pecunias, in princ. ff. de iure iur. Sic & tutor adigitur ad iuramentum super fideicommissis à patre pupilli relictis, l. cum etiam, C. eo. tit. Et contra mulierem iuratur ab aduersario, eam non esse pregnantem, l. ij. §. quacunque, ver. denique, ff. eo. quoque ti. Ex quibus Imo. conf. cxlvij. in causa inter Franc. col. ij. ver. sic ne dicat quis, respondit iudicem posse deferre iuramentum parti de facto alieno, cuius veritatem se scire profitetur. At Bald. conf. cccxv. quasitio est de terra, ante fin. lib. j. respondit, partes teneri respondere per verbum credit, vel non credit, non credit, non solum super facto sui p̄decessoris, sed etiam penitus alieni, si positio facit ad causam, quod vix alibi reperies. Et h̄ic vtrique putarim etiam hunc tertium cogendum esse ad iurandum, credatne id esse verum pretium, quod in instrumento continetur, vt de h̄erede diximus.

An incurretur in periurium, qui iurauit de credulitate.
 ¶ An autem hoc casu h̄eres, vel hic tertius, incurrat in periurium, si id quod se iurauit credere verum esse, sit falsum, vel non credere, sit verum, vide glo. in c. requisisti, in verbo, hi qui iurauerunt, xxxij. q. j. Fed. Senen. conf. xxij. Titus electus in Prælatum, & Alex. nescio quem, inter conf. eiusdem Fed. conf. cclv. domine Alex. in responsione. Bal. in d. §. quod obseruari, in iij. notab. & Pet. Anch. in c. ij. de iura. cal. lib. vj. Panor. in c. ex literis, col. vlt. extrà de iure iur. Ioan. Ana. post Card. Flor. in c. cum oporteat, col. pen. extrà de acc. & Fel. in c. j. col. vlti. extrà de litis contest. Et vide etiam, quod in simili dicit Imo. in c. proposuisti, super glo. ij. extrà de probat.

An primus emptor qui alteri vendidit teneatur iurare.
 ¶ Sed illud in dubium vocari potest in illo casu, de quo nunc ab hinc 2. locuti sumus, cum videlicet primus emptor alteri tertio rem vendidit, vtrum nihilominus primus ille emptor tenebitur p̄stare id iuramentum, de quo tractamus, si id consanguineus perat. Quod enim si contrahentes in instrumento ementitū sunt pretium, & ne emptor cogatur iurare, vendit aut

dit aut aliter cedit alteri amico nescienti verum pretium, interposita inter eos fide tacita restituendi rem eandem primo emptori, cum ei libitum fuerit (id fiduciam antiqui vocabant, ut di cemus tit. seq. in prafar. nume. 39. & sequen. sicque erit aperta via fraudandi consanguineum, eumque grauandi excessu veri pretij, quod vtique ferendum non est, l. in fundo, ff. de rei vendi. & c. vt circa, in princ. & c. auaritie, de clec. lib. vj. cum simil. Et certe, si probabilis esset fraudis suspicio, posset dici, & eum primum emptorem cogendum, non obstante cessione ab eo facta, arg. eorum quæ dicimus de ali. mut. iudi. cau. fac. per totum eum tit. præsertim vero in l. iij. §. opus, & ibi Bar. qui eum dicit multum esse menti tenendum, trahitque ad alium casum, ut ibi videre poteris. & dictum illius dicit multum sing. Iason in §. sed ista, col. iij. vers. vnum tamen, Infti. de act. & quod etiam in simili dicitur in l. si bonæ, ff. de noxa. act. & quod tradit Bal. post Odofr. in l. quoties, col. ij. vers. iuxta istam partem, C. de rei vendi.

- 14 ¶ At si nulla sit alia fraudis suspicio, tunc incidimus in illud dubium, an cedentis confessio noceat cessionario: de quo per Dyn. Ray. & Barto. in l. seruum filij, §. j. ff. de leg. j. eundem Bart. post ipsum Dyn. in l. facta, §. si hæres, col. ij. vers. quæro vtrum confessio, & ibi Imo. & Paul. Cast. ff. ad Trebel. & eundem Bart. in l. si actor, col. ij. vers. ad horum declarationem, ff. de procura. & in l. si cum emptore, in fi. ff. de pact. & in l. si partem, & ibi Floria. in §. j. ff. quemadmo. seruit. amit. Spec. Ioan. And. & Bal. in addi. ipsius, tit. de cels. act. §. j. col. ij. vers. sed nūquid sola, Cy. & Sal. in l. vlt. C. de procur. vbi etiam tractant, an cedens teneatur iurare, Pet. Iacob. titu. de rei vendi. vtili, quæ competit ex cels. col. pen. Ant. in c. quamuis, col. ij. extra de re iud. i. Aegid. Bellame. latè in c. ex parte, col. vij. vers. quinto quæritur, de alie. iud. mut. caus. fac. i. Raph. Co. conf. clv. Antognolus, col. ij. vers. ad id autem Pau. Cast. in l. per diuersas, colum. j. vers. item quando per procuratorem, C. manda. & conf. lxxix. ad id de quo, lib. j. & Corn. conf. cxxxix. i. cer, col. j. vers. nec obstat, lib. j. Alex. conf. xlvj. circa primum, col. ij. vers. super secundo, lib. v. & Ludo. Gozad. conf. iij. in causa mihi transmissa, col. ij. num. 8. Nam si confesso non obstit, frustra quarimus de iure iurando illius, quod nihil profuturum sit consanguineo, nihilque obfuturum secundo emptori. Ideo sufficit iusiurandum ipsius secundi emptoris, ut dicimus de procuratore in rem suam, cuius solius in negotio, cuius est procurator, vertitur commodum & incommodum. Ideo & eius quoque solius exigitur iusiurandum calumnie, & non domini, ut not. per glos. & alios in l. non solum, in prin. ff. de procura. & Bart. in d. l. si actor, eo. tit. cum simi.

*Cedentis co
fessio, an no
ceat cession
ario.*

- 15 ¶ Sed & an in casu nostra consuetudinis, cum scilicet emptor iurauit verum esse id pretium, quod in instrumento emptionis continetur, admittetur consanguineus ad probandum contrarium, videbis postea latè hoc eo. tit. §. iij. vbi multa de ea rescripsimus, & dicemus etiam ali quid infra eo. tit. §. v. nu. 4. vtrum autem, vbi allego Chasle. qui hæc latissimè disputat in com mentariis consuetudinum Burgundiæ hoc eo. tit. de retrai. §. xij. in verbo, ou par serment des contrahens, col. ij. vers. item iuramentum, & seq. illum videre poteris.

*An audia
tur consan
guineus, vo
lens proba
re contra
rium eius
quod iura
tum est.
Quid si e
ntor recu
sat affirma
re pretium.
Consuetudo.*

- 16 ¶ Quid denique, si emptor requisitus à consanguineo pretium iureiurando affirmare, id nolit facere. Et sanè ex consuetudine Marchiensium hoc eod. tit. §. xj. qui est cclxx. omnium consue tudinem illius gentis, is priuatur re ipsa ab eo empta. eaque consanguineo adiudicatur. Quod de iure vix obtineret, nisi si forte emptor à iudice iussus id facere, sub pœna priuationis rei, id ipsum recusaret. Sed tu hinc vide omnino notata in l. j. §. j. & iterum §. hoc autem iudicium, ff. si quis ius dicen. non obtempe. & in l. qui restituere, ff. de rei vendi. & ex ibi scriptis intelli ges, quid hinc dicendum sit.

SANS FRAUDE, SINE FRAUDE, GLO. III.

- Nunc enim tenetur consanguineus reddere, nisi pretiū quod reuera & sine frau de fuit traditum, ex eo quod in simili tradit Bald. in leg. ij. in fin. C. de rescind. vendit. quod stante statuto, ut consors præferatur extraneo in venditione, si ex traneus offerat virginem, consors quindecim tantum, id dicens esse iustum pretiū, certe non auditur ipse consors, nisi tantum det, quantum ab alio offertur: dum modo id sit sine fraude, & collusione, & pactis æqualibus, per l. vbi, ff. de in diem addic. credo, quod voluit allegare l. si venditor pretio, eod. titu. quæ multum ad hoc facit, cum prior nihil huc spectet, & sequitur Sal. in l. dudum, colum. ij. vers. quæro, statuto cauetur, C. de contra hen. empr. & Ro. in l. si cum, in princip. ff. si quis cautio. Iacob. Alua. & Card. Alex. in c. j. §. sed & res, tit. per quos fiat inuesti. Rapha. Co. Fran. Aret. Soci. & Iason in leg. qui Romæ, §. co hæredes, ff. de verbo. oblig. vbi & ipse Are. dicit, quod in hoc multum solers & prudens iudex esse debet, ut videat si possit perpendere fraudem, in qua (inquit) deprehendenda multum

*Consangu
ineus ante
neatur red
dere aliud
pretium,
quàm verū
ipsum.*

facit enormis lesio pretij, cum alijs coniecturis: quia ad hoc coniecturæ sufficiunt, l. apud Celsum, in princ. cum glos. ff. de dol. mal. excep. cum simi.

- 2 ¶ Er de hoc est tex. in emphyteuta, qui vult vendere rem emphyteuticam, in l. vlt. C. de iur. emphyt. in illis verbis, quantum pretium ab alio re vera accipi potest. & iterum ibi, tantam præstare quantitatem, quantum ipse re vera ab alio accipere potest. Nam cum dicitur, reuera, planè datur intelligi, omnem fraudem, collusionem mendacium abesse debere: vt etiam ibi not. Sal. col. iij. vers. quarto, emphyteuta volens vendere: vbi & ad hoc allegat tex. in l. eum qui, ver. cum igitur, ibi falsus emptor, ff. de in diem addict. & idem quoque voluit Specul. tit. de loca. §. nunc aliqua, vers. xxiij. & Collect. in c. potuit, col. iij. vers. sed quid si retulit, eod. tit. Et huc quoque pertinent, quæ scribunt Bal. Marti. Laud. Aluar. & Card. Ale. in c. porro, post prin. tit. qual. olim feud. alien. po. quodd. cum ibi dicitur, q. dominus potest æquali pretio redimere feudum alteri venditum illa verba, æquali pretio, ponuntur ad excludendam fraudem: multi enim (inquit Bal.) confingunt pretia in fraudem aliorum. nam (vt cæteri dicunt) si emptor & venditor colludant de maiore pretio, id quidem pretium non attendetur, per d. l. vlt. C. de iure emphyt.

§. TERTIVS.

LES DICTES choses ainsi déclarées^a, ledict retraquant n'a que huit iours^b à payer^c, ou paracheuer de payer le dict prix. Car si dedans les huit iours il n'a payé, ou paracheué de payer le dict prix, il ne sera plus receu^d au dict retraict. Et per la dicte piece d'or ou d'argent, qu'il aura assigné seulement, en faisant le dict offre de retraict.

EBVS autem ita declaratis^a consanguineo octo tantum dies^b persolueno pretio^c conceduntur: intra quos nisi persoluerit, amplius non admittetur^d ad huiusmodi retractum, perditque nummum aureum vel argenteum duntaxat, quem consignauerat offerendo retractum.

ET LES DICTES CHOSES DECLAREES,
REBVS ITA DECLARATIS, GLO. I.

Quid requiratur vt consanguineo præcludatur via retractus. Consuetudines.

RG O ex nostra hac consuetudine consanguineus non est in mora soluendi pretium venditionis, nisi primum emptor ostenderit exhibuisseque ipsi consanguineo suum contractum, id est instrumentum, vt declarauimus in præcedenti §. prætereaque pretium ipsius iure iurando affirmauerit. Quod non dissimiliter apud Parisienses statuitur, cap. consuetudinum eius gentis clxxvij. atque etiam apud Meldenses, c. ciij. Engolismenses, c. lvij. & Sanctonenses Angeriacos, c. xlvj. nisi quodd. hic non loquitur de instrumenti ostensione, sed tantum quodd. emptor debet facere fidem de vero contractu & pretio, ad hoc vt consanguineus debeat soluere intra statutum tempus.

N^a A QVE HVVT IOVRS,
OCTO TANTVM DIES, GLO. II.

An hic §. procedat, si emptor non sponte ante citationem consanguineum admissit.

D tu sanè intellige procedere, in casu, de quo loquitur nostra consuetudo, videlicet cum emptor oblatione à consanguineo facta, eum libens & citra controuersiam admittit. Quid enim, si recuset, idèoque in ius vocatur, ibique fortè diutius litigat, tandemque videns fortè consanguineum longius abesse à loco iudicij, aut etiam illum eam pecuniam, quam in principio paratam habebat, in sumptus litis consumpsisse, aut aliter ea decidisse, dicit se eum ad retractum admittere, exhibetque suum contractum, eumque & pretium eius iureiurando firmat. Iam sumus extra casum nostræ consuetudinis: idèoque cum in hoc casu non reperitur statutum tempus, iudex arbitrabitur, intra quod tempus consanguineus pretium afferet, l. j. §. vlt. ff. de iure delib. vbi ita scribitur, Cum dicit tempus, nec adicit diem, sine dubio ostendit, esse in ius dicentis potestate, quā diem præsti

præstituat. & l. continuus, §. cum ita, in prin. ff. de verb. obl. & l. si domus, §. pecunia. ff. de leg. ii. Alioquin enim in hoc casu esset paratissima apertissima que via emptoribus fraudandi consanguineos, dum id agerent, quod diximus. Quod minimè ferendum est, l. in fundo, ff. de rei vendic. cum simil. Et verisimile est, statuentes, si de hoc cogitassent, aut interrogati fuissent, ita statuturos fuisse, idèoque pro staturo habendum esse, ex sententia glos. in l. tale pactum, §. ult. ff. de pactis, cum in infinitis propè simil. & concord. à me adductis in repet. l. si vnquam, in præfat. num. §. 6. inter tam multa, C. de reuoc. donat.

2 ¶ Et aliàs videmus, quòd si creditor oblaram pecuniam noluit accipere, & postea debitorem reperiit, eumque non valentem tunc soluere interpellat, non eum constituit in mora, tanquam id agendo in dolo versari censeatur, l. si & per emptorè, §. ult. in si iusta gl. ult. ff. de actio. emp. & l. illud, ibi, cum omnia integra essent, ff. de peri. & commo. reuend. & voluit Spec. tit. de arbit. §. ult. vers. pone igitur. & Paul. Ca. qui illam glo. dicit ad hoc notab. in l. si reus paratus, col. ij. vers. in gl. ibi, qui præfente, ff. de procu. & in l. Prætor ait, §. si quis paratus. ff. de ope. no. nunt. & Alex. in l. si feruum Stichum, §. sequitur, col. j. ff. de verb. oblig.

*Creditor
ancōstituat
debitorem
in mora,
eum inter-
pellado post
recusationē
accipiendū
debitum.*

3 ¶ Et facit, quod scribit idem Paul. Cast. in l. de pupillo, §. si cui, ff. de ope. no. nunt. & rex. in l. iij. §. si quis hæredi, ff. de statulib. cum dicitur, sed quid si data opera traxerit, an ob id statim, vt adita est hæreditas, ad libertatem perueniat; quid enim. si tunc habuit, post aditam hæreditatem habere desiit? Et facit etiam tex. in l. aut qui aliter, ff. quod vi aut clam, qui loquitur de eo qui arctat aduersarium, & quod in simili tradit Albe. post Ray. in l. mora, col. ult. num. 32. ff. de vsur. Et ita nuncupatim, & in hoc casu statuit consuetudo Aurelianensis, cap. cccx. Nam cum cap. procedenti statutum fuisset consanguineo tempus xxiiij. horarum ad soluendum emptori pretium venditionis, cum sponte ipse consanguineus ab emptore admissus est ad retractum, mox eodem c. cccx. quod confestim sequitur, subdit, quòd si super retractu lis oriatur post contestationem, est in arbitrio iudicis tempus soluendi præstitueret. Et eadem prope est consuetudo apud Senones. c. lvj. & Lorrienses in præfectura Montargij, hoc tit. §. xij. Et vide etiam, quæ dicam infra in si huius tit. quest. v.

*Consuetu-
dines.*

4 ¶ Et hæc quidem vera sunt in ea specie, de qua locuti sumus, cum videlicet emptor iniuste recusat. Quid enim, si nulla ipsius culpa interuenit, sed fortè de diuerso consanguineus diem captauit, quæ emptor domo abesse, & ei oblationem facit ad domum, eumque citat in causa retractus ad longum diem, quo emptor adest iudicio, agnoscitque retractum, & suum contractum exhibet, illumque iurat verum esse: Vel etiam consanguineus emptorem ipsum conuenit, qui eum continuò admittit ad retractum, & confestim vterque iudicium adeunt pro liquidatione impenfarum, & liquidatione factæ emptor contractum exhibet, & eum iurat verum esse, vt dictum est. Et tunc crederem esse locum huic nostræ consuetudini, nec iudicem posse id tempus octo dierum producere, quin si id fecerit, curret tamen id tempus consanguineo: per id, quod in simili voluerunt Guli. Cu. & Alb. in l. cum post mortem, ff. quan. actio de pecu. est anna. quòd si ei, cui competeat exceptio non numeratæ pecuniæ, & ex biennio restabant xv. dies tantum, iudex præstituerit tempus vnus mensis ad eam proponendam. is tamen post eos quindecim dies, qui biennium integrum conficiunt, non admittitur, arg. illius l. & l. propter litem, §. j. ff. de excus. tuto. Et illud in vniuersum constat, iudices non posse tempora à lege vel statuto sine ministerio iudicis præfinita producere, nec mutare in præiudiciū partium, per l. si verò solum, in fi. in Authen. de nup. Dy. in c. indultum, col. iij. de reg. iur. libr. vj. & Albe. in l. in senatusconsultum, §. vlti. nu. 2. ff. ad S. C. Turpillia. cum concor. à me traditis infra, §. viij. glo. ij. nu. 4. sed & pro ea. Et vide etiam, quæ diximus supra, §. j. in glo. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 31. præfertim, & seq. Ego tamen hoc casu appellandum à iudice tutius censerem in nostra Francia, in qua omnino parendum est sententiæ, vel appellandum, nec locus est nullitati, quæ vocamus, in sententiis.

*Quid si si-
nemora aut
culpæ en-
prioris in iu-
diciū: vo-
catus est.*

5 ¶ Vtrum autem in hoc octo dierum spatio statuto præfinitoque solutioni pretij comprehen- datur dies, quo emptor post ostensionem instrumenti & affirmationem pretij admisi consanguineum, vt sic istud tempus currat de momento in momentum. An verò præter eum diē prehenda- erunt & alij octo dies, planè intelliges ex his quæ generaliter super huiusmodi dubiis latissimè tractauimus supra huius tit. §. j. in verbo, *Et iour*, vbi videre poteris.

*An in hoc
tempore octo
dierū com-
prehenda-
tur dies ostē-
sionis instru-
menti, & is-*

6 ¶ Sed quid si id tempus octo dierum incidat in diem bissextum, an is connumerabitur pro duobus, an pro vno tantum? Et certe si de anno ageretur, id biduum pro vno haberetur in fauorabilibus: & pro duobus, in odiosis, vt diximus supra eo. tit. §. j. glo. x. in verbo, *dedans l'an*, numer. 123. vigesimotertiò. At hic non de anno, vt illic, sed de diebus agitur, scilicet de octo diebus, quo casu semper id biduum bissexti pro duobus diebus computatur. Ita enim voluit sextum.

Jacob.

Iacob. Rauen. & post eum Alber. in l. iij. §. minorem, ff. de minor. & est optimus text. in l. ij. in po-
stremo casu illius, ff. de diuer. & tempora. præscript. vti eum text. intelligit Hugo, relatus ab
Accursio: quanquam aliter intelligunt Io. & Bulg. vti & is retulit. Verum sententiam Hugo-
nis Bar. ibi, & omnes, vti ipse dicit, sequuntur.

A PATER, PERSOLVENDO, GLO. III.

IN loco in mentem venit glos. notab. in l. ij. in verbo, necessitatem, C. de com-
fer. manum. quæ hanc nobis doctrinam præscripsit, quod cum quis à lege vel sta-
tuto cogitur alteri vendere, (vt in eo casu, & alius multis collectis à glos. in l. Iulianus, §. idem Celsus, ff. de act. emp. & in leg. nec emere, & ibi quoque Guil. Cu. Alb.
& Ias. C. de iur. delib. & aliis, quos adduximus supra, in præfat. huius tit. num. 15. imò & quod
etiam in si.) his igitur casibus, & aliis, si qui sunt quibus quis cogitur, tum demum is cogitur,
si prius solvatur pretium: neque enim tenetur habere fidem de pretio, vti ibi (inquit ea gloss.)
innuitur, & per d. l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. emp. Et ad hoc illam glo. expendit, & sequitur
Bal. ibi.

2 ¶ Sed quæstionis est, an hic sufficiat compensare debitum: quod videtur, cum id vim solutio-
nis habeat, l. si debitor, ff. qui pot. in pig. hab. vbi scribitur, cum creditum compensatur, perinde
haberi, ac si creditori pecunia soluta esset: nec enim interesse soluerit, an compensauerit. Ex
qua Alb. ibi, & nostri Doct. vbiq; annotant, eum solvere, qui compensat, vt per Bartho. Brix.
quærit. venerabil. xxxij. quæritur vtrum excommunicatus, Barto. in l. aufertur, §. qui compen-
sationem, ff. de iure fici. & in l. duortio, §. ob donationes, in ij. opp. ff. solu. matr. Alberi. in l. si
quid à fideiussore, post princip. & in l. quod Labeo, ff. de compen. Bald. in l. ij. post princip. C.
de compen. & in l. eam mandatori, col. ij. vers. sed hic dubitatur, C. de non nume. pecu. Angel.
consil. cclix. quædam domina, col. ij. Rapha. Fulg. consil. cxxxj. Gaspar, col. penult. & consil. cxlj.
Nannes, paulo ante finē Paul. Catr. qui & id dicit procedere in statutis, consil. cccxxvij. quod
Nannes, col. ij. lib. j. & Coine. consil. cxj. videtur, col. ij. in litera e. lib. iij. & Doct. vbiq; Et id
quoque probat text. in l. vel permutauit, ff. de liber. cau. vbi dedisse intelligendus est, qui compen-
sauerit, & l. dedisse, ff. de verbor. signific. vbi est similis text. & facit l. amplius, ff. rem ratam
habe. Id. que intantum, vt licet conditio debeat impleri in forma specifica, vt nostri loquuntur,
nec possit per æquipollens impleri, l. Manius, & l. qui heredi, ff. de conditio. & demonstra. ha-
beatque vim solennitatis, & eius quidem non levis. Bald. in Authent. matri & auia, col. j. C.
quan. mul. tut. offi. cum multis concord. à me adductis infra tit. seq. §. ij. num. 3. & eo quidem.
Et formæ, vt tradit Philp. Deci. consil. xy. quoniam, col. vj. vers. solum contra testamentum:
Tamen conditio soluendi impletur per compensationem, l. si peculium, §. de illo, ff. de statuli.
quam & in hoc expendunt Doct. vbiq;.

3 ¶ Et huius quidem l. ar. Bart. in l. amplius, col. vlt. & ibi quoq; Ang. Raph. Co. & Ale. in addit.
Bart. ff. rem ratam hab. tradunt eum, qui iurauit solvere, non incurtere in periculum, si compé-
sat. Quod & idem voluit Ioan. Fab. in §. in bonæ fidei, col. iij. vers. quid ergo dices. & ibi etiam
Ioan. Plat. col. j. ad fin. Instit. de actio. Bald. in c. ad nostram, l. j. vers. quæro an qui iurauit, &
ibi quoque Pan. col. vlt. vers. sed contrarium, extrà de iureiuran. vbi & ipse Bald. dicit id pro-
cedere, etiam si quis iurauerit se soluturum verè, & non per iuris fictionem: quia ista fictio rea-
liter idem est quod veritas, & eadem habet vtilitatem, & idè exorbitat ab omni regula fictio-
num, l. singularia, ff. si cert. petat. & idem Pan. in c. cum dilectus, col. vij. ver. alium casum, extrà
de ordi. cogni. & in c. cum inter, col. penult. vers. ad hoc quod not. extrà de except. Imol. in l. Iu-
lianus, la. j. ff. de condit. & demonstr. Ro. in l. cum qui, §. j. in princ. ff. de iureiur. Alex. consil. xij.
vers. sic. viso themate antè scripto, col. vlt. vers. non obstat sextum arg. l. iij. Soc. qui hanc rem latè
examinat in d. l. Iulianus, col. penult. vers. vltimò quærit, ff. de condit. & demonstr. vbi tamen in
fin. id intelligit procedere in debito post iuramentum contracto. Tynda. qui similiter intelli-
git in tracta. compensationis, col. xxvj. vers. redeamus ad materiam, vbi & id latissimè differt.
& Steph. Bertr. consil. ij. in fin. lib. j. & consil. xciiij. puto, col. ij. nume. 7. lib. ij. & consil. cluj. existimo,
col. ij. nu. 11. eo. lib. ij. & consil. xliij. pro pleniori, col. ij. lib. iij. Aufr. deci. Tholo. j. & primò fuit
quæsitum, & iterum deci. cxxxix. item fuit quæsitum si ego.

4 ¶ Et hinc quoque videmus, quod emphyteuta, qui non soluit pensionem biennio vel triennio,
cum dominus tantundem ei deberet, non cadit emphyteusi, si sit paratus compensare, vt post
alios Antiquiores voluerunt Specu. & Ioan. And. in addit. illius tit. de loca. §. nunc aliqua, ver.
lxxix. Abb. antiquus in c. bona fides, & ibi Anto. in vlt. notab. & Imo. col. vj. & Panor. col. vlt. &
Barb. col. item vlt. extrà de depofi. Odo. & Rapha. Fulgo. in l. si constat, C. de compen. Al-
beri. in l. cum aliter, ff. eod. tit. & in l. ij. col. v. vers. si dominus erat, qui est sub num. 16. & ibi
Ias. col. xvj. vers. cu. decimonondò, C. de iur. emphyt. Ioan. Fab. in §. in bonæ fidei, & ibi quoque
Ioan.

Io. Plat. & Ias. charta vlti. Zasius col. pen. Insti. de acti. Bal. in sua Marga. in verbo, emphyteu-
ta, col. ij. vers. emphyteuta potest. Ro. dum Spec. vbi supra, allegat, conf. c. iij. pro discutienda,
col. ij. vers. nec refragatur. Soc. conf. xcix. in causa eximij, col. ij. vers. secunda dubitatio, lib. j. &
Fran. Cur. Senior, qui id dicit in palatiis obseruari, conf. lxxj. super controuerfia, col. pen. vers.
transeo ad tertium. Et neminem hactenus legi, si me nō fefellit memoria, qui contrariū teneat
præter Guil. Cu. & Pet. Iacob, qui eum citat in tit. de actio. in rem pro re emphy. col. iij. vers. itē
est notandum, quōd si prædicto. Et facit etiā quod ab Ange. responsum est conf. c. xxxij. quidā
nomine Nicolaus, quōd si ex statuto non potest opponi, nisi exceptio solutionis, poterit tamē
compensationis. & sequitur Alex. d. conf. xij. col. vlt. vers. non obstat sextum, l. iij. & Guid. Pap.
deci. Delphi. clxxj. reperio, col. vlt. & iterum deci. clxxij. vlt. in fi. rursusq; in commenta-
riis statuti de literis compulsois, vbi id dicit vidisse se semper obseruari. & Iacob. Rebus. in l.
nemo carcerem, in addi. C. de exac. trib. lib. x. Ant. Bauer. in tracta. de Virtute iuramenti, nu. 33.
& Steph. Bertr. conf. cclxxxix. tria, col. j. lib. ij.

*Quid si sita
iniū tollat
omnem ex-
ceptionem,
præter solu-
tionem.*

¶ Et nuncupatim in casu retractus feudalis admittendum esse dominum ad compensandum
tenuit Carol. Molend. in suis consuetudi. Paris. cōmentariis, tit. j. §. xij. gl. vij. nu. 10. vbi & hāc
addit rationem. Nam vt verē solvatur, non stat per compensantem, sed per aduersarium, qui
distulit soluere, quæ ratio probatur ex l. iij. §. cum igitur, ff. de statulib. cum dicitur, proinde de-
fendi potest. & si non vult exigere, vel ipse soluere, vt hinc habeat vnde conditioni pareat, liber-
tatem competere, quem text. in id expendit Bart. in d. l. amplius, ad fin. ff. rem rat. hab. Addit &
Molend. (vt ad eum redeamus) hāc maximē procedere in hoc casu retractus. cum emptor po-
tius debita sua soluere, quā aliena acquirere debuerit. Sed id tantum obtineret in debito cō-
tracto ante acquisitionem. Hanc autem potes addere rationem ad hunc nostrum retractū,
quōd cum res à consanguineo retrahitur, emptor vicem subit venditoris, vt qui vendere con-
sanguineo debet eodem pretio, venditori autem pretium petenti potest obici compensatio, l.
si ex venditione, & ibi Doct. C. de compen. Nam & ea locum habet in omnibus actionibus &
realibus, & personalibus, & mixtis, l. vlt. & ibi Bald. C. eod. tit.

*Dominus
compensat
in retractu
feudali.*

¶ Aduerte tamen, quia id in nostro casu non est sine dubio: quandoquidem compensatio non
vera & propria, sed ficta atq; impropria solutio est, per d. l. Iulianus. l. j. ibi, quasi dederit, ff. de
condi. & demonst. quam Doc. vbiq; ad compensationem trahūt. Hincque occasione sumpta
Bar. ibi in si. dicit eam l. facere ad eam quæst. de qua supra diximus, vtrum qui iurauit dare, à iu-
ramento liberetur compensando, de quo (inquit) in c. ad nostram, l. c. j. extra de iureiur. ex qui-
bus videtur secum hac in re pugnans, tenere compensationem non liberare à iuramento: quia
glo. Inno. Host. Io. And. Collecta. Ant. Imo. sibi contrarius, & omnes præter Bal. & Panor. id te-
nent in eo c. per eum tex. & ibi inter ceteros Fel. col. vlt. dicit hanc esse communem opi. & Io.
Ana. & Maria. in c. querelam, eo quoque tit. Ro. in l. stipulationes non diuiduntur, ff. de verbo.
obl. dum tractat, an iuramentum faciat præcisē cogi ad factum. Mathes. notab. l. iij. nota, quōd
iuramentum. Alex. sibi contrarius conf. xcj. visis actis, col. ij. vers. secundo principaliter, libr. ij.
Franc. Are. conf. xcix, longitudo, col. ij. vers. l. iij. vbi & hanc dicit esse communionem op. Ias. latē
in l. eum qui, §. j. col. j. & ij. ff. de iureiur. & in l. si pecuniam, in prin. col. pen. ver. tertiō facit, ff. de
condi. ob cau. & in d. §. in bonā fidei, col. pen. & ibi etiam Zasius, col. vlt. Insti. de act. & idē Ias.
conf. xlj. in duabus, col. ij. vers. præterea dominus Io. lib. iij. & Steph. Bertr. sibi contrarius conf.
cliiij. voluissē, nu. 2. lib. j. & conf. cccv. viso casu, col. j. eo. lib. j. & Matth. A. ff. deci. Neap. clxiiij.
die septima: vbi tamen intelligit, si debitor non adeo opprimatur paupertate, vt possit soluere.
& deci. cclxxxj. quādam Hippolyta, col. j. & Ludo. Gozad. conf. xxxij. dominus, col. ij. vers. non
obstat & secundum, & conf. l. xix. videtur, col. j. nu. 4.

*Compensa-
tio an sit ve-
ra solutio.
De eo quod
supra dictū
est de iura-
mento.*

¶ Igitur vt longo veluti postliminio redeamus ad nostrū casum retractus proximitatis, si com-
pensatio sit ficta solutio, vt verē est, & nemo contradicit, quomodo de ea intelligentur statu-
ta loquentia de solutione quæ propriē, verē ac strictē non ficta, non improprie, non latē intel-
ligenda sunt, vt vbiq; nostri clamant. Præferim autem hoc nostrum statutum, quod ple-
rique existimant esse contrarium Iuri communi, & præterea iniuriōsum, ac graue, vt diximus
supra in præfat. nu. 60. quamobrem sunt multi, & seq. Verū ea rationes non procederent in
retractu conuentionali, vt qui multo fauorabilior sit hoc proximitatis, nempe qui ex conven-
tione partium est: ideo non dubito, quin in eo sit admittenda compensatio. Nisi si quis dice-
ret, verba quoq; contractus strictē esse interpretanda, l. quicquid, ff. de verb. obl. cum si. Quod
autem supra diximus de emphyteuta compensante, (vt id obiter dicamus) non est sine dubio,
vt videre licet in add. Pet. Iacob. quo loco supra citauimus, cuiuscunque illæ addi. si tractatoris
enim nomen non inscribitur.

*Decisio qua
stionis.
Quid de re-
tractu con-
uentionali.*

¶ E D S I recipimus eam opin. quæ dicit sufficere compensationem in retractu proximi-
tatis, An necesse

fit consan- ratis, quæri potest, an necesse sit consanguineum expressim declarare emptori, velle se com-
guineu ex- pensare: an verò, si taceat, & interim labatur tempus, quo solutio fieri debuit, excludetur
presim de- à retractu, tanquam solutione non facta. Quod videri possit. Nam licet compensatio ipso iure
clarare cõ- fiat, intelligitur si petatur, per l. vlt. C. de compens. glo. & Doct. in d. l. si constat, eo. tit. cum cõ-
pensatione cord. à me collectis in l. si vnaquam, in verbo, reuertatur, num. 13. Verum Io. Fab. in d. §. in bonæ
ante tẽpus. fidei, vbi suprâ, in ea est sententia, vt semper & in omni casu, in quo cessatio solutionis affert
Cõpensatio præiudicium, quantum ad pœnam, vsuras, interese, vel aliâs in quocunque effectu more, fiat
an ipso iure ipso iure compensatio, sine alia declaratione siue petitione, per text. ibi, & quia vbi nulla mora
& quomo- est, ibi nulla quoque petitio est: vel si quædam est, potest exceptione summueri, l. nulla intelli-
do fiat. gitur, ff. de reg. iur. & l. l. c. ta, in fin. ff. si cert. petra. Cum igitur effectus cõpensationis tollat effe-
 ctum petitionis, vel ipso iure, vel per exceptionem, sequitur quod & omnem moræ effectum
 tollit, quocunque modo mora contrahi possit.

¶ Et idem quoque voluit Pet. Iac. in d. tit. de act. in rem pro re emphy. vbi suprâ, Alb. in l. si quid
 ff. de compens. Imo. in d. c. bona fides, col. v. versic. vlt. ius potest quæri, extrâ de depof. vbi lo-
 quitur in illo casu emphyteutæ, qui ne cadat emphyteusi, vult compensare, & id dicit menti
 tenendum. & Pet. Anc. conf. vj. pro parte, col. iij. in iij. dubio, vbi ex hoc pulchrè dicit impediri
 præscriptionem, & conf. c. cxxv. prima facie, ante fi. & Soci. in eodem casu loquens, in d. conf.
 xcix. vbi suprâ libr. j. & similiter Iason in d. leg. ij. in xix. quæst. versic. vnde videretur, C. de iure
 emphyt. & Carol. Rui. conf. cxlvij. casus iste, col. j. lib. j. Et id generale esse, vbi agitur de eui-
 tanda pœna, vel vsuris, vt per glo. & Doc. in l. j. & in d. l. si conitat. C. de compensa. & Panor. in
 d. c. bona fides, col. vlt. Raph. Fulg. conf. cxvj. ad id de quo, col. j. & Alexan. conf. lxxij. viso ti-
 tulo, col. j. versic. sed præmissis, lib. v. & conf. l. cxvj. visis, col. ij. libr. vij. & Doct. vbi que. Sed vide,
 vtrum id verum sit in hoc casu, in quo consanguineus venit iure speciali, tractâtque non de
 damno, sed potius de lucro, vti asserunt Hosti. Io. And. & Pet. Anc. in c. constitutus, extrâ, de in
 integ. resti. & diximus latius suprâ, §. j. in gl. x. in verbo, *dedans l'an*, in xxij. quæst. In retractu
 autem conuentionali nihil est, quod in hoc dubitare debeamus, vt pote in quo venditor certat
 de damno vitando.

Quid in re
tractu con-
uentionali.

¶ Ex quibus soluitur & aliud, quod hic oriri posset: an scilicet necesse sit adiri iudicem, vt fiat
 hæc compensatio: an verò & extra iudicium fieri, siue opponi possit. Nam si non opus sit aliam
 huius rei fieri declarationem, frustra de iudice querimus. Cæterum Albe. in l. si quid à fideiuf-
 fore, ff. de compensa. tradit compensationem opponi posse extra iudicium, idque communiter
 teneri & obseruari. & idem quoque dicit ipse Alb. post Iac. But. in l. debitor, ff. de neg. gest. affir-
 mans satis esse, vt eius rei fiat protestatio coram testibus. Et id quidem fieri tutius est, etiam si
 communiter tenetur, nulla opus esse protestatione, aut declaratione, cum agitur de vitanda pœ-
 na vsuris, aut interese, vt diximus in præcedenti versic.

¶ Sed & illud in dubium venit, si consanguineus in promptu probare non possit debitum,
 quod sibi ab emptore deberi contendit, sed breui quopiam tempore probaturum se offert: quod
 fieri potest, cum quantum ad id, idem est iudicii debiti liquidum, & non liquidum, sed proximè
 liquidandi, vti per l. vlt. C. de compens. voluit Bar. in l. in compensationem, in fin. ff. de compẽ.
 Quæro igitur, quantum tempus in id statuendum est. Quidam id relinquunt arbitrio iudicis,
 glo. in d. l. vlt. in verbo, indaginem, & ibi Iac. Ra. Pet. à bel. Pert. Cy. in x. quæst. Bal. in ij. opp. &
 Sal. col. ij. in vij. opp. idem Iacob. Pet. & Ang. Are. in d. §. in bonæ fidei, Insti. de actio. Collec.
 Ant. & Barba. in d. c. bona fides, extrâ de depo. Bald. in l. si ex falsis, col. ij. versic. sed talis obiectus,
 C. de transact. & in l. in causa, C. de compensa. & in Authent. & consequenter, col. j. versic. ex-
 trâ quæronunquid liquidato, C. de senten. vbi id intelligit, modò non excedat duos menses.
 & Soci. conf. lxxv. conclusio, col. ij. versic. confirmo hoc, lib. iij. & Steph. Bertr. conf. cclxxxix. tria,
 col. ij. num. 7. libr. ij. Alij simpliciter dicunt, id fieri posse, & debere intra ipsos duos menses, per
 l. auferretur, §. qui compensationem, ff. de iur. fis. in qua opin. fuere glo. in d. c. bona fides, in glo.
 vlt. in fi. & ibi Hosti. & Io. And. vterque in fi. de depof. & Dy. in d. §. in bonæ fidei, in vlt. qu. &
 ibi quoque Nico. Neapo. in iij. quæst. glo. & Ias. num. 74. Insti. de actio.

Quid, si cõ-
sanguineus
non possit
in promptu
probare de-
bitum.

¶ Alij denique, intra tempus, quod daretur reo ad soluendum, per d. §. qui compensatorem, ibi
 enim dari duos menses, quia idem tempus præstituitur debitis fiscalibus, l. in fraudem, §. fisca-
 libus, eod. tit. & olim omnibus condemnatis dabatur, l. debitoribus, ff. de re iudi. Ideò si nullum
 tempus darur ad soluendum, nec ad liquidandum dari debet. Ita enim voluit Barto. in d. §. qui
 compensationem, Bal. in d. §. in bonæ fidei, & ibi quoq; Io. Fab. col. viij. in paruis, versic. sed quid
 vocas, Insti. de actio. Pet. Anch. Imo. & Panor. qui tamen distinguunt in d. c. bona fides, de depo.
 & Alex. conf. lxx. et si puto, col. j. libr. ij. quod consueperunt conf. xcvi. h. v. & Tyndarus in tract. de
 compen. char. pen. versic. vtiliter circa præmissa, vbi id temperat. Quanquam quod ad postremam
 opin.

opin. pertinet. dubium facit, quod non simpliciter duo menses dabantur ad soluenda debita fideiustitia. si d. tantum in minoribus summis: in maioribus autem tres menses cederebantur, ut scribitur d. §. si fideiustibus, ut proinde non possis dicere, d. §. qui compensationem, respexisse ad tempus conceisum condemnatis, sed illud tempus duorum mensium præcisè præscriptis in quibuscunq; causis. Igitur in casu nostro has omnes opi. iungendo, crederem id faciendum intra tempus arbitrio iudicis statuendum, modò non excedat tempus octo dierum, quod datur ex nostra consuetudine ad soluendum pretium: vti & in retractu feudali voluit Caro. Mol. in d. ti. j. §. xii. gl. vij. ad fi. vbi ex iis inferit, quod si dominus volens retrahere, non habet promptas probationes debiti, & vellet deserre iuramentum emptori, id facere potest, modò emptor iurare possit intra tempus in id statutum. nam si ab eo loco absit longius, ut id præstare non possit, impotandum est domino, qui ita se arctauit: & nisi soluat intra tempus, cadet retractus. Pro quo est optimus text. in l. iij. §. si quis tamen, ibi, sic ipse se arctauerit, ff. si quis cautio. & in l. cum postulatsem, in princ. ibi, quia tardius experti ceperim, ff. de dam. infec. Et facit, quod in simili tradit Bal. in l. si à te, C. de pact. inter empt. & vendit.

Quid si consanguineus deferat iuramentum emptori.

- 13 ¶ Sed & illud quæritur potest, si compensatio hic locum habeat, quid si consanguineus accepit cessionem debiti à creditore emptoris, an & hoc debitum poterit compensare cum pretio. De quo vide glo. in l. si quis in rem suam in verbo, & non in fraudem, & ibi Barto. Bald. & Angel. ff. de procurat. Dyn. Bart. in l. doli, ff. de noua. & eundem Dy. in cap. is qui in ius, col. vlti. de regul. iur. lib. vi. Specu. in tit. de procu. §. vltimo. versicu. sed nunquid contra procuratorem, Cyn. Ioan. Fab. Alber. Bald. Angel. & Sal. in l. eius, C. de compensa. Bart. in l. qui duos, in princ. ff. de lega. ij. Alber. in l. j. col. ij. vers. item quærit, cum hic, C. etiam ob chiro. & in l. apud Celsum, §. de auctoris dolo, ff. de doli mal. exceptio. & in l. in his officiis, ff. de regul. iur. Ioan. Fab. in d. §. in bonæ fidei, col. vlt. vers. item potest quæri, Inst. de actio. Pet. Iac. in tit. de rei vendicat. vtili, quæ competit ex cessi. col. iij. vers. item non cogitur. Imo. in d. c. bona fides, col. v. vers. potest etiam quæri, extra de deposi. Paul. Cast. conf. clxxxj. viso puncto, col. ij. vers. quod autem exceptio, lib. j. Steph. Aufre. deci. Tholo. xcij. item fuit quæsitum si coram, ad fin. Matth. Afflic. d. deci. Neapo. clxij. die septima, col. ij. vers. sed in dicto processu. Quamuis scio, multos ex iis loqui in specie diuersa, an videlicet compensatio possit opponi aduersus cessionarium: sed eorum multe rationes ad hunc quoque contrarium casum pertinent. Et hæc quidem omnia obtinent & in retractu conuentionali.

An consanguineus possit compensare debitum creditoris, cuius cessione non habet.

- 14 ¶ Postremò quia hæc nostra consuetudo vtitur verbo, soluendi, cum dicit, payer, quid si intra hos octo dies consanguineus offerat idoneos fideiussores, aut pignora, nec aliter soluat. Dic no id esse satis: neque enim offerre, aut dare fideiussores, quantumuis idoneos, soluere est, per sanguinem tex. in l. iij. §. ait Prætor, ff. de re iudica. vbi condemnatus soluere, non liberatur dando idoneos expromissores. & in l. quod si non soluere, ff. de pigno. actio. & in l. item liberatur. §. qui paratur, ff. quib. mod. pign. vel hyp. solui. ex quo Bart. ibi pulchrè dicit, condemnatum ad pœnam pecuniariam: & si eam intra certum tempus non soluerit, ad pedis amputationem: non liberari ab hac posteriori pœna dando fideiussores. Quod & idem tenet ipse Bart. non obscurè in l. i. p. cuniz, per eum tex. ff. in posses. legat. & in l. eum qui, ff. de priuileg. cred. & apertissimè Bald. in l. j. paulò ante fi. & ibi quocunq; Rom. & Alex. col. j. & Iac. col. quoque j. per gl. ibi, quam ipse Bal. dicit singu. ff. qui satisfda. cog. & Alex. in d. l. iij. §. si ex conuentione, & ibi item Iaso. in d. §. ait Prætor, in j. notab. Angel. Aret. in tracta. malefi. in verbo, quas si non soluerit, le. j. num. 9. pignora, sed vnum. Pet. Ferr. in tit. forma libel. in acti. hypo. in verbo, satisfacere de debito memorato, aut fideius col. j. vers. sed hic infurgit, & Philip. Dec. in l. nemo dubitat, ff. de reg. iur. licet Bart. ibi dubitet, fores. relinquatque indecisum.

An satis sit ut consanguineus offerat fideiussores, aut pignora, & si eam non soluerit, condemnatus soluere, an liberatur dando pignora, aut fideius.

- 15 ¶ Sed illam sententiam confirmat, quod idem Bart. tradit in l. statuliberos, §. si quis acceperit, ff. de statulibe. & in l. j. ff. de custo. reo. quod si ex statuto condemnatus ad pœnam quampiam pecuniariam, si eam non possit soluere, capite punitur, non se huic pœnæ eximit offerendo fideiussores, De quo tamen vide Angel. & Imo. in l. j. ff. de iniust. testamen. Facit item optimè tex. in c. cum aliquibus, extra de re iudica. vbi condemnatus ad tradendam possessionem cuiuspiam rei non satisfacit dando pignora, ex quo Bald. ibi dicit, condemnatum ad soluendum, non intelligi soluere, offerendo pignora & fideiussores. Ideò (inquit) si is, qui condemnatus est in centum, & nisi ea soluerit, intra aliquod tempus, in duplum, non liberatur à duplo, offerendo pignora vel fideiussores: de quibus etiam vide Barba. latè consil. xv. præclarè, in j. dubio, lib. ij. Et ad hæc omnia facit gloss. in l. satisfactio, ff. de solutio. Sed id intellige in casu nostro, cum pretium est certum & liquidum. Alioquin satis erit offerre fideiussores id ipsum soluendi, cum liquidatum fuerit, per textum in leg. statuliber, ff. de statuliber. cum simi. & & concord. à me traditis suprâ, §. j. in gloss. xix. in verbo, luy deuement acertiorè du pris, numero 2. & seq.

16 ¶ Adeo autem vera sunt, que supra diximus, ut si debitor promiserit soluere, vel dare pignora, aut fideiussores, intra aliquod tempus, non liberabitur offerendo pignora vel fideiussores, sed cogi nihilominus precise poterit soluere, ut voluerunt Guil. Cu. & Bar. in l. quamuis. in prin. per eum tex. ff. de pig. actio. & Bal. in Margari. in verbo alternatiua. per l. v. & sequitur Pau. Ca. in d. l. iij. §. si ex cōuentione, in si. ff. de re iud. vbi dicit perpetuū menti tenendum. & rursus in l. cum proponas, la. i. etiam in si. C. de transactio. & Alex. in l. j. col. j. ff. qui satisfacti. cog. vbi id dicit singu. & Fel. in c. inter ceteras, col. ij. extrā de rescrip. & Catel. Corra, qui & id singu. dicit, memor alternatiuorum. Tamerli Rom. in d. l. j. qui satisfacti. cog. tenuerit contrarium, per l. pen. ff. quib. mod. pig. vel hyp. soluit. Et pro eo bene etiam facit, quod in alternatiuis electio est debitoris, l. plerunque, ad si. ff. de iur. dot. cum simi. Sed d. l. pen. non probat Rom. sententiam, quia ibi creditor sponte recipit, ut ibi quoque notatur. Quod autem de alternatiuis dictum est, procedit, cum qualibet earum est in obligatione: secus, si vna tantum sit debita, altera verò pro illius cautione siue securitate promissa, ut multi ex supra dictis scienter declarauerunt.

17 ¶ Non omitam tamen, ad prædicta bene facere tex. in l. promissor, §. vltimo. ff. de constit. pec. cuius hæc verba sunt: Constituto satis non facit, qui soluturū se constituit, si offerat satisfactorum. Et quod per eum text. voluit glo. in l. vltima. §. j. in verbo, cogendum, ibi, sed si simpliciter, ff. si cert. per. quod si simpliciter promissit, non liberatur dando fideiussores. Nam creditori satisfieri debet, quemadmodum voluit, l. si rem, §. omnis, ff. de pig. actio. Et eam gl. Bal. ibi, & post eum Ludo. Bol. in secundis interpretationibus dicunt singu. ad id quod debitor incarceratus ob debitum, non potest carere liberari offerendo fideiussores. Id quod etiam dicit idem Bal. in sua Marg. in verbo, debitor, col. ij. vers. si debitor propter debitum: Nisi (inquit) fuerit incarceratus ob fuge suspicionem: tunc enim datus fideiussoribus esset relaxandus, per l. si fideiussores, §. vltimo. ff. qui satisfacti. cog.

NE SERA PLUS RECEV, AMPLIUS NON
ADMITTETVR, GLO. IIII.

Quid, si
simpliciter
consuetudo
tempus sta
ruisset.

Tempus le
gis vel sta
tuti, an pri
uatione in
ducatur sine
purgatione
moræ.

De ead. re.

V I D si hæc consuetudo id non adieciisset, sed simpliciter statuisset tempus octo dierum: vtrum elapso eo tempore, consanguineus esset audiendus ad purgandam moram: Quod videri posset, ex eo quod scribit glo. in c. cupientes, §. quod si per viginu, in verbo, expectati, lib. vj. quod tempus a lege præstitutum, ita demum tantum inducit priuationem iuris absque moræ purgatione, si sit canon latæ sententiæ, aliàs minimè. & ibi eam sequitur Io. Mo. Arch. Io. And. Pau. Eleaz. Per. Anch. Imo. Dom. & Philip. Franc. ibi, & Ang. conf. lxxij. quoniam nihil est, col. j. cum aliis multis cōcor. quos tibi abundantissimè collegi in nostris commentariis in l. si vnuquā, in verbo, reuertatur, nu. 255. decimum quod a superioribus, C. de reuo. donatio. Hic enim nihil est, quod videatur esse latæ sententiæ.

Temporis
lapsus, taci
tam renun
tiationem
inducit.

¶ Contrariū tamē verius est, ex his verbis. *ne sera plus recev*, quæ purgationē moræ tollit. nam si posset purgare morā, tēperetur. Et quia etiā, cū a lege vel statuto tempus statuitur, post illud tempus non admittitur quis ad purgandā morā, etiam si idē electū non fuerit, v. expresse voluit Innoc. in c. cum in tua, & ibi quoq; Panor. col. vlt. & Card. Alex. col. antepe. vers. quæro tertio circa prædicta, extrā qui matri. accus. pos. per tex. in l. vltima. ff. de decret. ab ordi. faci. quæ l. loquitur de lege municipali, & in l. ob cōmissa, C. de adul. Et idē etiā voluit Bal. in l. diffamari, col. ij. vers. expedito tex. C. de ingen. manum. vbi & ad hoc dictos tex. allegat, & ex hoc not. differentiam temporis a lege vel statuto præfiniti, & a iudice. & idem Bal. in l. j. in prin. C. de in integ. resti. vbi dicit, quod lapsus termini tacitā renuntiationem inducit, per tex. ibi, & in l. bonorū, ff. rem rat. habe. & notata in l. si ego, ff. de neg. gest. vbi & ipse Bal. idem voluit ex gl. ibi. & idem Bald. in l. si ea, col. vlti. vers. & nota quod in termino hominis, & rursus vers. quæro vtrum quando, C. qui accu. non pos. & in auth. ad hæc, col. pen. vers. si ego diffamo, C. de vsur. & in l. acceptam. in xxj. quæst. C. eo. tit. & in l. j. col. vij. in xxvj. oppo. C. qui admit. & in l. obseruare, §. ad hæc, col. ij. ff. de offi. Procon. & in l. j. per illum tex. eo. tit. & in c. personas, vers. pone statutum, & vers. sed nunquid mora, & iterum vers. deinde, & seq. extrā de appella. & in c. j. col. j. vers. & ex isto tex. tit. quo temp. mil. & in c. j. porro tit. qual. olim feud. ali. pot. & conf. cccc. lxxvj. Andreas, in ij. dubio. lib. j. vbi dicit, quod renunciare videtur, qui non parat terminis a lege statutis, per l. j. C. de iure emphy. & l. facta, §. si quis bonorū, ff. ad Treb. & no. in d. l. si ego. Alb. in d. l. bonorū, col. j. n. 2. ff. rem rat. habe. & Ang. in l. propterandum, in prin. post medium. C. de iudi. vbi id intelligit, si non opponatur. & allegat l. si maritus, §. præscriptiones, ff. de adul. & l. mariti lenocinium, §. sex menses, eo. tit. idem Ang. Imo. & Alex. in l. si insulam, ff. de verb. obli. Per. Anch. in c. quam tit. col. ij. vers. item no. q. negligentia, de elect. lib. vj. Alex. conf. cxxxij. circa executionē, in si. h. vj. Guid. Pap. conf. xxxvij. nedū inferioribus, col. vlt. vers. quia mora. Fel. in

c.ij.col. antepen. vers. item intellige, nisi esset terminus legis. extrâ de constit. Soci. conf. lxxij. in causa vertente, col. iij. vers. nec etiam dicere, lib. j. Math. Affli. loquens de iure congrui, & alios quoq; allegans in trac. Protomix. in verbo, vt intra xxx. dies, col. ix. vers. quartò nota. & est etiâ optimus text. præter illos. in l. sed si vnus, §. si ante, ff. de iniuriis, cuius hæc verba sunt: Nam & si nuda voluntate iniuriam remisit, indubitatè dicendum est, extinguì actionem iniuriarum, non minus quàm si tempore iniuria fuerit abolita. & quæ dicemus infra tit. procedente, §. j. gl. ij. in verbo, *a tel temps*, nu. 50. ad hæc, cum venditor, & seq.

5 ¶ Et hanc sententiam fulcit, quòd qui non obseruat tempus constitutionis, non dicitur eius formam obseruare. Bal. & Sal. in Authen. quæ supplicatio, ille ad fi. hîc in j. notab. & ibi quòd constitutionis, que Ias. in iij. notab. C. de preci. Impe. offeren. per illum tex. in illis verbis, nisi sub hac forma, iuncta glo. & etiam per tex. in l. scire oportet, §. consequens, ff. de excu. tuto. cum dicitur, Non aliter audietur, nisi obseruauerit constitutum tempus: quæ verba non longè distanc à verbis his nostræ confuctudinis: Et voluit quoque Pau. Cast. in l. qui Romæ, §. Callimachus, in fi. & ibi quoque Ias. col. iij. vers. quintò nota. ff. de verb. obli. & idem Pau. in l. si in lege, in princ. ff. loca. vbi ex hoc infert ad tempus à statuto præstitutum. & Fel. quid dicit singu. in c. cum dilecta, col. ix. vers. octauum signum, extrâ de rescript. & Ias. in l. non erit, §. si neque, quem legit sub l. lat. Prætor, quæ est iij. vers. secundò vltra scribentes, ff. de iureiuran. & in l. in pupillari, in ij. notab. ff. de vug. & pup. & in rub. C. qui ad bono. poss. admit. col. ij. & col. clvj. vertitur quæstio, col. pen. vers. confirmatur, lib. ij. & conf. seq. col. vlr. & conf. cxq. placet mihi, col. ij. vers. secundum principale, col. lib. ij. & conf. xlvij. totus iste contractus, col. j. vers. similiter tempus, li. iij. & conf. li. j. circa primum, post prin. eo. lib. iij. quod repetitur conf. cxxxij. lib. iij. vbi ad hoc alia multa allegat. & Math. Affli. in consti. Siciliz incip. exceptiones, col. iij. in prin. Albe. Bru. in tract. de forma & solennit. actus, in rub. ex quibus consistunt forma & solennitas, vers. xxvij. & Catel. Corta, qui id dicit sing. memora. tempus constitutionis, & Rebuf. noster in trac. Nominationum, in xiiij. quæstio. prin. nu. 6.

4 ¶ Sed quibus addere potes Bal. qui idem voluit conf. clxix. statuto ciuitatis Ianuæ. vers. tertio quia meta temporis, & iteru vers. sed quia non fuit obseruata forma. lib. j. & iteru conf. clxxij. statuto cauetur quòd debeat, circa medium, col. li. j. Et vide etiâ eundem Bal. in l. liberti, col. v. vers. quandoque ex illis. C. de ope. lib. & in l. omnes populi, col. pen. vers. item not. ff. de iusti. & iure, & in d. l. obseruare, §. post hæc, col. ij. vers. est etiâ hîc notandum, ff. de offic. Procon. vbi dicit, quòd recedere à tempore, est recedere à forma, per d. l. qui Ro. §. A ugerius. ff. de verb. obli. ga. & l. T. hais, §. inter, ff. de fideic. libe. & l. statuliberi, §. vlti. ff. de leg. ij. & eundem Bal. in Lordo, circa medium, C. de execu. rei iudic. & in auth. qui semel, col. iij. C. quomo. & quan. iudex. & in c. licet, col. j. extrâ de supplen. negli. Præla.

5 ¶ Quid tamen, si iustum aliquod impedimentum superuenerit, quod prohibuit ne constan- *An impe-*
guineus intra id tempus octo dierum solueret: an ita excusabitur, vt post tempus id possit fa- *dimen-*
cere: Mathæ. Affli. in tract. Protomix. in verbo, vt intra xxx. dies, col. vj. vers. sed iterum quari- *exen-*
tur, tradit tempus ei non currere, per l. j. C. de anna. except. cum fi. Cui ad de optimum tex. in d. *con-*
lob commissa, C. de adult. quæ etiam excipit iustū impedimentū: & in d. l. scire oportet, §. suf- *anguineus,*
ficat, qui continenter sequitur d. §. consequens, & cū ita tēperat, vt si quis propter ægritudinem, *qui intra*
vel aliam necessitatem, puta maris, vel hyemis, vel incurfus latronū, aut aliam aliquam simile, *octo dies nō*
constituit tempore non poterit venire, ei est ignoscendum. Et id quidem in tempore præstituto, *solut pre-*
à lege municipalis, voluit expressim Bal. in d. l. diffamari, vbi suprà citauimus, C. de ingen. ma- *rium.*
nu. Et faciunt, quæ scripsi suprà, §. j. in gl. x. in verbo, *dedans l'an*, in xxiiij. quæst. & quæ scribam *infra tit. seq.*
infra tit. seq. §. j. gloss. ij. in verbo, *a tel temps*, nu. 58. sed tamen vide, & seq.

6 ¶ Et hæc quidē maxime procederent, si subesset magna quæpiā euidentisq; causa, per l. Dinus, ff. de rescript. in integ. & l. & si ff. de reg. iuris, quibus in locis, ita ad verbō scribitur: Et si nihil fa- *De eadē re.*
cilē mutandū sit ex solennibus, tamen vbi æquitas euidentis exposcit, subueniendū est. Et facit c. significante. extrâ de pig. Verū id apud nos vix recipiatur: quādoquidē in huiusmodi re-
tractibus nec absentiæ, nec ignorantia, nec ætati subuenitur, adeo stricti iuris sunt, vt cauetur
infra, §. pen. eodēque. xxxv. huius tituli. & ita, vt nec his quidem restitutioni locus pateat, vt
ibi latè tractabimus. Pætertim verò cum hic tractetur de lucto consequendo, per ea quæ dixi-
mus suprà, §. j. gloss. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 125. certum est, & seq.

7 ¶ Sed & in dubium potest illud vocari, si nondum transit annus retractus, an hic qui venit ad *Quid si cō*
retractum. & admissus fuit, nec tamen pecunias intra hos octo dies emptori obtulit, & ideo *sanguineus*
exclusus est à sua oblatione, vt hic dicitur, audiendus tamen sit, si iterū vult facere nouā obla- *qui nō sol-*
tionem retractus, intra ipsum annum contractus. Vide omnino, quæ latissimè scripsimus infra *uit intra id*
tēpus nouā

oblationem eo. tit. §. viij. glo. vij. quæ est in verbo, *le retrayant en descherroyt*, nu. 7. quid igitur, & multis seq. vsque ad fi. eius glossi. Sed ita tamen, vt hîc perpendas verba nostræ consuetudinis hoc in loco, quæ sunt huiusmodi, *Il ne sera plus receu audit retraiet*, quæ videntur perpetuò consanguineum repellere. Sed vide, quæ dicam in d. §. viij. glo. vij. nu. 24. & hæc certè.

§. Q V A R T V S.

LO V T E S voyes si l'acheteur, quand on luy offre le retraict, declare certain pris, & en a fait serment, & le monstre par le contract: ce nonobstant si le dict retrayant ne s'y veult pas tenir, & veult monstre qu'il y a eu fraude, & que ce n'est pas le vray pris, il sera receu à le prouuer, ^a cependant ne courra pas ledict temps ^b de huyt iours contre luy: mais s'il ne le preue, & il soit trouué à l'intention de l'acheteur, ledict temps de huyt iours aura cours contre le retrayant, ^c & n'y sera plus receu, & perdra la piece d'or ou d'argent qu'il aura baillé seulement.

VE R U M si emptor, cum ei offertur retractus, pretium certum declararit, eiusque cum iureiurando, tum exhibitione contractus, fidem fecerit, non tamen retrahens ei stare cogitur, & ad probandum contrarium admittetur: ^a nec interim ei curret illud octo dierum tempus. ^b Verum si id non probauerit, & secundum emptorem pronunciatum fuerit, curret id tempus aduersus ipsum retrahentem, ^c necis amplius admittetur, a mittetque nummum aureum, vel argenteum dumtaxat quem dederat.

IL SERA RECEV A LE PROVVER, AD PROBANDUM CONTRARIUM ADMITTETVR, GLO. I.

Statutum, quod disponit stare iuramento, an tollat probationem contraria. Qui tolli negant.

V I C I N Q U E ex legis vel statuti dispositione defertur iuramentum, potest nihilominus aduersarius probare contrariu, etiam si lex ipsa aut statutum diceret stare iuramento, ex sententia glo. in l. ij. §. si absens, & ibi Paul. Cast. ad fi. Alex. Soc. & las. ff. si ex noxa. cau. agat. è quibus ipse Pau. dicit eam gl. sing. Et idem voluit, vt ab omnibus citatur. Azo. in Sūma, C. ad leg. Aquil. quāuis in meo codice non reperi, Cy. & Bal. in l. j. C. si aduer. libe. Io. And. in c. statutu, col. iij. in verbo, iuramentu & ibi Domi. in §. cum verò de rescrip. lib. vj. Tancr. in suo libro quæstionu, tit. de proba. in vj. quæst. fac. Aret. Ang. Imo. Paul. Cast. Ro. & Alex. in l. qui bona, §. qui damni, in prin. per illum text. ff. sol. mat. fac. Bu. Bal. & Sal. in l. j. C. de re iudi. Albe. in ij. parte statutoru, quæst. xiiij. item quero si statuto vel reformatione. Bal. in l. si tutor, petitus, ad fi. C. de peri. tuto. vbi loquitur de statuto, quo statuitur credi publicæ famæ contra magnates, & in l. qui accusare, col. ij. vers. vlti. mō nota hîc. C. de eden. & in l. vltima. col. iij. vers. ex hoc deciditur, ff. deferi. & in l. Diuus. ver. quar. est arg. & ibi Ang. circa medium, ff. de mili. testa. & idem Bal. in l. j. & ibi etiam Sal. C. de reb. cred. & in l. contra negantem, in fi. & ibi item Sal. etiam in fi. C. ad leg. Aquil. & in c. j. col. j. in verbo, credatur, tit. si de inuest. inter do. & vasa. lis oria. Ange. in l. qui restituere, col. ij. per illum tex. ff. de rei vendi. & in l. qui vas, in prin. per illum text. ff. defurt. & in Authen. de exhib. cred. & iureiu. & in l. ea quidem, in x. quæst. C. de accusa. Pet. Anch. in cap. j. in xiiij. quæst. prin. vers. circa hæc quero vltius, qui est in char. 59. in paruis, extrâ de cōst. & in c. semel malus, col. v. de reg. iuris, lib. vj. Panor. in c. continebatur, & ibi Gof. Cal. Io. Zoch. & Card. Alex. extra de despon. impub. idem Pano. in c. proposuisti, in j. notab. & ibi Fel. col. j. & ij. & Phi. Dec. in iij. notab. de probati. idem Panor. consil. j. videretur primò standum, vers. quinto adduco, lib. j. Rōma. in l. si duo, ff. de acquir. hzre. & in l. admonendi, col. xv. & seq. & ibi etiam Alex. col. xxxiij. Fran. Curt. Senior in re. par. 22. col. iij. vers. & pro ista parte, & multis seq. & las. etiam in re. par. col. cix. vers. ex ista communi, qui est in nu. 304. & seq. ff. de iureiur. idem Rom. consil. c. j. super eo quod primò queritur, col. ij. vbi ex hoc dicit, quod stare statuto, quod debitor elapsis decem annis, iurando debitum fuisse solutum, ipse liberatur, potest tamen probari contrarium. & allegat

legat. l. videamus, §. item videndū, iuncta l. vltima ff. de in lit. iuran. & idem Roma, conf. cccxij, spectabiles domini, in prin. Paul. Cast. in l. vlti. ff. de Prætor. stip. Stepha. Federi. in suo opere de legum interpretatione, parte ij. char. §. vers. item si statuto cauetur. Angel. Arer. in tract. malef. ciorum, in verbo, nec non ad denuntiationem Ioannis Ambrosij, n. 15. & ibi Aug. An. nu. 16. & seq. Cæpol. cautel. secundum nouam impressionem, ciiij. multa sunt statuta. Alex. conf. cxiij. in causa & lite vertente circa filios, col. j. & alijs seq. lib. iij. quod iterum reperitur conf. xlvij. lib. vj. & idem Alex. conf. xcj. in causa & lite pendente, col. ij. in fi. eod. lib. vj. Barb. latè in tracta. de præstan. Car. in ij. quæst. ij. partis. Soc. conf. lv. præstantissime doctor, col. vlt. lib. j. & in trac. fal. reg. cccclxxx. statutum mandans. Fel. in c. præterea, in fin. de testib. cog. & in c. pastoralis, col. x. vers. & generaliter, extrà de except. l. a. in l. si quando, col. iij. vers. pro ista opin. C. vnde vi. & in d. l. videamus, §. deferre, col. vlt. in prin. & iterum in d. l. vltima. ff. de in lit. iur. & in l. ait Prætor, quæ est iij. §. iurat, col. ij. ff. de iureiur. rursumque in l. eum qui, §. in popularibus, col. iij. eod. tit. Phil. Dec. conf. lxxxij. in causa accusationis, post prin. Marth. Affli. in consti. Sicilia incip. qui de aleatoribus, in v. notab. Hipp. Marfi. in repe. rub. de proba. col. xxx. vers. non tamen omitto. & in l. j. §. si ferui, col. j. ff. de quæst. & Catel. Cotta memorab. damnum datum.

2 ¶ Quamquam scio quosdā (vt nihil est in iure nostro non controuersum) qui in hoc casu non admittunt probationem contrariam. In quibus sunt Iac. Arer. sibi contrarius & Raph. Fulin. d. l. j. C. si aduer. liber. Nam illa (inquiunt) probatio, cui lex, vel statutum fieri præcipit, est Iuris & de iure vnde non potest reprobari. Et eius quoque sententia sunt Io. Mo. & Io. Fan. in c. eos, de temp. ordi. lib. vj. d. à Rora decif. lxxxix, nota quod vbi quis impetrat, in antiquis: Alb. clanculum in d. l. qui bona, §. qui damni, ff. de dam. infect. Bal. subobscure, sibi quoque contrarius, in l. non est, C. quod met. cau. & apertius in rep. l. ij. char. vlt. vers. sed pone quod statutum. ff. de iureiur. per text. in d. l. ij. vers. proderitque, eo. tit. & in l. j. C. eo. titu. & ar. l. vltimæ. C. de fideiuf. & idem Bal. in ea ipsa l. iij. in prin. col. ij. vers. circa sextum, de iureiur.

*Qui contra
telli asse-
uerant.*

3 ¶ Sed prior illa sententia, vt communior est, ita (vt plerunq; fit) verior. Ex qua tanquam ex fons Potest pro-
te perenni, multi riuuli veluti manarūt. Et primū quidē id, quod dicit glo. in d. c. continebatur, *hanc contra*
in verbo, viri standū est, & ibi Pan. & pleriq; omnes, extrà de despon. impub. q. licet text. eo in iuramentis
loco dicat standū esse iuramento viri, dicentis se vxorē carnaliter cognouisse, vt ibi tex. loquitur. *vir, dicitis*
Potest tamen vxor probare contrariū, per tex. in d. c. proposuisti, de probati. vbi etiam glo. Pan. *se carnali-*
& alij dem dicunt extrà de prob. & similiter gl. in c. j. extrà de frigi. & malef. & in c. quod au-
tem, xxvij. quæst. ij. & in c. si quis acceperit, xxxij. quæst. j. & ex Theologis scholasticis hoc idem *ter vxorē*
tenuit Richar. in iij. sent. dist. xxxij. in expositione tex. & iterum in art. ij. quæst. j.

4 ¶ Hinc etiam prodit, quod voluit alia glo. in d. c. eos, in verbo, affectata, de tempo. ordi. lib. vj. Ignorantia
quod licet ignorantia probetur per solum iuramentum illius, qui se dicit ignorasse, c. si verò, de iuramento
ij. extrà de senten. excom. & c. vlt. extrà qui mat. accusa. pos. cum si potest tamen probati con-
trariū. Quam gl. in hoc expendit Imo. in d. l. qui bona, §. qui damni, ff. de dam. infect. Roma. *probata, co*
in d. l. admonendi, col. xv. & ibi Ias. in repet. col. cx. in duob. locis, videlicet vers. tertio per gl. & *trariū pro-*
vers. inter ceteros, ff. de iureiur. & idem Ro. d. conf. c. ij. quibus locis eam glo. dicunt sing. & Fel. *ratione re-*
in c. cognoscentes, col. vlti. & ibi quoque latè Phil. Dec. in ij. lec. etiam col. vlt. extrà de consti. *cipit.*
Et idem etiam, ea glo. tacita, voluit Bar. in l. si cui, §. iisdem, vers. quæro dicit ipse, ff. de accusa.
& Fel. in c. quosdam, col. vlt. vers. sexto est aduertendum, extrà de præsump. & Hipp. Marfi. in
d. rub. C. de proba. col. xxvij.

5 ¶ Nec dissimile est, quod cum cætera quæ in animo consistunt, probentur solo eius iuramento, Animus
qui aliquid dicitur habuisse in animo, ex sententia illius glos. quæ quotidie in id allegatur in *item iura-*
§. sed ista, in glo. magna, circa medium, Instit. de actio. cum alijs multis concord. illic adductis *mento pro-*
à Ias. & à me alibi omnium copiosissime: potest tamen eius rei contrarium ab aduersario pro-
bari: vt voluit Bar. in l. j. §. si à pupillo, vers. oppo. suprà eo. ff. de vsu. pro emp. & in l. is potest, *batus.*
col. v. vers. aliquando ipse hæres dicit ff. de acquir. hære. & Aegid. Bellamer. deci. xlv. exceptio.
Fel. in c. accedens, le ij. col. vj. vers. octaua conclusio. extrà vt lit. penden. l. a. in d. §. sed ista, col.
xxv. vers. tertio ad nostram glo. Instit. de actio.

6 ¶ Sed & hinc prodit, quod voluit alia gl. in c. proposuisti. in verbo, nō probatur, in prin. lxxxij. Nūq; quo
dist. quod licet credatur nuntio, & executori iurato, in his, quæ ad suū ipsius officiū pertinet. c. que iurati
cum parati, & ibi Docto. extrà de appellat. & l. magis, §. illud, ff. de reb. eor. cū alijs multis si. & *renūtiatio.*
concord. à me latissime adductis infra eo. tit. §. viij. in verbo, *deux records*, propè per totam gl.
potest tamen probari contrariū. Et idem voluit gl. in §. itē testes, in verbo, in executoribus, iij.
quæst. iij. Archid. in c. venerabilibus, col. ij. in verbo, citatus, de senten. excom. lib. vj. Imol. in d. l.
qui bona, §. qui damni, & ibi Alex. col. j. ff. de damno infect. & idē Imo. in d. c. proposuisti, & ibi

Fel.col.j.extra de probat.& traditur à multis in c. quoniam contra falsam, eodem tit. & in d.c. cum parati. extra de appel. & ibi maximè Phil. Franc. & Card. Alex. ille col. vij. vers. tertio quæritur, hic col. pen. vers. sed quid si statuto. & Pet. Iaco. in tit. de acti. de consti. pecul. colum. pen. vers. nec etiam deberet. & Guid. Pap. in tracta. præsumptionum, col. v. vers. an debeat præsumi, & dec. Delph. d. cxviii. non debet de iure. & sing. cccix. vers. Pet. Iacob. & Step. Bert. conf. xxvj. si hic esset, lib. j.

7 ¶ Huc item pertinent duo Inno. dicta: Primum in c. quia propter, col. pen. extra de elec. quòd licet in casu illius c. stetur iuramento. eius, qui se dicit fuisse impeditum: contrarium tamen potest probari. Alterum est, prout, à quibusdam citatur, in c. vlt. ad fi. extra quod met. cau. quod licet de expensis aduersus contumacem stetur iuramento partis, precedente taxatione iudicis, in odium contumacis, l. properandum, §. & si quidem, C. de iudici. poterit tamen probari contrarium. Sed Inno. hoc ita nuncupatum non dicit, sed aliud, quod omnino alienum non est, videlicet condemnatum ex eo iuramento appellare posse, si videat eum qui iuravit excessisse. Et ita eum sequuntur Io. And. Anto. Imo. ibi & idem Imo. dum simpliciter allegat Inno. ubi supra, in l. ait Prætor. §. in fi. & iterum in l. quod iussit, col. ij. vers. item adde, ff. de re iudica. & ipse Ant. in c. cum dilectus, de ordi. cogni. Tu autem vide quæ de hoc dicam latius infra, in vj. limitatione.

8 ¶ Eiusdem quoque monete est, quod à Bar. scriptum est in l. ambitiosa, col. ante pe. vers. visis & examinatis, ff. de decre. ab ordi. faci. quòd licet credatur Decurionibus in suis arbitris, non solum quantum ad ipsos statuentes pertinet, quod prorsus indubitatum est, ex l. vltima, ff. de her. instit. sed etiam quantum ad alios, per tex. in d. l. ambitiosa, secundum vnam lect. dum dicitur, quòd debet rescindi: (si enim eis non crederetur, nulla opus esset rescissione) & per alia quædam ibi ab eo allegata: tamen contrarium probari poterit, vel ex euidencia facti, l. si forte, ff. de cast. pec. vel aliàs, vt ibi apud eum omnibus videre licet.

9 ¶ Sed & eodem spectant duo Panor. id est ipsius Bart. simiæ, placita: vnum in d. cons. l. j. videtur primo standum, lib. j. quòd licet testator disposuerit, quòd de re quapiam stetur libristationi, & idè sit illis credendum: poterit tamen probari contrarium. Alterum cons. lxxviii cuius exordium est, quantum super vacatione, in fin. lib. ij. q. si ex forma statuti credi debeat libris quorundam officialium tamen per id nõ tollitur facultas aduersario probandi contrariū, eorum, quæ in huiusmodi libris scripta reperiuntur, per notata in d. c. continebatur, de despon. impu. iuncto d. c. proposuisti, de probati.

10 ¶ Et hæc quidè eo fulciuntur argumento, quòd licet credatur publico instrumento, l. cū precibus, C. de probati. cum si. & similiter testibus idoneis, l. in exercendis, C. de fid. instr. cum si. tamen admittitur probatio in contrariū, d. l. cū precibus, & c. tertio loco, & l. licet causam, extra de probat. & c. inter dilectos, extra de fid. instr. & c. cum Ioannes, ad fi. eo. tit. & c. in nostra, & c. ex tenore, extra de testib. & c. suborta, extra de re iudi. Imo. cons. cxxxviii. in quæsti. col. j. vers. in contrarium, & Doct. vbiq. Et idem de confessione, vt scilicet confessus admittatur ad probandum contrariū, l. error, C. de iuris & fac. ign. Azo. in Summa, C. de confes. col. ij. vers. item confessus, & Inno. in c. cū olim, paulò ante fi. extra de censib. & Albe. in l. de ætate, in prin. ff. de inter. acti. Et semper aliàs plena probatio potest contraria probatione tolli: vt no. Panor. & Phil. Dec. in c. post cessionem, vterque in iij. notab. per illum tex. loquentem de sigillo & literis Episcopi, extra de probat. & quod per illum quoque tex. dicit gl. in c. ij. in glo. vlt. de fide. instru. vt præsumptio præsumptione, l. diuus, ff. de in inte. testi. & l. mater, & ibi Bal. & Sal. C. de calum. & c. quia verisimile, & c. illud, & c. literas, extra de præsum. cum si.

11 ¶ Ampliabis primò hæc omnia, vt procedant etiam in his, quæ committuntur conscientie alienius. Nam licet tunc denegetur appellatio, vt video placuisse gl. in c. statutum, §. assessorum, in verbo relinquatur, & ibi Pet. Anch. qui eam dicit sing. Imo. Domi. & Phil. Fran. de rescrip. lib. vj. & Bal. in l. j. in ij. lect. col. pen. in iij. quæst. ff. de leg. ij. & in c. si sacerdos, vers. quæro Papa commisit, extra de offi. ordina. Anto. Imol. & aliis in clem. j. de iure patro. Pau. Castr. in l. de pupillo, §. qui opus, ff. de no. ope. nuntiat. Angel. Aret. in §. sed iste, colum. vj. vers. cu. not. etiam ex gloss. & ibi quoque Ias. colum. penult. vers. cul. vltimò non omitto, Instit. de acti. Tamen poterit probari contrarium, si de magno aliquo præiudicio agatur, gl. habes in d. clem. j. in verbo, oneramus, de iure patro. quam sing. putat Bal. in d. l. j. col. j. C. de reb. credi. & eam quoque sequitur Imo. in c. j. col. vlt. de consti. Roma. in d. l. qui bona, §. qui damni, ff. de damno infect. Domi. post Lapum in c. ij. col. vlt. de iuramento calum. lib. vj. vbi & illam glo. dicit notabilè. & Ias. in d. §. sed iste, vbi supra, Instit. de actio. Barb. in tractatu de præstan. Car. parte ij. quæst. item ij. col. iij. vers. tertio casu. Idemque ea glo. tacita voluit Bal. in reple. l. ij. colum. xxvj. vers. sed ibi cum

cùm est quasi. ff. de iureiur. Licet contrarium simpliciter voluerunt D. à Rota deci. lxxix. nota quòd ubi quis impetrat, in antiquis, per d. glo. in d. §. afflorem.

- 12 ¶ Amplia secundò, vt procedat etiam in probationibus, quæ ex confessione ficta procedunt, ex eo quod voluerunt Sal. Angel. Paul. Cast. Alex. Ias. & ceteri Recentiores in l. si is qui, per illum tex. C. qui testa. face. possunt, quòd licet aliquis à statuto habeatur pro confessò ac conuictò, ac si verè esset confessus ac conuictus: tamen admittitur probatio in contrarium, videlicet de innocentia illius. Quod & ipsum voluit Io. Andre. in addi. Specu. tit. de positio. vers. veruntamè, qui est in j. col. Bal. in l. ij. §. quòd si actor, in duobus locis, C. de iura. calum. & in l. ita demum, col. ij. vers. restat vnum querere, C. de procura. Anto. in c. vlti. col. vlt. extrà de confes. I mo. latè in l. creditor, §. iulius, col. ij. vers. & pro ista parte, ff. de appella. Franc. Aret. conf. cxlvij. vifa còsultatione & itatutis, in primo dubio, & Alciat. in tract. Præsumptionum, regula tertia, in xxij. præsumptione, nu. 7. Nam cùm vera probatio admittat probationem contrariam, vt nuper diximus, multò magis ficta.

Probationes ex ficta confessione.

- 13 ¶ Nunc limitanda hæc sunt multis modis: Primò, vt procedant, nisi statutum vltius procederet, statuendo non admitti probationem in contrarium, vel aliter ita pedem figeret, vt nostri loquuntur, vt apertè ex eo constaret id censere, vt quia diceret necessariò standum esse iuramènto, secundum Bald. in d. leg. j. col. j. & ibi quoque Sal. circa medium, C. de reb. credi. & eundem Bal. in d. c. j. col. j. in verbo, credatur, si si de inueit. inter do. & va. sal. lis oriat. Ro. in d. l. qui bona §. qui damni, & ibi Alex. col. ij. ff. de dam. in fecit. Cæpol. cautel. secundum postremam editionem, citij. multa sunt statuta. in si vbi ad hoc dicit optimè facere gl. in l. si non fuerit, ff. pro socio. & Soc. fal. cccclxxx. statutum, in j. fal. Fel. in c. Pastoralis, col. x. versic. & generaliter, extrà de exceptio. & in d. c. proposuisti, col. j. de probati. August. Ari. in addi. Angel. Areti. in tracta. malefictorum, in verbo, nec non ad denuntiationem, nu. 17. & seq. Iason in l. si quando, col. v. vers. tertio contra. C. vnde vi. Et facit tex. in simili in l. diem, §. stat, ff. de arbit. & in l. vl. ad prin. cum ibi notatis, C. eod. tit.

Nisi statutum vltius procederet.

- 14 ¶ Secundò limita, vt non procedat, si statutum diceret illud iuramentum haberi pro plenaria probatione, aut fide: quia per hoc repellit contrariam probationem, secundum gl. in cle. j. in verbo fuisse narramus, de proba. quam sequitur Ant. qui dicit notab. & I mo. ibi & Ro. qui hoc ita ex ea limitat in d. l. qui bona, §. qui damni, col. ij. & Alex. col. ij. ff. de dam. in fecit. idem Ro. in l. si duo, ff. de acqui. har. Alex. in l. ij. §. si absens, col. ij. ff. si ex noxa. cau. agat. vbi eam gl. dicit reputari sing. & conf. cxliij. in causa & lite vertente, vers. nec obstat si dicatur, libr. iij. quod repetitur confil. xlvij. lib. vj. Barb. qui eam vbi que dicit sing. in l. sciendum, col. cxliij. ff. de verb. obli. & in repe. c. Raynaldus, col. xxj. extrà de testa. & in repet. l. cum acutissimi, col. xxxvj. C. de fideicom. & in tracta. de præstan. Card. in ij. parte quæst. ij. col. pen. vers. & existis. & confil. ij. sapienter, col. ij. libr. ij. & confil. lxxvij. illud in medium, col. pen. lib. iij. Fel. in cap. graue, colum. vlt. extrà de off. iud. & in d. c. proposuisti, colum. j. de probati. Phil. Dec. confil. lxxxij. in causa accusationis, col. j. Ant. Corset. in suis sing. in verbo, plenaria, Hippo. Marf. in d. l. j. §. si serui, col. j. ff. de quæstio.

Quid & si statutum habet pro plenaria probatione.

- 15 ¶ Id quod intelligit Alex. d. conf. cxliij. quo loco supra citauimus, cùm statutum nominatim vtitur ea dictione, plenaria, de qua etiam loquuntur plerique omnes, quos supra citauimus. Secus (ait) si statutum vteretur dictione, plena, ita scilicet, habeatur pro plena probatione. Nā nihilominus poterit probari contrarium, quia duo (inquit) testes efficiunt plenam probationem vt dicit gl. in l. ad monendi, ff. de iureiur. & in l. in bonæ fidei, C. eod. tit. & sunt iura ad hoc vulgaria. Et tamen non est dubium, quin huiusmodi plena testium probatio possit contraria probatione reprobari, vt supra diximus, & probatur in c. licet causam, extrà de probat. Et nuncupatim sequitur Ias. qui id dicit nouum & mirabile, in d. l. ij. §. si absens, col. j. vers. limita prædictā conclusionem, ff. si ex noxa. cau. agat.

Quid si pro plena.

- 16 ¶ Sed hinc paululum aduerte Lector, quia nihil interesse videtur inter plenam & plenariā probationem: nam quæmadmodum plenarium dicitur, quod adiectione nō indiget, Archid. in c. quia dicalicet, quod est ij. de præben. libr. vj. ita & plenum quoque dicitur, cui nihil addi potest, c. bene tur. Plenariū quidem, in princ. xcvj. distin. & c. si omnia, in fi. vj. q. j. Hostiensis in c. per venerabilem, extrà qui filij sunt legit. Bald. conf. cccclxxxij. quando super facto, in princ. lib. iij. vbi nominatim vtrunque æquiparat & plenum, & plenarium. Et Rapha. Co. confil. clxxxvj. dominus, post medium, Et alibi dicit ipse Bald. in d. l. ad monendi, colum. v. in j. quæstio. quòd plena probatio dicitur, quæ nulla adiectione indiget, cum aliis multis concord. à me collectis in repet. l. si vnquam, in fi. num. 10. quid autem & in hoc, C. de reuoc. donatio. Sed quibus addere potes optimum text. in l. si cum dies, §. j. ff. de arbit.

Plenarium quia dicalicet. Plenariū item.

¹⁷ ¶ Ideoque & expresse in casu de quo loquimur, Barba. in d. l. cum acutissimi, col. xxxvj. nullā
Decadēre. etiam faciens differentiam inter vtrunque, allegat text. in d. cle. j. de probatio. ad hoc quidem,
 quod si statutum dicit aliquid haberi pro plena aut plenaria probatione, non potest contrariū
 probari, & idem quoque Barba. conf. xvij. clementissimi, col. ij. lib. ij. loquendo de plena proba-
 tione, allegat etiam d. glo. ita aperte sentiens, nihil referre hoc casu, dicas, plenam, an plenariā.
 Sicuti item facit idem Barba. d. conf. ij. col. iij. vers. praterē, aduertendum, lib. ij. Et aliās etiā
 videmus iura promiscue his verbis vti, vt colligitur ex c. quoniam vt ait, in fin. ibi, potestatem
 plenariam, extrā de vit. & honesta. clerico. & c. cum inter, & c. suborta. extrā de re iudica. & c.
 praterē, in fin. de offic. delegat. & c. quia saepe, de electio. lib. vj. & c. quanquā, de censib. eo.
 lib. vj. Et bene facit glo. in clement. vlti. in verbo, restituerint, de censib. quā quam plenariam
 restitutionem primum appellat, mox eandem plenam vocat: ita clarissime sentiens, nihil esse
 discriminis inter plenum & plenarium. Nam & Bal. conf. cccclxxxj. concessio arbitri, in princ.
 lib. j. interpretatur plenariē, id est, plenē.

¹⁸ ¶ Et ego quidem, vt tandem meum interponam iudicium, cenfeo nihil interesse inter plenam
Contraria & plenariam probationem, nisi quod primum Latinum est, alterum (ni fallor) barbarum. Ideo
prā dicta. vt contra plenam probationem admittitur probatio, vt satis suprà probauimus: ita quoque, con-
 tra plenariam, vt expresse etiam voluit Fran. Aret. vir optimi omnium ingenij atque iudicij, in
 d. l. si duo, col. ij. ff. de acqui. hære. qui dicit illam glo. pro alia parte allegatam, nihil eō pertine-
 re, quia loquitur in assertione Papæ, in quo speciale esse videtur, propter supremam illius ex-
 cellentiam, ad quam (vt hoc illi addam) ob singularem indusitiam, explorata eius fide et gra-
 uitate, assumptus est, meritōque ei ante alios credendum est, iuxta l. j. ff. de offi. prefec. Præto.
 Ex quo videmus, quod aliās solius Papæ testimonio creditur, cum à nobis, extrā de testib. vt
 hinc facile appareat in materia probationis plus momenti esse in dicto & assertione illius,
 quā alterius. Et quod in casu d. cle. j. de probat. sit speciale in Papa, vt non admittatur con-
 traria probatio, voluit etiam Bar. quem tamen Fran. ipse Are. non citat, in d. l. ambitiosa, col.
 antepen. versicul. visis & examinatis, ff. de decre. ab ordi. faci. & id non obscure sentiunt glo. &
 Doct. in ea ipsa cle. & aperte probant verba illius nuncupatim loquentia de Papa. nam si
 idem de aliis voluisset, idem quoque in aliis expresseisset, leg. j. §. si autem ad deficientis, C. de
 cad. tollen. & c. inter corporalia, post medium. extrā de translat. Prælat. & c. ad audientiam, de
 deci. cum si.

¹⁹ ¶ Ideo subdit Aret. (vt ad eum redeamus) quod in aliis non videretur esse verum, quod dicit d.
Decadēre. gl. Nam plus est dicere, quod probatio sit manifestissima, vel liquidissima, vel euidentissima,
 quā quod sit plenaria. Et tamen licet text. in d. c. licet causam, de probat. dicat, quod per pri-
 uilegia & instrumenta sit manifestissima siue euidentissima probatio, possunt tamen reproba-
 ri, vt iam satis suprà diximus. Et etiam contra præsumptionem iuris (quæ est liquidissima proba-
 tio, gl. in l. si tutor, C. de peric. tuto. cum aliis multis cōcord. adductis à me in repe. l. si vnquā,
 in verbo donatione largitus, nu. 133. ad hæc si verum, C. de reuo. donat.) tamen admittitur proba-
 tio in contrarium, l. siue possidetis, & ibi no. C. de probat. vnde illa (inquit) gl. non est trahē-
 da ad consequentiam. Et rursus idem Are. col. seq. vers. de eo autem quod suprà dixi, ad hanc
 sententiam corroborandam adducit, quod licet Consuli concessa sit plenissima iurisdicctio, l. si
 in aliquam, ff. de offi. Proc. quæ nuncupatim eo verbo, plenissima, vitur: tamen potest illius
 sententia per appellationem reprobari, l. à Proconsulibus, C. de appel.

²⁰ ¶ Sed & in hac sententia solus non fuit Aret. ne quis vereatur vnus aduersus multos sententiā
Decadēre. sequi. Nam & eam sequitur Philip. Dec. sibi contrarius, sed in lect. nec in vno tantum loco, vi-
 delicet in c. cognoscetes, in j. lec. ad fi. extrā de consti. & in d. c. proposuisti, col. ij. vers. secundō
 videtur, de probat. Quibus locis & hæc addit, quod cum statutum dicit, quod iuramentum ha-
 beretur pro plenaria probatione, id satis operatur quod integrat (ita enim loquitur, verbo quidē
 Latino, sed quod non habet eam significationem, quam intelligit) id est, integrum reddit iura-
 mentum ad faciendam probationem, cum aliās non sit plena probatio, c. vlti. extrā quod met.
 cau. vnde non debet vltius operari, vt excludat probationem legitimam in contrarium, arg.
 l. si quando, C. de in offi. test. & c. cum dilectus, de consuetud. Quibus etiam adde, quod ea glo.
 non asseuerant affirmat, quod ex ea omnes colligunt, sed dubitanter loquitur, dum dicit, &
 hoc fortē vult litera infra, ibi, fidem plenariam.

Quid, si in

²¹ ¶ Tertiō limita, vt procedant, nisi etiam dicat statutū, quod plenissima fides adhibeatur, siue
statuto quod plenissimam faciat fidem: quia tunc etiam non poterit probari contrariū: vt voluit An-
dicatur, in d. cle. j. & ibi quoque lmo. col. iij. vers. nota bene ex gl. de probat. & Ro. in d. l. si duo, ff. de acq.
pro plenis- hære. iterumque in d. l. qui bona, §. qui damni, & ibi quoque Alex. col. ij. ff. de dam. infect. vbi
ma proba- & Rom. hanc adicit rationem, quod cum dicitur plenissima, idem est, ac si diceretur, omnimo-
zione. da probatio,

da probatio, quæ excludit probationem contrariam: vt mox dicemus in seq. limitatione. Et idē voluit Soci. d. regula cccclxxx. in ij. fal. & Fel. in d. c. graue, col. vlt. extrā de offi. iud. & in d. c. pastoralis, vbi suprà de exce. & in d. c. proposuisti, col. j. de proba. & Hipp. Marfil. in repet. rub. C. de probatio. col. xxx. vers. limita tamen prædicta, & sing. cccclvij. extant statuta. Et faciunt, quæ de plenissima munitione, & securitate, & liberatione dicam infra, eod. tit. §. xxxv. gl. iij. nu. 38. quæ sententia. Sed tu super hac limitatione vide, quæ dixi in præcedenti limitatione, cū ex Franc. Are. loquutus sum de plenissima iurisdictione, & quæ etiam dicam in sequenti limitatione.

- 22 ¶ Quartò igitur limita, nisi statutum dicat, quòd omnimodo, siue omnino credatur iuramentum, siue quòd iuramentum omnimodam fidem siue probationem faciat, tunc enim nec contrarium probari potest, vt post Bal. in exceptionibus Iuris canonici, voluit Ro. in d. l. si duo, ff. de acquir. hære. & in d. l. qui bona, §. qui damni, & ibi quoque Alex. col. ij. ff. de dam. infect. per glo. in cle. j. in verbo, omnimodam, de foro compet. Et hoc quoque voluit Barb. in d. l. sciendum, colum. xiiij. ff. de verbo. obliga. per illam eandem glo. quam dicit sing. & Soc. d. regula cccclxxx. in vlti. fal. & Fel. in d. c. graue, colum. vlt. de offi. iud. & in d. c. proposuisti, de probat. & in d. c. pastoralis, de excepr. & Hippo. Marfil. in d. l. j. §. si serui, col. j. ff. de quæstio. & ante hos Alberi. quem nullus eorum citat in secunda parte statutorum, quæ ff. xij. item quarto si statuto vel reformatione.

*Quid si pro
omnimoda
probatione.*

- 23 ¶ In quam sententiam facit text. in l. antiqua, in princip. vers. sed & si quidem, ibi, omnimodo esse credendum. C. ad senatusconsult. Velleia. & ibi glo. quæ expressè negat illic posse probari contrarium. & tex. in §. vltimo. Inst. de tutel. vbi lex interpretatur, quòd quando vult omnimodo stari assertioni testatoris, approbantis personam, illud verbum omnimodo exponitur, sine causæ cognitione. & sic patet, quòd iudex non potest inquirere, vtrum ea assertio sit vera, an falsa. Et quod habetur in l. quoties, in prin. iuncta glo. ff. de noxal. & in l. si cū exceptione, §. sed & si quis, ff. quod met. cau. vbi probatur hanc dictionem, omnimodo, idem significare, quod præcisè: cum aliis multis concolor. à me collectis in d. repe. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 88. est enim & hæc dicitio, C. de reuoc. donat.

De eodem.

*Omnimoda, dicitio
præcisæ.*

- 24 ¶ Et hæc quidem propè omnia allegat. Franc. Are. in d. l. si duo, de acquir. hæredi. vbi primū in col. eius l. ij. videtur dubitare. an hæc limitatio sit vera, quoniam gl. in d. clemen. j. de foro compet. qua maximè innituntur, qui hanc limitationem adstruunt, non dicit, quòd hæc dicitio, omnimodo, significet aliquid præcisè, ita vt non possit probari contrarium, quando apponitur facultati probandi: sed illud tantum, quòd vbi conceditur alicui omnimoda iurisdictione, intelligitur concedi merum imperium, quod aliàs in simplici concessione iurisdictionis non comprehenditur, per l. imperium, cum ibi notatis, ff. de iurisdic. om. iudic. & l. j. §. j. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdic. & ita (ait) bene probat d. gl. quòd ea dicitio, omnimodo, propter sui vniuersalitatem, vt ipse loquitur, se plus extendit, quàm simplex concessio, sed non eatenus tamē, vt probationem excludat. Et quia etiam ille text. in d. l. antiqua, post illa verba, omnimodo esse credendum, addit, quod nullum auxilium competit mulieri, ac si diceret, non amplius esse discipendum: quod frustra esset additum, si id priora verba significassent. Tandem verò col. sequent. vers. & quia suprà diximus, videtur huic limitationi adhaerere, per d. §. vlti. Instit. de tutel. & per text. & gl. in d. l. si cū exceptione.

De eodem.

- 25 ¶ Verū Philip. Deci. in d. c. proposuisti, col. iij. vers. tertio fallit, de probat. intrepide tenet contrarium: quia licet statum (inquit) loquens per verbū, omnimodo, videatur præcisè loqui, hoc tamen intelligitur, quantum ad integrandum, id est, vt ipse intelligit, integrum reddendū iuramentū, vt habeatur pro probatione integra: cum aliàs non sit legitima probatio, vt suprà diximus ex eodem in secunda limitatione, ad fi. Et in hoc satis statutū operatur, etiā si probatio contraria non excludatur, vt & ibi diximus. Ideò Bal. in simili in l. vlt. C. de cōtrahen. emp. scribit, quòd licet contrañus emptionis possit conferri in arbitriū tertij, vt quod ab illo dictū fuerit, omnino seruetur, tamen si iniquè arbitretur, ab eo receditur, l. si libertus, ff. de ope. liberto. nam verbum omnino, congruam recepit determinationem. Et responder. Decius ad contraria quia, vt ipse dicit, non loquitur in materia probationis, nisi d. l. antiqua, in qua nō admittitur probatio in cōtrarium, quia aliàs dicitio illa, omnimodo, nihil operaretur, cum loquatur in instrumēto, quòd aliàs per se & sine alio adminiculo plenè probat, l. cum precibus, C. de probat. Ideòque vt ea dicitio aliquid operetur, non admittitur probatio. Sed & tu vltra eū dicere potes, quòd ea lex vlt. procedit, declarando non admitti probationē: idēd nihil facit ad hanc partem, sed potius contrariam, vt diximus suprà ex Franc. Are. Et adde etiā, quæ diximus in duabus præcedentibus limitationibus: nihil enim video, quare omnimoda probatio plus habeat roboris, quàm plena, siue plenaria, aut etiam plenissima probatio, de quibus ibi diximus.

26 ¶ Quinto Limita, vt procedat, quando statutum simpliciter diceret, sufficere iuramentum ad probationem: tunc enim haud dubie posset probari contrarium. Secus, si disponeret, standum esse iuramento. Tunc enim non audietur volens probare contrarium, etiam si statutum expresse dicitur, non reiciat probationem contrariā: ex sententia Bal. ita nominatum intelligentis, in c. nonnulli, col. pen. extrā de rescript. vbi ita dicit tenere Ioan. And. in c. statutum, de rescript. l. vj. Et idē rursus voluit ipse Bal. in l. iij. in fin. prin. ff. de iureiur. vbi ad hoc allegat tex. cum gl. in l. vlt. ff. de litem iuran. Sed & idem voluit Alber. in d. l. j. C. si aduer. liber. per l. j. ff. si men. fal. mod. dix. & Stepha. Bertrand. conf. xxvij. si hīc esset quæstio, vers. sed nos non sumus, lib. j.

27 ¶ Si hoc verum esset, palam atque aperte destrueretur eorū doctrina, quos suprà in prin. huius gl. citauimus, quorū maior pars nuncupatum loquitur de statutis disponentibus, vt quorundam iuramento stetur, & inter ceteros Bal. ipse sibi, vt sepe aliās, & prope semper contrarius, in d. l. j. & ibi quoque, Sal. C. de reb. cred. & rursus idem Bal. in d. l. si tutor, ad fin. C. de peri. tuto. & Ange. in d. l. qui vas, in princ. ff. de furtis. Hos enim satis fuit ex tanto acervo nūc aduocasse. Et idem præterea respondit Steph. Bertrand. & ipse sibi contrarius, conf. vij. etiam si caueretur, in princ. lib. ij. Et idē hanc limitationem expressē carpit Iason in d. l. iij. si absens, col. ij. vers. secundō dicta conclusio, ff. si ex noxa. cau. agat. Cui ego haud grauatim accedo. nam et si leges vbique conclament, standum esse instrumentis publicis & testibus, non propterea tollitur facultas probandi contrarium, vt iam sæpius diximus.

28 ¶ Sexto limita, non procedere, si is, aduersus quem iuratur, fuit contumax, vel in dolo, vt cūm iuratur aduersus spoliatorē, ex d. l. si quādo, C. vnde vi: quia tunc contra iuramentum probare non potest, vt voluit Imo. loquens per verbum, fortē, in d. leg. qui bona, §. qui damni, & ibi contra quē iuratur, est quoque Ro. ff. de dam. infect. & iterum ipse Imo. in d. c. proposuisti, & ibi etiam Fran. Arc. extrā de probat. per d. l. si quādo, in fi. cūm dicitur, condemnare oportet. l. si per alium. §. in eum autem. ff. ne quis eum, qui in ius voca. est, & auth. hodie. C. de iudic. quā nihil huc facit, sed leg. si quādo C. vnde vi, vltim. col. vj. & iterum vij. & seq. & ibi quoque Panor. col. vlt. extrā de his quā vi metū sive cau. fi. & Alex. in l. admonendi, col. pen. vers. in ea ibi. l. si quādo. ff. de iureiur. Ang. Arc. in tracta. malef. in verbo, necnon ad denuntiationem, nu. 15. vbi. & ad hoc allegat l. j. C. de ser. fugit. quē nihil huc facit.

29 ¶ Et idē videtur voluisse Inn. in c. cūm dilectus, col. j. in verbo, & aliis, ad fi. extrā de ordi. cogni. & Bar. in d. l. admonendi, col. iij. vers. secundō opp. ff. de iureiur. cūm dicit, quōd sentētia lata ex iuramento præstito secundum d. l. si quādo, non retractatur ob instrumenta nouiter reperia, & sequuntur Ange. & Alex. ibi, vterque col. vlt. & Iason in lect. col. xj. vers. limita prædictam, & Bal. in l. videamus, §. deferre, in lect. antiqua, & ibi quoque Iaf. Ange. ad fin. ff. de in litē iur. & Ant. in d. c. vlt. etiā ad fi. extrā de his, quā vi metū sive caus. fi. Quasi scilicet nō liceat quoquo modo impugnare aut reprobare huiusmodi iuramentum, & sententiam vi illius latam.

30 ¶ Verūm contra hanc limitationem, vt scilicet liceat probare contrarium aduersus id iuramentum præstitum ex lege aduersus contumacem, aut doloſum, expressim tenuit Alex. sibi contrarius, in d. l. qui bona, §. qui damni, col. vlt. & iterū in d. §. deferre, col. vlti. & Barb. in tract. de preſtan. Card. in ij. q. j. partis, col. ij. ver. decimō facit, Felin. & Philip. Deci. in d. c. proposuisti, vterque col. ij. de probat. Et expressim etiam in casu d. l. si quādo, C. vnde vi, vt contrariū probari possit, tenuerunt Inno. Ioan. And. & Anto. in d. c. vlti. de his quā vi metū sive cau. fi. & Angel. in d. l. qui vas, in princ. ff. de furt. Imo. sibi item contrarius, in l. quod iussit, col. ij. ff. de re iudic. & in l. ait Prætor, §. j. ad fin. eod. tit. & Barba. in d. tracta. de præſtan. Cardina. vbi suprà col. ij. vers. ro. facit, & Augu. Ari. in addi. Ange. A re. vbi suprà. & ipse Iaf. qui hoc latissimē omnium disputat, & tandem hanc opin. sequitur in d. l. si quādo, col. iij. & v. vbi respondet rationibus aduersariorum, præterquam d. l. si per alium, §. in eum autem, ff. ne quis eum qui in ius voc. est, & d. authen. post iusiurandum, C. de iudic.

31 ¶ Tu autem add. §. in eum autem, potes dicere, illud ibi fuisse statutum in pœnam, ob graue illius delictum, qui vi exemit, vt ibi expressim declaratur. Et ibi præterea constat de mēte legis, quā vltenus procedi in disponendo, vt in spiciatur non quod in veritate est, sed quanti res est ab actore æstimata. etiam si is calumniatus sit. Secus, si statutū simpliciter loqueretur: nā intentio eius videri non posset, alter ex falso iuramento lucraretur. In d. quoque authen. post iusiurandum, lex etiam vltierus progreditur, declarando non amplius esse inquirēdum de taxatione iurata. Vel ad eam poteris aliter respondere, secundum ipsum Augusti. Ari. vbi suprà, erranter tamen post Angel. allegantem authen. sed nouo iure. C. de seru. fugiti. loco (ni fallor) dict. authent. post iusiurandum. nam d. authent. sed nouo iure, non magis quidem, quā illa alia

illa alia Auth. hodie, quicquam ad huc locum pertinet. Sed vide, num voluerit allegare Auth. sed nouo iure. in fin. C. de pena iud. qui mal. iud. vbi si quis litiganti iurauerit se non dedisse, vel promississe, in casu de quo loquitur, potest tamen intra decem menses post sententiam probari contrarium. aut etiam auth. hodie, C. de repu. in illis verbis, sed qui iurauerit, si falso iurasse conuincatur. Sed hæc iura facerent contra aliam sententiam.

32 ¶ Eius autem, quod supra diximus ex Bar. & aliis de instrumentis nouiter repertis, in casu d. l. *De adere.* si quando, contrarium nuncupatum & ex professo tenuit Ro. in rep. d. l. admonendi, col. x. & ibi quoque Fran. Cur. senior, charta antepen. De quo & tu vide Ale. ibi, col. pen. & la. in rep. col. xvij. nu. 39. qui est in veris nota etiam prædicta, & iterum col. cx. nu. 257. veris in ea. glo. ibi, item datur. & Francisc. Rip. nu. 69. & ipsum Alex. in d. l. videamus, §. deferre, col. vlti. ff. de in lit. iurā. & eundem Iasonem in d. l. si quando, col. vj. veris. quid autem esset.

33 ¶ Septimò limita, vt procedat, cum statutum disponit de iuramento partis, vt scilicet ei credatur. *Quid si sita* tur: nam tunc contrariū poterit eius aduersarius probare. Secus si disponat de iuramento Offi- *tutum dispo* cialis, cui statim id ipsum iubet. Nam tunc amplius contrarium probari non poterit. Ita enim ex- *nat de iura* pressim voluit Ang. in d. l. qui bona, §. qui damni, ff. de dam. infec. Sed communiter tenetur *mento Offi-* contrarium, nam maior pars eorum quos supra in princ. huius glo. adduximus expressim lo- *cialis.* quuntur in statutis disponentibus credi iuramento Officialis, & tamen admittunt probatio- nem contrariam. Alij simpliciter loquuntur de iuramento, cui ex lege vel statuto statim iubetur: nec distinguunt inter Officiales & alios.

34 ¶ Octauò limita, vt procedat nisi iuramentum præstitum sit præsentē & tacente aduersario, *Quid si in-* cuius interest: nam is postea non audietur, volens probare contrarium, vt notanter voluit *ramentum* Cald. in cap. statutum, §. cum verò, & ibi etiam Dom. colum. iij. veris. sed an contra iuramen- *præstetur* tum, & Philip. Franc. col. vlt. de rescriptis libr. vj. & Fel. in d. c. preposuisti, colum. ij. de proba. *præsentē &* vbi id dicit esse nota. & addit rationem, quia etiam in præiudicialibus taciturnitas in iudi- *tacente ad-* cio habet vim consensu, leg. cum ostendimus, §. vltim. ff. de fideiuss. & cap. ij. de accus. libro *uersario.* vj. Sed & idem quoque tenet D. Auffer. in deci. Tholosa. quæsti. cccxxvij. item quidam Bo- nonienfis.

35 ¶ Sed hoc quoque non admodum tutum est, quia regulariter tacens non videtur consentire in præiudicium ipsius. l. inuitus, ff. de procur. & d. l. qui vas, §. vetare, ff. de furt. cū si. Præsertim in isto casu, quo tacens non potest impedire illud iuramentū a statuto delatum, per notata ple- nissimè per Bar. & Recentiores in l. quæ dotis, ff. sol. mat. & diximus supra eod. tit. §. j. glo. ix. in verbo, *on ligna gier*: nu. 147. sextus idemq; postremus. Nec ab omnibus recipitur, quod supra di- ximus de taciturnitate iudiciali, vt alibi copiosè diximus. Tum quoque, quia facultas proban- di contra iuramentū separata est ab ipso iuramento: ideo licet tacens videatur consentire respe- ctu iuramenti, vt scilicet alter iuret, sicut a statuto disponitur, non propterea necessariò infer- tur tolli facultatem probandi contrarium. Sicut etiam, cum reus qui tacet dum actor probat suam intentionem testibus aut instrumentis, non ob id excluditur a contraria probatione, vt sæpius supra diximus. Quod autem Calde. & alij in priori parte dicunt, iure non probatur, vel etiam potest habere locum in casu d. §. cum verò, in quo non agitur de magno præiudicio, & in eo sufficit iuramentum de iure commune. Secus videtur in statuto, quod strictè est interpretan- dum, cum sit contra ius commune, & de magno præiudicio agatur. Ideoque Philip. Deci. iis propemodum rationibus motus, hanc partem sequitur in d. c. preposuisti.

36 ¶ Nonò limita, vt admittatur probatio in contrarium, vbi est quæstio magna cuiuspiam rei, secus si modicæ. Ita enim nor. voluit Roma. in l. vlti. quam legit cum l. in instrumentis, quæ est pen. ff. de in lit. iuran. per glo. in l. vlti. in verbo, facile, & in l. videamus, §. item videndum. eod. tit. idque dicit esse singul. Et certè id rationabile videtur, vt pro modico non discedatur a lege vel statuto, quod iubet statim iuramento partis.

37 ¶ Has autem limitationes, quæ reiiciunt probationem contrariam, etiam si veræ essent, & si *Probatio* quæ alia huiusmodi sunt, intellige, vt non procedant, si contrarium probaretur per rei euiden- *per rei eui-* tiam, & aspectum. Nam, vt scribit Azo in Summa. C. ad leg. Aquil. nulla vnquam virtus fuit *dentia, ad-* excludere huiusmodi probationem, prout eum multi allegant, quamuis id ipsum non reperi in *miratur:* meo codice, sed ita eum cita & sequitur Bal. in l. contra negantē, in fin. C. eo. tit. & in rub. C. de *etiam si pro* proba. col. j. veris. redeo igitur ad primum: vbi hinc dicit, quod hæc probatio est omnii optima, *batio rei-* & superlatiua probationum: quia illi sunt verissimi sermones, qui concordant cum rebus sen- *dis probatio* satis, ex Aristotele, & Auerroe, & probatur, vt dicit in l. si irrupto, §. ad officium. ff. fini. regū. Et omnium o- *primæ.* idem penè ex eiusdem Azo. autoritate, dicit ipse Bald. in l. j. C. si aduer. libe. & in l. penul. in fin. *prima.* C. de

C. de peri. tuto. & Ioan. Pla. in l. j. paulò ante fin. C. de can. fu. vrb. Romæ, libro xj. Cepolla cau-
tel. secundum postremam editionē, c. iij. multa sunt. Barba. in c. euidētia, extrā de accusat. vbi
id admodum extollit, & in c. j. col. xj. de offi. ordi. & cons. vij. clementissimi, col. iij. lib. j. Alex.
in l. eum qui, §. vlti. col. pen. ff. de iureiur. & cons. cxvj. posteaquā in casu magnifici ad si lib. j.
vbi ex hoc dicit, quod nunquā talis probatio intelligitur esse exclusā, & rursum cōf. clxxxvj.
visis subtilissimis, col. iij. vers. & dicit Bal. lib. ij. & cons. xxxv. viso processu, col. iij. lib. iij. & cōf.
liiij. statibus his, col. pen. vers. accedit quod vbiunque eo. li. iij. quod consi. iterum repetitur
cons. xxxix. li. vj. Fran. Cur. senior in repe. d. l. admonendi, tum alibi, tum col. lxxxix. vers. imò
volunt Doc. ff. de iureiur. l. a fin. l. eum qui, §. in popularibus, col. ij. ff. eo. ti. & in l. j. col. vj. vers.
circa aliud, ff. de ope. no. nuntia. & in d. l. videamus, col. vlt. iterumque in l. vlt. ff. de in lit. iur.
Carol. Rui. consi. cxxxvij. omisis, col. v. nu. xxij. lib. v. Philip. Deci. in c. cum speciali. §. porò,
in ij. notab. extrā de appel. Catel. Cor. memori. incip. damnum datum, Hipp. Mar. in d. l. j. §. si
ferui, col. ij. ff. de qu. & in repe. rub. de proba. col. xxx. vers. quod tamen puto. & And. Alcia. in
trac. Præsumptionum, parte ij. num. 16.

38 ¶ Et hanc quoq; sententiam fulcit, quod à Bal. scriptū est, in l. si quis testibus, ad fi. & ibi quo-
De eadē re. que Sal. col. vlt. vers. quæro an post, C. de testi. quod quamvis quis postquam didicit testificata,
non admittatur ad probationem: non tamen per hoc reicitur ea probatio, quæ fieret per eui-
dentiam facti. Id quod etiam dicit tenere Spec. tit. de proba. §. videndum, vers. hoc quoque. &
sequitur Roma. in repe. l. si verò, §. de viro, in xxxj. fal. ff. solu. matr. vbi tamen dicit, & euidē-
verè, Spec. vbi suprà, id non dixisse, & idem Ro. in repe. rub. de arbi. col. ix. vers. item fallit, si per
euidētia. & Stēpha. Bertran. consi. cccxxxvij. non puto, col. ij. lib. j. & Marr. Afflic. deci. Neapo.
ccxvj. quotidie, num. 3. Confirmat quoque eam sententiam, quod tradit idem Bal. in l. j. in fi.
C. sentent. rescin. non pos. quod per euidētia. facti potest reprobari sententia sine appella-
tione, per l. confestio. nibus, ff. de interro. act. Nam & sententia, quæ per euidētia. facti nulla
est, nunquam transit in rem iudicatam, c. fraternitatis, circa medium, & ibi Inn. & alij, extrā de
frigi. & malef. & sequitur Alex. d. consi. liiij. vbi suprà, lib. iij. & l. a fin. cons. xxj. venerabilis, col. ij.
vers. ij. lib. j. cum si. adductis ab ipso Ias. in d. l. j. ff. de op. no. nuntia.

39 ¶ Vt iam nihil dubitandum sit, quin huiusmodi probatio, quæ fit per euidētia. & aspectum
De eadē re. rei, sit omnium optima, vt suprà diximus ex Bal. & voluit etiam idem Bal. in l. Deo nobis, col.
iij. vers. sed ponamus quodd dubitatur, C. de episc. & cler. per c. quod autem interrogasti, xxvj.
quest. ij. & ante eum quoque voluit Innoc. in d. c. proposuisti, extrā de proba. per text. in c. nec
aliqua, xxvj. q. j. quem nuncupatum refert & sequitur Paul. Castren. consi. clxxij. contra supe-
rius consulta, colum. ij. vers. cul. nec obstat quodd decretum, li. j. & consi. lxxxj. in causa quæ ver-
titur inter reuerendū, col. ij. ver. tertio inducit, lib. ij. & Cepolla consilio causarum crimina-
lum iij. in causa querelæ, colum. j. Gloss. autem in cap. ad nostram, le ij. in verbo, requirit, de
iureiur. dicit nullam esse validiorem probationem, quā per euidētia. facti, & voluit etiam
Barb. quia lites citat, consi. vij. clementissimi, col. iij. vers. item ille notarius, lib. j.

40
De eadē re. ¶ Nec omiserim (quod illam op. non mediocriter adiuvat) id quod non obscure voluit gloss. in
leg. j. §. hoc interdictum pertinet, vers. siue supremæ tabulæ, in verbo, imperfectam, ff. de tabul.
exhib. quodd si à statuto reiectæ sint omnes exceptiones, illæ tamen obici poterunt, quæ ex in-
spectione instrumenti, vel contractu, siue sententiæ, aut alterius actus, à quo reiectæ sunt, ap-
parent. Et hoc apertissimè voluit Bald. in leg. ex prædiis, C. de euictio. & latè Roma. qui alia
multa similia allegat, consi. xliij. visis quæ egregiè, & aliquid præterea per eundem, consi. ij.
Statutū re- autentis his, paulò ante fi. Et de hoc quoq; plenissimè dicemus infrā tit. de notaire, §. i. xxvj. §. j.

41
Statutū re- ¶ Intellige secundò vt reiciatur in illis casibus probatio contraria, nisi quis vellet probare cō-
ijciēs pba- trarium iis modis, quibus admittitur probatio contra præsumptionem Iuris, & de Iure: vt nū-
tionē, nō eā cupatum voluit Alex. in d. l. qui bona, §. qui damni, col. pe. ff. de dam. insec. & Aug. Ari. in addi.
tollit, Ange. Are. in tracta. malef. in verbo, necnon ad denuntiationem num. 17. Hos autem modos
que admi- scies ex gl. & Doct. in auth. sed iam necesse, C. de donatio. ante nup. & iterum in corpore auth.
titur cōtra vnde sumitur, & Ro. in l. i. duo. ff. de acqui. hære. Alex. in l. inter stipulantē, §. j. ff. de verb. oblig.
præsumptio & consi. xcj. in causa & lite, col. vlt. lib. vj. & Cano. in c. is qui, extrā de spon. sali. & omnium co-
nem Iuris piofissimè And. Alcia. in tracta. Præsumptionum, parte ij. per totum.
& de Iure.
Consuetu-
dines.

42
Alia con- ¶ Postremò non omiserim, similem esse apud Senones consuetudinem, cap. liij. consuetudinū
suetudines, eius loci, & etiam Trecentis, c. clxvij. vt scilicet admittatur consanguineus ad probandū verū
pretiū cōtra iuramentū emptoris, atq; in iis locis subiūgitur, quæ pœna puniendus est emptor,
qui ex probatione consanguinei cōpertus est falsum iurasse. Sed & apud Burdig. admittitur ad
id cōsanguineus, non obstante iuramento emptoris, §. huius ti. xv. qui est xvij. omniū eius gēis
consuetudi

consuetudinem. Tu autem vide, quomodo apud ceteros puniuntur emptores, qui verū ipsum pretium mentiti sunt, videlicet apud Cenomanenses, c. ccl. xxxij. & seq. Andegauenses, capi. ccl. xliij. & si quæ alia de hac re loquuntur. Ex consuetudine autem Britonum post huiusmodi iuramentum præstitum penite consanguineo, non admittitur ipse consanguineus ad probandum contrarium, vt scribitur hoc eo. tit. §. viij.

ET CE PENDANT NE COVRRA PAS LE TEMPS.
NEC INTERIM CVRRET EI TEMPVS. GLO. II.

INTELLIGE si probet non esse verum pretium, vt postea declarat verbis seq. nam vt scribitur in l. si quis, ff. de vsur. Si quis solutioni moram fecit, iudiciū autem accipere paratus fuit, non videtur fecisse moram, vtique si iustè ad iudiciū prouocauit. Cuius auctoritate Ro. conf. ccl. lliij. pro euidencia, circa mediū, dicit eum nō esse in mora, quæ iusta causa litigat & alia quoque iura allegat. Sed & hac etiam ratione non currit tempus consanguineo, quia declaratio non veri pretij ab emptore facta nō plus habet viriū, quā si nullū omnino pretiū declaratū fuerit, arg. l. eū qui, §. cum igitur, ff. de in diem ad. & l. sicut, §. non videbitur, in si. quib. mod. pig. vel hypo. solui. Et ita in emphyteuta non verè denūtiante domino pretium, quod se dicit ab aliis reperire, vt scilicet perinde sit, atque si non denuntiauerit, renuerunt Ioan. Fab. Sal. & Iaf. in l. vlti. per illū text. ille quidem. col. vlt. iste. col. iij. vers. quæro, emphyteuta volens vendere. hic col. vj. in vj. item nota. C. de iure emphy. Hostien. in c. poruit, col. j. in verbo, offeratur, per illum text. & ibi quoq; Ioan. And. etiam col. j. & in eodem verbo, Collec. col. iij. vers. sed quid si reulit. Imol. in j. notab. Barb. col. j. & alij extrā de locat. Specu. eod. tit. §. nunc aliqua, vers. xcij. & Stepha. Bertran. conf. clv. ponitur in facto, ante si. lib. ij. Ludo. Gozad. conf. xlvij. visis instrumentis, col. ij. nu. 7.

Consanguineo nō currit tempus, si probauerit emptorē non declarasse verū pretium. Denuntiatio nō veri pretij, pro non facta habetur.

2 ¶ Et vide quæ dicam infra, §. xxxvj. eodēque vlti. in gl. ij. nu. 2. hīc autem multa. Et quod tradit Caro. Molen. in consuetudi. Parisien. tit. j. §. xliij. gl. viij. in fin. quod si cōtrahētes maius pretium finxerunt, ideōque dominus feudalisa pretij magnitudine deterritus acceperit laudimia, si postea ei innotescat minus fuisse pretiū, potest redire ad retractū rei, restitutis aut deductis laudimiis. Id quod etiā voluit Ferronus in cōmētariis cōsuetu. Burdig. tit. de feudis, §. viij. Sed & plus voluit Pet. Iac. tit. de act. in rem libel. general. ibi, effectus quia emphyteuta, q̄ emptor rei emphyteuticæ domino mētiēs verū pretiū, vel vt minus laudimiorū soluat, vel ne re accipiat iure prælationis, cadit emphyteusi, & sequitur Guid. Pap. dec. Delph. clxxj. reperio, ad si.

De cadere.

Emphyteuta mētiēs verū pretium cadit emphyteusi.

AVRA COVRS CONTRE LE RETRAYANT,
CVRRET ID TEMPVS ADVERSVS RETRA-
HENTEM. GLO. III.

ILIA'S esset liberum consanguineo malignè negando verum pretium, statuto nostro, quod in id tempus præstituit illudere, & sibi arte improba idem tempus trahere. Et id quidem scierent & dolosè, atque sine iusta causa fecisse censendus est ex litis euentu, in qua succubuit: vt nuncupatim voluit Ioan. And. vt à quibusdam citatur, in c. j. de elect. lib. vj. in Nouel. & Bal. & Sal. in l. properandum, §. si autem alterutra, vterque post princip. per illum tex. C. de iudici. idem Bal. in l. contra maiores, in fi. C. de inoffic. testa. & Io. Fab. loquens in nostra materia retractus, in §. qui autem, Instit. de excus. tuto. per quædam ibi allegata, & quæ aduocauimus suprā §. j. glo. x. quæ est in verbo, *dedans l'an*, num. 42. quod tamen.

I. itis euentus ostēdit dolū, et malam fidem.

2 ¶ Quibus adde text. in l. accusaturus, ff. de adult. & l. si pater, C. ne de statu defunc. & l. quod si nolit, §. si mancipium, ff. de edil. edic. & glo. in l. j. in verbo, quod si non docueris, & ibi Docto. C. de aduoc. diuersi iudi. & in l. Herēmus, §. vlt. ff. de eui. di. Et quod per ea iura postremò allegata tradit Bal. in authen. ei qui, post princip. ibi, quæro appellans, C. de tempo. appel. quod si appellans ineptum libellum proposuerit, super quo fuerit diutius disceptatū, & tandem pronuntiatum, eum esse ineptum, currit tempus frustratori. Subditque, idem esse in eo, qui misit procuratorem non idoneum, & diu fuit disputatum de mandato: quod tandem fuit pronuntiatum esse inualidum: nam similiter currit tempus sua culpa, & allegat c. Nicolao, extrā de prob. & l. si procuratorem, §. tutorem, ff. manda. Et simile huic postremo dicto quippiā tradit Bart. in l. ij. §. non solum, per illum tex. ff. ad senatuscōsul. Tertul. & in l. si finita, §. Iulianus, col. iij. vers. sed quid si prima. & ibi quoque Alex. col. x. vers. item adde, ff. de damno infect. & D. à Rota, decis. cij. fatalia. in fi. in nouis. & Paul. Castren. in l. diu, ff. ad leg. Falcid. Et vide etiā tex. in l. nemo rem suam vtiliter, §. j. ff. de verb. obligat. vbi in mora esse dicitur, qui sine iusta causa litigat, & quæ dicam infra, §. xij. in glo. ij. num. 4.

De cadere.

Quid si co-
sanguineus
non proba-
uit, tamen
probabili-
ter dubita-
uit.

¶ Si tamen cōsanguineus probabiliter dubitabat de veritate pretij, ideōq; in controuersia eius venit, posset videri, etiam si succubuit, tempus ei non cucurrisse, per tex. in d. l. ij. §. non solum. & not. per Iac. Aret. Pet. Dy. C. y. Bal. Sal. Paul. Castr. & Iaso. in d. l. contra maiores, C. de inoffi. testa. Ange. in l. Paulus, §. j. col. ij. vers. & vnū scias, ff. de vsur. Rapha. Co. consilio xxxvj. propositione, col. j. Roma. & Franc. Aret. in l. quando institutus, ff. de acqui. hered. Philip. Dec. in c. ex ratione, col. vij. vers. quod tamen verum, extra de appel. cum his quæ scripsimus supra. §. j. gl. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 42. quod tamen intelligunt. Tamen non auderem discedere à generalitate, vt ita loquar, huius consuetudinis, quæ sine defectu ac distinctione statuit, tēpus currere ei qui succubuit, præsertim in stricta materia, cuiusmodi retractum esse pronuntiauit nostra consuetudo infra, §. xxxv. & vt multis placuit odiosa, vt diximus supra in præfat. huius tit. nu. 60. quamobrem sunt multi, & seq. Consulo igitur, vt consanguineus, nisi omnino certus sit de probatione haud veri pretij aduersus instrumentum, soluat integrum pretium in instrumento compræhensum, ne vt morator, cadat retractus, cum protestatione repetēdid, quod reperietur ex exitu causæ esse vltra verum pretium, secundū ea quæ dicam in simili, in §. seq. nu. 2. Et sic tutus erit, & tamen repetet, quod indebitè solutum comperietur.

Morator.
Morofus.

¶ Et quia vsi sumus vocabulo illo moratoris, illud hic obiter dicere volumus, nos moratorem appellare, quem morosum nostrates vbique appellant, pro eo scilicet, qui moram cuiuspi rei facit. Cum tamen morosus non id significet, sed difficilem, intractabilem, fastidiosum. Plautus de amore loquens in Trinummo: Is morosus hominum moros & morofos efficit. Tullius lib. de Senectute: At sunt morosi & anxij & difficiles senes. Et lib. j. de Oratore: Vsq; eade morosi sumus, vt nobis non satisfaciat. & lib. Epistolarum famil. vij. ad Trebatium: *Quam sint morosi, qui amant, vel ex hoc intelligi potest, &c.* Et Horatius lib. carminum j. Ode ix.

Donec virenti canities abest *Morofa.*

Morose.

Et hinc Morositas, apud Tullium in eod. lib. de Senectute. Et morosè apud Vlpianum nostrū in l. solet, §. non verò, ff. de offic. Procons. & Plinium lib. xvij. c. xij. Ideōq; & ea vox à moribus deducta esse viderit, & placet Donato in Hecyram Terentij. Morator autem à morandi verbo, qui scilicet moratur, huc moram necit, vel cunctatur. Liuius lib. ij. ab Vrb. cond. Nouēmq; Tribunalium aduersus vnum moratorem publici commodi auxilio delectum Cōsules habēt. Et lib. iij. Belli Punici: Et ad viginti millia, aut moratorum, aut palantium per agros interfecta. In hac etenim significatione verbum morandi sæpissimè intelligitur, vt in l. si seruum, in princ. vers. si autem alienus, ff. de verb. oblig. vbi scribitur, Posteaquam moratus est solutionē, id est, vt rectè interpretatur Accursius, distulit, & in l. si vsusfructus, ff. de vsufru. leg. cum dicitur, Moratusque in ea danda, &c. & in l. si quis in hoc, in fi. ibi, imponere non morantur, C. de epis. & cleri. & in l. ij. ff. de vsu & vsufru. leg. qui tex. loquitur de hæredibus, qui legata morantur. & in l. i. ea. C. qui accusa. nō pos. quæ loquitur de ea, quæ accusationem moratur. Et apud Teren. in Heurton. Egomet conuiuas moror, hoc est, vt interpretatur Donatus, in mora detineo. Hincque Moratoria præscriptio, in l. ij. C. de precib. Imper. off. id est, dilatoria, vt rectè interpretatur Accur. & Moratoria ambages, in l. vlt. C. de compē. Et Moratoria cautio, in l. cum possessor, §. vlt. ff. de censibus. Et Moratoria cunctatio, in l. tutor qui repletorium, §. j. ff. de admitt. tut. Alcia autem noster vbique moratoris verbo hac nostra significatione vtitur.

Moratoria præscriptio.

Moratoria ambages.

Moratoria cautio.

Moratoria cunctatio.

§. QUINTUS.

DE MANDEVR en matiere de retraict, à la requeste du defendeur est tenu iurer & affermer, que la poursuite, qu'il fait en matiere de retraict, est pour luy & en son nom, à son proufit, & sans fraude.

GENS ad retractum postulante reo iurare cogitur actionem, quam exercet, suo nomine & ad suum commodum & sine fraude intendi.

GLOSSA I. ET VNICA.

Consanguineus tenetur iurare, se retrahere ad suum commodū.

¶ D quod hic statuitur, ex eo fit, quod etiam statuitur inferius, eod. titu. §. xxvj. vbi omnino vide, quæ dicam, & vide etiam text. huic loco accommodatissimum, in l. peto, §. vlti. ff. de leg. ij. vbi si testator prohibuerit, ne res hæredi relicta alienetur, sed vt in familia maneat: si res alienata fuerit, admittetur proximus quisque ad reuocandum, petendūq; rem ipsam alienatam: sed ita tamen, si paratus sit cauere se eam rem in familiam relicturum: aliàs ei denegatur cōdictio. Non ausim tamen asserere, consanguineum esse onerandum cautione, cum consuetudo tantū affirmationē & iuramentum ipsius exigat, si postuletur, arg. l. vni. §. fin. autē ad deficientis, C. de eod. tol. & c. inter corpo

corporalia, extrā de transla. Præla. cum si. nec superfluis cautionibus sit vtēdum, l. hæc si i. p. ula
tio, §. Diuus, ff. vt lega. no. caue. Pau. Ca. consi. ccvij. visis omnibus, col. j. in si. li. j. nec debeamus
obligationes ex obligationibus facere, l. iij. §. ait Prator, ff. de re iudi. & l. dedi, in prin. & l. mu
lier, & ibi no. ff. de condi. ob. cau. & quod no. Bar. in l. iij. §. nūc de effectu, ff. de libe. leg. & qua
scripsimus suprā §. j. glo. xvij. in verbo, *le prix que la chose aura coûté*, nu. 45. ego verò, & seq.

2 ¶ Verū ego optimum atque tutissimū iudicarem, vt emptor protestetur saluū sibi ius futu- *Sed utrū n*
rum eam rē condicēdi reuocandiq; si ex postfacto compertum fuerit consanguineū in fraude *emptor pro*
hoc retractu vsū fuisse, vt postea alteri cederet, iuxta l. si debitor, §. j. ff. quibus mod. pign. vel *restitui de*
hyp. sol. & l. ar si quis, §. pletiq; ff. de relig. & fump. fune. & l. si tamen, §. cum redhibitoria. ff. de *beat, se re*
Aedil. edic. gl. in l. eleganter, in prin. in verbo, finita, in si. & iterum in multis concord. à ne ad- *petitū si*
Bar. ver. ad secundū, & Bal. quid trahit ad similes contractus, col. j. ff. de pig. act. & similis gl. *contrarium*
in l. si quis aliā, ff. de solu. & in l. libera, C. de senten. & Bal. in c. j. circa medium, titu. de benefi. *compertū*
fratr. & Alex. consi. lxxix. circa primum, col. pen. ver. si. confulo tamen, lib. j. & Doct. vbiq; *postea suc*
rit.

3 ¶ Verū & sine huiusmodi protestatione putarim, comperta fraude, esse consanguineo sub- *Utrum au*
ueniendum aduersus calliditatem eius, qui talem fraudem commentus est, vt in simili dicat *te si subue*
in l. j. §. quæritum. ff. de se par. Neque enim suus cuiusque dolus aut fraus sibi prodesse daret, *niatur si cō*
l. sed & si, §. planē, in si. ff. ad exhib. & c. ij. extrā de dolo & contu. cum multis concord. à ne ad- *trarium*
ductis sup. eo. §. j. in gl. ix. in verbo, *ou lignagier*, nu. 67. denique. Nec alteri obesse debet, si cō- *postea ap*
promissarius, §. j. de elec. l. vj. præsertim cum fraus & dolus huius consanguinei de. rit causam *pareat.*
cessioni ei facta ab emptore, vt qui callidē & fraudulenter nomen suū præte- uit, atque ita
emptorem circumuenit. l. deo & ea cessio nulla est: & si valeat, tamen rescindenda est, per no. in
l. eleganter, in prin. ff. de dol. mal. cum si. Quid enim id aliud est, quā d. persona ad personā
statuto fraudem facere, quod qui facit, nihil egisse videtur, l. si sponfus, i. prin. ff. de dona. inter
vir. & vxor. & not. in l. contra, ff. de legib. cum simil.

4 ¶ Ea autē fraus deprehēditur in argumentis, cōiecturis, & verisimilitudinibus, & inter alias, *Quomodo*
si statim post retractū alij ex tranco cedat, per l. si ventri, §. v. l. ff. de priuileg. cred. & c. officij. ex- *ea fraus de*
trā de elect. & quod voluit Bar. in l. post contractum, in quinta præsumptione fraudis, ff. de do- *prehēditur*
na. & quæ diximus suprā hoc eo. tit. §. j. gl. vij. quæ est in verbo, *ou autres choses censées pour im*
menbles, nu. 76. præsumitur item & seq. & iterum gl. xij. in verbo, *ou equipollent à vente*, nu. 37.
sed & si possessio. Et super hoc priuatim nonnullæ consuetudines Gallie prouiderunt Nā apud
Turones, si consanguineus qui retractit, vendat rem alij intra annū retractus, poterit emptor,
à quo res retracta est, eandem ad se reuocare restituto pretio quod ipse accepit ab illo consan- *Consuetu*
guineo, vt scribitur in consuetudinibus eius loci, tit. *des retraiés*, c. xv. quo in loco aliquid dicūt *dines de ea*
commentarij. Et similiter apud Cenomanos, c. ccccviij. & etiam Andegauos, c. cccxviij.

5 ¶ Vtrū autem, si petente consanguineo emptor iuramentū præstiterit, retractū se pro se, & *Vtrū em*
non alio, facere, & sine fraude, secundum hunc §. debeat postea admitti consanguineus ad pro- *ptor pote*
bandū contrariū, latē tractat Chasse. hoc eo. tit. *es Retraits*, §. xij. in verbo, *ou par serment des*
contrahens, col. iij. ver. si item iuramentū. & seq. At is non omnino loquitur in casu nostræ consue- *re cōtra in*
tudinis, iubentis emptorē iurare, si postule consanguineus, vt etiam facit §. suprā proximus: & ta- *ramētū cō*
men ibi potest probari contrariū: quod & nos ibi latissimē tractauimus. Ex consuetudine autē *sanguinei.*
Arvernica, hoc eodē tit. c. xxxij. si cor- *Consuetudi*
ptore id ipsum postulante, ipse emptor non est amplius audiendus volēs probare contrariū. & *nines de ea re*
idem propemodū ex consuetud. Burdigal. hoc quoq; tit. §. xvij. vbi Ferro. id iuris esse dicit. Et
id fortē verius est. Nā quo. caditur in d. §. præcedēte, procedit in suo casu, nec ad alios trahen-
dū est. Tamē ex consue. line Senonū. c. l. admittitur ipse consanguineus ad probādū contrariū.

6 ¶ Sunt autem, et ad hanc nostram consuetudinē, quæ iubet consanguineū iurare sine fraude
se ad retractū venire, afferunt l. de pupillo, §. qui opus, ff. de ope. no. nuntia. & l. qui bona, §. si
quis, ff. de dam. infect. quibus cauetur, cum, qui nouum opus nuntiat, quique sibi perit caueri de
anno infecto, debere iurare, non calumniz causa id se facere, quod quantum nostræ consue-
tudinī conueniat, ceterorum sit iudicium. Est autem apud Britones consuetudo, omnino huic
nostræ consuetudini similis, c. consuetudinum antiquarum eius gentis l. j. reformatarū autem
huius tit. de retrai. lignagier, §. xij. Et apud Valensios hoc eod. tit. §. viij. qui est omnium lxxxix.

7 ¶ D. autem Ferro. in d. §. xvij. huius titu. consuetud. Burdigal. hinc occasione sumpta, tractat,
si emptor ita pericax sit, vt non contentus vulgari & communi iure iurādo, requirat solenne
aliquod iusiurandum præstari à consanguineo, quod ei fortē persuasum est conceptum in ver-
ba cuiuspiā Diui iusiurandum esse efficacissimū ad puniendā periuriam, an ei mos sit gerēdus.

quibusdā
coceptis in
Dmā quē-
piam.

Eum ibi vide afferentem ex optimis scriptoribus exempla, quibus docemur, non vanum esse, periuriorum certis quibusdam locis perpetratorum præsentem patentemque vindictam esse.

§. SEXTUS.

I AUCVN VEND aucune rente généralement sur tous ses biens, ou qu'il oblige tous ses biens à la payer, le seigneur du fief n'y a ventes ne honneurs, & ne peut auoir ladite rente par puissance de fief: supposé ores que tous les biens du vendeur fussent tenus en fief dudit seigneur. Mais le lignagier fera bien receu au retraict.

I quis reditū aliquē generale super omnia bona sua vendiderit, aut cui soluendo omnia bona obligauerit, dominus feudi laudimia (quæ vocat) eo nomine non cōsequitur, nec eū reditū iure feudi sibi potest vendicare: etiam si ea omnia bona iure feudi illi subiecta essent.

NT A VENTES NE HONNEURS, LAUDIMIA EO NOMINE NON CONSEQUITVR. GLO. I.

*Laudimia
an debeantur
ex ven-
ditiōe an-
nuū reditus
generalis.
Quid si po-
stea fundus
detur in so-*

*lutū hu-
ius reditus.
Laudimia
an debean-
tur ex ven-
ditiōe ve-
ctigalium
prediariorum.*

*Solarium.
Locus in-
ris consulti*

*reciter
emendatus.
Iterum de
laudimij
vectigalium
prediariorum*

Dicitur secundum aliam consuetudinem, suprà tit. huius vol. consuetudinum ij. §. vj. quod omnium est eiusdem vol. xix. nisi veditor post venditionē huius annui reditus, siue vectigalis, fundū quempiā dederit in solutū, vt maneat eo vectigali annuo liberat vulgò dicimus *bailler assiete*. Nā tūc domino ius est accipiēdi laudimia, vel rem ipsam restituto pretio, ac si ab initio fundus ipse fuisset venditus: quia vt expressim dicit Pau. Cal. cōsi. clxv. visis & pōderatis, col. ij. vers. secūdō videtur, libr. ij. fingitur hoc casu bona in solutū dā iam ab initio veditiōis, & vt ipse loquitur, per prius vedita. Ideoq; & hac etiā ratione admititur consanguineus ad retractū ipsius rei ita datæ in solutū huius vectigalis generalis, vt etiam nuncupatim cauetur, eod. §. vj. tit. ij. De quo tamen vide, quæ scripsi suprà, §. j. in gl. xiiij. in verbo, *equipollent à vente*, nu. 17. nec tamē illud, & seq.

¶ Sed quia hic dicitur, quod ex venditione huiusmodi vectigalium generalium non debentur laudimia, dubium relinquatur, an etiam non debeantur ex venditione horū vectigalium prædioriorū, siue fundiariorum, aut etiam indaliū, si ita nobis loqui permittimus, vt id dicamus à fundo, sicut Plautus in Stichō dicit fontis à fonte, id est, vt omnes intelligāt, *rentes foncières*, emphyteuticas possumus dicere, vel linellarias vt & nostri loquuntur. Solarium simpliciter appellat Vlpianus in l. j. §. si quis nemine, ff. ne quid in loc. pub. vbi ita scribitur: Aut si nō obstat, ausim constanter asseuerare (vt hoc in transcurso uicam) solarium esse legēdum in l. etiam, ff. qui pot. in pig. hab. & non salariū, vt vulgò scribitur: neque enim, salariū, temere reperias pro pensionē aut vectigali. Sic ergo intrepidē legito illam l. etiam. Superficies in alieno solo posita, pig. nō dari potest, ita tamen, vt potior causa domini sit solis, non soluatur ei solarium.

¶ Sed vt tandem redeamus ad propositū, videtur in hac specie laudimia non deberi. Nam consuetudo id ius laudimiorum tribuens, nuncupatim loquitur de venditione fundi, & qui est in feudo ipsius domini, vt patet ex §. j. suprà tit. omnium huius vol. cōsuetud. num. ij. qui quidem §. est omnium etiam huius vol. xiiij. in illis verbis, *le seigneur foncier. Et plus res des sons*, & *en fief duquel est ladite chose*, &c. & aliis multis seq. §. huiusmodi autem vectigal, siue vectio, fundus non est, nec aliud quidpiam corporale, sed res prorsus incorporealis, vt sunt cætera tā iura, de quibus satis diximus suprà, §. huius tit. j. in verbo, *reses*. Nec in loco consistunt, l. Caius deus, ff. de leg. ij. & l. uxorem, §. legauerat, ff. de leg. iij. & l. quæritur est, §. Papinianus, & l. cum de nionis §. vlt. ff. de fun. inst. ruc. & diximus in rep. l. si vnam, in verbo, bona, nu. 13. quod autē, si quis donat, C. de reuoc. don. & suprà in eo. §. j. glo. vij. in verbo, *ou autres choses sensées pour inamables*, nu. 11. nec desunt suæ.

4 ¶ Et id quidē in casu nostro, ne autoritate hac in re careamus, apertē voluit Pe. Ia. in Gallicanis moribus, præter magnā iuris peritiā, instructissimus, in tit. de act. in re pro re emph. col. pe. ver. itē si postea, vbi dicit, q. in ciuitate Podiēsi, & aliis vicinis, si huiusmodi annui reditus, de quibus loquimur, videntur, est loc⁹ laudimij, vel retētiōi eorū, restituto pretio veditiōis à domino.

mino. Quod dicit esse contra ius civile, nec tamen aliquid allegat. Et col. seq. vers. & est notandum, dicit quod talis redditus, siue pēio annua, est res incorporalis: id eō non potest esse emphyteuticaria: quia emphyteusis in rebus soli tantum consistit, vt colligitur ex l. j. ff. si ager vecti. & s. id eō, in l. i. de loca.

¶ Nos verò diuerso iure in nostra hac Pictauia vtimur, vt scilicet ex vēditione horū reddituum, siue pensionum fundaliū, soluantur laudimia domino feudi, in quo sita sunt loca huic redditui obnoxia. Id q. iure, ni fallor, optimo. Nam cū nostra consuetudo hīc, & alibi, videlicet tit. buius voluminis cōsuetudinū, ij. §. vj. qui est xix. totius voluminis, neget deberi laudimia ex redditibus siue pēionibus generalibus, etiā si omnia bona sint illis obligata: quid toties in illis negando, aliud quā fatetur deberi ex aliis, scilicet fundalibus? l. cū Prator, ff. de iud. & l. ex eo, ff. de testib. & c. qualis, xxv. dist. Id enim instar est argumenti à contrario sensu, quod fortissimum est, l. j. in prin. vers. huius rei, ff. de eo cui man. est iurisdicō: proceditq. etiā in statutis, vt imbi constantissimē tenetur, & fortissimē probatur à scriptoribus recentioribus.

De eadē re

¶ Nam & hic redditus, fundo, qui pro eo concessus est, prorsus inhæret, habetq. perpetuū ac stabile fundamentum, vt in simili dicit Bal. in c. j. col. ij. in verbo, annua, tit. de contro. inter vas. & epi. & diximus suprà hoc eo. tit. §. j. gl. vij. in verbo, ou autres choses censées pour immeubles, nu. 33. itē iura decimarū. Et de seruitutibus loquens Alex. consi. ccxj. ponderatis verbis statuti, col. ij. vers. præterea negari non potest, lib. vj. & Phil. Franc. in c. ij. in prin. col. ij. de reb. eccles. non ali. lib. vj. Ex quo sequitur, vt quale quale sit, pro ipso solo habendū sit: nec minus pro eo competat interdictum. Vnde vi, quā pro solo ipso. vt in simili item dicitur in l. j. §. planē si quis, ff. vnde vi. Et id in specie huiusmodi reddituum, vt scilicet pro eis competat possessorium, atque pro rebus illis obnoxitis, voluit Bal. in repe l. ij. col. vij. vers. sciendum est autem. C. de seruit. & aqua, cum aliis cōcor. à me traditis infrā eo. tit. §. xxxij. gl. vnic. nu. 79. sed id satis, & seq. atque etiā præcedēti: vbi & aliter docebitur, hos redditus sequi omnino naturā rei, ratione cuius debentur.

De eadē re

¶ Nā & ij sunt veluti pars ipsius fundi. & eū sequūtur in cuiuscūq. manū veniat, ita vt fundus ipse, non persona, conueniatur. Ideoque possēsores ipsius, reliquias eius redditus, etiā præteriti tēporis quo nō possederūt, soluere cogūtur l. Imperatores, ff. de publi. & vectig. & l. ij. & ij. C. sine cen. Et licet multi dicāt illud speciale esse in Fisco, & secus esse in aliis, vt per Spec. titu. de loca. §. nūc aliqua, vers. non dō, & vers. duodecimō, & Alb. in l. pro hæreditariis, C. de hære. act. & Masuer. tit. de loc. §. itē dominus, & seq. Tamē apud nos & indifferēter, & sine delectu obseruatur. Tu autē hīc vide Host. Io. And. & Pan. in c. pastoralis, extrā de deci. & eo sēd Io. And. & Pan. atq. etiā Per. Anc. in c. cūm homines. eo. tit. Archi. in c. si quis laicus, xv. q. j. Fed. Senen. con. lxxxj. laicus, Albe. in l. vlt. col. ij. vers. quærit dominus, C. de iure emphy. Per. Anc. in c. statuto, col. vlt. vers. sed nūquid idē, de deci. lib. vj. & consi. cccxxxvj. in lite, col. j. vers. itē etiā ad pensiones, & col. ij. vers. nō obstat l. Imperator { Rom. in d. l. Imperatores, ff. de publi. & vectig. } & Io. Plat. post Bar. in l. vlt. C. de fide instr. & iure hast. sic. li. x. & in l. j. in notab. C. de anno. & tribu. eo. lib. x. & in l. quisquis, quæ est iij. in j. notab. vers. ad præterita, C. de agri. & cēsi. lib. xj.

De eadē re

Possēsores an teneantur soluere reliquias præteriti temporis.

¶ Et quia etiā ob hanc annuam pensionationē, cui fundus obnoxius est, ipse fundus posthac non tanti venditur, quanti, si liber esset, vēderetur, vt par est. & probatur in simili, in l. fundi partē, iuncta gl. in verbo, vendidisti, ff. de contrah. empt. & in l. si venditor, §. vlt. in f. ff. de ser. expor. Id eō cum ex hoc huiusmodi incōmodum fiat domino, vt non tanta laudimia ex eius venditione consequatur, æquum est, vt huius incōmodi fariendi causa ipse dominus laudimia consequatur ex venditione huius pensionis, ex qua illud incommodum procedit, l. secundū naturam, ff. de reg. iur. & c. qui sentitonus, eo. tit. lib. vj. cū concor. vtrobique adductis. Alioquin autē esset in facultate subditi, ius domini in se iij, atq. etiā in iuri, & reluctātis, minuere, rem sui feudi in emphyteusim, aut liuellū concedendo, & sic rem deteriorem faciendo, vt cū venderetur, minutū esset ius laudimiorū, contra regulā l. id quod nostrum, ff. de reg. iur. cui quidē regulā, tanquam firmamento, inhærerere debemus, vt pulchrē dicit Bal. con. cccxxvij. pridie, col. vlt. li. j. & alibi diximus. Id autē cessat, si ex venditione horum reddituū, quid ius minuunt, quantum ad venditionē fundi soluantur laudimia: quia quod vni deest, suppletur repleturq. per alterū.

Commoda eū sequi debent, quem incōmoda sequuntur.

¶ Nec obstat, quod primo loco dictū est huiusmodi redditus, siue pensionationes, non esse in loco aut fundo, & ita nec in feudo cū apud nos feudū respectu soli dicatur: quia imō cēsetur esse & in loco & in feudo, cum ipsi loco & feudo cohæreant, vt suprà diximus, & probauimus vers. ab hinc, iij. Eæ autem leges, quas suprà in contrariū adduximus, ad probandū iura incorporalia non cōsistere in loco, & si quæ aliæ sunt similes, non loquuntur de huiusmodi iuribus realibus & solo cohærentibus, sed de actionibus, nominibus, & aliis iuribus merè personalibus, & quæ personas ipsas, veluti vmbra, sequuntur, non rem, aut solū. Ex quo nōnulli in ea sentētia

Traditione sunt, vt quemadmodū in rebus corporalibus requiritur traditio ad dominij translationē, ita & *rum incor-* rerum incorporaliū, corporalibus inhaerentiū: licet secus sit in merē incorporalibus. Ita enim *poraliū cor-* voluit Bal. in l. traditionibus, paulō ante fi. C. de pac. & in l. etiam ad fi. C. commu. vtriusque *poralibus* iudi. & Alex. quialios citat, confi. clxxxiiij. in causa & lite, col. ij. vers. vltra prædicta, lib. vj.

inherentiū.
10 ¶ Nec hūc quoque moror, quod Pet. Iac. vbi suprà, tradit ius emphyteuticarium non posse con-
Arg. ab em- sistere, nisi in rebus soli, non etiam in rebus incorporalibus, quādoquidem iura ab eo allegata
phyteusi ad id necessariō non probant. Et ex omnium opi. feudū consistere potest in his redditibus annuis,
feudū, & ē vt voluerunt Bal. & Card. Alex. in proemio feudorū, vterque col. vj. & diximus suprà in §. j. hu-
diuerso. ius tit. in verbo, *rentes*, nu. 6. & ex hoc præter ea. Ratione autē feudi in Gallia debentur laudi-
mia, vt ex hoc intelligas, nihil ad hūc casum pertinere illam Pe. Iac. rationem, quia ex emphy-
teusi non concluditur ad feudum, nec ē diuerso. Bar. in l. vt iurifurandi, §. si liberi, ff. de oper. li-
ber. Bal. in c. j. col. v. ver. sed caue tibi, tit. an agna. vel fili. lmo. in c. ex parte, col. xv. extrā de feu.
Alex. confi. xxx. quoniā omne datum, col. vj. vers. non obstat le ij. lib. j. quod duplicatū est confi.
ij. lib. v. & idem Alex. confi. xliij. vifo themate, col. ij. vers. pro hoc bene facit, eo. lib. ij. cum fi.

11 ¶ Porro statutum est Parmæ, vt ex venditione annuorum fictuum, vt vocāt, qui debētur super
fundo vel domo, debeant solui domino duo solidi, tam à veditore, quā emptore: vt refert Al-
ber. in j. parte statutorum, quæst. cx. statuto Parmæ cauetur, vbi tractat, an ex diuisione huius-
Consuetu- modi fictuum, etiam ea laudimia solui debeant. Est & apud Bituriges consuetudo expressa, vt
diues. solui debeant laudimia ex venditione horum reddituū, de quibus loquimur, tit. de consue. feu.
& cē sua. §. iij. vbi D. Boër. id putat esse iuris feudorum: & iterum §. xix. eiusdem tit. Sic & apud
Parisienses, ex venditionibus annuorum reddituum super re immobili constitutorum debētur
laudimia, cap. consuetudinum eius loci lvij. & tribus seq. Et idem apud Meldenses, si modō is
reditus est perpetuus, & non luibilis, c. xc. & c. xcviij. & Meldunenses, c. ccxviij. & Senonenses,
c. ccij. & ccxxix. quod nuncupatim loquitur de his pensionationibus fundalibus. Turonenses, c.
xxxviij. & seq. Caluimontenses in Bassigniaco, c. xxiiij. Viſticienses, c. ccxj. Aurelianenses, c. cx.
quod & loquitur de venditione reddituum constitutorum super re immobili, & c. cxij. quod lo-
quitur de venditione reddituum constitutorū super re immobili. Cenomanenses, c. cccx. Ande-
gauenſes, c. clxij. & c. ccxcv. Blesenses, c. ccxvj. vbi fit mentio expressa de vectigali siue pensione
fundali. Dunenses, c. xliij. Engolismenses, c. xvj. & duobus seq. vbi eadē propē est cōsuetudo, quæ
hūc apud nos est. Et Montargienses, ceterosq; Lorrienses, tit. *de droicts & ces censuels*, §. xxxiiij.
qui nūcupatim loquitur de annuis redditib⁹ fonciariis (vt vocamus) aut cōstitutis super fundis.

§. SEPTIMUS.

ET N'EST pas de necessité, que l'offre de retraict, & de-
claration de lignage, soit fait en la presence du sergent.
Et suffit^a de prouuer l'offre fait à partie, & le lignage par
tesmoin^b en la cause. Et n'est mestier de consigner ce de
quoy l'on fait offre de retraict par proximité de ligna-
ge. Mais suffit faire offre d'une piece d'or ou d'argent, offrant de parfaire
re comme dict est.

NEQUE vero necesse est oblationem retractus & declarationem
proximitatis presente apparitore fieri. Sufficit^a eam oblationem
& proximitatem testibus^b in ipsa lite probare. Neque opus est con-
signare^c oblatam pecuniam. Sed satis est offerre nummū aureum
vel argenteum, reliquūq; polliceri, vti dictum est.

ET SVFFIT, SVFFICITQVE. GLO. I.

Sufficit.

VI in aliqua dispositione apponitur id verbū, sufficit, nihil aliud, quā quod
exprimitur in ea, requiritur ad validitatem & perfectionē actus, nec alio admi-
niculo indiget. Ea vis est huius verbi, gl. in c. statutum, in prin. in verbo, canoni-
cis, de refer. li. vj. quam sequitur Dom. ibi, col. ij. in fi. & ibi quoq; Phil. Fran. qui
eam dicit sing. col. j. ex hocque dicunt, quod id verbum non requirit alias qua-
litates adesse, quam expressas, quod dicunt notandum pro statutis. Sed & eam gloss. sequitur
Pan.

Pan. in c. j. col. j. & ibi etiam Barb. extrâ de postu. præla. vbi illam admodum extollit, & rursus vterque in c. vlti. de success. ab inte. & ipse Pan. & Car. Alex. in c. cum locum, vterque in iij. not. extrâ de spons. vbi eam gloss. dicunt nor. & idem quoque Pan. in c. cum apud, in ij. not. & ibi etiam ipse Card. Alex. col. j. eo. tit. & in c. tuæ fraternitati, post medium, & ibi idem Card. col. vij. vers. ix. eo quoque tit. rursusq; vterque in c. vlt. de sponsa. duor. ipse Pan. in c. quoniam contra falsam, col. xix. ver. nota bene hoc dictum. & ibi quoque Barb. col. vj. extrâ de proba. & idē Pan. in c. ij. col. xij. nu. 33. de ord. cogni. & in c. j. col. ij. vers. nota. in §. ceterum, de excep. Ro. in l. cum mulier, col. x. vers. præterea pondera, ff. fol. mat. Barb. in l. sed si ex stipulatu, col. xix. vers. ego pondero, ff. de verb. oblig. vbi illam gl. dicit sing. & conf. vj. scriptum est, col. xij. vers. & si quispiam opponat, lib. iij. & conf. viij. sapienter, col. iij. vers. item etiā ipse, lib. ij. & conf. xxxij. præclarè, col. xvij. vers. & si quispiam quærat, eo. lib. ij. Fel. in c. verum, col. ij. de for. compet. & in c. j. in vij. not. de spons. Phil. Deci. conf. xxxvij. in causa rigorose accusationis, col. j. Quāvis videatur esse contraria alia glo. in c. consuluisti, extrâ de celeb. mif. Sed Panor. in d. c. quoniam, de probat. dicit illam priorē procedere, nisi aliter à iure caueatur, aut materia subiecta aliud suadeat, per d. c. consuluisti, inuncto c. sufficit, de conseq. distin. j. Et ita etiam dicit Anto. Corset. in repet. rub. de iureiur. colum. v. & in suis sing. in verbo, sufficit.

PAR TESMOINS, TESTIBVS, GLO. II.

IIS verbis, atque etiam ex §. seq. ibi, *mais l'on fait communement*, satis aperte innuitur citationem quoque, quæ fit in materia retractus, posse probari testibus, sine alia renūtiatione nuntij. quod & generaliter de citatione voluit Innoc. ut à multis citatur, in c. quoniam contra falsam, in fin. extrâ de probat. At id non expresse dicit, sed generaliter acta iudicialia posse probari testibus. Sed de citatione priuatim voluit Bal. in l. consentaneum, col. vlti. vers. quid si nuntius, C. quomo. & quan. iudex. & Anto. in c. cum dilecti, extrâ de dol. & contu. & Barb. qui alia quædam similia colligit, consi. lxxj. illud afferam, col. vlt. lib. iij.

Citatio retractus potest probari testibus.

N'EST MESTIER DE CONSIGNER, NEC OPVS EST CONSIGNARE, GLO. III.

TAMEN de iure communi, emptore recusante pretium accipere, deberet consanguineus illud consignare & deponere, ut expresse & in hoc casu voluerunt Hosti. & Io. And. in c. constitutus. & ibi quoq; Pet. Anch. in xiiij. notab. de integ. resti. per l. acceptam, C. de vsur. vbi & hoc nuncupatim tenuit Ioan. Fab. in id etiam alleg. l. ij. in fi. C. de iure emphy. & idem Fab. in §. ex non scripto, col. iij. vers. circa quartum, Insti. de iure natur. gent. & ciui. Steph. Bertr. conf. xcviij. voluissim, col. ij. lib. ij. & Chasse. in commentariis consuetudinum Burgundiæ hoc eod. tit. §. j. in verbo, *en rendant*, in princ. Quancum nominatim contrarium respondit ex facto interrogatus idē Chasse. nullum horum memorans, consi. xlj. quia casus super quod vbi quisque videre poterit rationes, quibus ad id dicendum mouetur. Nec tamen solus fuit Chasse. in ea opi. idem enim tenuit Geral. Bagoil. quem nec is quidem citat, in sua disputatione retractus, per l. qui decem, ff. de solu. & l. quidam, ff. si cer. pet. & responder ad d. l. acceptam, quod ea loquitur, quantum ad impediendum cursum vsurarum. Et eum sequutus fuisse videtur Boer. tit. de la retenue des choses vendues en fief, §. vlt. in consue. Bituri. & in decisi. cxxij. testator, nu. 24. & multis sequen.

Vtrum consanguineus teneatur consignare & deponere pretium

- 2 ¶ Sūntq; in multis locis Galliæ expressæ consuetudines, ut hoc casu fiat consignatio: aliàs vel consanguineus cadat retractu, vel fructus non lucretur. Primum enim, est Caluimontensium in Balsigniac, c. cxij. Montroliensium maritimorum, c. lxxij. Aruernensium, tit. de retract. c. vj. & c. xxxvij. Blesensium, c. cxvj. Bicurigum, tit. de retract. lignagier, c. iij. Secundò, est Meldensiū, c. lxxv. Ambianensiū, c. xlvj. Artesiensium, c. lxxxvij. Niuernensium, huius tit. lvij. & Comitatus Sancti Pauli, c. xl. & Altæ Marchiæ, c. cclij. & seq. & Marchiæ, c. cclxj. & seq. In aliis autē locis debet pretiū consignari, nisi malit consanguineus in qualibet causæ expeditione id ipsum re ipsa offerre, ut apud Senonenses, c. xxxj. Trecentenses, c. clj. Viētriacenses, c. cxxvj. In aliis autē locis nõ requiritur consignatio, sed tantum oblatio, aut in omnibus causæ expeditionibus, aut in aliquibus: ut apud Parisienses, c. clxxvij. Melodunenses, cap. xxiij. Carnutenenses, c. clxxij. Borbonienses, c. ccccxvij. Dunenses, c. lxxxij. Quid autem apud Laudunenses, & ceteros Veromadenenses, videbis in consuetudinibus eius getis, tertiæ partis tit. viij. §. ix. qui est totius illius partis lxxxij. & duobus seq. At Ioannes Gallus in Arestis Parisiensibus sub quæst. clx. vers. cuius caput est, quando retrahentibus, dicit, diuersa super hoc a resta lata fuisse. Paduæ autem ex statuto debet deponi pretium, teste Capolla, consi. xliij. clarissime, & iterum consi. seq.

Consuetudines in ea rem.

- 3 ¶ Si autē scire vis, an & quādo aliàs de iure cōmuni, & ad quid requiratur consignatio & depo

Consigna- tio, & depo- sitio, an, & quando re- quiratur. sitio, vltra oblationē, vide glo. in l. ij. in verbo, legē, & ibi Cy. & Alb. col. ij. Bal. col. j. Ang. col. ij. Sal. col. vlt. & nouissimē laf. nu. 182. C. de iu. emphy. Spec. & Io. And. in addit. illius tit. de loca. §. nunc aliqua, ver. xxxiiij. Bar. in d. l. acceptam, & ibi Bal. in iij. oppo. & iterum in xxj. q. & Albe. latē. col. j. ver. si. circa quod, & multis seq. & Bart. in l. creditor, quā est pen. & ibi alios, C. de di- strac. pig. eundem Bar. in l. sed & si alia, & ibi Sal. ad fi. ff. de consti. pecu. & in l. si infulam, ff. de verb. oblig. & in l. interdū, §. j. & ibi Alex. & alios Recentiores, co. titu. & in l. Celsus, §. vlt. ff. de arbi. & in l. si ita hares, quā est iij. & ibi Pau. Ca. ff. de condi. insti. & in l. si mora, & ibi Ang. an- te fi. ver. item conclude, ff. sol. mat. Henr. Boēr. in c. constitutus, de in inte. resti. Bal. in auth. ad hēc, col. vlt. C. de vfur. Pet. Anch. conf. cccxxxj. visis diligenter, col. j. Imo. Alex. & laf. in l. si fer- uus, ff. de vul. & pup. sub. Pau. Ca. in l. ij. quam legit cum j. & iterum in l. si à te, post Cy. ibi C. de pactis int. emp. & vend. & in l. si reus paratus, ff. de procu. Fran. Are. conf. clxij. verum est. & Steph. Bertr. conf. xcviij. voluissē. nu. ij. li. ij. & nouissimē Ferro. in confue. Burdig. hoc tit. *de re traict.* §. xiiij. vbi huiusce rei ponit aliquot regulas.

4 ¶ Sed dubium est, quid si consanguineus, qui non tenetur deponere, tamen deposuit, & postea Si consan- depositorum recuperavit, quo casu videtur renuntiare depositioni, (l. debitor, ff. de vfur. & l. j. in guineus pre- fi. & ibi Ang. qui id admodum not. C. qui pot. in pig. habēā. & l. si priusquā, C. de distrac. pig. rum deposti- & voluit Ioan. Fab. in d. l. acceptā, paulō ante fi. C. de vfur. & Bald. in l. ob signatione, C. de solu- tio. Jan. etiā renuntiasse videatur oblationi, quā sola per se, & sine depositione sufficiebat. Dic- ras, ante- quod non, per d. l. debitor, & voluit etiam expressē Fab. in d. l. acceptam, & Chasse. conf. lxxj. traicti re- quia casus, col. vlt. & vide quā dicam infra tit. proximo, in §. iij. glo. x. eadēque vlt.

5 ¶ Idemq; si non legitime deposuerit, quia cū depositio non sit necessaria, si ea non rectē fiat deatur. § non nocet, vt expressē voluit Soc. conf. lxxx. in quāstione quā verituti, col. iij. ver. praterē & Quid, si nō legitime de- secundo, lib. iij. arg. l. j. C. de rei vxō. act. & eius quod voluit gl. in l. vinū, ff. si cert. pet. de libello posuerit. tio. Jan. etiā renuntiasse videatur oblationi, quā sola per se, & sine depositione sufficiebat. Dic- ras, ante- quod non, per d. l. debitor, & voluit etiam expressē Fab. in d. l. acceptam, & Chasse. conf. lxxj. traicti re- quia casus, col. vlt. & vide quā dicam infra tit. proximo, in §. iij. glo. x. eadēque vlt.

6 ¶ Consignare autem, quo verbo vtitur nostra consuetudo, vt id scias, vulgò pro deponere acci- Cōsignare pimus, quanquā frequentissimē sint diuersa: vt patet ex d. l. acceptā, dum dicitur, Cōsignatam quid sit. in publico deponē. & l. ij. ibi, Pecuniā ob signatā in causam depositi habuerit, eo. tit. C. de vfur. & l. cū hares, in prin. ff. de statu libe. ibi, vel deponere in ædem pecuniā cōsignatam oportet, & alius in finitū huiusmodi iuribus, vt l. creditor, C. de pign. & l. vlt. C. de luit. pign. & l. nec cre ditores, C. de pig. act. & l. vl eo. tit. & l. ij. C. de pact. pig. & l. j. in fi. ff. de vfu. & d. l. debitor, eo. ti. & l. qui mutua, §. j. ff. mād. & l. tutor pro pupillo, §. j. ff. de admi. tut. & l. fideiusor qui minori, ff. de fideiuf. & l. si soluturus, in prin. ff. de solut. & l. die, §. j. ff. de depō. & l. ij. ad fi. C. de iure emphy. Qui quidē tex. vt ex iis videre poteris, in eadē significatione vtitur nunc hoc verbo consignan di, nunc ob signandi, quod frequentius est in ff. cū alterū hoc nostrum sit etiā crebrius in C.

7 ¶ Hic autē apud nos ea significatio inualuit, quoniā pecunia, & alia quāuis, cōsignata, siue (vt De eadē re. vtrūq; copulemus) ob signata in sacculo, aut folle, aut alia re deponi solebāt: vt patet ex illis iu- ribus, & l. j. §. si pecunia, ff. de pos. & l. vlt. ff. de le. cōmis. cū dicitur, Et sacculū cū pecunia signato rū signis ob signauit. & l. videamus, §. qui vinū, ff. loca. & l. j. ver. si in aurē focius, ibi, Sigillo im- pressio in ædē sacrā deponere, C. de cō. seruo manu. Quin in nostris legibus ob signare simpliciter pro ob signatā deponere reperimus: vt in l. tutor, §. j. in duobus locis, ff. de vfur. Sed & aliquā do cōsignare dicimus, pro dare cōsignatū, quod nō lōgē distat à nostra vulgari significatione, id est, cōsigner entre les mains de quelcū, vt in l. j. ibi, susceptori aurario cōsignari, C. de appo. pub. li. x. & in l. j. ibi, Thesaurorum præpositus cōsignari præcipimus, C. de cano. largi. tit. co. lib. x.

8 ¶ Canonistæ signationē vocant confirmationem chrismatis, in c. j. vbi Hosti. & Io. And. ita Decadē re. interpretātur, extrā de reli. domi. & in c. baptizadis. & ibi gl. in prin. j. q. j. & in c. pen. & vlt. x. q. iij. A luter Tullius in oratione pro P. Quintio: Tabulæ maximæ signis hominū nobilium cōsi- gnātur. & Plautus in Curculione: Eamus intrō, vt tabulas cōsignem⁹. Et in Trinūmo, Episto- las duas, eas nos cōsignemus, quasi sint à patrē. Et in l. Iulianus, §. idē Iulianus, ff. de act. emp. Postea legem cōsignauit, & c. Ibi autem loquitur de lege venditionis. Sed & alibi Cicero, sci- licet in oratione pro Cluentio, in alia significatione videtur intellexisse: Sed errat vehemen- ter, si quis in orationibus nostris, quas in iudiciis habuimus, autoritates nostras cōsignatas se habere arbitrat. Omnes enim illæ orationes causarum & temporum sunt, non hominum ipsorum ac patronorum. Et lib. Acadē. quæst. iij. de Themistocle loquēs: itaque vt literis con- signam

signamus, quæ mandare memoriæ volumus, sic ille in animo inculptas habebat. Quo in loco videtur posuisse hoc verbum pro imprimo, incido, inculpo. Vt & in Epistolis famil. Hanc commendationē, quam his literis consignare volui, scito omniū esse gratissimā. Hinc idē actione prima in Verrem, Consignatam literis *Quæsturam* dicit. Et lib. iij. de Legibus, Consignatā literis memoriā. Et lib. j. Tuscul. quæst. Consignatas in animis notiones. Alibi autē consignarum, pro testato posuit idem autor, scilicet in lib. j. de Diuinatione: Quem enim nō moueat clarissimis monumentis testata consignatāque antiquitas: Et in oratione pro Deiotaro.

9 ¶ Sed & aliter Porcius in ea elegantissima aduersus Catilinā declamatione: Hi sunt quidem, *De cadere.* quos in foro quotidie in oculis ciuiū calamistratos, ac vestibus collucentes passim obuolitare cernimus: fortunæ omniū populariū, atq; otiū ciuitatis luminibus cōsignatēs. Et rursus: Tāseō rē illā simillimā prodigio, cum manē isto iam coacto Senatu, redundatibūsq; subfelliis, ferius in senatū præter consuetudinē venisses, quod nulli nō oculi te Senatorū statim cōsignarūt ingredientem demisso vultu, pallore terribili, luminibus errantibus, ac facie præ se præferēte nescio quid inusitatæ crudelitatis. Quibus in locis videtur Porcius accepisse pro notare, obseruare. Alium eius verbi significatū & vim tradit Soc. conf. xcij. circa primum, col. ij. lib. j.

10 ¶ Illud tamen te scire volumus nonnullis placuisse, aliquid interesse in deposito pecuniæ con- *Pecunia signata, deposita cōsignata, quid à non differat.* signatæ, & non consignatæ: primo enim casu non videri datam facultatem vtendi ea pecunia, in secundo autem videri: idēque in primo non transferri dominium rei, eamque manere in periculo deponentis: in secundo contrā per omnia, quia ad tantundem solum tenetur in genere, per d. l. dies, §. j. & ibi gloss. & l. si sacculum, cod. tit. scilicet de positi, qui postremus locus vitur verbo signandi, vt inde intelligas idem esse, quantum ad id, de quo tractamus, siue dicas consignare, siue obsignare, siue simpliciter signare. Et facit quoque ad ea quæ diximus, text. in l. in naue, ff. locat.

11 ¶ Et quia ex multis consuetudinibus Galliarum, atque etiam de Iure communi ex multorum sententia, consignatio & depositio requiritur in nostro retractu proximitatis, sicut diximus supra eadem glo. nu. j. & ij. vti etiam in retractu conuentionali ex nostra consuetudine requiritur, vt scribitur tit. seq. §. iij. hic omnino vide, quæ scripsimus in toto illo §. vbi multa dubia solui⁹, quæ & in hoc nostro retractu euenire possunt, cum in eo consignatio necessaria est.

§. OCTAVUS.

MAIS il conuient, que toutes les solennités de retractiō soyent gardées. C'est assauoir la declaration du lignage, ou offre de le declarer. L'offre de pecune, offrāt à parfaire. Requeste de receuoir au retractiō. ^a Adiournement ^b formel en cause de retractiō, & sur refus d'argent. ^c Lequel adiournement soit baillé par le sergēt ordinaire, ou autre ayant pouuoir à ce par commission ^d ou cōmandement du iuge. Et que toutes les choses soyent faites dedans l'an & iour. Et que ledict adiournement soit baillé deuant le iuge, qui en peut cognoistre. ^e Autrement ^f le retrayant en decherroit. ^g Mais l'on fait communemēt toutes lesdites choses en la presence du sergent; pource qu'il est creu dudit offre fait à partie, & de l'adiournement, sans autre preuue. Pourueu ^h toutesfois que ledict sergent en faisant l'adiournement ait deux recors: ⁱ & qu'il les nomme en sa relation.

¶ *¶ ENI A tamen retractus solēnia obseruanda sunt. Videlicet generis recensio, aut eius recessoris oblatio. Præij oblatio, & residui pollicitatio. Requisitio, vt cōsanguineus admittatur ad retractum. ^a Citatio ^b formalis (quā vocant) in causa retractus, & recusata pecunie. Quæ quidem citatio fieri debet ab ordinario apparitore, aliōve commissionem ^c seu mandatum à iudice habente. Hacq; omnia*

omnia fiat intra annū & diē, atq; ea citatio ad iudicē, cuius sit cognitio. Alioquin retrahēs retractu caderet. Fuit autem plerūq; hæc omnia præfente apparitore, propterea q̄ ei credatur & de oblatione & de citatione sine alia p̄batione. Dumodo ei citationi duos testes adhibeat, quos in sua renūtiatiōe nūcupet

REQUESTE DE RECEVOIR AV RETRAICT.
REQVISITIO VT CONSANGVINEVS ADMITTATVR AD RETRACTVM. GLO. I.

Vtrum omnes huius §. solennitates necessariae servari debeant.

LLVD vos primo loco, Pictōnes mei, monitos volo, vt ne minimam quidem partem eorum, quæ hīc nostra consuetudo veluti in vnū corpus redegit pro solennibus (ita enim expressi mvocat) nostri retractus, omittatis, nisi retractu ipso cadere velitis: vt etiā postea nuncupatim subiungit eadē consuetudo cū dicit, *autrement le retrayāt en decherroit.* & voluit etiā expressim in simili statuto retractus Alex. cōf. cxxxvii. viso pūcto & dubiis. col. ij. ver. ex alio, li. vij. & nos quoq; latissimē docuimus in gl. vij. huius §. Sed hīc tamē statim in fronte id vobis ob oculos ponere duximus, quōd vos cautiōres sitis. nā & aliās paria sunt, vt & illud quoq; dicā, aliquid non facere intra tēpora ad id præstituta, aut facere non impletis solennibus, l. i. bonam, C. de administ. tuto. cum simi.

2 ¶ Verum id intelligas, vt scilicet consanguineus repellatur à retractu, nisi hæc omnia confecerit. Si tamen emptor opposuerit eum hæc non perfectissē, idēd repellendum. Si enim non opponat, præsumeretur hæc omnia ritē & solenniter facta fuisse ex sententia Compostellani loquentis generaliter de alia solennitate extrinseca, vt illud citant & sequuntur Ant. & Imo. in c. cū dilectus, ille, in repe. col. §. ver. si ad alium spectaret. hic loquens generaliter de solennitate extrinseca, & id monens diligenter notandum col. iij. ver. & attende etiam, de consue. & id refert Compo. Idem scribitur in c. ea noscitur. de his quæ fiunt à præl. sine cons. cap. Et id quoque sequitur Ro. in l. si quis mihi bona. §. i. iussum. in fin. ff. de acquir. hered. vbi id dicit singulare & notandum, quia est paucis notum.

3 ¶ Sed vt ad vltiora veniamus, non ab re nostra cōsuetudo id requirit, vt expressim petatur ab emptore vt consanguineum offerentem admittat. Nam quoties quispiam vult aliquid consecrare, qui ab aduersario per protestationem, necesse est vt illud protestando petat ac requirat: quia protestatio requisitoria debet habere conclusionem. Hæc sunt verba Bal. in c. j. col. ij. in princ. tit. si de fud. val. ab aliq. interpel. Ideo & tu quoque caue, ne hanc requisitionem omittas, quā etiam de solennitate esse dicit nostra consuetudo, quæ & de hoc quoque locuta fuerat suprà in §. j. in illis verbis, & *requerir audist acheteur, qu'il le vueille recevoir au retrayāt,* &c. Et facit, quod in simili traditum est à Jacob. Aluar. post alios in c. j. col. penult. versic. quaro ab extra. & ibi post eum Card. Alex. col. antepen. vers. post Aluar. quaro, titu. quo tempo. mil. quod non satis est, hæredem vasalli comparere coram domino, eiq; narrare mortem patris sui, & cetera: sed debet nuncupatim petere inuestituram: aliās feudo priuatur, per text. in c. j. ibi, inuestituram petendo, titu. de cap. Cor.

4 ¶ Nec audiēdi sunt, qui dicūt hāc esse leuē solennitatē, quæ idēd omīssa nō viciat per l. j. §. j. ff. de leu. solennitat. Quia id nō leue videri debet, quod sapius obseruandū iubet cōsuetudo, & quidē cū clausula decreti irritantis, quam in si. harū obseruationū subiicit, dicēs, *autrement le retrayant en decherroit.* Idēd; id censetur datum pro forma, ex sententia Bald. & Recentiorum in l. j. ff. irritans for. mā inducit delib. & posth. & Pet. Anch. in repe. c. j. char. 42. in magnis, vers. quaro, statuto cauetur quōd notatij, extra de cons. & in c. ea quæ, col. iij. vers. quandoque iudex non recipit, de reg. iur. li. vj. & aliorum vbiq; Nam & ante vñ erat nostra consuetudo in verbo necessitatis, cū dicit in princip. huius §. *mais il conuient*, quæ vulgo idem significant, quod oportet, necesse est.

5 ¶ Nec dicat aliquis, satis videri consanguineum requirere emptorem, vt se recipiat, ei simpliciter faciendo oblationem retractus. Ad quid enim, inquiet ille, facit hanc oblationem, nisi vt admittatur? Nam consuetudo tam hīc, quā in primo §. huius titu. exigit expressim, vt prætē simplicem illa n oblationem, fiat hæc, de qua loquimur, requisitio. Nam primum in vtroque loco facit mentionem de oblatione retractus rei immobilis venditæ à consanguineo: dein de dicit consanguineum debere requirere &c. Igitur nec simplex oblatio sufficit, nec in ea potest intelligi ea requisitio contineri, vt satisfactum sit nostræ consuetudini, quæ vtunque requirit, & quidem nuncupatim. Et benefacit præter iura & loca vulgaria, quæ vtunque tradit Signo. cons. clv. in processu, col. iij. vers. præterea non obstat quōd dicatur: & quod diximus suprà, num. 2. ex Alcia. & Card. Alex.

¶ Quid

6 ¶ Quid autem, si id omiffum fit in oblatione, aut aliud ex iis, quæ hic requiruntur, an postea poterit emendare coram iudice. Quod verius est, si tempora largiantur, quia scilicet sit intra annum retractus: nam postea nullus est emendationi locus, laccusaturus, ff. de adul. cuius hæc fuerint omiffa, poterit constanter emendare. Cuius arg. Bar. in l. edita, col. ij. vers. circa quod dicas, & ibi quoque Bal. in ij. lect. col. ij. vers. nunc ponamus, Alex. & ceteri Recentiores, C. de eden. dicunt libellum in substantialibus tunc demum emendari posse, si tempora ad agendum præstituta nondum effluerint. De quo etiam per Maria. Soc. in c. j. char. vlt. vers. nonò fallit, extrà de lib. obl. Cogita tamen, an & id fieri poterit, posteaquam semel id oppositum fuerit ab emptore impugnante oblationem, quia non ritè facta sit, ex iis quæ dicemus infra eod. §. gloss. vij. in verbo, *le retrayant en decherroit*, nu. 26. sed & videri.

ADIOVRNEMENT. CITATIO, GLO. II.

VIDES igitur Lector amantissimè, & quidem apertissimè ex his verbis, non satis esse oblationem atque requisitionem, de qua consuetudo nostra loquitur, factam fuisse ad interruptendum siue interpellandum tempus anni retractui præstitutum, nisi citatio interuenit. Quod & expressim, & in hoc casu voluit Io. Fab. sine citatione in l. acceptam. col. ij. vers. sed an sola oblatio, C. de vsur. tum per text. in l. ij. in fi. C. de iur. emphy. tum quia non reperitur oblatio inter modos interruptendi, vel perpetuandilicet in contrarium (inquit) facit l. Celsus, ff. de arbi. Cui adde, interpellationem extraiudicalem non interrompere præscriptionem, l. alienam, ff. pro empt. gl. Bald. Alex. & Iac. in l. vlt. ff. de eo per quem factum erit, & dicemus plenius infra tit. seq. §. iij. in verbo, *consigner*, quæ est glo. vj. eius §. nu. 38. eodèmq. pen. at illud constat. Illud autem certum videri potest hanc præscriptionem sola citatione interrupti, vt cæteras statutarias. Bar. in l. ij. §. si rem, ff. pro empt. & in l. in omnibus, ff. de actio. & oblig. & Pan. in c. illud, col. ij. vers. sed dubitatur, extrà de præscrip. Sed tu tamen vide Bald. in l. vlt. in princ. vers. quæro hic, & ibi Alex. col. ij. vers. reliqua, ff. de eo per quem fact. erit.

2 ¶ ET quamquam necesse sit, vt hæc citatio fiat intra id tempus anni, vt patet ex suprà dictis, & aperte declarat nostra consuetudo: non tamen requiritur, vt dies à nuncio præstitutus comparitioni, id est, quo adesse ad iudicium debet emptor, sit etiam intra ipsum tempus: nam sola citatio in his temporibus interruptit, vt latè diximus suprà eo. tit. §. j. gl. x. in verbo, *dedans l'an*, in xij. q. Et de hoc est expressa consuetudo apud Melodunenfes, c. xxx. Senonenfes, ca. xxxj. & alios, quos statim designabimus. Et id quidem æquissimum est. Quid enim, si fiat oblatio vltima hora vltimidiæ anni, id quod haud dubiè fieri potest: nam intra tēpus est, qui in vltimo momento est, ex sententia Bal. in c. de causis, col. ij. extrà de offic. delega. & cons. xxxij. statuto seu capitulo, col. ij. vers. cum ergo statutum, li. v. vbi hoc multis probat, & dicemus latè infra tit. seq. §. j. glo. vij. in verbo, *seront presere*, nu. 41. illud autem scire. Si igitur (vt repetam) fiat oblatio illo vltimo momēto temporis, & emptor renuat: certè non poterit ita citari, vt dies assignationis, quam vocant, cedat intra annum, præsertim si iudex longius absit. Igitur satis est, vt citatio fiat intra ipsum annum, etiam si dies, qui assignatur, sit extrà.

3 ¶ QVOD tamen intellige duobus modis: Primo, si citatio sit specialis, scilicet pro tali causa. nam si esset tādum generalis ad respondendū actori simpliciter, ea nullo modo interrupteret esse specialis vt in præscriptione: duabus rationibus, vna scilicet descendente ex nostra consuetudine, altera ex iure cōmuni. Prior igitur hæc est, quòd nostra consuetudo hic requirit, vt hæc citatio sit specialis, & vt dicit, formalis, *en cause de retraius, & sur refus d'argent*, hæc enim sunt verba nostra consuetudinis. Igitur si citatio aliter fiat, non obseruata hac forma, omnino non valet, vt dicit Bald. in l. vj. non sunt liberi, in j. lect. ff. de stat. ho. cum aliis multis concor. à me adductis in glo. seq. Ideòq. hoc tantum nomine, quòd est inualida, non interrompit, ex sent. Bart. & Albe. in l. accusaturus, ff. de adult. & ipsius Bart. in Auth. offeratur, col. ij. vers. quæro circa finem, & ibi Saly. col. vlt. C. de lit. contesta. Bald. in l. cum notissimis, §. imò, colum. ij. vers. & do tibi. C. de præscr. xxx. vel xl. anno. & in l. vlt. in prin. circa medium, & ibi Soci. col. ij. vers. tertio limita, ff. de eo per quem fact. erit, & in c. quoniam contra falsam, col. ij. vers. ibi citationes, extrà de proba. & in c. tua nos, col. pen. de coha. cleri. & mulie. Ange. cons. cc. in ciuitate, col. ij. cum concordan. col. vlt. in l. lectis à Recentioribus in rub. ff. de in ius vocan. & Philip. Franc. in c. vt debitis, colum. ij. vers. secundum conclusio, extrà de appel. & in c. cum plures, colum. vltima, de offic. delega. lib. vj. Maria. Soci. in c. vltimo, colum. anrepulsi, extrà de libel. oblatio. & Ioan. Franc. Balb. in tractatu Præscriptio in ij. parte vj. eiusdèmq. vltimæ partis principa. nume. 47. & Fely. in c. ex tenore, colum. ij. vers. regula non præstat, de rescript. & in cap. illud, colum. ij. vers. cum subdit

subdit, de præscript. & Iason in l. licet col. ij. C. de procur. & in §. penales, char. vlt. nu. 130. Instit. de actio. Quibus etiam addde Matthæ. Afflict. decil. Neapo. ccclxvj. in pleno, ad fin.

4 ¶ Sicuti nec etiã huiusmodi inualida citatio perpetuat iurisdictionẽ, glo. vlt. in c. cum plures, & ibi Io. And. paulo ante finem, & etiam Pet. Anch. col. vlt. vers. quarto tertio, & Dominic. col. quoque vlt. & Philip. Franc. col. iij. vers. tertio tene mentis, de offi. delega. lib. vj. per multa iura ibi allegata, cum concordant. adductis à Fel. in c. gratum, col. j. vers. vtrum actus nullus, & seq. extra de officio delegati. & Io. Lup. in repet. c. per vestras, char. totius illius tituli, lxxxvij. col. iij. vers. ad ista bene facit, cum multis seq. de donatio. inter virum & vxor. Quibus aliter de Petr. Anch. confi. xvj. viso processu, col. ij. Nec similiter fit præuentio, siue præoccupatio iurisdictionis per citationem nullam, vt dicit Ioan. Andr. in d. c. cum plures, & rursus in c. proposuisti, per illum text. in verbo, legitimẽ, & ibi quoque Panor. col. j. in v. notab. & Maria. Socin. etiam col. jan. iij. not. & iterum col. vij. vers. quinto quarto, de for. compe.

5 ¶ Altera ratio est, quia talis citatio generalis, etiam si valeret de quo Inno. in c. consuluit, extra de offi. deleg. Guil. à monte Laud. in c. j. col. iij. in verbo, officialis, de foro compe. lib. vj. Cy. in l. quoties, C. de fideicom. Bal. in l. consentaneum, col. iij. vers. quarto not. & ibi Sal. col. j. vers. sed an sit, C. quomodo & quando iudex. D. à Rot. deci. cccxij. retento, in nouis, & Albe. in l. j. post princ. ff. de in ius voc. non tamen interromperet, vt notanter voluit Bar. in l. vlt. & ibi quoque Sal. col. ij. in v. quæ. & Ang. nõ semel, C. de anna. exceptio. & albe. in l. scut, col. ij. C. de præscrip. xxx. ann. & Gui. Pap. deci. Delph. ccccxj. cum quaeritur, col. ij. vers. quod intelligi. & Iason qui alios allegat in d. l. vlt. in princ. col. ij. vers. tertio limita, ff. de eo per quem factum erit. & Io. Fran. Balb. in d. tract. vbi supra proximẽ, num. 44. vbi ad hoc allegat bonum rex. in clem. ij. in fi. vt lit. pendens. vbi citatio non inducit litispendentiam, nisi in ea talia sint expressa, quibus citatur possit plenẽ instrui, super quibus in iudicio cõuenitur, & ibi quoque glo. vlt. Imo. col. vlt. & Card. Flo. in iij. not. & iterum in v. quæ. & alij quoq. Et faciunt notata per Pet. Bald. & Ang. in l. vlt. C. de duobus rei. Spec. tit. de citat. §. contra, vers. item quod in ea nulla causa. Ro. confi. cccclix. circa primum, col. ij. vers. illam autem citationem. & Barb. confi. viij. clem. tiffimi, col. pen. vers. multis videtur, lib. j. & tex. in l. aut qui aliter, §. si quis fe denuntiauerit, ff. quod vi aut clam.

6 ¶ Sed Bald. id non admittit confi. cccxc. proponitur quod iam sicut, in fin. lib. ij. Nam speciale (inquit) est in citatione, vt ea generalis & indiscreta interrompat præscriptionem: quia citans, id est, citari faciens, videtur omne ius suum intẽtasse, per d. l. vlt. C. de anna. excep. & not. in l. si quis intentione, ff. de iudi. Verum ex d. l. vlt. & ibi notatis à Bar. in fin. faciliẽ intelliges, citationem omnino generalem, ita scilicet factam, vt citatus veniat de iure responsurus, nõ sufficere ad interrompendam præscriptionem, nec tamen omnino speciale requiri: id est, vt descendamus ad speciem nostri casus. Satis est, vt emptor citetur responsurus super oblatione retractus ei facta ab actore, & vt declarat nostra cõsuetudo, *en matiere de reuait, & sur reffuz d'argent*, etiam si non exprimat speciatim, cuius rei & à quo emptor: sed non sufficeret, si simpliciter citaretur responsurus petitionibus actoris, vt sæpe fit, etiam si nostra consuetudo non exigeret eam formam. Quod autem dixi de specificatione rei, intellige, vt saltem generaliter res ipsa declaratur in oblatione retractus, vt dictum est supra in j. §. huius tit. glof. xv. in verbo, *et les doits declarer, quelque soit en general*.

7 ¶ Secundo intellige, quod dictum est, satis esse citationem fieri intra annum, etiam si dies illius extra annum cederet: dummodò non tam longum tempus præstitueretur, vt consanguineus videatur illudere ac circumuenire consuetudinem. Id quod arbitrio iudicis reliquẽdum est, considerata qualitate personarum, negotij. & distantia locorum, arg. huius quod in simili not. Bal. in c. j. §. ad hæc, post prin. & ibi quoq. Mart. Laud. & Card. Ale. tit. hinc finit lex Corra. cum alius concor. à me traditus supra eo. tit. §. j. in glo. ix. quæ est in verbo, *dedans l'an*, nu. 23. nec tamẽ intelligas, & seq. Suntque, priuatæ in hanc rem quorũdam locorum consuetudines. Nã Viçtriaci, cap. consuetudinum eius loci, cxxvj. satis est, citationem fieri intra annum, etiam si dies extra id tempus cedat, modò tempus citationis non excedat xl. dies. Idẽque apud Engolismenses: nisi quod octo dies tantum huic rei statuantur. Ad id autem, quod dictum est de non longo tempore facit liij. in fin. princ. ff. de custo. reor. & ibi multæ concord. in glo.

8 ¶ Quid autem, si consanguineus, qui emptorẽ citeri fecit, ad iudicium non adfuit, id est, non comparuit, non venit ad diem constitutum in citatione, qui forte extra annũ est: aut etiam intra ipsum, sed interim ante quàm faciat iterum citari emptorem in causa retractus, annus labi sanguineus turian postea admittetur, volens prosequi retractum post annum ipsum, tãquam scilicet ea prima citatio interrupit præscriptionem. Et certè non audiendus est. Neque enim aliter citatio interrupta

interrumpit, quàm si actor, qui citari fecit, compareat: eo autem non comparente circunducitur edictum, perindeque habetur, ac si nulla citatio interuenisset, l. & post edictum, ff. de iudic. & c. j. de dol. & contulib. vj. Ideoque non interrumpitur præscriptio, vt expresse dicit Bal. in d. l. & post edictum, in vtraq; lect. id quod etiã dicit notari dignum, & rursum in l. vlt. in princ. & ibi quoq; Alex. col. iij. vers. & quid si facta. Socr. col. iij. vers. secundò limita, & laf. col. ij. vers. eiusdem initij, ff. de eo per quē fac. erit. & idē Bal. in l. j. ff. de in ius vocan. & in l. more, in fi. ff. de iurisdic. om. iudic. & in c. consuluir, col. ij. vers. pone quod aliquis, extrã de offi. deleg. & in addi. Specul. tit. de citatio. col. vlti. Alex. & lafon in rub. ff. de in ius vocan. Idē Alei. in addi. Bar. in l. cum nouissim, in princ. de præscrip. xxx. vel xl. anno. Lanfran. in tracta. de arbi. parte vij. quest. xxxij. & Phil. Franc. qui id dicit sing. & menti tenendum in c. vt debitus, col. iij. vers. tertia conclusio, extrã de appe. Fel. in d. c. illud, col. iij. vers. prima est q̄ licet, & iterum col. pen. vers. prima conclusio ibi, & e conuerso, de præscrip. lafon in §. pœnales, nu. 130. qui est col. pen. Institut. de act. & Marthæ. Afflict. in rub. consti. Sicilia xcv. quæ est de exordiis præparatoris iudiciorum, col. ij. & d. decif. cclxvj. in pleno, col. vlt. numc. 14. & Hippo. Marfi. singu. ccxcj. præscriptio. & Franc. Balb. in tracta. præscriptio. in iij. parte vj. eiusdemque vlt. partis principi. char. xi. num. 43. & antehos Guil. Cu. quem propè omnes citant in l. sicut, C. de præscri. xxx. vel xl. anno. Nam & aliàs videmus, quod contumax non potest allegare pendentiam litis, tanquã scilicet, non potest r̄m ad eum, nihil pendeat, qui non comparuit. Bar. in l. vbi cœptum, ff. de iudi. & in l. quamuis, ff. de damno infecto, & in l. sepulchri, ff. de sepulc. viol. Alex. in l. de die, §. vltimo, circa menditum, ff. qui satisfacere cogantur. & Franciscus Ripa in l. ij. col. secunda, nu. octauo, ff. de re iudic. ca. Hippo. Marfi. singu. ccxxxix. contumax.

- 9 ¶ Sed an hoc casu poterit iudex aliquod temporis spatium expectare consanguineum, qui non ad fuit ad iudiciū die ei dicta, id est, ad quã citatus fuit. Quod videtur, saltem in tres, aut quatuor plus minùsve dies, per l. & si post tres, ff. si quis cautio. Aur ad minimum in diem crastinum, secundum dictum c. consuluir, de officio dele. Neque enim magnum damnum est in mora modici temporis, l. si debitori, ff. de iudi. nihilque ex obligatione mora paucorum dierum minuit, l. si in lege, §. colonus, ff. loca. Ex quo not. glo. parua moram non æstimari: & allegat alios multos tex. concordantes. Quibus adde & l. si ab hostib. §. vlt. ff. ex quibus causis maior. & l. j. §. qui præfens, ff. de verbo. oblig. & l. continuus, in principio, eo. tit. & l. duos, §. duo, ff. de duobus reis, & l. cum antiquitas, C. de testamen. & l. plerique, ff. de ritu nuptia. & l. non dubium, C. de repudi. & ca. potuit, extrã de loca. Ideoque Albericus in l. j. C. de verbor. sign. dicit per quamdam ex dictis iuribus, quod parua mora, mora non est.

- 10 ¶ Verum Bal. conf. cclxvij. factum tale est, ad instantiam, post medium, lib. j. dicit id quod diximus, iudicem posse paucis diebus expectare eum, qui non comparuit, procedere in citato, non etiam in citate, per l. vt vitem, quæ est vlt. §. vlt. & ibi not. per Dy. & Bar. ff. quod vi aut clam. ibi enim, vt dicit ipse Bal. protestans obtinet vicem citatus, & quia etiam (vt & ipse subdit) citans iam consensit in termino præfixo, quem ipsemet apposuit: idē non debet ei prorogari. c. oblatæ, extrã de appel. Et id satis videtur voluisse idē Bald. in l. si ea, col. vlt. vers. vltimo not. C. qui accusa. non poss. & Inno. in dict. cap. consuluir, per l. & post peremptorium. ff. de iudic. Et hæc est pulchra atque notanda limitatio ad dict. cap. consuluir, quam addes ad alias inibi appositas à Fel. qui huius minimè meminit.

- 11 ¶ Porro ipse Bal. in c. j. col. iij. vers. dubitatur, si citatus, extrã de iudi. in ij. lect. querit, nunquid citatus teneatur expectare aduersarium, saltem per diem vel horam. & videtur (inquit) quod non, per d. l. vt vitem, §. vlt. & ibi Dy. & Bar. Subdit autem in contrarium videri, quod si æquitas moueat iudicem, id debet decernere, vt expectetur citator: nam id potest facere è cōtrariò, vt scilicet citator expectet citatum d. c. consuluir. Ergo & hic idem facere potest, quia equalitas debet seruari in iudicio, l. vlt. C. de fruct. & lit. expen. Tandem concludit, id esse in arbitrio iudicis, quia contingere potuit, vt citans fuerit impeditus, l. iij. §. si ad diem, ff. de re mili. qui tamen tex. non de hac re loquitur, sed de eo, qui ad diem com meatus non venit, vt pro emanfore aut de fertore habeatur, nisi fortè casibus quibusdam detentus sit, propter quos venia dignus esse videatur. Ibi enim agitur de pœnæ excusatione in nullis præiudiciū. Super quo etiam vide eundem Bald. in d. c. consuluir, col. ij. vers. quæro, pone quod aliquis, aliter eum text. in d. l. vt vitem, §. j. intelligentem. Nam & expresse Panor. in d. c. consuluir, col. ij. vers. in gl. ij. ibi, expresse tenet, & ibi post eum Phil. Dec. col. iij. vers. in glo. ij. idem c. habere locum & in actore, per eum text. in verbo, & earum altera.

- 12 ¶ Ceterum illam priorem Baldi sententiã hac ratione potes confirmare, quod actor non tam facile potest moram purgare, quàm reus: vt videre licet ex eodem Bal. in d. l. & si post tres, col. iij. vers. sed contra istud. & iterum vers. opponitur quod non sit possibile, ff. si quis cau. & Batt. ram.

*Afforis
maior con-
tumacia.*

in l. hæc conditio, la. ij. in fi. ff. de condi. & demonstra. & in l. si infulam, col. vlt. in ix. quæst. ff. de verb. obli. Cuius optima ratio est. Nam maior etiã est contumacia actoris, quàm rei. c. causam, extrã de dolo & cõtuma. iuncta gl. magna in vers. præterea dicitur hic & c. vlt. extrã de eo qui mit in possess. & ca. j. & ibi gl. j. de dol. & contum. li. vj. & ca. j. iij. quæst. iij. D. à Rota. dec. xlvij. valet citatio, in nouis. & dec. cccclxxiij. fuit dubitatum, paulò ante medium, etiam in nouis. & dec. cccclvij. not. cle. in antiquis. & Baldus in d. l. si ea, col. vlt. vers. & not. C. qui accusa. nò pos. & in l. cum mulier, col. vj. vers. videamus igitur, ff. solut. matrimo. per text. in l. si & per emptorem, in princ. ff. de actio. emp. & Steph. Bert. conf. cclxvij. si pactum, nu. 6. lib. iij.

*Consuetu-
dines.*

*Index an
posuit expe-
diat in præ-
iudiciis par-
tis, cui est
iniqua sit.*

13 ¶ Et illud quidem certum est, quòd si consuetudo certum tempus præfinit, sicuti Victria-
censis ad xl. dies, & Angolismenfis ad octo, vt supra diximus, & citans id in integrum tempus cõ-
suetudinis in citatione apposuit, non poterit iudex in præiudicium consuetudinis & citati, cui
ex lapsu erus temporis ius excludendi quæritur, id tempus prorogare, per id quod not. & pul-
chrè scribit Pa. in c. sæpe contingit, col. iij. vers. in ea gl. ibi iudex, extrã de appell. l. limitans d. c.
consuluit, vt non procedat, cum ius est quæsitum parti, vt si per contumaciam in tempore ap-
pellatio fit deserta, per gl. ibi, in verbo, procuratore, quod bene notandum monet. & sequitur
Alex. in d. l. si finita, §. Iulianus, col. xvij. vers. limita etiam dictum. ff. de dam. infe. & Fel. in d. c.
consuluit, col. ij. vers. secundò limita, per not. in l. cum stipulatus. ff. de verb. obl. De quo tamen
vide Phil. Fran. Peru. in d. c. sæpe, col. viij. vers. in eadem gl. ibi, facere de appel. & in c. personas,
col. pe. vers. tertio queritur, eo. ti. & Geor. Nat. in repe. cle. sæpe, in princ. col. xlij. vers. secunda
fuit opin. & consi. seq. vers. tu sequere eandem, & iterum vers. cul. non etiam obstat, quòd
iudex, & Phil. Dec. in d. c. consuluit, col. iij. vers. item limitatur text. hîc, nisi elapsa: vbi aduersus
hanc sententiam quædam veluti tela iniiciunt, vt apud eos videre poteris.

*Index qua
tèpora pro-
rogare non
potest.*

14 ¶ Sed pro ea facit, tex. in l. adulter, C. de adulte. vbi præscriptiones tẽporis datæ reis auferri nò
debenr. ex quo & illud fit, quòd nec tempus prosequenda appellationis, nec petenda in inte-
grum restitutionis potest à iudice prorogari. l. nemo. C. de tempor. appellationu. glo. in c. cum
sit Romana, in verbo, recusus, de appellatio. Nec tempus statutum ad probandam exceptionem
excommunicationis, etiam ex causa, glof. in c. pia, §. si quis igitur, in verbo, octo dierum, & ibi
Domini. col. vlt. de excom. lib. vj. Nec regulariter aliud quoduis tẽpus à iure sine ministerio iu-
dicis statutũ, vt per Iac. Are. & Cy. in l. j. C. de dila. & in auth. qui semel, C. quom. & quãd. iud.
Dy. in c. indultũ, col. iij. de reg. iur. lib. vj. Bal. in auth. iubemus, col. ij. vers. veritas est, C. de iud.
Alb. in l. siue pars, C. de dila. & in l. Senatus, §. vlt. ff. ad S. C. Turpi. & in l. ij. §. ff. de iur. deli. &
in l. vlt. col. vlt. ff. de fer. & in l. ij. col. j. & ibi quoq; Imol. Raph. Co. qui hanc opin. dicit esse cõ-
munem, ff. de re iud. cum aliis multis concor. illic adductis à Iason. qui & eam sequitur, &
latè cõfirmat. Et faciunt etiã scripta à Cæpol. causa. crimi. conf. lxxiij. primũ dubiũ, col. ij. vers.
quinimo si iudex, & quæ diximus supra, §. j. in gl. x. in verbo, dedans l' an. n. 31. præfertim, & seq.
At si nondum esset transcriptum tempus retractus, aut tempus à statuto citationi præstitutum,
res posset esse quadamtenus dubia. Nec hîc tamen aliter iudicium meum interponam.

*Citatio, cui
renuntiatiũ
est, an inter-
rumpat.*

15 ¶ Illud quoque quæserim, Consanguineus intra annum venditionis citari fecit emptorem in
causa retractus: postea verò huic citationi renuntiat: deinde eo anno venditionis trãfacto, sed
intra annum ab illa citatione, cui renuntiauerat, iterum facit citari emptorem processurum in
ea causa retractus: emptor negat eum admitendum, quòd tempus anni retractus lapsum sit.
Consanguineus autem replicat, intra illud tempus citationem fuisse factam, quæ interruptit
id tempus in alium annum, iuxta ea quæ diximus supra eod. tit. §. j. glo. x. in verbo, dedans l' an.
nume. 75. decimotertiũ quæro. Quis iustius induit arma? Ego cenfeo, consanguineum non esse
audiendum. Neque enim ea citatio, cui renuntiatum est, interruptit præscriptionem, ex senten-
tia Bal. in l. nam & si, per eum text. in §. j. ff. de inoff. testa.

*Consangui-
neus exem-
plum cita-
tionis em-
ptoris relin-
quat, si pe-
tat.
Atque etiã
si nò petat.*

16 ¶ Sed & illud postremo loco animaduertendum est, vt cum consanguineus citari facit emptor-
em in causa retractus, ei (si petat) exemplum citationis relinquere faciat: alioqui enim emptor
non tenetur comparere, vt scribit Spec. tit. de citatio. §. iam de citatione, vers. hoc autem factò,
per c. quoniam contra falsam, & c. vlt. extrã de proba. & Nicol. Mil. in suo repertorio, in ver-
bo, copia, vers. vlt. vbi in id dicit esse meliorem tex. in cle. causam, in fi. de elect. Et idem fortè si
non petatur, ob nouam Francisci regis nostri constitutionem, c. xxij. qua iubetur huiusmodi
exemplum citationis relinqui citato, aut eius familiarz vel ostio, etiam si non petatur. Idcò si
emptor citatus non compareat, & interim annus retractus transierit, periculum est, ne postea
non admitatur consanguineus, cum citatio debite facta non fuerit, iuxta ea, quæ diximus su-
prà numero 3. & sequen. Ad illud autem, quod in ea constitutione dicitur, id exemplum dari
debere sumptibus actoris, qui scilicet in ius reum vocat, vt id obiter dixerim, vide glof. &
Doct. in d. cle. causam, & quod in simili tractatur ab Alber. in l. desertorem, §. si præfidis, post
Oldr.

Old. ibi. ff. de remilit. & Guid. Pap. dec. Delph. cxvj. actor, in fin. & aliis plerisque à me citatus
suprà, §. j. in glo. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 107. cuius autem.

FORMEL EN CAVSE DE RETRAICT. ET SVR
REFVS D'ARGENT.

FORMALIS IN CAUSA RETRACTVS ET RE-
CVSATÆ PECVNIAE, GLO. III.

Consumendo hanc formam huic citationi præscripserit, necesse est eam
obseruari: quandoquidem non obseruata forma citationis à statuto tradita,
ea prorsus inutilis est. Bald. in l. j. in lect. antiqua, & ibi Soci. in iij. not. ff. ne
quis eum, & idem Bal. in l. non sunt liberi, in j. lec. ff. de stat. hom. & in l. cef-
sante, col. vlt. vers. sed nunquid hoc sit verum, C. quomo. & quan. iud. & in c.
vlti. vers. item not. quòd duo, extrà de fer. & conf. cxvij. vt apparet, in fin. lib.
iij. Ange. conf. clxxxvj. repetito conf. cxvj. visisigitur, col. j. in fi. Pet. Ancha. conf. cxvij. in qua-
stione, col. vlt. Imo. conf. item cxvij. in causa quæ vertitur, col. iij. vers. circa tertium. & conf. ex-
simili initio, in j. dubio, & conf. cxxx. viso processu inquisitionis, in vj. eodè que vlti. dubio, vbi
& alios in id citat. Alex. conf. cxxxvj. in causa, col. iij. vers. peccat & in alio, & seq. lib. ij. Soc. con-
lix, viso elegantissimo, col. ij. vers. fitergo, lib. j. & Guid. Pap. conf. cxix. ex processu, col. iij. vers.
ex quibus. Ideoque caue, ne & hanc formam prætermittas, nisi retractu excludi velis, nametsi
leue nonnullis id esse videatur: quòd & iam te suprà admonuimus in princ. huius §. Tam &
aliàs modus formæ que citandi à statuto præscribi potest, secundum Bald. in l. j. col. ij. vers. mo-
dus autem. C. quomodo & quando iud. & Alex. in addi. Bart. in l. inter accusatorem, ff. de pu-
bli. iudi. vbi citat alios concord.

*Si in cita-
tione non
fuerit obser-
uata forma
hic tradi-
ta, cadit cõ-
sanguineus
retractu.*

PAR COMMISSION,

COMMISSIONEM, GLO. IIII.

Iomnino vide, ad huius scilicet loci interpretationem, quæ latissimè dicemus *Nuntius*
infrà, tit. *de l'office des sergens*, qui est omnium huius volu. ur. xxvij. §. j. in glos. j. vbi *an possit ci*
locus est huius rei domesticus & peculiaris. Ibi enim inter alia multa videbis, an & *rare sine*
quando & quis nuntius possit citare sine mandato iudicis, & an ei credatur dicen- *mandato*
ti se citasse, aut aliud quippiam fecisse ex mandato iudicis. De quo etiam aliquid dicemus in- *iudicis.*
frà in eo. §. in glo. ix. quæ est in verbo, *denx recors*, nu. 20. hinc denique procedit.

LE IVGE QVI EN PEVLT COGNOISTRE.

AD IUDICEM, CUIVS SIT COGNITIO,
GLOS. V.

Sed quis est is iudex? an domicilij ipsius emptoris? an verò rei venditæ, quam vult
retrahere consanguineus? Chaffe. in consuetudines Burgundiæ hoc eo. tit. *des Re-*
traiçz, §. j. in verbo, *le peult rachepter*, multis nititur probare, actionem, quam con- *retractu*
sanguineus habet ad huiusmodi retractum ex consuetudine, personale esse: igitur *adeundus*
iudicem loci, in quo res vendita sita est, non esse adeundum, sed iudicem emptoris, qui in *sit, domici-*
us vocatur. Cuius & tu sententiam confirma, quoniam in merè personali actione reus con- *lij emptoris*
ueniri non potest in loco rerum, de quibus agitur, sed in loco sui domicilij, vt not. glo. in l. for- *an rerum.*
ma, §. si verò quis agrum, & ibi Bart. ff. de cens. & idem Bar. & alij in l. vlt. C. vbi in rem actio. *Cuiusmodi*
Bal. in l. vlt. paulò ante medium, C. de præscrip. long. temp. Ro. conf. cxvij. Franc. in princ. vbi *est actio cõ.*
id dicit probari in l. quod legatur, ff. de iud. & Iaf. conf. viij. reiectis, col. j. lib. j. *petes ad re*
tractum, vi

*Quis im-
dex in re-
tractu
adeundus
sit, domici-
lij emptoris
an rerum.
Cuiusmodi
est actio cõ.
petes ad re-
tractum, vi*

2 Et hac quoque ratione, quòd cum agitur ad distractum, forum rei sequi debemus, l. ij. & ibi
gloss. & Doct. C. vbi, & apud quem. & voluit Signo. consil. clxij. factum sic se habet, duo quo-
rum, vbi dicit nota. text. in d. l. ij. & Sal. in l. j. column. iij. C. de sum. Trin. Angel. in §. ad hæc, in
Auth. vt sponsa. largi. & Doct. vbi que. & facit l. si suspecta, §. vlt. ff. de inoff. testa. Qua etiam
ratione D. Ferronus, meritisimus regis consiliarius, in consuetudines Burdig. §. j. illam ean-
dem sententiam in causa retractus secutus est. Non enim dubium (inquit) quin ad distractum
agat, qui ad retractum venit. Quibus adde Caro. Ruin. Doctore certè præstantissimum, conf.
lxxvj. circa casum, col. iij. num. 9. lib. j. vbi & ipse tener hanc actionem ex simili statuto descen-
dentem, esse personalem, propterea que tertium possessorem, cui scilicet emptor vendiderat, ea
non teneri.

*de iij. vj.
vij.
In distra-
ctu forum
rei sequi-
mur.*

3 Verù Io. Fab. quæ & ipse Chaffe. allegat, sed ad aliud quid piã, in §. ex iure scripto. col. iij. vers.

circa quartum, Insti. de iur. natur. gen. & ciui. nuncupatim loquens de hac consuetudine retractus proximitatis, dicit ex ea posse agi actione reali, vel confessionaria, si sit ius incorporale. Nam & viderem quoque dicit in l. ij. in iij. capite, C. quæ sit longa consuet. si consuetudo tribuit ius in re, agitur actione reali. Hæc autem nostra consuetudo & alia quæuis huius regni ius in re satis tribuere videtur, cum præbeat actionem aduersus quoscunque rem detinentes. Ex quo consentaneum fit, ut etiam iudex rei, quæ petitur, adiri possit, ut in ceteris actionibus realibus, per l. vlt. C. vbi in rem act. & in l. j. C. vbi de hæred. agi oportet.

Ad laudat. actio cõpetat. ¶ Et huic sententiæ cõcinit, quod à Pau. Cast. responsum est, conf. cccxxv. laudatio & inuestitura, in vltimo dubio, lib. j. q. pro iure prælationis competente domino aut eius cessionario, quod est ius incorporale, competit aduersus venditorẽ actio cõfessoria, vel quasi, §. quæ si agat, Insti. de actio. & quod not. Inno. in c. inter quatuor, de maiori. & obedi. quæ quidem actio competit contra quencunque derentatorẽ & turbatorẽ eius iuris, l. si quis diuturno, ff. si serui. vendi. & not. per Cy. in rub. de vsufruct. Hæc propè Pau. quæ admodum notanda sunt: quia id ius laudimiorum, aut retentionis restitutorio pretio, magnam habet cognationem cum hoc iure retractus, & sepiusimè à nostra consuetudine coniunguntur, ut infra, §. xxj. & seq. & §. xxxij. & alibi sæpe. Nam & illud ius retentionis domini, vocatur etiam apud Gallos Retractus feudalís.

Consuetudo retractus realis. ¶ Sed & ipse Io. Fab. (vt ad eum redeamus) in l. j. col. vj. in paruis. vers. in tertio casu, C. de sum. Trini. dicit, quod hæc consuetudo concernit rem, & attendi debet consuetudo loci, in quo res ipsa, quæ vendita est, & ex retractu petitur, sita est, l. Titius, §. tutor, qui est vlt. ff. de admini. tut. & alius libi allegatis. De qua re etiam diximus supra in §. huius tit. j. in gl. j. in princ. sed & hic repetere volui, quoniam præbeat maximum argumentũ, iudicem quoque eius loci esse adendum. Id quod etiã expresse statuitur apud Borbonienses, cap. consuetudinũ eius loci cccxxvij. Cenomanenses, cap. cccxcij. vbi plus dicitur, omnes propinquos iudices rerũ, si sint in diuersis iurisdictionibus, esse adendos, vel superiorem, omnium ipsarum rerum capacem. Et idem quoque apud Andegauenses, cap. ccclxxxij.

Actio retractus in re scripta, vide viij. ¶ Porro Cæpolla bis scripsit actionem, quæ ex hoc statuto retractus datur, esse personalem in rem scriptam, videlicet primũ cons. caularum ciuiliũ xliij. clarissimè, col. iij. vers. secundo principaliter. & iterum cons. lxx. quod dominus Hieronymus, vers. primũ quia actio. Et id quidem verissimum est: neque enim competit merè personalis, vt dicit priore loco, cum nullus contractus, vel quasi, interuenerit inter emptorem & consanguineum, ex quo oriri possit actio personalis, iuxta §. j. & ibi not. Insti. de actio. Neque (vt hoc illi addam) si esset merè personalis, sequeretur rem, & tertium possessorem, scilicet singularem successorem ipsius emptoris: quod tamen facit, vt cauetur infra eo. §. xij. & §. xxvij. & in omnibus propè Galliæ consuetudinibus. Nam personalis actio ita vocatur, quod personam ipsam obligatam sequitur, non rem siue singularem successorem. I.eum cui, C. de actio. & oblig. & l. cogi, §. vnde queritur, ff. ad Treb. & l. vlt. C. de hæred. acti. & l. cum fundo, & ibi Bal. ff. de seruit. rustico. præd. & l. j. C. de condi. indeb. cum si.

Etiã si obligatio sit cõtracta, habito respectu ad re transeuntem in personam singularis successoris, l. quãdã §. nihil interest, & ibi Ias. col. ij. vers. quartò tu pondera, ff. de eden. & l. cum hæreditas ex causa, & l. si hæres institutus, §. vlti. ff. ad Treb. & l. vlt. §. j. ff. de contrahen. empt. Ro. Franc. Aret. & alij Recentiores, contra Ange. in l. quæ neptis, quæ est pen. ff. de acqui. hære. & idem Rom. cons. ccccxvij. in proposito casu, col. ij. Paul. Cast. cons. cccxix. visis & consideratis, col. ij. vers. nec etiam transit, lib. j. Francisc. Aret. cons. xxv. viso themate, col. ij. & cons. lxx. in causa, col. j. Ias. in d. l. j. §. hæres præcepto, col. j. vers. extendo istam regulam. & cons. cxxvij. videretur in præsent, col. ij. vers. tertio vltra dominum, lib. iij. & cons. cxlix. in quæstione, col. vlt. eodem lib. iij. Et bene facit, quod tradit gloss. in l. j. §. opus, ff. de ali. iud. mutan. cau. fac. & Bart. in l. vlt. ff. de no. ope. nuntia.

Actio in re scripta, sequitur rem forẽ, l. iij. §. j. cũ gl. in verbo, est autẽ personalis, & ibi omnes, ff. ad exhi. & l. vlt. & ibi Bar. & alij, & possessorem. ¶ Igitur licet hæc actio sit quodã modo personalis, videlicet condictione ex statuto, l. j. cũ ibi not. ff. de condict. ex leg. vt sunt ceteræ condictiones, l. actionũ, in prin. ff. de act. & obli. & §. appellamus, Insti. de actio. non tamen merè personalis est, sed in rem scripta, cum sequatur possessorem, l. iij. §. j. cũ gl. in verbo, est autẽ personalis, & ibi omnes, ff. ad exhi. & l. vlt. & ibi Bar. & alij, ff. de no. ope. nunt. & l. si tertius, §. si priusquã, & ibi gl. & idẽ Bar. & alij, ff. de aqua plu. arcen. & l. emptor, & l. post venditionem, eo. tit. & l. metũ, §. vlt. & iterũ, l. si cum exceptione, §. in hac, rursũ quæ l. si ipsa, ff. quod met. cau. Bar. Bal. Ang. & alij, in l. si vi, quæ est iij. C. eo. tit. vbi optime declarant post gl. ibi, vnde nascitur huiusmodi actio personalis in re scripta, quæ datur contra tertium possessorem. Albe. post Pet. loquens de quadam condictione, ex l. vlt. C. vnde vi. in ea ipsa l. col. ij. vers. item queritur: vt ex hoc intelligas, non omnem condictionem ex lege vel statuto esse

tuto esse merè personalè. Idè Alber. loquens de interdiciis, in l. j. §. illud tenendū, ff. quor. leg. & Bal. in d. l. si cum exceptione, §. aliquando, in i. l. c. ff. quod met. cau. & in c. j. col. j. vers. sed contra hoc, ut de contro. inter domi. & empto. feud. vbi loquitur in casu huius nostri simili. & Sal. in l. exhibitionis, in prin. C. ad exhib. vbi dicit, actiones personales in rē scriptas dici, quod comitentur possessorum. & Franc. Aret. in l. iij. §. Caro, col. vij. vers. tu adde quod eandem, ff. de verbo. obliga. Caro. Rui. conf. lxxvj. col. iij. nu. 10. lib. j. & Stepha. Bertr. conf. xxxij. pretij, col. ij. nu. 8. lib. ij. & conf. lxxxix. datio, ante fi. co. lib. ij. & ipsemet Chasse. nuncupatim loquens de hoc nostro casu, in d. tit. des Retraiss. §. xj. in glo. vlt. vers. sed qua actione. Nam & videmus & in aliis quoque casibus conditionem ex lege vel statuto esse in rem scriptam, vt in l. ij. & ibi gl. & Doct. C. de debi. ciui. lib. xj. & Pet. Ferra. ut. de actio. in rem pro re emphy. col. v. in paruis, vers. item est notandum quod in casu.

9 ¶ Ex quo illud confestim sequitur, q. vterque iudex adiri potest, & rei vedit, & emptoris, qui *Decisio* convenitur, prout actor elegerit, ex sententia Innoc. & Bal. qui dicit perpetuò mēi tenendū in *principalis* c. dilectus, l. ij. extrā de rescrip. & Eiusdē Bal. in d. l. vlt. col. j. vers. nota bene, & ibi etiam Ang. *questiois.* col. j. in eo. vers. C. de prescrip. long. tempo. qui dicunt, quod dūcitur in actione reali potest cōueniri reus in foro suo, & rei, de qua agitur, vbi actor maluerit, (per d. l. vlt. & ibi glo. & Doct. C. *l. i. & in lo-* vbi in rem actio, & l. j. C. vbi de har. agi. & d. l. cum in longi, & gl. & Doct. in c. vlt. de for. com. *co rerū,* & Bal. in c. quia nonnulli, col. ij. vers. quāro quid in pluribus, extrā de rescrip. Alber. in rub. ff. de domicilij *domicilij* mun. & honorib. nu. 36. Paul. Elcaz. in clemen. j. & ibi Card. Flo. in prin. in xxxvj. eadēmq; vlt. *rei insenta* quāst. de reb. ecclesi. non alie. Archi. in Summa iij. q. vj. cum siml. adductis à Maria. Soci. in c. *ri potest.* fanē, col. vij. in xij. declaratione, extrā de foro cōpeten. Ita & in actione in rem scripta, c. ex par. *Similiter* te, eo. tit. vbi & ipse Inno. statim post principiū, idem tradit, & post eum Hosti. & ceteri, & Ro. *actio in rē* d. conf. ex c. vij. in prin. vbi loquitur de actione mixta: vti etiam facit Spec. titu. de citat. §. ij. vers. & *scripta.* not. quod si actio. & Bar. in d. l. vlt. C. vbi in rem actio. & Bal. in l. j. in fi. C. de peti. hare.

10 ¶ Quod eò volui dicere, ne quis causetur esse discrimen inter actionem in rem scriptā, & mix- *Et actio* tam, vt plerisque placuit, & videre licet ex scriptis à Dy. in §. j. & ibi Ioan. Fab. & Iason in vers. *quoque* omnium, In sti. de actio. & eodē Dy. & Alberi. in l. si tertius, §. si quis prius, ff. de aqua plu. arcē. *mixta.* & Nico. Neapo. & Iason in §. quadam, eo. tit. Alber. Alex. & Iason in rub. si cert. petat, & proba- *Interdicta* tur in l. actionis, §. mixta, ff. de actio. & oblig. ex quibus præsertim Dyn. & Alber. in d. §. si quis *etiam vtro* prius, intelliges & has actiones mixtas, magis reales esse, quā in rem scriptas. Et de interdici- *tari possit.* tis, quā in rem scripta sunt, l. j. §. interdicta, ff. de interdict. vt in eis vterque iudex etiam adiri *Cōsuetudo.* possit. probant duo text. simul iuncti in l. j. C. vbi de posses. agat. & in l. ij. & ibi gl. & Bal. C. de *Interdicta* interdict. & voluit etiam Alberi. in l. j. nu. 13. ff. eo. tit. Et hanc opini. in casu nostri retractus, se- *Interdicta* cura est consuetudo Borboniensis, cap. cccxxvij.

11 ¶ Et in simili videmus, quod actio hypothecaria, cū non fit etiam (vt multis placet) merè rea- *Actio item* lis, plus tamen inhærens rei, quā personæ, vt per gl. in l. si tibi decem, §. de pignore, ff. de pa- *hypotheca-* tis, intentari potest & in loco rei hypothecate, & in loco domicilij defensoris, vt voluit gl. not. *ria.* in §. j. in verbo hypotheca, in Authen. vt omnes obe. iudi. quam sequitur Bal. in l. cum ex causa, *Actio item* quæ est ij. C. mandati, vbi eam dicit esse not. eamq; se allegare solitum. & in l. duumuirum, in *hypotheca-* fi. C. de Decurio, lib. x. & in c. nonnulli, col. vlt. vers. an hypothecaria, extrā de rescrip. vbi eā gl. *ria.* dicit sing. & limitat, vt ibi pereū. & Maria. Soci. in d. c. fanē, col. iij. in vij. declaratione, de for. *Actio item* comper. Quamquā sunt, ne id pratermittam, qui eam dicunt esse simpliciter realem, vt per *hypotheca-* gl. in §. hæres, In sti. de oblig. quæ ex quasi cont. nascun. Barr. & plerosque omnes, in d. §. de pi- *ria.* gnore, & in l. debitor, in prin. ff. ad Tre. & Bald. in l. j. C. si vnus ex pluribus, & conf. cccclxxv. *Actio item* statuto ciuitatis Cumarum, post medium, lib. j. & conf. cclvj. visa petitione, li. v. & inter conf. il- *hypotheca-* lius, Christo. Castel. & alios in addi. conf. cccclxxvij. recole me, eo. lib. v. & Franc. Aret. qui eam *ria.* gl. in d. §. hæres, dicit nota. in l. iij. §. Caro, col. vij. vers. sed ista ratio, ff. de verb. oblig. & larē per *Actio item* Ias. post alios, in d. §. item Retriana, nu. 119. & seq. vt omnino dubium nō sit, quin intentari pos- *hypotheca-* sit coram iudice rei controuersæ: vt præter illos voluit Spec. post Vbert. idem quoque dicens *ria.* de actionemixta, in titulo de compe. iudi. ad §. j. vers. vij.

12 ¶ De quo nō admodū laboro, tum quia huc nō multū pertinet, tum quia quāuis esset merè *Decidē re.* realis, tamen haud dubiè quis ea posset cōueniri in loco domicilij, per d. l. vlt. C. vbi in rē actio. Et vide etiam Inno. in c. postulatū, in fi. & ibi quoque Io. And. post medium & Pan. de fo. cō- *Decidē re.* pe. qui faciunt differētiam inter actionē hypothecariam & pignoratitiam. illā enim posse in- *Decidē re.* tentari corā iudice rei, de qua agitur, quia in rem est: hāc autem minimè, quia personalis est. c. *Decidē re.* cum contra, extrā de pig. Et Inno. in hoc vlt. dicto sequuntur Bal. & Ang. in d. l. vlt. C. de præ- *Decidē re.* scrip. longi tempo. De quo etiam vide Colle. in c. forus, nu. 11. extrā de verb. signi. & ipsum Bal. *Decidē re.* in j. c. ad fin. tit. de feud. dat. in vi. leg. commis. & Saly. in l. pignoris, C. de pigno.

13 ¶ Sed nec interim tamen omittendum, quod tradit Io. Fab. in d. §. item Seruiana, col. ix. vers. & *Prelatire*. facit quod Prelati, Insti. de actio. Prælatos regni Franciæ, quibus est interdicta cognitio actionum reatum, non posse cognoscere de hypothecaria. Quod & idem post eum dicit Ben. in repe. c. Raynuitus, in verbo, & uxorem nomine Adelasia, n. 324. & iterum 340. & seq. de testa. & tradit scunt de a. Io. Gallus in suis arellis, q. cxij. cap. eiusdem ij. fuisse a Senatu Parisiensi pronuntiatum, extraneum posse conueniri actione hypothecaria coram iudice rerum. Et est aliud quoque arrestum inter ea, quæ collegit Ausferius, aut quisquis is fuit, nu. 66. Et id quoque de iure procedere respondit Pet. Anch. conf. cxl. primum dubium, col. vlt. vers. ulterius aduertendum. Sed nescio, quomodo incogitantes huc processimus, propemodum extra chorum saltantes.

14 ¶ Quid tamen, si illud denique dicemus huiusmodi actionem, quæ ex hoc statuto retractus competit, merè personale esse, cum intenditur aduersus primum emptorem, qui scilicet ex suo contractu obligatur ad reuendendum consanguineo, vi huius statuti. At cum intenditur aduersus tertium, cui res cessa est per primum emptorem, in rem scriptam esse censeri que reale: ut de actione hypothecaria tradit Alberi. in d. l. iij. §. ff. ad exhiben. Nam aut agitur (inquit) aduersus debitorem obligatum, & tunc est personalis: aut aduersus extraneum possessorium, & est realis. Nec obstat (ut subdit) quod ea actio veniat ex obligatione & contractu: quia non consideratur causa remota, sed proxima: nec ago ex contractu, sed ex iure mihi quesito per contractum. Sicut & dominium mihi queritur ex contractu, & tamen non ago ex eo contractu, sed ex dominio per contractum quesito. Hæc ille. quæ mirè conueniunt huic nostre actioni, quæ ad retractum competit. Et idè prope dicit ipse Alberi. post Iac. Butr. in rubr. ff. de pigno. Nec inconueniens est (ut id addas) vna eandemque rem esse diuersæ naturæ, diuersis respectibus, l. miles, §. pro parte, ff. de leg. ij. Bal. in l. filii quæ, col. iij. in iij. opp. C. famil. c. scilicet. Pan. in c. cum in tua, extr. de deci. cum alius multis simi. & concor. à me adductis supra §. j. glo. xvij. in verbo, *Je pris que la chose ait a coulé*, nu. 22. cui confestim, & seq. Et si id quidem verum est, primus emptor omnino conueniri debet coram iudice sui domicilij. Alij verò vel coram iudice etiam sui domicilij, vel coram iudice rei de qua agitur.

15 ¶ Sed huic distinctioni non accedunt plerique omnes. quos citauimus supra n. 8. igitur licet. inter De ead. quos est & ipse Alberi. ut ibi videre poteris. Imò verò sunt & qui in ea sunt sententia, ut si actio personalis competat pro re quapiam immobili, possit & ea intentari coram iudice eius rei. Ita enim magna auctoritate non obscure affirmat Spec. d. tit. de citatio. §. ij. vers. & nota quod si actio, cum dicit duas ditzas cõputari à loco, in quo est res quæ petitur, etiam si agatur actione in rem scripta, aut etiam non in rem scripta. quod quidem non procederet, nisi dicamus, rem posse cõueniri in eo loco, à quo trahi non potest ultra duas ditzas, per c. nonnulli, extr. de rescript. Id quod ex eo annotauit & meum tenendum dixit Pau. Cast. in d. l. vlt. col. j. C. vbi in rem actio. quia id (inquit) substantiale est, quamuis Bar. ibi teneat contrarium, per gl. in l. forma, §. si verò quis, ff. de cens. & text. in l. quod legatur, ff. de iudi. Sed pace tanti viri, videtur se text. probare contrarium. Et vide circa principalem questionem, quæ dicemus in seq. vers. Vt tamen illud non omittam, post primam illam huius nostri operis editionem, Curiam nostram secundum hanc nostram sententiam iudicasse in magna camera inquestarum, ut vulgò appellant.

16 ¶ Exiis autem, quæ diximus, potes, Lector, intelligere, si clericus emerit, & consanguineus venditoris velit eum pro retractu conuenire: (nam alibi diximus, clericum emptorem hac no- emptor co-stra consuetudine teneri, supra §. j. gl. xij. in verbo, *l'achepteur*, nu. 4. quanquam, & seq.) utrum ra quo iudi igitur conueniendus sit coram iudice ecclesiastico, an & coram seculari conueniri possit. Et ce sit conue- lantè, si opinionem Chassè. sequeremur, omnino esset ecclesiasticus iudex adeundus: neque mendum in enim clericus in personalibus conueniri potest coram iudice seculari. In realibus verò & in causæ re- rem scriptis, quanquam de iure communi nostrates variant, tamen generali Franciæ consue- tudine obseruatur, ut in his adataur iudex secularis aduersus clericos, ut plene dicemus infra eodem titulo, §. xxxij. nume. 81. tamen prior. Et ne dubites de actionibus non merè realib. Ioan. Fab. quem in eo loco, & nuper vers. ab hinc iij. citauimus, in d. §. item Seruiana, vbi supra, Insti. de actio. tradit interdictum esse Prælatus Franciæ, nec cognoscant de actionibus hypo- thecariis. Et scio id vltimum esse in Francia, ut in causa retractus aduersus clericum, iudex secularis adataur. Quamuis Neapodanus in tit. de Iuris congrui consuetudine incipien. si ec- clesia, & in proœmio super verbo, tenorem, & post eum Mathg. Affl. & in tracta. de iure Protomixeos, col. xij. vers. item quæro, an si clericus, tenent iudicè ecclesiasticum esse adeundum.

Quid agen-
dū cures 17 ¶ Sed illud dubium est, si plures res vno contractu & pretio venditæ sunt, quæ sunt in diuersis
vendita iurisdictionibus, nec forte emptor habet domicilium, ita ut necesse sit consanguineum sequi
sunt diuer- iurisdictionem rerum venditarum: an satis sit adire vnam ex iis iurisdictionibus, & quam: an
sari iuris- verò omnes adeundæ sunt. Et certe diximus supra numero quinto, sed & ipse, nonnullas con-
dictionum. suetudines iubere omnes adeundas, aut certe superiorem. Quid autem de iure sit dicendum,
intelliges

intelliges ex his, quæ dicemus infra eo. tit. §. xxxvj. eodémque vlt. glo. ij. in prima quæstio. Pro illis tamen consuetudinibus, quæ iubent omnes iudices adiri, faciunt quæ in simili tradit Bar. & Bald. in l. i. unis peritis, §. j. ff. de excusat. tut. & quæ dicemus infra eod. d. §. xxxvj. glo. ij. num. 23. sunt & multi, & sequen. Et pro illis, quæ dicunt superiorem omnium ad eundem, facit opi. Laur. in cle. j. de reb. eccl. est autoritate diocesis, cui subest monasterium. De quo tu vide plenus Card. Floren. in d. cle. j. in princ. in vlt. q. & quod in alio simili traditum est à Panor. in c. sanè, ad fin. & ibi. Maria. col. iij. vers. i. extra declaratio, de foro compet.

18 ¶ Illud autem denique quæsierim, Quod si consanguineus conueniat emptorem coram iudice, in cuius iurisdictione dicit rem venditam esse sitam, vel ipsum emptorem habitare: emptor vero negat & rem ipsam, & suum domicilium esse eius iurisdictionis, sed alterius: idè declinat ab huius iurisdictione. Vides enim huiusmodi exceptionem habere vim peremptoria, Si emptor declinet iurisdictione, an id impedit litis contestationem causæ principalis? an verò, quia tangit negotium principale, reicienda est in causam principalem? Et certe posset videri, satis esse consanguineum proponere rem, vel domicilium emptoris esse iurisdictionis huius iudicis, cum satis sit allegare in libello qualiter concludente iurisdictione iudicis, per l. pen. C. de iurisd. om. iud. Et id dependeat à principali causa, quæ actor ipse cadet, nisi id verum in ipsa principali causa ostendat, per l. cum quædam puella, quæ est pen. §. quoties, ff. de iurisd. om. iud. & l. ordinata, C. de l. i. cipale sit reiciendum. Imo, super ea glo. de iud. Inno. in c. cum sit generale, post medium, extra de for. compet. Guid. Suza. Bart. Rapha. Fulg. & Alex. in l. ij. ff. si quis in ius vocat. idem Fulgo. in l. præscriptione, C. si con. ius vel vtil. publ. Lapus latè allega. lix. in Dei nomine amen, Prelatus & alleg. lxx. nū. quid ecclesiæ & allega. lxxij. in quæsti. vbi tamen obscure loquitur. Pau. Ca. in d. l. cum quædā, tum post princ. tum vers. item quæro, ff. de iurisd. om. iud. Ioan. Ray. in c. j. §. præterea si inter, char. 7. in paruis, vers. quæro iuxta statim dicta, tit. de prohibi. feud. alienat. per Feder.

19 ¶ Verum sunt, qui in huiusmodi speciebus dicunt requiri summariam cognitionem, antequam reus cogatur litem contestari in principali. & inter hos gl. in c. j. de offi. deleg. libr. vj. Inno. sibi contrarius, Ant. Imo. & Panor. in c. super literis, de rescrip. Idem Inno. in c. Romana, §. contrahentes, in verbo, contrahibus, & ibi quoque Archid. Io. And. sibi etiam contrarius, & Domi. de foro compet. lib. vj. & rursum ipse Inno. & Ant. in c. ceterum, de iudici. Archid. in c. j. §. notaria, de censib. li. vj. Ioan. And. & Ant. in c. si clericus, & ibi latè Pan. tum col. j. in vlt. notab. tum col. seq. vers. sed pro subtili, & ibi quoque; Car. Flo. & latissimè Maria. Soc. id multis modis post Ant. distinguens, col. vj. vers. circa vnde decimum argumentum, extra de for. compe. Ioan. Calde. in c. j. in iij. q. extra de rapto. Cyn. qui & ipse distinguit, lac. But. Bart. sibi contrarius, & Bal. in iij. q. in d. l. præscriptione. Idem Bal. & Rapha. in l. si quis ex aliena, ff. de iudic. Alberi. post Per. in d. l. ij. col. v. vers. sed pone quod iudex, & ibi quoque; Barpt. Soc. qui hanc dicit esse communiorē opin. col. vlt. ff. si quis in ius vocat. Per. Anch. in c. postulasti, de foro compet. Imol. in l. quidā consulebat, ff. de re iudic. Matthæ. Afflic. deci. Neapo. ccxcvj. pluries, Carol. Rui. conf. lxxix. viso processu, col. iij. nu. 10. lib. v.

De eadē re.

20 ¶ Et si hanc opinionem sequamur, quæstionis est, si huiusmodi habita summaria causæ cognitione, emptor repulsus est ab huiusmodi exceptione proposita in vim dilatoria: an nihilominus poterit proponere in vim peremptoria, vt repellat consanguineum à retractu ex eo capite, q. citatio facta non fuerit coram iudice cōpetenti, vt hæc consuetudo nostra requirit. Et sanè omnes prop. quos citauimus pro vtraq; opinione, sentiunt, vt possit præsertim verò, & expressè illā proponere in vim peremptoria, per l. ij. col. vj. vers. sed nūquid poterit, ff. si quis in ius vocat. & Bal. in d. l. præscriptione, col. vlt. vers. vlt. not. & præter hos Arch. & Ioan. And. in c. j. de litis contest. lib. vj. Quanquā cōtrariū tenet Ioan. Mona. ibi. & Per. Anch. conf. ccclxxij. pro declaratione, col. ij. vers. item aduertendū. Sign. autem hanc rem latè disputat cōf. xxvj. quæritur an exceptio, & tādē distinguit, vt ibi videre poteris. Sed & tu vide Bar. Bal. Ang. Raph. Fulg. & Ale. in l. elegāter, §. j. ff. de cōd. indeb. Bal. in l. nā & postea, in prin. & ibi Zasium, qui eam l. legit cum l. ait Pretor, ff. de iureiu.

An emptor repulsus ab illa declaratione, possit in vim peremptoria.

21 ¶ Ceterum si priorem teneas, quæ & ipsa communior est, in dubium vocari potest, vtrum probationes, & cetera acta facta in ea, summaria cognitione adhibita, cum proposita fuit hæc exceptio in vim dilatoria, faciant fidem in principali negotio, in quo & ea exceptio proponitur dilatoria, in vim peremptoria. De qua re tenet Alberi. loquens in d. l. ij. col. vj. vers. sed nunquid acta, ff. eius fide in si quis in ius vocat. negat facere fidem, cum ad alium finem facta fuerint. Et in hac quoque sententia est Panor. in d. c. si clericus. colum. penul. de for. compe. Sed id quidem hinc pender, negotio.

An acta facta in illa cognitione.

an acta facta in iudicio summario faciāt fidem in plenario, de quo latè per omnes in l. is apud quem, C. de eden. vbi Recentiores adferunt multas concord. vbi videre poteris. ne hic frustra inculcem. Sed etiam latè videbis per Maria. Soc. in d. c. si clericus, col. vlt. de for. comp.

21. ¶ Denique post priorem editionem nostram editæ sunt deci. D. Boër. Præsidis Burdigal. quæ *Quid, si cō* rum secunda loquitur de primo quoquam Præside Parisiensis, quem non nominat, qui emerat *filarius Pa* rem quampiam immobilem, quam consanguineus venditoris volens retrahere, eum citari *rissenfis ci.* cerat coram Seneschallo Petragorici (quæ erat domicilium habitationis paternæ & propriæ) *ratus fuit* & ibi consignauerat & deposuerat pretium, quæ rebarū quean ea citatio & consignatio vale- *in loco sui* ret. D. Boër. concludit valere, per multa iura illic per eum allegata, quæ tu videre poteris. *pateri do-*
miciij.

AVLTREMENT,

ALIOQVIN. GLO. VI.

Alias.

Aliter.

Alioqui.

Ha dictio-
nes cōditio-
nes faciū.

HAE C vulgaris dictio *aultrement*, ea est, quam Latine dicimus, alias, siue aliter, & alioquin, siue alioqui: quæ quidem dictiones faciunt conditionem: tanquam si dicas, si id factum non fuerit. Quod probatur primum de prioribus, in l. diuor- tio, post princ. & ibi gl. in verbo, alias, ff. de negoti. gestis. & in l. alias, & ibi quoq; glo. ff. de iureiur. De postrema, in l. si finita, §. ex hoc edicto, & ibi etiam glo. in verbo, alioquin, ff. de damn. infect. & in l. eleganter, §. si dolo malo, qui est penul. & ibi glo. ff. de dol. mal. & in l. omnino, & ibi item glo. ff. de impen. in re dota. fac. & in l. si cui, & ibi glo. ff. de fideicom. liberta. & in c. constitutus, in verbo, alioquin, & ibi quoque Doct. extrā de testib. Et de vtraque voluit Bart. qui alia iura allegat, in l. j. col. iij. & iij. in iij. & v. qu. ff. de condi. & demon. vbi etiam ostendit, has dictiones habere alias significationes. & rursus in tract. de alueo, col. ij. in verbo, alias. & Corn. conf. cclij. licet, col. ij. vers. & maxime lib. j. conf. cccxij. alias per me, col. j. vers. nam huius, lib. iij. & Soc. conf. l. j. præstantissime, col. vlt. vers. quartò principali- ter, lib. j. Et de dictione, alioquin, vide etiam Alber. in suo Lexico, in verbo, alioquin, vtrunq; Sal. & Rom. in l. j. in fin. princ. & ibi etiam Philip. Decium, col. j. in v. notabili, ff. si certum per. & Panor. in c. quoniam, paulò ante fi. extrā de deci. & las. in §. in personam, col. iij. nu. 8. In sti. de actio. Et vide denique quid de eis dictionibus dicemus tit. procedente, §. iij. gl. vij. in verbo, *en main de court*, nu. 14. & ego id puto.

2. ¶ Porro huiusmodi dictiones sunt resolutionis eius dispositionis, in qua proferuntur: si non cō- *Et resolutio* currant in actu omnes qualitates precedentes, vt de dictione, alioquin, dicit Domi. qui id dicit *dispositio-* not. pro statutis & privilegiis, in quibus ponuntur, in c. vt circa, §. alioquin, & ibi quoque Phil. *nes, in qui-* Franc. col. j. per glo. ibi, in eo verbo, de elect. lib. vj. Tu autem præterea vide de dictione, aliter, *bis ponun-* Bal. in l. vlt. col. vlt. vers. text. autem, C. de suis & legit. Et de dictione, alioquin, Phil. Fran. post *tur.* Archi. & Ioan. And. in c. mandato, col. j. de præben. lib. vj.

3. ¶ De vi autem huiusmodi verborum, non aliter, nec alio modo, vel simpliciter, non aliter, vide *Non aliter* Bald. post gl. in l. si quidem, col. ij. vers. not. glo. C. de excep. & eundem Bal. in authen. ingreffi, *nec alio* col. iij. vers. si si protestor, C. de sacro. ecclet. & in c. j. de denique, col. vlt. & ibi Mart. Laud. & *modo.* Card. Alex. vtrunque in fi. tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. Ang. conf. cclij. hæc quæstio, post prin. Panor. in c. ij. col. vlt. vers. vlt. hic quæro, extrā de feud. & eundem Panor. in cap. vlt. col. ij. vers. item si fiat, extrā, qui cleri. vel vouentes. Iac. Aluar. in c. j. in prin. vers. quæro quid si vasal- lus, tit. de prohibi. feu. alie. per Fede. Alex. conf. iij. viso instrumento, col. ij. vers. confirmo, lib. j. Fran. Curt. senior. conf. viij. viso instrumento, propè per totum. vbi & alios allegat. Soc. confil. xl. in præfenti, col. pe. lib. j. & conf. ccij. quoniam, col. v. vers. postremò, lib. ij. & las. in l. non solū, §. morte, col. xij. vers. quartò ad istam regulam, ff. de ope. nou. nuntiat. & confil. iij. Nicolaus, colum. pen. vers. quindò moueor, lib. j. & conf. clxij. in causa contradictionis, col. iij. vers. secun- dò quòd dicta, lib. ij. & conf. ccij. magnificus, col. vij. vers. tertid & fortius, eod. lib. ij. & Phil. Dec. conf. cclxxxj. viso puncto, nu. 4. & iterum in fi. & conf. ccclx. per scrutatis, col. iij. vers. sed responderetur. & Fran. Rip. in c. cum Marti. Ferr. num. 80. de consti. & lib. iij. respon. c. j. dona- uit, num. 3. Anto. Rub. conf. clxvj. circa primum, post prin. & Lud. Gozad. conf. iij. in causa, col. v. nu. 22. & seq. & quæ dicemus infra, titul. procedente, d. §. iij. gl. vij. in verbo, *en main de court*, nu. 14. & ego id puto.

LE RETRATANT EN DECHERROIT,

RETRAHENS RETRACTV CADERET, GLO. VII.

Omnes qua-
litates sta-
tuti obser-
nari & pro-
bati debet.

AM vbicunque agitur ex consuetudine vel statuto, vt in hoc casu, debent ad vnguè obseruari, concurrere, & probari omnia, quæ a statuto ipso, aur consuetudine requi- runtur: aliàs agens succumbit: vt voluit Soci. qui id dicit singu. confil. lv. le j. (nā sunt duo eiusdem numeri) præstantissime Doctor, col. ij. lib. j. allegans id voluisse Bart. & Bal.

& Bal.in l.in causis, C.de accusat.apud quos tamen id non reperit. Sed ad id optimè facit, quod dicit gl. quā & ipse dicit ling.in l.mancipia, in verbo, aduocandum, & ibi lac. But. Raph. Fulg. & Pau. Cast. C.de seruis fugit. Nicol. Neap. & Bald.in l.j. §. itē illud, ff.de S. C. Sylla. Bar. in l. Diuus, ff.de testa. mili. & in l.absentem, ff.de pœnis. Et facit etiam, quod omnes qualitates requirunt à statuto, præsertim exorbitantes, sunt expressim intendandæ, & probandæ, secundum Ioan. And.in c.j.in verbo, Christianorum de hom.lib.vj. Bal.in l.si quis non dicam rapere, col. iij. vers. & in istis omnibus, C.de Episc. & cle. Pet. Anch. conf. xxvj. de titulis, col. ij. vers. istæ autem qualitates. Cor. conf. excix. in præsent, col. xxij. vers. item ad impugnandum, lib. ij. & conf. lxxxvij. visis actis, col. j. vers. tamen his non obstat lib. ij. & conf. clxv. professio, col. j. vers. & primo eod. lib. iij. & conf. clxxv. licet in præsent, col. vlt. eo. lib. iij. & conf. ccxvj. in causa vertente, col. ij. vers. his tamen non obstant, eo. lib. ij. & conf. ccxlj. videtur in hac, col. ij. vers. his tamen non obstant lib. eo. lib. ij. & conf. ccxlj. videtur in hac, col. ij. vers. solum est instandum, eo. lib. iij. & conf. cccxxvij. animaduertens, col. j. vers. qui autem, lib. iij. Alex. conf. clxxij. visis & opportunè, column. ij. vers. quinimo, lib. ij. quod repetitur conf. xlij. lib. iij. & idem Alex. conf. cccxij. eodēque vlt. viso processu col. j. vers. & vbiūque, lib. ij. & conf. j. viso processu inquisitionis, col. vj. vers. hoc probo per id lib. iij. & conf. lxxxij. viso processu causæ, col. iij. vers. sed ad hoc statutum, eo. lib. iij. & conf. iij. super processu, col. ij. lib. iij. & cōf. cxxx. super primo, post prin. lib. vij. & cōf. cxxxvij. viso puncto, col. vlt. eo. lib. vij. vbi loquitur nuncupatim de statuto requirente certas quasdam qualitates in retractu, de quo loquimur. & conf. clxxxij. viso processu, col. pen. nu. 12. eo. lib. vij. & Fran. Curt. senior. conf. lxxxij. super memorata, col. iij. caruit ergo. & Socin. d. conf. lv. post prin. lib. j. & conf. lxxij. in causa vertente, col. ij. vers. capiendō etiam, eo. lib. ij. & conf. cccx. visis compromisso, col. pen. vers. primò quia illa verba, eo. lib. ij. & conf. lvij. in causa filiorum, col. vj. vers. præterea Carolus, lib. iij. & conf. xxvij. visis instrumentis, col. iij. vers. secunda est, lib. iij. & conf. xlvij. in præsent, col. ij. vers. nec statutū, eo. lib. iij. & conf. lxxv. conclusio, col. j. ad fi. eo. lib. iij. & conf. ciiij. visis compromisso, col. v. vers. primò quia illa, eo. lib. iij. & Fran. Curt. seniore conf. lxxxij. super memorata, col. ij. vers. caruit ergo. la. f. conf. clxij. absolui col. ij. vers. quartò facit, lib. ij. & clxx. nomine, col. antepen. vers. primò quia non est, eo. lib. ij. & Philip. Dec. conf. lxxij. cuius superscriptio incipit, an appellatione, col. ij. vers. difficultas est, & conf. xlvij. an statutum, col. ij. vers. cum ergo statutū. & conf. cccvj. in causa dominæ Mariæ, col. j. & conf. ccccxliij. placet. & conf. ccccxl. superioribus, col. itē j. & conf. cccclxiiij. concurrunt patrum, col. iij. num. 16. & conf. ccccxix. in causa Pistoriensi, col. vlt. & conf. cccclxxij. visis his, col. j. & conf. ccccxl. quæritur in effectu, col. j. & conf. ccccl. iuridicam, circa medium. & conf. cccclxxxix. in causa quæ in ciuitate, col. ij. vers. secundò principaliter. & conf. dcxxvj. ad dubiū, col. j. & conf. dclxj. in casu, de quo, col. j. & Stepha. Bertran. conf. xxx. lecto processu, col. j. lib. j. Ant. Rub. conf. xvj. in causa Ioannis, col. v. vers. tertium dubium.

2 ¶ Et bene facit tex. in l. j. §. ait Prætor, & quod ibi not. Bart. ff. ne quid in flu. publ. & in l. pe. §. do cere, ff. ne quis eum qui in ius voc. & in l. iij. §. docere, & ibi Ang. ff. vi bono. rapt. & l. cum actū, ff. de neg. gest. & l. si forte, in fi. & ibi Bar. ff. de cast. pecu. & in l. Fulcinus, §. cum hoc edictū. & ibi idem Bart. ff. ex qui. cau. in pos. eat. & in l. Diuus, & ibi Bart. & alij, ff. de re iudi. & quod scribit gl. in c. j. §. sanè, in verbo, absq; penuria, & ibi etiam Ioan. And. de statu regu. lib. vj. & gl. in cle. vlt. de rescrip. Bar. in l. non solum, §. sed vt probari, & ibi Iason ff. de oper. no. nunti. & in l. j. §. idē questū, ff. de aqua quoti. & isti. & in l. absit, C. de priui. domus augu. lib. xj. Bal. in repe. l. edita, col. xj. vers. circa sextum, C. de eden. & in l. hi qui ad ciuilia, col. vlt. vers. modò ex hoc. C. de app. & in l. certicondictio, §. quoniam, col. vlt. ff. si cert. pet. & in l. Titia, & ibi Imo. & Ro. ff. solu. mat. & in c. licet causam, col. v. vers. sed quæro vnde, & ibi Panor. nu. 31. extrà de prob. Ant. Imol. & Panor. in c. ij. & ibi latè Fel. col. xij. vers. restringitur quinque modis, extrà de rescrip. Panor. in c. Pisanis, pereum tex. extrà de restit. spolia. & in c. Abbas, col. ij. vers. item probatur, extrà quod met. cau. & in c. significauit, in vlt. not. per eum text. extrà de appel. & conf. xlij. ex multis, col. ij. vers. sed his non obstat lib. j. & conf. lxxvij. viso toto processu, col. j. vers. item videtur mihi, eo. lib. j. Barb. qui & alios citat, conf. xv. elementissimi, col. vj. vers. præterea accedat, li. j. & conf. lxxij. scribitur, col. v. vers. & faciat, eod. lib. j. & conf. xlvj. elementissimi, col. v. vers. præterea est aduertendum. lib. ij. & Fran. Ripa, lib. ij. Interpretationum, & in c. inter ceteras, nu. 66. de rescrip. Hippo. Marfi. conf. xcvi. proximis, col. j. & in practica causarum criminalium, §. quoniam, nu. 12. & iterum §. & quia, nu. 11.

De eodem.

3 ¶ Quid igitur, si cum consanguineus has solennitates non obseruasset, fuit ob id repulsus, ex clulsusq; ab huiusmodi retractu, & emptor contrà absolutus: tamen quia nondū annus effluxit sanguines, rat iterum intra ipsum annū consanguineus facit oblationē retractus, obseruatis istis solennitatibus: an sit audiendus, quod videtur, ex p̄lo eius, qui agit pendente. & non impleta cōditiōe seruauerat idēq; reus absoluitur: nā nihilo min⁹ existente cōditiōe, poterit iterū agere: nec ei obstat solennitates, exceptio rei iudicata. l. si mater, §. eandem, vers. & idē si forte sub conditione, ff. de excep. rei iudicat. an iudicata,

*diatur in-
tra annū.*

*Victus ob
ineptam
actionē po-
test ad aptā
redire.*

iudicata, & l. grege. §. si sub conditione, ff. de pigno. & l. bouem, §. si sub cōditione, ff. de Aedil. edic. Quorum text. autoritate gl. in l. j. in prin. in verbo, nec tenere, ff. si men. fal. mod. dixit. scribit, quod qui proposuit intentionem siue actionem ineptam, ideòque à iudice repulsus est, potest tamen redire ad aptam. De quo est etiam text. in l. sed & si pupillus, §. si institutoria, & ibi gl. Bal. & expressius Alberi. & Sal. ff. de insti. actio. & l. Bebius, in fi. & ibi Albe. ff. de pac. dotal. & in c. coram, & ibi Pet. Ancha. in quarto notab. extrà de rescip. & in c. examinata, extrà de iudic. & voluit etiam Signo. quia alia multa iura allegat, consi. cxlij. in quæstione vertete inter dominum Gabrielem, col. ij. vers. præterea in simili. Et de procuratore, qui ineptam actionem proposuit, voluit Alberi. in l. si procuratorem, col. iij. vers. quid si procurator, ff. de procurat. Sic & in hoc casu qui summotus est, quod solennitates non obseruauerit, idem iis obseruatis, si sit intra tempus est audiendus.

*Exceptio
rei iudica-
te nō nocet,
si noua cau-
sa superue-
nit.*

¶ Et simile est, quod si actor petens rem quampiam, ideò victus est, quod reus rem ipsam non possideret, si postea reus possidere cœperit, poterit idem actor iterum agere, nec summouebitur exceptione rei iudicatæ, l. si à te, in prin. & l. si rem meam, & l. si quis ad exhibendum, quæ continentur sequitur, ff. de excep. rei iudic. & l. procurator ad exhibendum, in prin. ff. rem rat. habe. & l. quoties, §. ult. & l. sed si postea, ff. de noxa. actio. & l. neque, quæ est iij. C. ad exhi. nēpe quia causa illa repulsionis cessat. Et generale est, vt non obsit huiusmodi exceptio rei iudicatæ, si noua causa superuenit, d. l. si mater, §. eandem, in prin. & l. si is qui hæres, in prin. ff. de except. rei iudic. vbi si is, qui hæres non erat, hereditatem petierit, & postea factus hæres eandem hereditatem petat, exceptione rei iudicatæ non summouebitur. & l. hæreditas, C. de petit. hered. Hincque Pau. Cast. consi. cccxij. ista pronuntiatio, li. ij. respondit, quod si quis iudicem ineptè, & non obseruata forma statuti, reculauit, ob id que fuerunt dictæ reculationes reiectæ, nō prohibetur postea rectè atque ordine eandem proponere.

*Actus non
consumitur
ex primo i-
pso actu,
quinon sor-
titur effe-
ctum, vide
xiiij.*

¶ Et facit, quod scribitur in l. hæc conditio filiæ, in prin. ff. de condi. & demon. quod si legatū relictū est filiæ, si nupserit: ita nōdū nubilis etatis nupserit, vel etiā coniuncta sit ei, cuius nuptiis ei interdictū sit, nō cēsetur parui de cōditioni. Sed si postea alteri vultit nupserit, cōditioni paruisse cēsetur, & legatū obtinebit. Cuius l. autoritate Bal. in l. inuitus, in fi. C. de procura. dicit, quod quando primus actus non consumit effectum secundū intentionē disponētis, nō intelligitur rātū de primo actu, sed & de vltioribus. Infertq; ex eo post Pet. q. si procurator constitutus sit ad appellandū, non solum de prima appellatione intelligitur, per quā non habemus effectū secundū intentionē mandātis, sed de aliis quoq;. Et sequitur Ro. in l. ij. char. pe. ff. de re iudi. & consi. cccccij. in casu propozitæ consultationis, vbi & ad hoc multa alia iura allegat, quæ tu videre poteris. & Maria. in c. de illis, col. ix. vers. & prædicta faciūt, extrà de condi. appo. & Fel. in c. ij. in quinta limitatione, de treu. & pac. & las. in l. apud Iulianum, §. si quis alicui, col. vlt. ff. de verb. obli. Phil. Dec. consi. xxij. cuius superscriptio incipit, si pronuntiatur, col. j.

De eodem.

¶ Et huc quoque spectat text. in l. qui per salutem, ff. de iureiurā. Ex quo not. Sal. ibi, quod qui nullam & inutilem electionē fecerūt, possunt aliam validam facere. Sed & Bal. ibi ex eo quoque not. quod licet omisio formæ reddat actum nullum, tamen idem actus poterit iterū fieri cum debite formæ obseruatione: & id, quod alibi dicitur, dispositiones debere intelligi de primo actu, l. boues, §. hoc sermone, ff. de verb. sign. cum si. intelligi de primo actu valido, & ritè facto. Ad quod etiam allegat d. l. hæc conditio filiæ. Et idem quoque per illos duos text. voluit ipse Bal. in c. olim, col. ij. vers. ibi & iterum, extrà de rescip. & consi. cxlij. quod iudex non potuerit, paulò post medium, lib. iij. Paul. Cast. consilio cij. viso testamento, tum col. j. tum ante fi. consi. lib. j. Fel. in d. c. ij. in prima limitatione, de treug. & pac. las. in l. diuortio, §. quod in anno, in tertia limitatione, ff. solu. matri. Alcia. in d. §. hoc sermone,

De eodem.

¶ Quibus adde optimum text. in l. is cuius, §. ult. ff. de adult. vbi ita scribitur, si quis adulterū & adulterā simul detulerit, nihil agit, poteritq; quasi neutrum detulerit, rursus à quo velit, initium facere: quia nihil prima delatione egit. & tex. in l. ij. in prin. in vers. data, & ibi glo. Bar. & alij, & iterum in l. cum ita, §. j. vers. secundū quod, ff. de opti. lega. vbi per electionē nulliter factam nō consumitur ius eligendi, & ita eū quoque priorem tex. not. glo. Barr. Albe. & alij in l. serui electione, ff. de leg. j. & Roffre. Bene. q. Sabb. j. Roman. Adde etiam gl. in c. Daibetum, in verbo, reiterari. j. q. vij. & quod de arbitro, qui perperam est arbitratus, an iterum possit arbitrari, tradunt glo. in l. propozita, & ibi Dyn. & Barr. qui eam l. legit cū l. societatem, §. arbitrorum, col. ij. vers. quærit gl. & Sal. qui hæc omnia legit cum prin. d. l. societatem, col. ij. vers. quæro primò, ff. pro socio. Cyn. post Pet. in l. vlt. in vij. q. & ibi quoq; Bald. in iij. q. C. de contrahen. empt. Et quod de compromisso, quod non est sortitum effectum, voluit Bald. in l. vlt. uti, §. hæc vox, & ibi Alexand. & Recentiores, ff. de eden. & in l. fideicommissa, §. si quis decem, ff. de le. iij. & cōsi. cccxij. primò videndum est, lib. v. & Ro. consi. cccccij. in casu propozitæ, cum simil.

¶ Et hæc

8 ¶ Et hæc quidem haud dubiè vera esse videntur, cum primus actus irritus est ob formam vel solennitatem non seruata. nam & si reiterari poterit, quamuis secus esset si peccatum sit in materia. Ita enim voluit corypheus ille Gallorum Doctorum Pet. à Bel. Pertic. vti illum refert & sequitur Practicorum excellentissimus Alberi. in d. l. ferui electione, in prin. ff. de leg. j. per tex. in l. quid tamen, ff. de arbit. Hic autem retractus fit irritus ob non seruata solennitatem: igitur ea seruata iterari repetique potest.

*Maximè
chm irritus
est ob formā
non seruata-
tam.*

9 ¶ Denique illud, quod dictum est de primo actu, non procedit, quando est facta concessio vel facultas ad certum tempus, vt in hoc casu, in quo potest consanguineus intra annum redimere: est facta concessio, vel sicut in annos, in prin. ff. quib. mod. vsufru. amit. quem ad hoc expendit Raph. in l. si mihi, & facultas ad Titio, ff. de verb. obl. & Alex. in addit. Bart. in l. j. ff. ad leg. lul. maieft. vbi & ad hoc dicit facere certum tempus. in l. Græcè, §. & post litem, ff. de fideiuf. & Fel. in d. c. ij. in quarta limitatione, de treug. & pus, vide pac. & ante hos Bal. quem nullus citat, conf. xxxij. statuto seu capitulo, col. vlt. lib. v. vbi & ad xvij. hoc allegat l. si sterilis, §. vlt. ff. de actio. empt. & l. qui fundum vdebat, ff. de contrah. empt. Et his addi pulatur, quod idem Bald. respondit conf. lxxvj. forma statuti, col. ij. lib. ij. quod si ex statuto possit maior intra annum, ob seruatis quibusdam solennitatibus, repudiare hereditatem, postea autè ad id non admittatur, si quis maior non solenniter repudiavit, & fit elapsus annus, non amplius audietur: at si nondum annus transierit, poterit iterum solenniter repudiare, cum sit actus iterabilis. Nihil tamen in id allegat.

*Somnia &
fata non
primo actu
consumi.*

10 ¶ Sed non omiserim tamen, oblectamèti cuiuspiam externi gratia, somnia fatæque, quæ natura duce veluti feruntur, vno ac primo actu non consumi, aut finiri. Nā vt scribit Artemidorus Daldianus lib. de Somniorum interpretatione ij. c. xij. cum quidam procus puellam sibi desponsatam habens, in somniis sibi visus fuisset desiderare super ariete, & ex ipso ex anteriori parte decedere: quispian somniorum interpres id somnium sic exposuit: Vxor tua scortabitur, & vt dici solet, cornua tibi faciet. Ob quod somnij præfagium recusans diutius nuptias, & tædem vix ab amicis persuasus, duxit illam ipsam, quæ illi despõsata erat, eamque præ somnij timore obseruauerat & anxie custodiebat. Et illa quidem, cum annum inculpatavita vixisset, decessit. At ille putans somnij minas iam prætergressas esse, idque suum impetum perfecisse, aliā duxit vxorē, quæ ad vltimā scortationem progressa est. Atque ita is fatum somnij impleuit. Ex quo planè vides naturæ vim, quam vbique leges, vti magistratam, sequuntur, non vno actu, non vnus iisdemq; primis nuptiis fuisse contentam, sed eam ad alias quoque sequentes produxisse.

11 ¶ Et hæc quidem sunt quæ fortiter defendunt eam sententiam, vt iterum admitti debeat consanguineus, qui à retractu summotus est, quod solennia non obseruauit: modò sit intra tempus ipsius, & cum solenniter exequatur. Verum sunt aliæ multæ magnæque rationes, quæ in contrariam sententiam non quoque vocant, imò verius trahunt. Quarum hæc prima est: Nam hic consanguineus in nostro casu victus est, & repulsus à retractu, quod non adhibuit aut non probauit adhibuisse solennitatē, quæ necessariò ex statuto requirebatur: ergo perpetuò repellitur, atque excluditur exceptione rei iudicatæ, per notata in l. Iulianus, ff. de condi. indebi. & per Bar. in d. l. si quis ad exhibendum, ff. de excep. rei iudi. Et quod voluerunt Pet. & Sal. in l. j. in fi. C. si sapius in inter. resti. quod minor, qui semel petiit restitutionem in integrum, & victus est, quia non probauit, non est audiendus, si iterum petat restitutionem, probare volens. Sed nec aliàs regulariter huiusmodi restitutio potest, nisi semel, intentari, vt videre licet in illo eodem titulo, & per Signo. consilio lxxij. factum sic præsupponitur: quod huc bene facit, cum & illud remedium extraordinarium sit, vti & hic noster retractus.

*Contra præ-
cedentia.*

12 ¶ Præterea qui ante solutionem agit pignoratitia, licet non rectè egerit, tamen si offerat in iudicio pecuniam: debet rem pignoratam, & quod sua interest, consequi. Hæc sunt expressa & Oblatio formalia, vt nostri vocant, verba, l. si rem alienā, §. vlt. ff. de pigno. acti. Ex quibus apertissimè declaratur, huiusmodi oblationem esse inutilem, nisi fiat ante sententiam, vt etiā ex eo tex. col. ligat Bal. consil. secundus creditor, l. j. vbi hoc argumento respondit, cum ex facto interrogaretur, quod si secundus creditor habens ius offerendi priori creditori, ex l. j. C. si antiquo credi. in id egit, vt recipetur, nec tamen postea debite obtulit, ideòque prior creditor absolutus est, non amplius ei patet via iterum offerendi priori creditori.

*De eodem
ante senten-
tiam facien-
da.*

13 ¶ Quod etiam spectat text. in l. si finita, §. postea, ff. de dam. infec. vbi posteaquam quis possidere iure domini iussus est, ob omisam cautionem, non amplius erit locus oblationi cautionis, ne oblatio nullus rei finis inueniatur, nisi si quibusdā vel ætate, vel qua alia causa subueniatur. Hæc enim tentionis non propemodum verba sunt illius tex. Et id ita intelligit communis opi. vt ne intra biennium quidem admittatur debitor, quod aliàs datur ad rem recuperandā, ex l. vlt. C. de iure domi. impe. vt volue

*Secunda
cautionis non
conceditur.*

vt voluerunt Imo. & Pau. Cast. in d. §. postea, Angel. in eadem l. §. si plures, col. vltim. Alex. in eadem quoque l. §. Iulianus, col. pen. versic. item in quantum contra Bart. ibi, cum aliis multis concord. ibi ab eo traditis. & Philip. Dec. conf. ccccviij. in causa magnifici, colum. j. & conf. ccccxcij. in causa domina, per totum. Quod eò voluimus dicere, vt intelligeres nihil, quantū ad hanc rationem, ob stare, si quis diceret, nullum hīc finem non fore, cum consanguineus nō nisi intra vnum annum admittatur: nihil ergo prohibet, quin pluries intra id tempus admittatur, cum finis omnibus oblationibus lapsu eius temporis imponatur, atque ita cessabit ea ratio in finitatis. Nam & illo casu d. §. postea, volebat Bar. admittendum esse debitorem ad offerendum intra biennium, tanquam scilicet is finis foret ei oblationi, & tamen ab omnibus eius opinio reicitur.

14 ¶ Et hec sanē eò magis obtinent, quòd post conclusum à partibus in causa, nō licet iisdē offerre, vt probat text. in c. pastoralis, extrā de cau. pos. & propri. Ergo multo minus post sententiam absolutoriā, quā transiuit in rem iudicatam: nisi ius offerendi reseruati fuisset per ipsam sententiam, l. cum eorum. C. de sentent. & interlo. om. iudi. & ar. l. si foror, C. de collat. Nam & in simili videmus, quòd emendare actionem siue libellum nullo casu licet, nisi vsque ad sententiam, id ipsum attestante Bar. in l. edita, col. ij. ver. hoc præmissio. & ibi quoque alijs, C. de eden. Lata igitur sententia nullus emendationi locus relictus est. Et facit etiam text. in l. in delictis, §. vlt. ff. de noxa. acti. vbi sententia absolutoria parit exceptionem rei iudicatæ, si iterum eadem actione agatur, etiam cum adiectione alterius qualitatē, & ibi id not. Bart. & Bal.

15 ¶ Ad hæc, hic consanguineus offerendo pretiū & petendo retractū, à cōsuetudine introductū, se veiri adstringit ad ea omnia faciendā, quæ cōsuetudo iubet obseruari ad retractū obtinendum quod tamen non fecit pendente iudicio. Ideo amplius agere non potens, nisi ei subuentia rur ob iustū errorē, l. qui habebat, & ibi glo. & Doc. ff. de insti. act. Præsertim cum hic nō vsus sit beneficio cōsuetudinis, vt vti debuit, sed abusus sit, nō viendo forma ab eo tradita: idē id omnino amittere debuit, ar. c. vt priuilegia, extra de priuilegijs cum si. Nam & qui legem contēpsit, eius auxilio vti non potest, l. auxilium, in fi. ff. de minori. & expressus in l. vlt. §. si nautē postquā, C. de iure delibe. & ibi aliz concord. in glo. quibus adde c. quia frustra, extrā de vsur. vbi etiam gl. affert. cōcord. Et eius ar. Soc. col. ij. præstantissime, col. j. vers. octauō & vlt. respondit, quòd qui statuto vitur non obseruata solennitate illius, priuatur beneficio ipsius, & in id alia quēdam allegat. Porro Barpt. Brixij. q. venerabil. lxxxij. quęntur vtrum cōmittens, dicit id generale esse, & si aliquo casu contrariū reperiatur, id esse speciale. vti etiam post eum dicit Albe. in d. l. auxilium, §. j. Et facit, quòd faciens semel contra priuilegium, illud perpetuo perdit, l. ij. C. de iure domi. ampe. & c. cum accessissent, & ibi not. extrā de priuilegijs & not. ab Inno. in c. accedētibz, de priuilegijs & Paul. Cast. conf. ccccxxxj. videtur dicendum quòd dicta, col. j. lib. j. cum si.

Et beneficiū statuti qui eius solennitatem non obseruat.

16 ¶ Adde & hīc duos tex. alterū Iuris ciuili, alterū canonici, primū in l. accusaturus, ff. de adul. cuius hæc verba sunt: Accusaturus adulterij, si quidē circa inscriptionē errauerit, & tēpora largiuntur, emēdare non prohibetur, ne causa criminis aboleatur. Vides enim ibi, eū qui accusationē instituerit, nec solēnia impleuerit, iterū admitti implendo solennia intra tēpus accusationi præstiturū: sed hoc quidē specialē quadā ratione, ne scilicet causa criminis aboleatur: quę ratio huc nihil omnino pertinet: quare ea cessante, cessat & dispositio, l. quod dictū est, ff. de pact. cū si. Et eū id fiat singulari specialiq; illa ratione, satis declaratur Ius cōmune esse in cōtrariū, l. ius singulare, & l. quod verò, ff. de legib. Secundū est in c. cōmissa, in ver. porro, de elect. li. vj. vbi si quis semel fuerit priuatus beneficio curato, quòd intra annum ad sacerdotium non sit promotus, non poterit ea vice iteratō id beneficium eidē cōferri. Ex eòq; not. Pet. Anc. ibi, in v. notab. quòd priuatus ecclesia propter culpam suam, est effectus inhabilis ad eandem illa vice.

17 ¶ Postremò facit illa regula, de qua suprà locuti sumus, quòd dispositio aliquid concedens intelligitur de primo actu, nec iterari potest, per d. l. boues. §. hoc sermone, ff. de verb. signifi. cum multis si. & concord. tex. & Doc. adductis à Fel. in d. c. ij. de treuga & pace. & Ia. in l. duobus, §. j. ff. de iur. iur. & in d. l. diuortio, §. quod in anno, ff. solu. matti. & à nobis (quod citra instantiā dictum sit) omnium latissimē in tractatu, cui titulum fecimus. Sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo actu. Nec quantum ad id, semper verum est, quod in contraria parte diximus, id procedere in primo actu valido, vt videre licet per Bart. & alios in l. ij. §. j. ff. de opt. leg. Ray. Bald. Imo. Alexand. & alios in d. l. serui electione, ff. de leg. j. Bal. in l. vltim. colum. iij. vers. quartō quartō, C. de contrab. emptio. & in d. l. qui per salutem, ff. de iure iurand. Ioan. Andre. Domi. & Imo. in c. si compromissarius, §. j. de elect. lib. vj. Fel. post Antiquiores in cap. in literis, in viij. limitatione, extrā de offi. deleg.

18 ¶ Ad id autem, quod primo loco dictum est, de eo qui primū proposuit actionem in eam & succubu

fuccubuit, vt nihilo minùs pofsit ad aptam redire: illud verum eft, cum illa apta actio cõpetit alio iure, vt fatis declaratur in d. l. Bebius, ad illud allegata, in fi. ipfius l. & ibi gl. in fi. & Alb. ff. de pact. dot. & hoc quoque adfruant omnia iura allegata pro parte contraria. Quod autem poftea fequitur, de facultate cõceffa ad certũ tempus, vt iterari pofsit durãte eo tempore, illud potest responderi procedere in actu fuccelfiuo, vt in cafu d. l. ficut in annos. ff. quib. mo. v. l. v. f. f. amit. vbi legatus fuit cõceffus eft vñs fructus alicui vñque ad aliquod certũ tẽpus. Hic autẽ loquimur de actu momẽtaneo, & qui breui aliquo tẽpore cõficitur, atq; expeditur, videlicet de iure offerendi, quod quidẽ ipfum permittitur fieri intra aliquod tempus: fed id fit atq; expeditur vno atq; momẽtaneo actu. Sicuti & ius eligendi conceditur etiam intra aliquod tempus, fcilicet triũ menfium, c. ne pro defectu, extrã de elect. & tamen aliquando, fi femel ea facta fue rit etiã inutiliter, id ius extinguitur. nec iterari potest, etiã intra tempus in id cõceffum, vt fuprà diximus ex Sal. & no. in c. auditis, extrã de elect. cum fi. à me collectis in repe. l. fi vnquam. in ver bo, reuertatur. nu. 375. {incip. tricesimo octauo quod est admodum, & feq.} C. de reuo. don.

*Etiã in facultate cõceffa ad certũ tem-
pus.*

- 19 ¶ Et hæc quidẽ omnia maximẽ procedunt, cum is, qui primũ actũ fecit inutiliter, in culpa fuit: tunc enim haud dubiẽ eundẽ iterare non potest: vt pulchrẽ voluit Bal. cõfi. ccxxvij. per sanctif-
simum, lib. iij. ar. l. j. §. quãsitũ, ff. quan. act. de pec. est. anna. Et fatis probatur ex d. c. cõmissa. & quod ibi dicit Pet. Anch. de elect. lib. vj. à nobis fuprà cita. Ex eoque quod qui fcienter eligunt aut poftulat indignũ, iterum eligendi facultatem amittunt, c. gratum, extrã de poftul. pralar. & c. bonæ, le. ij. & c. cum in cunctis. §. vlt. & c. cum Vintoniẽfis. §. vlt. de elect. cum fim. Et idem de fideicõmissario, qui fcienter elegit pauperes incapaces, voluit Bart. in d. l. ij. ver. data, col. j. ff. de op. leg. Atque ex eo, quod executor datus à Papa ad conferendum beneficium, fi inutiliter cõtulit, potest iterũ conferre vtiliter, nisi id primũ faciens errauerit in iure: vt voluit Inn. in c. j. de re iud. & Card. Flo. qui id dicit not. cõfi. ciij. poft redditum, col. ij. vers. ad aliud dubium.

*Præsertim
fisi qui fe-
cit, fit in
culpa.*

- 20 ¶ Hic autẽ maxima est in eo culpa, qui vti volens beneficio huius cõfuetudinis, omittit formã & solennitatem illius, errans in iure municipali omnibus lippis & conforibus cognitisimò: & interim tamẽ fatigans vexãtque emptorem multis magnisq; sumptibus, impenfis, laboribus, molestiis, quæ fequi solent litigantes, etiam si victoriam reportarint, vt fatius fit semel vinci, quàm sæpius vincere, aut diutius litigare, vt docet experientia, & non obfcure innuit text. in l. minoribus xxv. annis subuenitur, ff. de minor. Ex quo illud Martialis lib. vij. Epigrammaton,
*Liste bis decima numerantem frigora brumæ
Conterit vna tribus Gargiliane foris.
Ha miser, & demens, viginti litigat annis
Quisquam, cui vincis Gargiliane licet?*

*Litiũ sum-
ptus, labo-
res, mole-
stia.*

- 21 ¶ Vt non immeritò scriptum fit in litem si res, §. vlt. ff. de alie. iud. mut. cau. fact. Hæc enim ve-
recunda cogitatio eius, qui lites execratur, non est vituperanda, cum aliis multis in hanc senten-
tiam adductis ab Alb. in l. etiam, in prin. ff. vt leg. nom. cau. & Luc. Pen. in l. litibus, C. de agr. & cens. lib. xj. & nouissimẽ à Matth. Paco. in suis cõmentariis in tit. de mand. Apost. §. & vt obuietur, in prin. & Pet. Rebuffo in proæmio concordatorũ, in verbo, sumptibus. Vt tamen interim non omittas, quod scribit Tullius lib. 2. Offic. admonens à litibus, quantum liceat, & nescit an paulò plus etiam quàm liceat, abhorretere: esseque non modò liberale nonnunquã de iure suo decedere, sed etiam fructuosum. Cui concinens gl. in c. pen. extrã de empt. & vend. tradit eum magnum cõmodum consequi, qui à lite recedit, ideo (inquit) propter instrumenta poft trans-
actionem reperta non instauratur lis. Et sequitur Ant. qui & ex hoc dicit (quam verẽ ceteri vi-
deant) valere transactionem factam ab ecclesia, etiã non probata alia vtilitate. & Panor. in c. j. in j. not. de transact. Alex. cõfi. lxxvj. visa facti narratione, col. iij. vers. sed in proposito, lib. vj. & Philip. Dec. cõfi. cccclxxix. in controuersia. col. iij. Idem autem Tullius in Oratione pro Ce-
cinnæ, appellat sollicitudinem & periculum litium. Finis (inquit) sollicitudinis ac periculi litiũ non à patre relinquitur, sed à legibus. Si autem hunc iterum admittamus ad retractum, quo-
iam sua culpa decidit, quid aliud quàm lites tam molestas & execrandas, vt diximus, ex litibus ferimus: contra Litiũ. §. ait prætor. ff. de re iudi. & l. terminato, in fi. C. de fruct. & lit. expen.

De cadere.

- 22 ¶ Nec tamen omittendum est consanguineum, qui hic vult retrahere rem ab emptore vi huius
cõfuetudinis, certare de lucro captando, non de dano vitando, vt patet ex no. à Bar. in l. vlti. in
fi. C. in quib. cau. in integ. rest. neces. non est, & in l. etiam, la. ij. ad fi. ff. de mino. dum vtroque
alleg. c. constitutus. extrã de in integ. restit. quod exprefsim loquitur de nostra cõfuetudine re-
tractus, & plenius diximus fuprà §. j. gl. x. nu. 125. certum est, & seq. Ideoque si quæ iura viden-
tur iterum admittere eum qui semel in solennibus errauerit, ea ceterè loquuntur, cum tracta-
tur de damno vitando: nec ad hunc nostrum casum trahenda sunt: neque enim par eadẽque
ratio videtur admittere debita, & lucta non capere. l. vlti. C. de codic. Nec ignorantia iuris ex-
Ignorantia

*Consangu-
neus certat
de lucro.*

varius ex cufat in lucro, aut quali lucro captando. l. iij. & ibi gl. & omnes. C. de iuris & facti ign. & non
cufat in lu tantum masculos, sed nec foeminas quoque. l. quamuis. C. eo. tit. cum simi. Et vide hic quæ di-
cro. cam latius infra eo. tit. §. xxxv. eodemque pe. gl. ij. in verbo, *mineurs*, nu. 7. & hæc maxime, & seq.
 & iterum in gl. iij. quæ est in verbo, *ignorans*, nu. 27. quantum quod ignorantia.

23 ¶ Id quod etiam notandum est ad ea quæ supra diximus de subueniendo in hac re ob ætatem,
An subue- iustum errorem, aliamve iustam causam. Quanquam & illud quoque dici potest, hoc in casu
niendū sit non esse subueniendū, nec ætati nec sexui, nec rusticitati, nec ignorantia, aliis duabus rationi-
confangu- bus, præterquam quod hic tractatur de lucro captando. Quam hæc prior est, quod hæc omnia
neco errat. à nostra cōsuetudine observari iussa in retractu sunt formæ & solennitatis, vt hic declaratur:
 cuius quidem omisio nullus omnino excusat. l. vlt. C. de testa. iuncta gl. in l. ambiguitatis, eo.
 tit. cum aliis concord. à me adductis infra tit. procedente §. iij. glo. vij. in verbo, *en main de court*,
 nu. 14. & ego id puto. Altera hæc est, quod in his quæ ad rigorem iuris cōservandum sunt in-
 troducta, cuiusmodi hæc sunt, nemini etiam parçitur, vt voluerunt gl. Bar. Bal. & Pau. Cast. in
 l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. cum aliis concord. etiam à me collectis in illa eadem gl. nu. 16.
 & quia etiam, & seq. Ex quo fit etiā, vt tempus retractus currat minoribus absentibus & igno-
 rantibus, vt cauetur infra eo. §. pe. etiam sine spe restitutionis, vt ibi dicemus.

24 ¶ Et hæc certè multo magis obtinerent in casu §. iij. supra eo. vbi si emptor admiserit confan-
Distiones guineum ad retractū, debet confanguineus intra octo dies solvere emptori pretium venditio-
dicti, & e- nis, aliās non recipitur amplius ad eundem retractum, id est, (vt vtar verbis illius §. *il ne sera*
ausdem. *plus receu audit retract*), quæ verba significant perpetuam exclusionem. Nisi quis diceret ea in-
 telligi de eo retractu, quem prius intetauerat, ex natura illius dictionis, *audit*, id est, dicti, siue
 eiusdem, siue supra dicti, aut similibus quæ referuntur tantum ad præcedentia, nec habent trac-
 tum ad futurū tempus, l. j. §. cum qui, & ibi Bar. qui eum §. legit cum §. hoc edicto, ff. de postu.
 & declarat etiam idem Bar. in l. talis scriptura, §. vlt. vers. quæro ergo quid sit testator, ff. de leg.
 j. & Fran. Are. cons. xxj. si diligenter, col. j. vbi loquitur de dictione, dicta, & Corn. cōsi. cclxviij.
 circa hanc, col. j. vers. quia ad hoc, li. j. & Soc. cōsi. ccl. in causa Bononienfi, col. pen. vers. secundū
 hoc deducit, lib. ij. vbi loquitur de dictione, eadem. Phil. Dec. cons. cclxxvij. consultus, col. j. &
 cons. cclxxvij. visis, col. iij. vers. nec obstat, & Fran. Ripa qui loquitur de dictione, dictos, in l.
 filiusfamilias, §. Diui. nu. 111. ff. de leg. j. & Lud. Goza. cons. xxix. videtur, col. iij. nu. 15. & consil.
 xxxj. in hac causa, in prin. Et hanc interpretationem adiuuat, quod tenuit Lapus in quadā sua
 disputatione, negligentem petere apostolos intra dies sibi præstitutos, licet sit ob id exclusus à
 prosecutione prioris appellationis à se interpositæ, tamen durante grauiamine, potest iterū ap-
 pellare, si sit intra tēpus appellandi. & sequitur Domin. in cap. si clericus, §. verum, & ibi quo-
 que Philip. Franc. in iij. not. de præben. lib. vj.

25 ¶ Sed dici potest in casu nostro, hunc retractum, quem vult nunc facere confanguineus, eun-
De iisdem dem esse, quem facere voluit, quamuis sint diuersæ oblationes, causæ, & instantiæ, vt si quis ean-
illis dictio- dem rem alia instantia vendicare voluit, à quare ante ob defectum quempia repulsi fuerat:
nibus. est enim semper eadem res. Vt tamen intelligas, huiusmodi dictiones, idem, & dictū, non per
Consuetu- omnia referri ad præcedentia, nec cum omnibus qualitatibus, vt per ipsum Bart. in l. i. cui, §. j.
dines. ff. de leg. j. & Ang. Are. in §. j. col. j. Instit. de legi. patr. tutel. At apud Cenomanenses sunt verba
 clariora pro perpetua exclusione, cum dicit, loquens in eodem casu, *iceluy lignagier n'y sera ia-*
mais receu, vt patet c. cōsuetudinum eius loci, cclxxxvj. Et eadem quoque verba in illo ipso ca-
 su scribuntur in Andegauensium consuetudine, c. cclxxvj. Et similia verba apud Blesenses, c.
 xcvi. quæ sunt huiusmodi, *sans ce qu'il puisse iamais demander ledit heritage par retraiet*. Et
 idem videtur intellexisse Melodunenses, c. lx. dum faciunt ius alteri confanguineo retrahen-
 di, si sit intra annum, quasi huic qui cecidit retractu ob aliquem defectum, vt ibi dicitur, præ-
 cludent viam retrahendi. Porro Ferro. in consuet. Burdig. hoc eo. tit. §. xv. col. ij. ver. ait lex no-
 stra, tenuit in casu illius §. qui omnino similis est, d. §. iij. huius nostri tit. non amplius admitti
 confanguineum, qui intra octo dies pretium venditionis non soluerit.

26 ¶ Sed & videri posset, cōtinuò quàm agitari cōceptū est de viribus oblationis retractus, quia em-
Consangu- ptor conueniens dicit ipsam oblationem esse nullam ob non seruata solennitate consuetudi-
nus an pos- nis, viam esse præclusam cōsanguineo ad adhibendam posthac eam solennitatem, etiam intra
sit emēda- tempora retractus, eo quidem argumento, quod licet facultas insinuandæ donationis aut alte-
re defectū rius cōtractus, si ei non sit à statuto tempus præstitutum, duret triginta annis, arg. l. licet. C. de
solennita- iuris delib. & l. cum notissim, §. sed cum illud, & ibi glo. in verbo, opponere, C. de præscrip. xxx.
tis, postea- vel xl. ann. & gl. in l. j. §. ad hoc, in verbo, pro socio. C. de ann. excep. cum si. Tamen si iam fuerit
quàm ei ob- obiectum aduersus donationem, quod nulla est ob omisam insinuationē, non amplius poterit
iectus fue- cōfugi ad remedium insinuationis. Ita enim respōdit, subdubius tamen, Ang. qui id dicit nota
rit. consilio

confi. clxxxix. visis prædictis instrumentis. col. vlt. vers. secundò est videndum, per §. illud, in Auth. vt fili. frat. & auth. eò decursum. C. de donat. ante nupt. & l. vlti. C. de iure dot. & sequitur Alex. in addit. Bart. in l. Modestinus, in prin. ff. de donat. & confi. cxxxvij. perspetis his, in fi. lib. vj. vbi & id dicit not. & Franc. Are. confi. cxxij. in causa quæ vertitur, col. ij. vers. præterea cum ibi dicatur. & Hipp. Marsil. singul. cccclxxxix. quando à lege, vbi id dicit sing. Sed id non probat Anto. Cana. in tracta. de insinuationibus, col. iij. in iij. quæst. Ideo & in hoc amplius cogitandum relinquo. Vide tamen interim Bal. in l. vnica. §. sin autem ad deficientis, ad fi. C. de caduc. tollen. Et quod etiam in simili tradit Iac. Aluar. post Iac. Ardu. in c. j. in prin. col. ij. vers. quæro quid si vassallus, tit. quid iuris si post alien. feud. Quòd eo casu, quo recuperatio feudi à vassallo venditi ei prodesset, ne eo caderet, intelligitur dummodo nondum sit super ea re mota controuersia, arg. l. mancipiorum, ff. de optio. leg. & sequitur & dicit not. Philip. Dec. confi. clx. in causa monasterij, in fi.

- 27 ¶ ILLVD autem certum est, quòd si interim, scilicet pendente illa instantia retractus, quæ cōsanguineus cecidit ob nō seruatas solennitates, vel alia quacunque causa, exierit dies actio-
nis, scilicet annus post notificationem, non poterit amplius ipse cōsanguineus venire ad re-
tractum, quia forte dicit per illam priorem instantiam fuisse id tempus interruptum: quia per
iudicium, in quo actor succubuit, non interrupta est præscriptio temporis, vt post Pau. Cast. in
quodam confi. voluit Fel. in c. illud, col. vlt. in decima quarta conclusione, extra de præscrip. &
lo. Fran. Balb. in tract. præscrip. in tertia parte sexta, eiusdem quæ vltimæ partis princip. nu. 57.
Et faciunt quæ diximus supra, in gl. x. in verbo, *dedans l'an*, nu. 85. sed illud interim.

Cōsanguineus qui succubuit, non poterit agere post tempus.

- 28 ¶ Sitamen illud admittamus, vt ante sententiam possit id fieri, etiam si fuerit oppositū, mo-
dò sit intra tempora, satèdum est, & post sententiā quoque in causa appellationis fieri posse, si
nondum annus exierit, per id quod generaliter scribitur in l. per hanc, C. de temp. appel. &
quod de denūtiatione, quæ sit venditori, voluit gl. in l. si rem quam. §. quolibet, in verbo, præ-
finitur, in fi. & ibi Doc. ff. de euict. & quod de oblatione pretij, ad quam tenetur secūds credi-
tor ex l. j. C. si antiquior creditor, tradit Matth. Afflic. deci. neap. xvj. fuit in relationibus, in fin.
vide tamen in contrarium tex. in cle. ij. de testibus. Sed ibi illud statuitur, quòd eadem est ratio
non admittendi in causa appellationis in eo casu, quæ & in causa principali.

*An cōsan-
guineus in
causa ap-
pellationis
implere po-
terit solen-
nitates.*

POVRVEF, DVMMODO, GLO. VIII.

- 1 **H**AEC gallica dictio, *pouruen*, ea est, quam Latine dicimus dummodo, quæ mo-
dum facit Bart. in l. quibus diebus, §. vlt. col. ij. vers. quid de dictione. dummo-
do, ff. de cond. & demon. per l. cum ab eo, ff. de cōtrah. emp. & Bal. in c. dudum, le
ij. col. vj. vers. & hæc faciunt ad quæstionem, extra de elect. vbi dicit, eam non fa-
cere conditionem, sed obligare ad sic faciendum. & Corne. confi. cxxx. viso, col.
ij. vers. potest, lib. iij. & Philip. Dec. confi. cccxxvij. viso casu, col. ij. vers. nec prædictæ. Ex quo
& illud potes intelligere, necessariò hic requiri duos testes: alioqui non credetur nuntio. Nam
& aliquando quoque huiusmodi dictio conditionem facit, præsertim cum rei imperfectæ iun-
gitur, vt patet ex c. vt præterita. de elect. lib. vj. & voluit Domi. post Paul. Eleaz. in c. non potest,
§. j. col. vlt. vers. nota bene, de præben. lib. vj. & Steph. Bertr. confi. ccj. Christi, col. iij. nu. §. lib. j.
Sed & alia de huiusmodi dictione vide per gl. in dicto c. non potest. in verbo, retinere. & Do.
Rot. decif. cccxxj. ordinatio, in nouis. Porro Guid. Pap. consil. ccv. circa processum, col. antepen.
vers. secundò est dictum, dicit nuncupatim hanc vulgarem dictionem, *pouruen*, facere condi-
tionem. & cum sequitur Fran. Ripa lib. ij. Respon. c. ix. princeps, col. j.

Dummodo.

*An necesse
sit, nuntium
habere du-
os testes, vt
ei credatur
de oblatio-
ne.*

Pouruen.

DEVX RECORDS, DVOS TESTES, GLO. IX.

- 1 **M**AGNUM diu inter veteres certamen fuit, solne nuntio (ita vulgò apparito-
rem vocamus, nec fortè malè, cum Cicero in vj. in Verrem actione scripserit, nuntio
Prætoris accersitus) an igitur soli nuntio, sine testibus credendum sit. Fuerunt
enim, qui simpliciter negarunt esse credendum, afferentes in eam sententiā l. vlti.
C. de bon. vac. lib. x. & l. j. C. de curios. lib. xij. & quod in simili habetur in l. j. C. de mand. princ.
& in c. cum contingat, extra de rescrip. & in c. cum in iure. de offic. iudic. deleg. Et quòd vnus
vox nec condemnatur, nec iustificatur, admonere, xxxij. quæst. ij. & cap. licet ex quadam, extra de
testib. cum simi. Id eòque nec soli tabellario creditur, si verò absunt in auth. de hæ. & Falc.
Ac nec soli quidem iudici, aut arbitro, l. ne in arbitris, §. pen. C. de arbit. & c. quoniam contra
falsam, de probat. Ergo multò minùs nuntio soli, cum pro iudice aliàs præsumatur, l. ij. C. de
offic. ciuil. iudi. pro nuntio nequaquam, l. ne diu. C. de pœnis, quæ loquitur de praua & venali
perfidia horum apparitorum.

*An nuntio
sine testi-
bus creda-
tur.
Nuntius,
Ciceronis
vox
paritior.*

2 ¶ Ideo viles esse dicit Feder. Senen. consi. cxix. nulli. col. vlt. & Bald. in l. si vt proponis. in prin. C. de execut. rei iudic. & Matthæ. Afflict. in consit. Sicilia. incipien. prosequentes, col. iij. in octauo notab. Imò & vilissimos quoque ipse Bal. in l. vlti. col. pen. in viij. quæst. C. de edi. Diui Adria. tollen. Nam & videmus hodie in id munus assumi viles arque etiam infames, vt & scribit Col. lect. in c. cum dilecti, ad fi. extrâ de dolo & contu. & Bart. in extrauag. ad reprimendum, in verbo, nuntium. ex quo dicit, nec infames ab eo munere repelli, l. nec infamis, C. de Decur. lib. x. & l. j. C. de infra. eo. lib. & idem post eum dicit Ange. Are. in §. quadrupli, col. v. versu. quæro an credatur, Insti. de act. & in tract. malefic. in verbo, Petro publico & iurato nuntio, in prin. Quod & voluerunt Host. & Ioan. And. in c. prudentiam. in verbo, nuntium. & ibi quoque Bal. qui id dicit notatū dignum, col. ij. & Feli. ad fi. princ. extrâ de offi. deleg. Sali. in l. res denuntiationes, C. quomodo & quando iud. vbi viles ribaldos eos vocat. & Philip. Fran. in c. cum teneamur, col. vlt. extrâ de appel. An tamen verum sit hoc postremum dictum, vide Augu. Ari. in addit. Ange. Are. vbi supra.

3 ¶ Et in hac quidem sententia, vt soli nuntio non credatur, fuisse videtur gl. in d. c. quoniā contra falsam. in verbo, citationes. de probat. cum dicit, soli nuntio publico & iurato credi in foro ciuili secundum cōsuetudinem. At de Iure communi (ait) videtur non esse ei credendum, nisi aliā legitimē constet. Et alia quoque gl. in c. quod sicut. in verbo, vocatos. extrâ de elect. & ibi Vincent. qui dicit citationem esse probandam duobus testibus, vel publico instrumēto, & Iac. Bal. in suo tract. de primo & secundo decreto, post prin. vbi ob id consulit, vt duo nuntij mittantur. Et hanc opin. secuta est hæc nostra consuetudo, quæ generalis est in Francia ex regiis constitutionibus, vt dicemus postea.

4 ¶ Alij dixerunt illi esse credendum, si non fuerit negatum. At si is, qui dicitur citatus, id neget, & secundum aliquos iuret se non fuisse citatum, illi magis credendum est. In qua sententia videri voluit Host. qui simplicem negationem requirit, in d. c. quoniam contra falsam. in verbo, citationes. l. ij. in fi. de prob. Spec. qui iuramentum exigit. & alios Antiquiores allegat, in tit. de citatione. §. sequitur. versu. sed nunquid credetur soli nuntio. Ioan. Fab. in l. ea quidem, col. ij. C. de accus. cum ea tamen moderatione, vt nuntio in modicis tantum credatur: sed & adhuc pars (inquit) auditur, si iuret contrarium. & Nico. Mate. qui etiam de iuramento loquitur, in lect. Bar. in l. scire oportet, §. sufficit. in fi. ff. de excusat. tuto.

5 ¶ Alij quoque voluerunt iis credi in iis, quæ concernunt officium eorum, verum tamen contrarium posse probari à parte. Quam sententiam secuta est gl. in c. proposuisti. in verbo, non probatur, post prin. lxxxj. dist. & postea subdit, contrarium ipsum probari per iuramentum partis, per quædam iura illic allegata: quod omnino conuenit cum præcedenti opin. & alia glos. quæ omnino idem voluit in §. item testes. in verbo, in executoribus. iij. q. iij. Et diximus supra e. tit. §. iij. in gl. j. nu. 6. sed & hinc prodiit, & in ea gl. alia multa si. adduximus. Quibus adde Bonifa. Vitel. in tract. malefic. tit. forma citat. accusati. nu. 16.

6 ¶ Alij rursus censuerunt credendum esse nuntio publico, & iurato in citationibus tantum, nõ etiam in cæteris: quæ sententia fuit gl. in c. cum parati, extrâ de appel. lo. de Deo, Aegid. Guid. Suza. Rolan. & Gand. prout eos retulit Io. And. in addi. Spec. in d. tit. de cita. vbi supra. & voluit etiam de citatione Io. Regius apud Fed. Senen. consi. cxlij. cuius exordium est, domino Ioanni. col. pen. versu. non obstat relatio nuntij. Bart. in tracta. de citatione, in xj. q. Et de citatione item voluit Bal. in l. vt perfectius. col. vlt. versu. vñdecimò, C. de anna. except. vbi ita dicit obseruare generalem consuetudinem. & Alb. in l. j. §. quies, ff. de offi. Praefec. vrb.

7 ¶ Alij item dixerunt, nuntio credi debere in modicis, vbi scilicet versatur paruum aliquod præiudicium, non autem in iis, quæ sunt maioris cuiuspiam præiudicij. & ij sunt Vber. Bob. & Albert. Gal. vt rerulerunt Spec. & Io. And. vbi supra. Sed & eius opi. fuit Iac. But. in d. l. j. §. quies, ff. de offi. Praefec. vrb. Bal. in l. magis puto, §. illud, ff. de reb. eor. & in d. c. cum parati, post prin. versu. quæro vtrum credatur. Lucas Pen. in d. l. j. col. ij. versu. vel de breuiate, C. de curios. lib. xij. Ioan. Fab. vt supra diximus, in d. l. ea quidem. C. de accus. Ioan. Plat. in l. apparitores, in tertio not. C. de exact. tribut. lib. x. Et sic quoque videtur voluisse Spec. tit. de remis. §. vile. versu. sed nunquid remissio, in fi.

8 ¶ Alij præterea fuere in ea sententia, vt soli nuntio qui dicit se citasse, credi debeat, nisi sit persona suspecta. Ita enim voluit Ang. laudatissimus Iuris interpres, in d. l. vt perfectus, col. vlt. versu. item nota quodd nuntio, C. de anna. except. vñde vt subiungit, cautela est, vt nuntij ipsi faciant cōficere instrumenta de eorum citationibus, ne scilicet sua ipsorum fides in dubium & discrimen vocetur. Et cum hac sententia propemodum conuenit ea, quæ mox continenter sequitur.

¶ Nam

Qui arbitrio iudicis relinquunt, vide xxxj.

*Qui simp-
pliciter di-
cunt credi.*

*Et id ve-
rum, modo
sit publicus
& iuratus.*

An neces-
se sit nun-
tium in quo-
libet actu
iurare.

Et in iis
tācum quæ
illi sunt cō-
missa, cre-
ditur.

An credatur nuntio
dixisse verbe-
ratum, aut
iniuriis af-
fectum.

versum etiam quia licet, lib. ij. Car. Flo. in cl. j. in viij. q. de dolo & contu. Dom. in c. venerabilibus, §. secus, de sent. excom. lib. vj. Corne. d. consi. lxxix. li. iij. Ang. Are. in d. §. quadrupli, col. v. ver. quæro an credatur, Inst. de acti. Gui. Pap. in d. trac. præsump. vbi supra. & d. deci. d. cxxviij. vbi dicit id verum esse de iure, sed aliter ex consuetudine Fracia & Delphinatus obseruari, & sing. ccccx. versu. Pet. fac. vbi nihil dicit de ea consuetudine. Card. Alex. in d. c. cum parati, col. pe. versu. sed pone quoddam nuntius. de appel. Id dicens esse not. in d. l. properandum, §. & si quidem, col. ij. versu. adde quoddam communis conclusio, C. de iud. & in l. age, col. pen. C. de transactio. & Hip. Mar. sing. cccclx. habemus, Schep. Bert. cōsi. cclix. quoniam, col. j. lib. j. Matth. Affli. in consi. Sicilia incip. in ciuilibus. in ij. not. ad fi. Alcia. in trac. præsump. regula iij. præsump. xiiij. nu. 7.

15 ¶ Nam & quod facit ad huius opinionis comprobationē, Bar. & Bal. in d. §. cura carnis, asserunt nuntio credendum esse, cum de suo ipsius facto agitur, non si de alieno: nisi afferat alias probationes, d. l. j. C. de curios. lib. xij. non ad hoc quidem (vt subdit Bar.) vt ad eius simplicem renuntiationem puniatur maleficiū: sed bene ad eum finē, vt inquisitio possit formari, per d. l. Diuus, la ij. ff. de eustro. reo. & d. lea quidem, C. de accus. & idem dicit Bal. consi. xxxiiij. statuto seu capitulo, col. iij. versu. item secundum, lib. v. & Ang. Are. vbi supra proximē. Illud autem planum est, alias sepe magis alicui credi de suo ipsius facto, quā alieno, vt latē docuimus supra in §. j. in glo. xiiij. in verbo, *eu equipollent à vente*, nu. 47. imō vt subdit, & multis seq.

16 ¶ HINC quoque non creditur nuntio renuntianti citatum respondisse se non venturum, aut alia similia: quia non spectant ad eius officium, vt voluit idem Ioan. Andr. vbi supra proximē, & Bal. in d. §. cura carnis, in addit. & in l. Diuus, in j. lect. col. j. & ibi etiam Ang. col. ij. ff. de in integ. restit. & in addi. Spec. titu. de senten. versu. citatio debet esse legitima. & in d. c. cum parati, col. j. versu. sed ecce nuntio. & ibi quoque Anto. Imo. & Panor. de appel. Imo. in ciem. j. col. viij. versu. in quarto & vltimo casu. de dolo & contu. Dom. in dicto c. venerabilibus. versu. secus. de senten. excom. lib. vj. Pau. Cast. dicto consi. clxv. lib. ij. Nico. Mil. in reper. versu. nuntius si refert. Corne. dicto consi. lxxix. lib. iij. Jafon in dicto §. & si quidem, col. iij. Matth. Affli. in dicta consi. Sicilia incip. in ciuilibus. col. ij. in fi. ij. not. Et bene facit, quod ex Bar. & Bal. in dicto §. cura carnis. diximus in præced. versu.

17 ¶ Sunt tamen, qui in hoc tenent contrarium, vt scilicet credatur nuntio de responsione citati, quise negauit venturum. In quibus est Bart. in l. res denuntiationes. C. quomodo & quando iudex. & Card. Flor. in dicta clemen. j. in viij. qua st. versu. ego puto quoddam relationi. de dolo & contu. Imo. sibi contrarij, in l. si finita §. Iulianus. ff. de damno infecto. & latē in dicta l. ex consensu, §. vlti. col. v. versu. circa primum, ff. de appel. & in c. ad petitionem. & ibi quoque Io. Ana. extrā de accusat. Philip. Franc. & Dec. vterque latē, in dicto c. cum parati. Et hoc quoque à multis dicitur voluisse Bart. in d. l. ex consensu. §. vlt. post glo. ibi de appel. & in l. vlt. ff. de in integ. restit. quibus tamen locis nihil de hoc dicit, sed tantum disputat, an ea responsio facta nuntio, faciat verum contumacem, vt posthac citari non debeat: de quo etiam per ipsum Bart. in d. l. res denuntiationes. & Bal. in l. de beri. C. de fideicom. liber. Cardin. Flor. vbi supra, & alios multos collectos à Feli. in dicto cap. ad petitionem. col. ix. versu. item dicit hic. & col. seq. versu. item circa prædicta. de accusat.

An respon-
sio negatis
se venturū
faciat cum
verum con-
tumacem.

18 ¶ Et horum quidem firmissima omnium ratio est, quia hæc responsio est veluti de appendicibus & connexis ipsius citationis: quæ cum ei commissæ sit, & ei in hoc credatur, videntur esse commissæ appendices, & ea quæ veniunt in sequelam & consequentiā ipsius citationis, cuiusmodi est responsio citati, vt ex ea sciatur, an citatus velit comparere, arg. l. ij. ff. de iurisd. omni. iudi. & c. præterea. de offi. deleg. Sed huic rationi respondet Ias. in d. §. & si quidem. quoddam vera contumacia, quæ ex huiusmodi responsione efficeretur. est aliquid grauius, quā ipsa citatio: & cum consequens maius est antecedenti, non ei accedit, ex sententia Bar. in d. l. ij. & Roma. in l. illud, ff. de acquir. hæred. & probatur in l. pe. §. illo. C. de neces. fer. instit. Sed hæc Ias. responsio non omnino tuta est, quando non omnes consentiant, huiusmodi responsionem citati inducere veram contumaciam, vt per Doct. in locis supra allegatis.

19 ¶ Vtruncque autem sit de hac ratione, certē in hoc omnes conueniunt, quoddam nuntio creditur in histantum, quæ commissæ sunt eius officio, siue quæ ad eius officiū pertinent, non etiam in cæteris. Sed non inter eos conuenit, vtrum hoc de quo agimus, scilicet responsio citati, ad nuntij officium pertineat, vt citē sicut cætera omnia, annotauit Corne. dicto consi. lxxix. lib. iij. vt ibi latē videre poteris. Illud autem crediderim, quoddam licet non omnino crederetur nuntio de huiusmodi responsione, tamen non adeo plena exactāque probatio ipsius requiritur: vt non obscure sentit Bal. in d. §. cura carnis. cum dicit simpliciter non credi nuntio de hac responsione, ne, quantum ad plenum præiudicium.

¶ HINC

- 20 ¶ **HINC** denique procedit, quòd non creditur nuntio dicenti se citasse mandato iudicis, nisi aliter de mandato appareat, utpote cùm id non dependeat ab eius facto & officio: ut voluit *An ei cre-* *datur di-* *centi se ci-* *tasse ex mō* *dato iudi-* *cis.* *lean. And. in addi. Spec. tit. de contuma. vbi suprā. Cyn. & Bal. in l. vlti. C. de exhib. reis. Bart. in d. §. cura carnis, & in l. sciendum. ff. de verb. oblig. Bald. in d. l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eor. & in cap. j. col. iij. vers. tertio quāro vtrū. titu. de mili. vas. qui contu. est. & consi. lxxij. solum de subscriptione, circa medium, lib. v. Sal. in l. cū clericis, in ij. nota. C. de epis. & cleri. & in l. absentem, col. ij. in v. quart. C. de accus. Pau. Cast. dicto consi. clxv. lib. ij. Imo. & Philip. Franc. in dicto c. cū parati. vbi hoc tamen ipse Imo. intelligit, nisi aliter ex consuetudine diutina obseruatum fuisset. & ibi Cardin. Alex. col. vij. vers. sed qualiter. Alex. qui alios allegat, in l. sciendum, col. x. nume. 46. ff. de verb. oblig. Guid. Pap. singul. lxxxvij. vers. non statim dicto. Nicol. Milis, in dicto vers. nuntius si refert, latē Corne. dicto consi. lxxix. l. b. iij. & Franc. Ripa, in cap. j. char. penul. vers. tertio ampliā, extrā de iudic. & Stepha. Bertran. consi. cccxxij. vnicuique, nume. 6. lib. iij. Et dicemus latius infrā in titu. *des fergens, §. j.* Et vide etiam Alcia. in d. xiiij. præsumptione iij. regu. nume. 3.*
- 21 ¶ **HANC** autem limitationem, qua negauimus credi nuntio in his quæ ad suum ipsius officium non pertinet nec ex eo dependet, intellige, nisi agatur de minimo aliquo præiudicio: de omnibus in vniuersum officialibus voluit Inn. in c. j. extrā de fide instr. Bal. Pan. & omnes recentiores in c. post cessionem. extrā de prob. idem Bal. post Cyn. in l. pacta nouissima, col. vlt. C. de pact. Panor. in c. cū in ecclesiis. col. vlt. extrā de maior. & obed. & in d. c. j. char. vlt. vers. an autem si appareat. extrā de iud. & bene facit tex. in c. j. extrā de cler. pereg.
- 22 ¶ **PORRO** autem ex eo quod diximus credi nuntio in his quæ pertinent ad eius officium, procedit, quòd si mandatum fuerit mittere creditorem in possessionem bonorum Titij debitoris: id quæ renuntiat nuntius se fecisse, non solum ei creditur in eo, quòd misit in possessionē, sed & quòd bona illa sunt Titij, nisi aliud ostendatur, secundum Bald. in l. j. per glos. ibi. C. de priuili. fis. & in l. ij. col. iij. vers. sed hūc dubitatur. C. quando fis. vel priua. prout à multis citatur, quāquā ibi loquitur, cū fuit expressē commissum, ut inquireret, quæ essent bona debitoris: idēd hūc nihil pertinet. Sed illud clarē voluit Sal. in l. ob maritum. col. j. vers. iuxta dictum. C. ne vxor pro mari. & Imo. in l. à diuo Pio. §. sic quoque. ff. de re iudi. Alex. in ea, ipsa l. §. si super rebus, col. vij. vers. item circa hoc. Philip. Dec. qui ita dicit se Senis respondiisse, in d. c. cū parati. ad fi. & Alcia. in d. xiiij. præsumptione regul. iij. nu. 4.
- 23 ¶ **EX EO** quoque fit, ut credatur nuntio, dicenti se non potuisse reperire citandū: idēdque eum domicitasse, dictal. properandum, §. & si quidem. ibi, nec ita actoris pars fuerit inuenta, iunctis illis præcedentibus verbis, per executorem negotij. & ibi Bal. col. ij. vers. etiam ex hoc tex. Et videtur etiam voluisse Bart. in l. j. §. permittitur. ff. de liber. agnos. in fi. ij. notab. dum consil. ut nuntius dicat se eum diligenter perquisiuisse: & quia illum non potuit reperire, ad domum citasse, & expressius voluit ipse Bart. in l. si tamen, in fi. ff. de leg. ij. & in l. iij. §. Prætor. col. j. vers. sed qualiter apparebit. ff. de damno infe. & Bal. etiam subobscurē in l. vlt. col. j. C. de iure domi. impe. & Panor. apertē in c. causam, col. iij. vers. quid autem si iudex. extrā de dolo & con. tu. & Philip. Dec. in d. c. cū parati. & Alcia. in d. xiiij. præsumptione regul. iij. nu. 3.
- 24 ¶ **Quod** tamen intellige, si ipse nuntius renuntiet id se fecisse: quòd si simpliciter diceret citasse ad domum, non præsmitur eum perquisiuisse, ut dicit Bart. in dicta l. iij. §. prætor. col. ij. vers. sed quid debet nuntius referre. & sequitur Anto. in dicto c. causam. col. penult. & ibi Panor. col. iij. de dolo & contu. & idem Panor. consi. lxxxij. arbitror, post princ. lib. iij. vbi hoc dicit procedere, etiam si nuntius in fine subiungeret omnia se fecisse secundum lūs commune, & formam statutorum: non enim pro eo præsmitur, qui vilis est persona, ut pro iudice, argu. not. in l. j. C. de vfur. & idem quoque voluit Imo. in l. sciendum. & ibi latius Franc. Are. col. xij. vers. adde etiam in quantum. ff. de verb. oblig. vbi ipse Are. nuncupatim palinodiam canit contrariæ sententiæ, quam statim adducemus, & Roma. consi. cccclij. in re præfenti. col. ij. & Alexand. in l. hæres iustitutus. col. ij. vers. refert etiam. ff. de acquir. hæred. & consi. cxxxvij. in causa & lite vertente inter Lancelotum. col. iij. vers. præterea in citatione. lib. ij. & consi. ccj. in causa & lite vertente inter magistrum. col. j. vers. & licet in actis, dicto lib. ij. & consi. ij. consideratis his, in prin. lib. iij. Philip. Dec. in c. quoniam. col. x. vers. & prædicta conclusio. extrā de probat.
- 25 ¶ **Quāquā** huius contrarium voluit Bal. in l. scire oportet. §. multa verò. ante fi. ff. de excus. tur. vbi id dicit seruari in practica iudiciorū. Pau. Ca. in d. l. iij. §. prætor ait, post prin. ff. de dam. infec. ipse Rom. hūc sibi palam contrarius, in d. l. hæres institutus. & ibi quoque Fran. Are. col. j. in fi. & iterum col. ij. vers. sed ad primam quæstionem, ff. de acquir. hæred. quia ut ipsi dicunt,

præsumitur legitimè factum propter facientis officiū. vt in simili not. in l. a. ff. rem ra. haberi & in d. l. iij. §. abesse. ff. de dam. infe. cenferūque ipse nuntius voluisse facere actum validū, & efficacem. l. pro hære de §. Papinianus, ff. eod. titu. de acquir. hæred.

De eadem re. 26 ¶ Sed prior sententia verior est, & seruatur in hoc regno Sed illam tu tempera, vt procedat, nisi nuntius renuntiat citasse sed ad domum, prout illi mādātum erat: quia tunc æquè valet, ac si expressè declarasset eum reperire non potuisse, idēque ad domum illum citasse, vt colligitur ex dictis Bal. in d. l. properādum, §. & si quidē, C. de iud. Pet. Anch. & Car. Flor. in d. cle. j. de dolo & contu. & eiusdem Card. in d. cle. j. de iud. & Ro. consi. ccccxvij. diligenter perferutatis. & Alex. in d. l. iij. §. Prator ait vbi & hoc sensisse videtur Bar. col. j. & eiusdem quoque Alexā. consil. cccix. ponderatis his, col. ij. versū. & similiter præsuppono, lib. vj.

De eadem re. 27 ¶ At hoc tamen intellige, si in commissione siue mandato iudicis de citando, sit nominatim expressum, vt citeretur quis personaliter, si reperiri possit: sin minus, ad domum: quia tunc cum nuntius simpliciter renuntiat citasse, secundum formam sui mādātū, vel commissionis, satis videtur renūtiare illum se perquisiuisse, vt mādātum erat. Secus si id non exprimeretur in mādātū iudicis: nam licet ita intelligatur secundum intellectum iuris, tamē ad illud, quod de iure tantum intelligitur, nec aliter expressum reperitur, non refertur relatio nuntij: vt satis declarā ij, quos suprà citauimus, & præterea Panor. d. consi. lxxxiij. lib. ij. Alex. d. consi. ij. lib. iij. Soci. consi. lvi. viso processu, col. ij. lib. iij. & Phi. Dec. in d. c. cum parati, col. pen. & in d. c. quoniam, vbi suprà, de probat. Et aperta est vtriusque differentia: quia primo casu fit relatio ad id, quod facti est, scilicet ad mādātū iudicis: idē perinde habetur pro expresso in ipsa relatione, atque in ipso mādātū expressum est, l. ait Prator, §. j. & ibi Bar. ff. de re iudic. & l. in summa, in prin. eod. tit. cum multis si a me collectis in Legibus connubialibus, in verbo, *expres*, versū. sed & sextum genus. Secundō autem casu fit relatio ad ius, quod verisimiliter non cadit in sensum nuntiorum iuris omnino imperitorum, vt etiam de testibus dicitur, in d. l. j. C. de vsur.

Anci creditur de bonorū discussione. 28 ¶ **POSTREMO** ex eo, quod diximus credi nuntio in his, quæ ad suum officiū pertinet, illud quoque; manauit, quod illi creditur de discussione bonorū alicuius, videlicet cum renuntiat nulli illius bona mobilia reperisse, idēque manum in immobilia inieciisse, secundum ordinem l. a. diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iud. vel etiam si renuntiat nulla omnino bona rei principalis reperisse, nulla alia opus est discussione vt agi possit contra fideiussores. Hęc enim fuit sententia Bart. qui id dicit seruati de cōsuetudine, in d. §. in vēditione col. ij. versū. quaro qualiter cōstabit, & ibi Alex. tum col. ix. versū. alia practica, tū in fi. & eiusdem Bart. post Iaco. Are. in auth. hoc si debitor quā legit cū l. persecutione, col. ij. versū. quaro, dicitur hic & ibi quoque Sal. col. ij. in ix. qua. st. C. de pign. vbi tamē ipse Bar. dicit cautius & tutius in hoc adhiberi duos nuntios, & ipsius Bar. in l. in illa stipulatione, si Calendis, col. vlt. versū. quaro qualiter, & ibi Alex. colū. quoque vlt. & Fran. Are. col. pe. versū. & ad modos, ff. de verb. obli. & rursum ipsius Bar. in l. stipulatio, §. habet, col. ij. versū. formo vobis, & ibi latē Ias. col. j. versū. quārit Barto. ff. de operis no. nuntia. & eiusdem Bar. in l. ij. §. si dubitetur, col. ij. ff. quem ad modū testa. aper. & consi. xc. dilecto domino col. pen. versū. item sciēdum est. Sed ipse Bar. in dictis locis, ne quis erret, expressim loquitur, quando nuntius ad hoc nominatim mittitur, vt inquirat.

De eadem re. 29 ¶ Sed & q. nuntio de huiusmodi re credatur simpliciter tenet Sign. qui pulchrè declarat, quid hoc casu facere debeat nuntius, vt executio legitimè facta dicatur, cōsil. lvij. creditor, ferè per totū, & Bal. in auth. sed hodie, circa mediū, C. de acti. & obli. & in d. l. ij. C. quādo fiscus vel priua. & in l. magis puto, §. illud, in fi. ff. de reb. eor. & Alex. in l. exitus, in prin. ff. de acquir. posses. & Masuer. titu. de executi. versū. item quanquā de iure. & Guid. Pap. decis. Delphi. d. cxxvij. non debet. Et idem de discussione, quæ fit de persona, an scilicet inuenta sit ad hoc, vt possit procedi contra correum, vt scilicet credatur nuntio, voluit Bart. in l. iij. §. j. in viij. qua. st. eadēque pen. ff. de duobus reis. Sed illud hic obiter dixerim postremis constitutionibus Regis nostri Francisci sancitis mense Augusti anno Domini M. D. xxxix. arti. lxxxiij. illum ordinem mobilium & immobilium in executionibus fuisse sublatum: vt etiam in Delphinatu iam diutius factum fuisse testatur ipse Guid. Pap. decis. Delphin. cclxxxj. in statuto. & iterum decisio. cccclxvi. j. de iure.

An vbi verjatur graue praiudicium. 30 ¶ **TERTIO** principaliter intellige, vt credatur nuntio, præterquā tamen in his, in quibus versatur graue aliquod alterius praiudicium. nam tunc ei soli non creditur, vt no. voluit Bart. in d. l. Diuus, l. a. ij. col. iij. versū. tertio quaro ff. de custo. reo. & Alex. consil. lxxv. videtur in præfenti consultatione, colum. pen. versū. & si dicatur, lib. iij. & Philip. Deci. consi. xciiij. in casu ad me transmissos, colum. ij. versū. similiter scriptura, & ij. omnes quos suprà citauimus nu. 7. alij item dixerunt. Et bene etiam facit, quod scribit Federicus Senen. consi. cxlij. domino

Ioanni,

Ioanni, col. pe. & Bal. in c. cum dilecti, col. pe. vers. oppo. dicitur hic, extra de dolo & contu.

31 ¶ QVARTO item principaliter intellige, vt nuntio credatur, nisi ipsius qualitas, eiusque *Quid si e-*
qui citatus dicitur, & id negat, aliud suadeat. Quid enim, si forte nuntius ipse est opinionis prae- *ius & cita-*
fus illaudata: contra autem alter, qui dicitur citatus, & tamen negat, integerimae fidei: Tunc *si qui id*
certe iudex poterit ex iis, atque etiam ex qualitate negotij, & ceteris argumentis, arbitrari non *negat, qua-*
esse soli nuntio credendum, secundum eorum opinionem, quos supra adduximus nume. 9 nam *lias aliud*
& alij. Quam quidem opin. cum ceteris ita concordauit, atque veluti conciliauit Phil. Dec. d. c. *suadeat.*
cum parati, col. pen. de appell.

32 ¶ ET HAEC quidem, quantum ad Ius commune pertinet, obtinent. Sed quia quotidiana *Decisio pri-*
propere experientia compertum est, huiusmodi nuntios non esse admodum probatae fidei, mul- *cipalis qua-*
tasque fraudes, calumnias, ac falsitates antea perpetrasse. Ideo primis ordinationibus (quas vo- *stionis.*
cant) regis Ludouici duodecimi, cap. lvi. sancitum est (quod & nostra consuetudo hoc in loco *Regia ordi-*
statuit) vt tum demum eis credatur, si secum habuerint duos testes in suis renuntiationibus in- *natio.*
scriptos: nec hoc casu (vt subdit ea regia sanctio) admittendam esse partem ad dicendum con-
trarium: quod intelligendum est, nisi nuntij renuntiationem falsam asserat, & aduersus eam
de falso inscribat, iuxta ea, quae ibi late diximus.

33 ¶ Sed quaeritur, an stante nostra consuetudine, aut etiam dicta ordinatione regia, credatur duo- *An autem*
bus nuntiis sine testibus. Et id quidem verum est, vt multi voluerunt, qui in ea opin. fuerunt, *omnino cre-*
vt soli nuntio non credatur, sed tum demum, si sint duo: & qui etiam consunt adhiberi duos *datur duo-*
nuntios ad tollendam dubitationem, quam supra tractauimus, an soli nuntio credatur, & in- *bus nuntiis.*
ter hos aperte id voluerunt Vber. Bob. Alber. Gal. & alij, quos citat Ioan. And. in addit. Specul.
tit. de citat. §. sequitur. vers. fed nunquid. & ipse Specu. in eo ipso §. sequitur, vers. praeced. Iac.
Bal. in suo tractatu de primo & secundo decreto, post prin. Signor. dicto cõsil. lviij. creditor, col.
iij. vers. item pramitto. Bart. post Iac. Aret. in dicta auth. hoc si debitor. quam legit cum l. perfe-
cutione, col. ij. vers. quæro dicitur hic, C. de pign. Sal. in d. l. tres denuntiationes, col. ij. C. quo-
modo & quando iud. & in d. l. absentem, col. iij. in vj q. C. de accus. Ange. in l. hac autem, §. non
defendi, ff. quib. ex cau. in poss. eat. Ange. Aret. in tractatu malefic. in verbo, Petro publico &
iurato nuntio.

34 ¶ Sicuti & simili dicitur, quod licet iudici soli non credatur de actis causae, cap. quoniam con- *Duobus in*
tra falsam, de probat. tamen si sint duo, illis creditur, vt voluerunt Inno. & Host. ibi, in prin. arg. *dicibus cre-*
c. cum dilecti, extra de accus. & c. inter dilectos. §. praeerea. extra de exceſ. prelat. & sequitur *ditur.*
Bal. cum quadam tamen limitatione ibi col. vij. vers. restat aliqua dicere. Et idem quoque vo-
luit Archid. in c. statuendum, ij. q. vj. vbi & id dicit Romanā curiam obseruare: & Lucas Pen.
in d. l. col. ij. vers. vltimod. not. C. de curios lib. xij. Et facit, quod in simili scribit Bal. consil. xlv.
statuto Papiae, circa medium, lib. j. Et quod etiam vbique traditur, regulariter duobus testi-
bus, omnimodam fidem adhiberi.

35 ¶ Et ex his nonnulli ex nostratibus illud assumunt, quod cum de Iure communi instrumentū *An duo-*
à solo notario subscriptum non faciat fidem sine duobus testibus, vt not. glof. in §. si verò ab- *biu nota-*
sunt. in verbo, quantum ad hoc. & ibi Doct. in Auth. de hered. & Falc. d. latis est, si duo notarij *riis sine te-*
sine testibus instrumentum cõficiant, & ita vtrum in Gallia propere vniuersa. Quanquam con- *stibus.*
trarium nuncupatim in hoc casu tenuit Bal. in c. ij. col. ij. vers. sed pone quod vnus. extra de fi-
de instr. & consil. cccxiiij. duo sunt statuta, lib. j. & iterum consil. cccxlxiij. statuto cuiusdam op-
pidi, lib. v. Pro cuius sententia optime facit, quod scribit gl. in dicto §. si verò absunt. in verbo,
tabulariis. cum qua simpliciter transeunt Doct. ibi. & Io. Fab. in §. item verborum, col. vlt. vers.
item quæro, Instit. de inuti. stipul.

36 ¶ Faciant quoque multa, quae in simili tradit Bal. ipse consil. cxxviij. cum quidam vsurarius, col. *De ead. re.*
ij. vers. sed ponamus, lib. iij. & Corne. in subscriptione consil. lxxviij. consuluit, col. eiusdem sub-
scrip. j. lib. j. & consil. lxxviij. licet autem per totum, eo lib. j. & Iason consil. xcviij. statutum Bonon-
niense, li. iij. quæ in illis locis videre poteris. Ex quibus intelliges, non tutum esse conficere in-
strumentū corā duobus notariis sine testibus, cessante cõsuetudine cõtraria aut generalia, cuius-
modi est in tota penè Gallia, vt diximus: aut specialia, qualē habemus infra tit. des notaires. §. ij.
qui est omniū huius vol. cccxiiij. ex quo cognoscēs, maius robur tribui instrumento à duob. no-
tariis confecto, quam ab vnicō cū duobus testibus. de quo nos ibi latius dicemus. Nec mouet,
quod dictū est, de duobus nuntiis. nā bona pars nostrorū censent credendū vni nuntio. nullusq;
requirit duos testes cū eo. Magis autē vrget illud de duobus iudicibus, quandoquidē cū vno
iudice requiritur publica vna persona, aut alij duo, vt nuncupatim scribitur in d. c. quoniam.

§. NO N

SI LE retrayant ne peult trouuer l'achepteur, il fuffit de faire l'offre à fa femme^a, ou à son^b domicile.

SI retrahens emporem in faciem conuenire non possit, sufficit oblationem fieri uxori^a illius, aut ad ipsius^b domicilium.

A SA FEMME, VXORI ILLIVS, GLO. I.

An oblatio retrahens possit fieri uxori pro viro.

HABEMVS text.in l. aut qui aliter, §. sed & Seruius, ff. quod vi aut clam. quo ca. uetur, absente fœmina satis esse viro eius aliquid denuntiari. id quod Accursius ibi in princ. assignat ei quod scribitur in l. ij. & in l. maritus, C. de procur. scilicet maritum pro vxore posse agere sine mandato, tanquam scilicet is sit legitimus procurator. Vel id fit (inquit) quia vxor id scire statim præsūmitur, quod maritus scit. argumen. l. si legibus. C. de episc. audien. de qua posteriori ratione satis multa diximus in Legibus nostris connubialibus, in l. xij. in princ. Et dicit Barto. in d. §. sed & Seruius, quem legit (ne tu erres) cum §. & si fortè, quod sufficit protestari aut denuntiari marito ad excusandum à dolo, non tamen in præiudicium vxoris, cui factum mariti præiudicare non debet: vt patet per totum titu. C. ne vxor pro marito.

¶ Et autoritate illius text. scribit not. Iason in l. vlti. char. vlti. vers. decimoseptimò quæro, de iure emphyt. quod si emphyteuta fœminæ velit fundum emphyteuticum alienare, satis est id marito denuntiare, eritque perinde ac si ipsius vxori fuisset denuntiatum. & dicit ad hoc illud tex. not. iuncta glos. declarando tamen, vt ibi per Bart. In quo tamen ipse Ias. palinodiam cecinit in l. non solum, §. morte, col. x. vers. quærit Bart. ff. de oper. noui nunt. vbi illud latissimè differit, an sufficiat denuntiare marito pro vxore, post Bart. ibi, & in d. §. sed & Seruius, & Ang. in l. mori, in prin. col. iij. vers. tertio quæro. ff. de vsur. quos omnes vide, ne hîc te diutius teneâ. & similiter Fel. in c. cum M. Ferrariensis, col. xx. vers. nona conclusio. extrâ de constitut. Vt tamen non omittam, quod Ioan. And. in c. in generali, col. vij. in paruis, vers. sed quæro habeo, de regu. iur. in Mercur. tener simpliciter sufficere protestationem fieri marito pro vxore, per d. §. sed & Seruius. & id quoque voluit Alber. in d. l. maritus, in fi. & in l. si rem, §. quolibet. paulò ante fi. ff. de euict. per d. l. maritus. & quia (inquit) vir & vxor sunt vna caro, l. ij. C. rer. amor. & l. vlti. §. vlti. ff. de furt.

An è diuerso viro pro vxore.

Argu. are ciprocis in viro & vxore valet.

¶ SED AN è diuerso cum aliquid denuntiandum est marito, satis sit vxori pro marito denuntiare, qui est casus nostræ consuetudinis. Et certè si illa secunda ratio Accursij habet aliquid in hac re momenti, cum dicit, vxorem id statim scire præsūmi, quod maritus scit: ea multò plus ponderis hîc habebit. Quis enim nescit, mulieres loquaciores vitis esse, nihilque non effutire solitas? vt omnium copiosissimè docuimus in illis nostris Legibus connubialibus, in ea l. xij. vers. quamuis ergo, & multis seq. Sed & ea ratione cessante, quod dispositum est in viro, in d. §. sed & Seruius. vt scilicet satis sit viro denūtiare in causa vxoris, ea absente, idem quoque dispositum in fœmina debet censerî, vt scilicet sufficiat absente viro vxori eius denūtiare, per l. vlti. & ibi latè Bar. Bal. Ang. & alij præsertim Recentiores. qui afferunt concord. C. de indict. vidui. vt etiam faciunt in l. si priusquam, col. pe. vers. sed aduerse, ff. de oper. noui nunt. & in athen. quas actiones. col. vij. vers. tertio principaliter. C. de sacrosan. eccl.

Nisi sit diuersa vtriusque ratio.

¶ Sed hæc postrema ratio (alia enim simul excutietur) tum demū procedit, cum qualitas & ratio, ob quam in vno est aliquid statutum, est in altero: quod si abest, cessat dispositio, l. curatorē. C. de interd. mat. & l. vlti. cum gl. vlt. C. de rescin. vend. gl. in c. j. in verbo, sub excōmunicatio- ne, & ibi Doct. extrâ de loca. Bart. Bal. Ang. & alij in l. multum interest, ff. de verb. oblig. idem Bar. Bal. Ang. & recentiores in d. l. vlti. C. de indict. vidui. & ibi concord. à Ias. Cessat autem in fœmina illa qualitas procuratoris: quæ est in viro: qui (vt diximus) est legitimus vxoris procurator: quæ quidem qualitas est vera, aut certè præcipua & principalis ratio, quare quod denuntiandum est vxori, potest ea absente eius viro denuntiari: nam vt dicit Bar. in d. §. morte, col. vj. vers. circa quartū, & iterum col. pe. vers. quæro cui debet fieri, denuntiatio siue protestatio debet fieri parti principali, si reperiri possit: aliàs fieri potest procuratori vel viro, vel etiâ amicis, vt dicit in priori loco, l. si dictum, §. vlti. ff. de euict. & d. l. aut aliter. §. & si fortè.

¶ Sed quia Bar. loquitur etiam de amicis, in quorum, & quidem præcipuorum numero vxor collocanda est, ex illo versu Propertij lib. iij.

Omnis amor magnus, sed aperto in coniuge maior.

Et latè

loquitur de protestatione, & in c. quoniam, in prin. col. vlt. vers. quæro nunquid sufficiat, extrâ vt lit. non contesta. & in c. j. col. iij. tit. de mil. vas. qui contu. est. & Doct. vbique.

2 ¶ Idq; non solum in ciuilibus, sed & in criminalibus quoque, vt voluit gl. in c. caueat, quod est Et quid in i. iij. q. ix. Cyn. in l. si accusatoribus, post medium, vers. quæritur hic qualiter. & ibi quoq; Bal. criminali- col. ij. vers. in eadem glo. ibi, non inuentus, C. de accu. Specu. titu. de accusa. parte iij. §. j. vers. sed bui. nunquid sufficit si ad domū. Alb. in l. j. col. pen. vers. sed nunquid, C. de hære. insti. & in d. l. vim passam, §. nupta, ff. de adulter. per eum text. Bart. in l. inter accusatoribus, vers. sed quæro vbi debet citari. & ibi etiam Imo. ff. de publi. iud. Bal. in d. l. vt perfectius, col. ij. vers. attende etiam, quia citatio, & ibi quoq; Ang. col. ij. & idem Bal. in l. & post edictū, in prin. ff. de iud. Sal. in l. absen- tem, in ij. q. C. de accusa. Ang. Aret. in tracta. malefi. in verbo, iudex commisit, quod Caius & alij inquisiti citarentur, col. iij. vers. quæro an sufficiat citari. Alex. qui hanc dicit esse communē opi. in l. iij. §. Prætor ait, col. ij. ff. de dam. infect. Alex. cons. cxx. viso processu, in fi. lib. vij. & hoc de consuetudine obseruari dicunt Alber. Gand. in tracta. malefi. tit. de citatione facienda, col. ij. vers. sed nunquid sufficit. & Albe. Ros. in tracta. statu. in iij. parte qu. l. j. sed nunquid ex cita- tione, qui tamen videntur sentire aliud esse de iure communi, rationibus per eos allegatis, vt etiam facit Augu. Ari. in addi. Ange. Aret. vbi suprâ. Sed nos in Francia priorem partem sequi- mur, vt etiam olim sequebantur præci Romani, apud quos, vt tradit Plutarchus in vita Grac- chorum, more maiorum, si quis capitali iudicio accusatus non veniebat ad se defendendū, eum domi ante ianuam consistens nomenclator citabat.

Mos anti-
quus Ro-
manorum.

3 ¶ In nonnullis tamen casibus non sufficit huiusmodi citatio ad domum, vt videre licet apud Inno. Bal. Pan. & ceteros in d. c. vlt. extrâ de eo qui mit. in pos. D. à Rota in addi. dec. xlvij. valet citatio ad domum, in nouis. Ioan. And. in d. c. præsumitur, de regu. iur. lib. vj. in Merc. Bar. in l. si tamen. ff. de l. j. Ioan. Fab. in §. vltimo. col. vlt. vers. quid si non reperitur, Insti. de præ. teme. litig. Bal. in d. l. vt perfectius, C. de anna. exc. Ant. & Imo. in d. cle. causam, de cle. Paul. Cast. in d. l. iij. §. Prætor ait, ff. de dam. infect. Soci. in tracta. fal. regu. ij. incip. absens regulariter, & iterū regu. iij. citandus personaliter.

4 ¶ Ex quibus duos tantū, qui quotidie occurrunt, numerabo: primus est, quod ex huiusmodi citatione quis non potest excommunicari tanquā contumax, sed debet personaliter apprehen- di. Inno. in d. c. vlt. col. j. & ibi etiam Collect. post prin. & Pan. col. vlt. de eo qui mit. in pos. per c. sacro, extrâ de sen. excom. Vincen. in c. ad reprimendum, in fi. de offi. ordi. Bald. in d. l. vt perfe- ctius, col. ij. vers. in glo. super verbo, domicilium. & in l. in actionibus, in antiqua lect. in fi. ff. de in litem iur. Ioan. Fab. in d. §. vltimo. vbi suprâ, Insti. de præ. teme. litig. D. à Rota deci. cclxxj. si de mandato, in nouis, & deci. cclxxvj. si committatur, col. ij. etiam in nouis. Paul. Cast. in d. §. Prætor ait, col. j. Rom. cons. cccclxxxij. in casu præmisso, col. ij. ver. quo ad secundum. Fel. qui id dicit sing. in c. cum sit Romana, col. v. vers. & circa, de app. vbi declarat quomodo id sit intelli- gendum. Quanquā gl. à paucis annotata aperte sentit contrarium in c. caueant. iij. q. ix. Sed Card. Alex. ibi eam reprobatur, & priorem sententiam sequitur.

5 ¶ Secundus casus: cū quis citatur ad examinationem testium ad perpetuam memoriam. nā nec isto casu sufficeret citare ad domum, nisi periculum esset in mora. Inno. in c. significauit, ad fi. de testi. Ioan. And. qui tamen distinguit, in d. c. præsumitur, Cy. in authen. sed & si quis, vers. quæro modō, & ibi quoque Ioan. Fab. qui id declarat, Bal. & Sal. C. de testib. per text. in §. & hæc omnia, in verbo, admonitum, & iterum ibi, propter eius proteruitatem & audaciam, in Authen. eo. tit. Bar. & Albe. post Dy. in d. §. Prætor ait, ille, col. ij. vers. Dy. inducit, hic col. j. post prin. vbi etiam distinguunt, sed aliter. Alb. in d. l. vt perfectius, C. de anna. excep. & in l. de pu- pillo, §. si quis fortē, in fi. ff. de ope. no. nun. Bal. in addi. Spec. d. tit. de cita. §. sequitur, vers. sed nunquid sufficit. & in sua Marg. in verbo, citatio, col. ij. vers. citatio non sufficit. Ant. & Imo. in d. cle. causam, idem Ant. in c. vlt. extrâ qui mat. acc. pos. Flor. in l. in lege Aquilia. §. j. col. ij. ff. ad legem Aquil. Mathefa. notab. cxxxij. nota quod citatio, Firmia. in trac. de Epif. in iij. parte li. j. col. iij. vers. nec quando examinatio. Alexan. cons. cccij. super themate, & dubiis, ad fi. lib. ij. Matth. Afflict. in constit. Siciliæ, incip. probationum incurfibus, col. iij. in iij. notab. { & in cap. vlt. col. vj. nu. 80. tit. de capi. qui cur. vend. }

6 ¶ Nec defuerunt, qui tenuerūt generaliter, hanc citationē non adstringere citatū in omnibus, quæ sunt magni præiudicii, sed tantū in his, quæ sunt leuioris cuiuspiam præiudicii. Id enim voluit Pet. Anch. in cle. j. in vlt. not. de iud. per id quod scribit Inno. in d. c. vlt. de eo qui mit. in pos. & voluit etiam Mathefa. d. no. cxxxij. & Aug. Ari. qui id valde cōmendat in d. l. iij. §. Præ- tor ait, ff. de no. ope. nun. & in add. Ange. Aret. in tract. malefi. vbi suprâ. Quin etiam fuerūt, qui generaliter negauerūt, citationem fieri posse ad domum, nisi in casibus in iure expressis. Nam & id

& id voluit Inn. in d. c. significauit, ad si. extrà de testib. & Card. Flor. qui id dicit. not. conf. xij. dominus Caro & Philip. Dec. conf. cccclx. viso puncto, col. ult. vers. & vlt. rursus. Sed vt suprà diximus ex causis criminalibus, ita & in omnibus in Gallia seruamus, vt valeat huiusmodi citatio rite facta, secundum ea, quae statim postea subiiciemus.

- 7 ¶ Illos autem casus, in quibus de iure talis citatio non sufficit. intelliges, nisi citandus latitet, *Quid, si illi casibus citandus latet.* vt per Inno. & alios in d. c. vlt. de eo qui mit. in poss. Dyn. Bart. Pau. Cast. & alios in d. §. Prætor ait. Ioan. And. in d. c. præsumitur, Bal. in d. l. vt perfectius. col. ij. & in d. c. significauit. col. ij. vers. quarto an isti fundatores extrà de testib. Imo. in d. cle. causam. col. xj. vers. vult ergo gl. Mathes. in d. not. cxxxij. in fi. Et ad id bene facit tex. in c. j. extrà qui matr. accu. poss. & in c. quoniam, §. j. & seq. extrà vt lit. non contestat. & in c. per larum. quifil. sunt legit. Quis autem latitare dicatur, videbis in l. Fulcinius, §. quid si autem latitare, ff. quib. ex cau. in poss. eat. & in l. eum quifil. de priui. credi. & per gl. in l. satifque, ff. de in ius voc. Inn. Io. And. & Barb. in c. consultationibus, extrà de offic. deleg. Spec. titu. de pri. & secun. decreto, §. nunc dicamus, vers. illud autem, Bal. in auth. & qui iurat col. antepen. vers. modò ego quæro, C. de bon. auto. iudi. possid. & Philip. Dec. in l. non videtur defendere, in prin. ff. de reg. iur. & Manthæ. Afflict. in constit. Sicilia, incip. si quis post litem, col. iij. in iij. not.

- 8 ¶ CVM AVTEM fit hæc citatio, siue denuntiatio ad domum, multa requiruntur: Pri- *Quæ requiruntur in hac citatione.* mum vt ea fiat in scriptis, ac per literas ad domum affixas. Inn. Io. And. & alij, in d. c. vlt. de eo qui mit. in posses. Bal. & Ange. in d. l. vt perfectius, vbi etiam est bonus text. Alber. in d. l. iij. §. Prætor, col. j. vers. est etiam notandum, ff. de damno infecto Bal. in l. consentaneum, col. j. & item rum vlt. & ibi quoque Sal. col. j. in ij. not. per illum tex. in verbo, literis, C. quomodo & quando iud. & in l. si finita, §. non autem, col. ij. ff. de damno infecto. & in auth. hodie, col. j. C. de appel. & in dicto c. Cumana, vbi suprà in prin. de electio. & in sua Margar. in verbo citatio. col. penult. vers. citatio quando fit ad domum. Ange. in §. omnem, col. antepen. vers. ex hoc casu patet. in auth. de litigio. vbi expressissimè omnium illud dicit de affixione schedulæ citationis. Firmia. in tract. de Episc. in ij. parte lib. j. vers. concluditur ergo valere. Alex. in addit. Bart. in l. ij. C. de colla. fund. fisco. lib. xj. Barb. in cle. causam, col. xix. in paruis, vers. vnde poterit. de elect. Guid. Pap. sing. ccccxix. si quis mandetur, in prin. Card. Alex. in c. j. col. ij. tit. de mil. vasa. qui contr. est, & Ias. in §. quadrupli, col. iij. vers. illud autem diligentissimè, in fit. de act. Et est etiam bonus tex. in l. iij. §. toties, ff. de damno infe. cum dicitur, libellum ad ipsas ædes proponere, & ibi glo. in verbo, libellum, & ibi id expressim not. Bald. in fi. Et facit, quod scribit Sali. in l. vlti. in fi. C. de neg. gest. & text. in litem venient, §. præter hæc, ibi, aut denuntium esset ei literis, ff. de petit. hered. Et hoc videntur intelligere nonnulli, cum nemo domi reperitur, & inter cæteros Inno. in d. c. vlt. & Guid. Pap. d. sing. ccccxix. Sed nos ita vtimur, vt semper necesse sit schedulam citatoriam appendi ædibus.

- 9 ¶ Secundum, vt huiusmodi schedula citationis ponatur in loco patenti, non in angulo, aut sub *idq. in loco patenti.* ostio, vt tradit Bald. in l. sed & si pupillus, §. de quo palam, per illum tex. in verbis, non in loco remoto, sed euidens, ff. de insti. actio. in lect. antiq. Ange. in d. §. omnem, vbi nuper designauimus, in auth. de litig. vbi nuncupatim dicit, quòd ea schedula infigenda est ipsi ostio, siue valvis domus: quod & nos in Gallia obseruamus. Cataldinus in tracta. syndicat. c. cxxv. inci. adde quòd si schedula. Fel. in c. ex parte Decani. col. iij. vers. facit quod notat, extrà de reser. Hippol. Marsil. in repet. rub. de fideiuss. nu. 177. & conf. cxxij. elementissimè, col. ij. vers. & faciunt dicta. Et id voluerunt, qui dicunt hanc citationem publicè fieri debere, inter quos est Archid. in c. j. col. vj. in verbo, infra mensam, de elect. lib. vj.

- 10 ¶ Teritiū requiritur, vt ea schedula citatoria non confestim amoueat. sed illic dimittatur, vt *Nec schedula continèd amoueat.* possit peruenire ad notitiam citatialis non valet citatio. Bal. in d. l. sed & si pupillus, §. proinde si dominus, arg. illius tex. ff. de insti. act. Pan. in d. c. vlt. in iij. not. extrà de eo qui mit. in poss. per tex. ibi qui dicit, eam publicè fieri debere, quod bene facit ad præcedentem vers. atque etiam per c. vlt. de elect. lib. vj. ipsi Catal. Fel. & Hipp. Marsil. in locis allegatis in d. præcedenti vers. Nam & aliàs appositum non censetur quod continuò remouetur, vt latè diximus & probauimus in repe. l. si inquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 141. hæc autem, & multis seq.

- 11 ¶ Nec tamè necesse est, vt nūtius referat quāto tēpore ea schedula māsērit, vt dicit Bar. in extra- *De cadere* uag ad reprimen. in verbo, publicè. & Manthæ. Affli. in confi. Sicilia incip. citationis litera, col. iij. in v. not. vers. sed an dicta citatio. Nā vt id certò referre posset, necesse esset, vt is lōgo tēpore dies noctēsq. cōtinuò ante ianuā citati maneret, quod admodū difficile, ac durum esset. Porro si ea citatio peruēnit ad notitiā citati, is ea adstringitur, etiam si illico schedula citatoria amota aut abrasa fuerit, vt not. dicit Bal. in auth. qui semel, col. pen. vers. in glos. vt veniat, per gloss.

ibi in verbo, tribus edictis, C. quo. & quando index. & facit quod dicam infra nu. 16. quid autē.

12 ¶ Quartū, vt ea citatio, siue appositio eius schedulę citatorię, fiat hora & tēpore cōgruo, vt dicit Pan. in d. c. vl. vbi supra, de eo qui mit. in pos. & Fel. in d. c. ex parte Decani, col. iij. ver. & nota q̃ talia: vbi dicit, id nō debere fieri clādestinis tēporibus, quibus rerū gestarū verisimiliter nō habetur notitia, puta horā prādi, aut vespertina. Et licet quantū ad horā prādi, vix illud recipere, tñ horā serotinā omnes (ni fallor) intēpestiūā huic rei dicerēt, & multo magis nocturnā; neq; enim id ea hora fieret patēter atq; p̃li, vt fieri debet. sicuti suprā dixim⁹, & mox dicem⁹, quāuis Chal. videatur de iure admittere citatiōes noctu factas in ti. des iustices, §. vj. in gl. j. ad fi.

13 ¶ Quintū, q̃ huiusmodi citatio fiat alta voce, vt voluit Archi. in d. c. j. col. vj. in verbo, infra mēsem, de elec. li. vj. & Bal. in l. diffamari, p̃ illū tex. in verbo, vocitasse, C. de inge. manum & conf. cxxvj. citatio facta, in j. dubio, li. iij. Lucas Pen. in l. quoties, quę est pen. in fi. C. de dign. li. xij. & Car. Flo. post Matt. in cle. j. in ij. q. in fi. de iudi. & Barb. qui ad id illū tex. in d. l. diffamari, dicit not. in l. sciendū, col. lix. in prin. vers. quartō, ff. de ver. obli. & Soci. conf. l. vj. viso processu, col. ij. vers. fed. clarum est, lib. iij. Et optimē facit tex. in d. c. vlt. extrā, de eo qui mitti in pos. in illis verbis, denuntiatione publicē domi facta. & gl. quā iisdem verbis vtitur, in c. quoniam, §. potrō, in verbo, impedit. in prin. vt lite non cōtest. quomodo enim publicē fiet, nisi alta voce, & cunctis audientibus id fiat: & quod dicit gl. in c. caueant, ij. q. ix. sufficere, si citetur aduersarius publicē ad domum, & c. facit quod dicit Bart. in d. extrauag. ad reprimēdum, in verbo, publicē. Verū id in Gallia non obseruamus.

14 ¶ Postremum, quōd requirendi sūt amici, aut vicini, qui id citato renuntiēt, aut si velint, defendant, litem aut, in fi. & l. seq. ff. ex quib. cau. maio. gl. in d. c. causam, de dolo & contu. & in d. cle. j. in verbo, ex certa scientia, & ibi Pan. & Card. Flor. in vj. q. de iud. Inn. in d. c. vlt. in fi. extrā de eo qui mit. in pos. & Io. Fab. in §. vlt. vers. quid si non reperitur, Infit. de p̃ena reme. litig. vbi dicit, quōd hęc citatio, quā sit domi, ita debet publicē fieri, vt familia citari, si quā sit. eam sciatis, si minus, vicini & cognati. & Ange. in d. l. vt perfectius, col. ij. C. de ann. excep. Et id quidem in Gallia obseruamus vt non valeat talis citatio, nisi nuntius iniungat cuiuspiam ex familia citati, aut vicinorum. vt citatum ipsum certiorē de ea re faciat. Et id vulgō in iunctionem vocamus non ineptē, quando Plautus in Bacchidibus, & Suetonius tum in Tiberio, c. xvij. tum in Caligula, c. item xvij. hoc iniungendi verbo in hac significatione vsi sint.

15 ¶ Nec sunt tamē (ne quis erret) ipsi vicini, aut amici propterea citandi, l. cūm proponas, & ibi Pet. Cyn. & alij, C. de bon. auto. iudi. poss. & gl. & alij in d. c. causam, de dolo & contu. Colle. in c. consultationibus, in fi. de offi. deleg. Bal. in auth. qui semel, col. ij. ver. nota. quōd vox & ibi quoque Sal. col. etiam ij. ver. eiusdem prin. C. quomodo & quando iud. & idem Bal. in d. c. vlt. col. vlt. vers. quāro quando reus, de dolo & contu. Card. Flor. in d. cle. causam, §. quōd si forsan, in iij. q. de elect. Nisi tamen in quibusdā casibus, annotatis à Bal. in d. auth. qui semel, vbi suprā, & Soci. in tract. fallen. regula liij. citatio amicorum. Nec etiam necesse est, nuntium ingredi eam domum, ad quam sit citatio, sed satis est, hac omnia fieri ante eam, glo. in d. cle. causam, in verbo, in domo. & ibi Imo. col. ix. vers. gl. in domo. de elect.

16 ¶ QUID AVTEM, si hęc omnia non fuerint obseruata, tamen citatio peruēnit ad noticiam non rectē citati, an illi officiat, vt cōparere teneatur, quod videtur ex d. cle. causam, in fi. de elect. Et ita per eum tex. tenuit Ro. conf. cccx. vt clarior reddatur, vers. secundō quōd quāuis. vbi & id dicit generaliter. quōd citatio illegitima cum notitia subsecuta ita ligat, sicut citatio legitima, & ad hoc dicit illum rex. not. Et id sequitur & extollit Hippo. Marsl. in repet. rub. de proba. nu. 371. teneas tamen menti, vbi & id dicit sing. & iterum sing. cclix. generalis citatio valet, in fi. & Gomes in regulas Cancel. regula de non iudicando iuxta formam supplicationis, q. xvj. nu. 68. & voluit etiam Carol. Rui. conf. lxj. in lite, col. ix. nu. 33. lib. v. Et facit, quod scripsimus suprā nu. 11. nec tamen in fi. Sed id certē vix reciperetur in nostra Gallia. Si tamen vis scire, quomodo probatur citatum habuisse hanc citationis noticiam, vide glo. in d. cle. causam, in verbo, plena. & Card. Flor. ibi iij. q. post alios Antiquiores.

Quomodo ad probatur.

17 ¶ SED ILLVD est indubitatum, quōd si quis non rectē citatus ad edictum respondeat, id est compareat, is purgat omne vitium citationis, nec eam impugnare potest, l. j. in prin. & ibi gl. in verbo, sententia valebit, in fi. Iaco. Rz. Alber. col. j. vers. ex ista, Bal. in iij. notab. & Alex. in ij. not. & lasin. iij. quoque not. ff. de feriis. Nam vt & ipsi dicunt, citatio non fit, nisi vt quis compareat, & ideo præsencia sine citatione sufficit, secundum communem opinio. vt not. in l. j. ff. de in ius vocan. & per Canonist. in cap. j. extrā de iudic. & nos latē diximus titu. omnium primō, §. vlt. in verbo, ne excepter d'adournement, qui quidem §. est omnium huius volu. cclxv. sed

sed quia perperam & ineptè collocatus est, eum sub d. tit. j. posuimus, ut sæpe alias fecimus.

- 18 ¶ Sed, ut redeamus, id quod diximus omne citationis vitium tolli per cōparationem partis, te- *De eadem*
net etiam Pan. consil. xxxviij. tria sunt, col. j. ver. non obstat aliud motiuū, lib. j. vbi ita dicit de- *re.*
bere intelligi tex. & Bar. in l. aut qui aliter, ff. quod vi aut clam. & eādem quoque, quam suprà,
rationem adducit. Et idem quoque tradit Domi. in c. quoniam, col. iij. versu. quæro quid si fuit
facta, de elect. lib. vj. Alex. consil. cxiiij. viso processu causæ, col. iij. versu. pro quo etiam facit, lib. ij.
vbi & ad hoc allegat, & dicit not. gl. in d. l. j. de fer. & Fel. in c. ex tenore, col. iij. versu. regula non
præstat, extrà de rescr. & in c. illud, col. iij. versu. quarta declaratio, extrà de præscrip. vbi & ad id
alia quædam allegat, & in c. gratum, col. ij. versu. secundò not. & limita, de offi. deleg. vbi id di-
cit diligenter not. Caro. Rui. d. consil. lxj. vbi suprà, lib. v. & consil. cxvij. in lite, col. iij. nu. 7. eo. lib.
v. Philip. Dec. in c. cum causa, col. j. in iij. not. in fi. extrà eo. tit. & consil. clxxxvij. cuius superscri-
ptio incipit, contra tertium, col. iij. versu. non obstat, quòd citatio. & consil. cccclix. visis duobus
consiliis, col. ij. versu. præterea dato quòd in citatione, Matthe. Afflict. decisio. Neapo. ij. serenif-
simus, col. ij. versu. nec obstat, quòd non fuit Ioan. Fran. Balb. in tract. præscrip. in iij. parte vj. &
vlt. partis prin. nu. 48. Ioan. Lupus in repet. c. per vestras, char. totius titu. 66. col. j. versu. & ratio
huius, extrà de donat. inter vir. & vxor. Fran. Ripa in c. j. char. pen. nu. 90. in fi. extrà de iudic. &
Ferro. in consuetu. Burdig. hoc tit. de retractu §. xv. in fi. Et facit quod scribit Inno. in d. c. cum
causa, in prin. & ibi Panor. extrà de offi. deleg. & Bal. in auth. si omnes, col. ij. versu. deinde nota,
quòd text. C. si minor se ab hæredit. abstin. & Iason in l. vlti. in prin. col. iij. versu. ista limitatio,
ff. de eo per quem fact. erit.

- 19 ¶ Quod tamen intellige de tali vitio, ob quod citatus non arctabatur, siue adstringebatur ad *Quid si nō*
compendum, ut in casu d. l. j. de feriis. vbi citatus ad tempus feriarum, non tenebatur compa- *tenebatur*
rere, & ideo comparando purgat vitium, ea ratione, quod citatio non fit, nisi ut citatus compa- *cōparere.*
reat: idèd si compareat cessat effectus citationis, quantum ad id. Et secundum eam rationem,
quam omnes ei, quod diximus, assignant, debemus id dictum intelligere. & ad limites eius re-
stringere: nam limitata causa limitatum producit effectum, l. in agris, ff. de acquir. rer. domin.
cum similib. Quid enim (ut loquamur in casu nostræ consuetudinis) si nuntius, qui citare po-
terat, citauit emptorem responsurum petitionibus consanguinei generaliter? certè hæc citatio
in materia retractus non valet, cum debeat esse specialis in causa retractus, & super refutatio-
ne pecunie, ut cauetur suprà eo. titu. §. viij. idèdque ea non interruptit præscriptionem anni,
qui datur consanguineis ad retrahendum, ut diximus in eo. §. viij. in gl. i. nume. 3. quod tamen
intellige, & seq. Vel etiam, quid si ea citatio fit specialiter, sed anno illo iam transacto, intra
quem fieri debuit aliàs consanguineus cadit retractu, ut etiam ibi dicitur. Tamen utroque ca-
su debet comparere emptor citatus, aliàs ut contumax condemnabitur & multabitur, l. j. ff. si
quis ius dic. non obtemp. & l. si quis ius ex aliena. ff. de iud. & c. veniens, & ibi gl. in verbo, pro-
pter contumaciam, in prin. quæ adducit concor. extrà de accus. & voluit etiam Inno. qui & alia
iura citat, in c. secundo, col. pen. versu. si autem nihil turpe, extrà de dilat. Quis ergo diceret, quòd
compendio purgaretur ea citationis vitia, ut scilicet in primo casu interrupta sit præscriptio, &
secundo casu admitti debeat consanguineus, quamuis non sit intra annum, ob id quod em-
ptor comparuit, ut comparere debuit?

- 20 ¶ S E D E T hic de aliis multis, præter ea quæ iam tractata sunt circa huiusmodi citationē, *Hæc cita-*
quæ fit ad domum, ut ad eam redeamus, tractandum ducimus. Primò igitur quæro, in qua do- *tio in qua*
mo, quòve domicilio possit hæc citatio fieri, originisne illius, qui citatur, an habitationis ip- *domo, origi-*
sius. Et videtur originis, l. libertus, §. præscriptio, ff. ad municip. glo. in l. ciues. C. de incol. lib. x.
& in l. j. C. de municip. & orig. eo. lib. magis enim debet attendi causa naturalis, quàm acci- *nisne, an*
dentalis, l. qui habet, in prin. & ibi Bart. ff. de tutel. cum similib. à me adductis infra eo. titu. §. xxx. *domicilij,*
in gl. j. nu. 26. secunda ratio. Ex quo etiam dicit Ang. consil. cccclx. magister Iacobus, col. j. quòd *fieri de-*
domicilium originis potentius est quouis alio domicilio. *beat.*

- 21 ¶ Contrarium tamen est verius, nam cum simpliciter fit mentio de domicilio, intelligitur ha- *Domiciliū*
bitationis, gl. in c. statutu, §. cum verò, in verbo, vnam dietā, & ibi Pet. Anch. Domi. quæ eam di- *habitatio -*
cit singul. & Phil. Fran. qui dicit not. de rescr. lib. vj. Bal. in l. vlt. col. xij. ver. sed hæc quæritur, C. *nis ceteris*
de edicto diui Adu. tol. & in l. de quibus, col. vij. ver. quintò quaritur, ff. de legib. & consil. xxxj. *præfertur.*
statuto ciuitatis, circa mediū, lib. iij. Ant. quæ eā gl. dicit singu. consil. xxj. viso puncto & quæsito,
ad fi. idem Ant. Imo. & alij in c. vlt. & ibi præcipuè Fel. col. xj. versu. circa fortè domicilij, de foro
compe. Alex. in l. cum quædam, col. ij. ff. de iurisd. omn. iud. vbi dicit eam glo. signanter not. &
in addi. Bart. in l. assumptio, §. j. ff. ad municip. & consil. xvj. viso titulo quæstionis, col. vlt. lib. j.
vbi eam dicit valde not. & consil. cj. ex inspectione dictorum statutorum, col. ij. versu. comprobatur,
lib. iij. Socin. in d. l. cum quædam, col. ij. versu. notabis tamen, ff. de iurisd. omn. iud. & consil.

lxxix. si essemus in terminis. col. iij. vers. primum principale. lib. iij. Fel. in c. j. in fi. de sponsal. Iason in l. j. col. v. vers. circa hanc conclusionē. C. de sum. Trinit. in lect. Padua. Philii. Dec. in l. si eadem. in secundo not. ff. de offic. assessor. Steph. Bertr. conf. cix. etiam si verum. post prin. lib. j. & Matthæ. Atsicht. dicit. Neapo. cclxxxiiij. non ponam. nu. 7.

- Subditus proprie ratione habitationis.** 22 ¶ Et facit gl. quā vbiq; Doct. dicunt sing. in cle. j. in verbo, subditos. in fi. de fo. cōpe. quod quis dicitur proprie subditus ratione habitationis. quā sequitur Imo ibi, qui in id multa allegat. & Bal. in komnes. §. si nō apparitor. C. de Epif. & cler. Petr. Anch. in c. Romana. §. cōtrahentes. de fo. cōpe. lib. vj. Pan. qui eam glo. dicit notab. in c. j. in fin. & ibi quoque Fel. extrā eo. tit. Pau. Ca. conf. xiiij. videtur dicendum dictum compromissum. col. vlt. lib. j. Alex. in l. assumptio. §. j. in addi. Bar. ff. ad municip. vbi eam quoq; dicit notab. & in d. l. cū quādam. vbi eā dicit elegātem. & ibi etiam Soci sequitur. & Corne. conf. cccxxij. animaduertens. col. ij. lib. iij. Barba. in procemio cle. §. hanc sanē. col. iij. vers. quis autē proprie. Soci. in d. conf. lxxix. Fel. quem tamen videas super ea glo. in d. c. vlt. vbi suprà. de fo. cōpe. & in d. c. j. in fin. de spōsa. Ex quo Pet. Anch. conf. cccxxxvij. ista sentētia. pulchrē dicit. cū proprie dici Genuensē qui ibi habita. per l. prouinciales. ff. de verb. signi. Et id sequitur. & dicit not. Philip. Dec. conf. ccclij. vīso puncto. col. j. Imo & quod plus est. iura etiam exorbitantia. loquentia de domicilio originis. habent locum & in domicilio habitationis. vt voluit gl. not. in c. præsenti. vers. sanē. in verbo. originis. & ibi Domin. & Philip. Fran. qui id trahunt ad repēsalias. quas vocant de præs. lib. vj.
- De principali questione.** 23 ¶ Et in specie huius questionis. quod videlicet citatio debet fieri ad domum habitationis. est tex. expressus in l. iij. §. Prætor ait. ibi. domum in qua degit. & rursum ibi. habitationē habeat. & ibi not. Alber. ff. de damno infect. & in l. j. §. domum. ibi. hospitium si in ciuitate maneat. & quæ sequuntur. & ibi Bart. ff. de liber. agnos. & in d. clem. causam. vers. quod si forsan. in illis verbis. in domo. quam ipse appellatus habitare cōmuniter consuevit. de elect. Et voluit glo. in dicta cle. j. in verbo. domum. & ibi Imo. col. ix. vers. gl. habitare. de foro compet. Spec. tit. de accusat. §. qualiter. vers. sed nunquid sufficit citatio. & rursus tit. de appel. parte ij. §. qualiter autē. vers. cautus etiam sit. Ioan. And. in d. c. vlt. col. pe. de eo qui mit. in pos. Compostel in c. nōnulli. de refer. Alber. in iij. parte statutorum. q. lj. sed nunquid ex citatione. Bal. in d. l. vt perfectius. col. ij. C. de annali excep. & in l. ab eo. col. iij. vers. ibi requisit. C. quomodo & quando iud. & Raph. Co. conf. cxlvj. Simon Helias. in j. dubio. Ro. conf. ccccliiij. in re præsenti. col. ij.
- Decedere.** 24 ¶ Et id quidem omnino verum est. & est communis omnium opinio. & est optima ratio: quā etiam adducit Raph. Co. vbi suprà. quia ideo fit citatio ad domum. cum persona non reperitur. vt familia citati ei citationem renuntiet. Nam illa. quæ in contrarium adducta sunt in prin. huius quæst. loquuntur & intelliguntur procedere. quoad munera personalia. iniuncta scilicet personæ ratione suæ originis non autem quantum ad alia. quæ accidentaliter. vt nostris loquuntur. contingunt. in quibus potius inspicitur. quod accidentale est. quàm quod originale. vt pulchrē & scienter scribit Bal. in d. l. j. C. de municipi. & orig. lib. x. & Iason in d. l. j. vbi suprà citauimus. C. de summa Trinit.
- An valeat hæc citatio. que simpliciter dicitur fuisse facta ad domum sine mentione habitationis.** 25 ¶ Hinc autem fit. vt si nuntius referat se citasse reum. aut aliquid ei denuntiasse ad domū simpliciter. sine illa adiectione. in qua habitat. siue habitare consuevit. non valet ea citatio. tantumquam incerta atque indiscreta. etiam si dicat illum non reperisse: vt expressim voluit Bart. in d. l. iij. §. prætor ait. col. ij. vers. sed quid debet nuntius referre. & Alex. conf. ij. consideratis his de quibus. col. iij. vers. alia ratione posset. lib. iij. vbi tamen dicit. id non omnino ponere pro cōstanti. tanquam scilicet de ea re subdubitare videatur. Sed tu super hoc omnino vide Ro. eundem Alex. & Fran. Are. in l. hæres institutus. ff. de acquir. hæres. & quæ in simili diximus suprà. §. præced. gl. vj. quæ est in verbo. *deux recors*. nu. 24. quod tamen intellige. & duobus seq.
- EX IIIS** autem. quæ diximus. satis patet. quod si citandus habet multa domicilia. in quibus habitet. nūc hinc. nunc illic. inspicendum est illud. quod frequentius habitare cōsuevit. de quo præter tex. in d. cle. causam. & ibi gl. in verbo. cōmuniter. Io. And. & alios vide & Bart. & Bal. in l. quod si dubitet. ff. de acq. hæres. & Bar. in l. cū de laniis. §. Sabinus. ff. de fun. instr. Bal. in c. dilectus. le. ij. col. ij. vers. quæro an si quis habet. & ibi Card. Flor. extrā de refer. & ipsum Bal. conf. cccxxiiij. decretum magnifici. col. ij. lib. j. & ipsum Card. in c. ex parte B. de foro compe. & in cle. j. in xxv. q. eo. tit. Ant. in d. c. causam. de dolo & contu. Ioan. Ferra. in tit. forma respon. rei conuenti. in verbo. in termino. col. iij. vers. sed pone in casibus. Firmia. in tractatu de Episcopo. in tertia parte. lib. j. col. iij. Lanfran. Oria. in repet. c. quoniam contra falsam. in materia citationum. q. iij. Alex. d. conf. ij. col. iij. vers. alia ratione. lib. iij. Philip. Fran. in c. statutum. §. cū verò. col. pen. vers. quid autem si reus. de rescrip. lib. vj. Carol. Rui. conf. lviij. visis. col. iij. nu. 8. lib. j. Nam & quis in eoloco habitare dicitur. in quo habitat maiori parte anni licet tunc præsens non

sens non sit, glo. in d. l. j. in verbo, maneat, & ibi. Bart. col. ij. ff. de lib. agno. Bal. in l. si quis ad declinandam, col. pen. vers. nunc breuiter, C. de epis. & cle. Pau. Cast. in l. j. col. j. C. de iurid. om. iudi. vbi plus dicit illud censeretur in eo loco assidue habitare, & Matth. Afflic. decif. Neap. ccc. lxxxij. non ponam, nu. 11. Et facit ad supra dicta quod voluerunt glo. & Innoc. in c. omnes, de maio. & obed. & Bar. in l. assumptionis, §. iuris prudentibus, ff. ad municip.

- 27 ¶ Sed hoc intelligunt multi, cum ignoratur, vbi tunc cum sit citatio, habitet: nam si id certum sit, debet citatio fieri in ea domo, in qua eo tempore habitat, cum citatur: etiam si æquali aut maiori parte anni alibi consueuerit habitare. Id enim voluit Bar. in d. l. iij. §. Prætor, col. j. vers. sed quid si maior, & ibi quoque Ang. circa medium, Pau. Cast. qui id dicit procedere, etiam si necdum ibi habitasset tres dies, col. ij. vers. cul. item inquantum, ff. de damno infecto. Nam & tempus citationis in hoc inspiciendum est, secundum Spec. tit. de competen. iudi. aditi. §. j. vers. sed nunquid sufficit eum citare, & rit de citat. §. sequitur, vers. sed nunquid sufficit denuntiare. Bonifa. Vitel. in tracta. maleficio. ritu. forma citatio. accusa. col. j. vers. sed qualiter debet fieri citatio. Bald. in l. vlt. ante finem, in prima lectu. ff. de in integ. restitut. Paul. Eleaz. Anto. & Imo. in dicta clemen. causam, & ipse Imo. consil. cv. in causa quæ vertitur, col. j. Roma. d. consil. ccccliiij. col. ij. Card. Flor. consil. cxij. Do. Cato, in si Raph. Co. d. consil. cxlvj. col. j. Corne. consil. lvij. in causa vertente inter Priorem, col. iij. vers. aduerte etiam, lib. iij. & consil. liij. in hac consultatione, col. ij. & iterum vltima, lib. iij. Franc. Aret. subobscure, in d. l. hæres institutus, tum col. ij. tum iij. ff. de acquir. hæred. & Philip. Deci. consil. cccclx. viso puncto, col. vlti. & est optimus tex. in d. l. iij. §. Prætor ait, in illis, verbis, domum in qua degit.

Quid, si certum sit, in qua domo habitat tempore citationis.

- 28 ¶ Quanquã sunt, qui simpliciter tenet, quod si quis equaliter habitat in duabus domibus, poterit citari in alterutra earum. Id enim voluit gl. in d. cle. causam, vers. quod si forsitan, in verbo cõmuniter, & ibi Io. And. & Car. Flo. in iij. q. de elec. Bar. in d. l. quod si dubitet, ff. de acq. hæred. Bal. in c. j. col. iij. vers. si statutum dicit, tit. de mil. vas. qui con. est. Firmia. in tract. de Edifcopo, in tertia parte lib. j. col. iij. vers. posset autem dubitari. Et hoc videtur probare text. in l. Labeo, & melius in d. l. assumptionis, §. iuris prudentibus, & in l. eius qui manumisit, §. Celsus, ff. ad municipa. Et bene facit, quod tradit Hostien. in Summa. tit. de foro compet. §. quib. ex caus. qui est secundus, col. j. vers. & nedum in vno. A quibus non longè dissidet quod scribit Raph. Fulgo. consil. lxxvj. factum super quo, col. ij. quod quis potest citari ad eam domum, in qua solet habitare, etiam si tunc non habitat, cum citatur. Sed has contrarias opinio. cõcordare nititur Alex. in d. l. iij. §. Prætor ait, col. iij. vers. ex prædictis infer. & ante eum Ange. & Pau. Cast. lib. j. & Pannor. in d. c. causam, col. iij. extrã de dolo & contu. vt apud eos videre poteris.

Quid, si æqualiter habitat in duabus domibus.

- 29 ¶ Nec omiserim, quod scribit Ang. Are. in §. vlt. col. iij. vers. quid si habet plures, Inst. de pœna reme. liti. quod si quis habitat duas domos diuersis temporibus, potest citari vel in ea in qua sæpius habitat, vel in ea quam tempore citationis habitat. At Bal. fuit in opin. prorsus omnibus contraria, nempe, quod si quis habitat duas domos diuersis temporibus, vt supra, poterit etiam in ea citari, in qua non frequenter habitat. Ita enim respondit consil. cccxxiij. decretum magnifici, col. ij. lib. j. Et idem voluit Alber. post Guid. Suz. in dicta l. iij. §. prator ait, col. j. nu. §. ff. de damno infecto. Quod posset procedere si tunc habitaret in ea domo, in qua non tam frequenter habitat, secundum illam Ange. Are. sententiam. Sed Bal. videtur aliter intelligere. Ceterum Corne. (ne id quoque præremittam) dicto consil. liij. col. vlt. lib. iij. dicit solitam habitationem in hoc casu eam dici, quæ solita est habitari tempore citationis, scilicet eo anno, & aliis proximis. Nam si fuit solita habitatio, iam sunt multi anni, quæ desit solita esse hoc anno, & aliis proximis, non valeret citatio ibi facta: id est, illa qualitas solitæ habitationis consideratur respectu anni citationis, & aliorum proximorum, non etiam remotiorum. & ad hoc allegat multa, quæ tu videre poteris.

De eadem re.

- 30 ¶ SED SVPER hoc illud dubitari potest, an quis citari potest in ea domo, quam nunc habitat, & habitauit diutius, in qua tamen domicilium non constituit: verbi gratia, scholasticus in loco studij non censetur constituisse domicilium, nisi per decennalem habitationem, l. ij. C. de inco. lib. x. vtrum igitur poterit citari in ea domo, quam in loco scholarum habitat studiij gratia? Dic quod sic, vt voluit Zenzel. in d. clemen. causam, & ibi Imo. col. iij. vers. responderet ad materiam, de elect. & Host. in d. c. vltimo, extrã de eo qui mit. in poss. Et bene facit tex. in l. lex Cornelia, §. ego puto, ff. de iniur. & quæ scribit Hostien. in c. quod clericis, in verbo, Parisiis commorantes, extrã de foro competenti.

Scholasticus an citari possit in domo, quæ habitat in vniuersitate.

- 31 ¶ VTRVM autem quis citari possit ad domum hospitij, siue diuersorij? Dic quod non, quia ibi habitare nõ censetur, l. j. §. habitare, ff. de his qui deiec. vbi Bar. Albe. Bal. & Flo. ex hoc nuncupatim not. citatione ibi fieri non posse. & allegat præterea ipse Bald. not. à Jacob. in d. l. iij. §. forij.

An hac citatio possit fieri in domo diuersorij.

Prætor ait, ff. de damno infe. & not. quoque in dicta cle. causam, in verbo, communiter. de elect. & idem etiam voluit ipse Bal. qui & id dicit voluisse Vber. Crem. in lea quæ, in fi. C. quomodo & quando iud. vbi & ad hoc quoque allegat l. j. §. domum, ff. de iniur. & idem quoque Bal. in d. c. vlt. col. ij. vers. & est tertia domus, extrâ de eo qui mit. in pos. Sed & idem voluit ipse Bar. in d. l. j. §. permittitur, paulò post medium. ff. de liber. agn. Ang. in l. j. §. vlt. in prin. per eum text. ff. fur. aduer. nau. & Alex. in d. §. prætor ait, col. ij. & Barb. in repe. rub. de reb. eccl. non alien. col. vj. in fi. septimæ limitationis. & in d. cle. causam, col. xxxix. vers. quid autem dicatur. & Philip. Dec. in l. nemo de domo, nu. 3. ff. de reg. iur. dum allegat Bal. in d. lea quæ.

32 ¶ Sed hoc tamen duobus modis intellige Primo quidem, vt id non procedat, si is, qui citari debet. non habet aliquam habitationem propriam: tunc enim posset citari in eo hospitio, in quo frequentius conuersari consuevit, vt voluit Barto. in eo ipso §. Prætor ait, col. ij. vers. quid si non habet, per l. ij. & ibi not. C. vbi de crimi. agi oportet. & not. per Inn. in c. quia propter. in ver. bos, illud autem penitus. extrâ de elect. Secundo etiam modo intellige procedere, nisi quis de creuisset in hospitio diutius habitare: nam quandiu illic habitabit, videtur & illic posse citari, per d. l. lex Cornelia, §. domum. & ibi Bart. & iterum d. §. ego puto. ff. de iniur. Et hoc satis videtur voluisse Floria. in d. §. habitare, dum loquitur de eo, qui conduxisset hospitium ad non modicum tempus, per d. l. lex Cornelia, §. domum.

33 ¶ EX QVIBVS omnibus suprà dictis satis intelligis, denuntiationem siue citationem fieri posse ad domū habitationis citati, etiam si non sit eius propria, sed conductitia, aut precaria, aut alia id genus. quod apertè declarat tex. in dicta l. iij. §. Prætor ait. vers. sed domum, & ibi Bald. & alij. not. ff. de damno infe. & voluit etiam glos. in dicta clem. causam, §. quod si forsitan. in verbo, habitare. & ibi Cardin. Flo. in clem. j. in j. notab. & Imo. tum col. iij. vers. quid si non habet, tum col. ix. vers. glos. habitare, de elect. Inno. in dicto c. vlti. ad fin. de eo qui mit. in possess. Bald. consi. ccxlij. quia veritas, col. j. lib. j. per l. hæres absens, §. at si quis, & §. at si quo, ff. de iudic. & Card. Flo. in cle. j. in x. nota. de foro compet. Et facit etiam tex. in dicta l. lex Cornelia, §. domum. ff. de iniur. & in dicta l. j. §. habitare, de his qui deiecit. & in l. qui domum, vers. appellamus, & ibi Alberic. ff. ad legem Iul. de adult. Et quod scribit Barto. in rub. ff. de oper. no. nunc. nu. 7. vers. sed circa vnum. quod statutum puniens eum qui offendit alium in domo sua, habet locum in offendentem alium in domo conductâ. quod dictum pro eleganti sequitur Barb. in cap. ij. col. ij. nu. 10. de consuet.

34 ¶ SED QVID de vagabundo, aut alio qui non habet propriam, aut conductitiam habitationem? Is enim nullum domicilium habere censetur. Nam, vt scribit Martialis libro septimo Epigram. lxxij.

Quisquis ubique habitat. Maxime, nusquam habitat.

Qua igitur in domo, quòve alio in loco citari debet, & potest? vide gl. Cyn. Bart. Bald. Salyc. & Angel. in l. j. C. vbi de crimi. agi oportet. glo. in d. l. iij. §. Prætor ait. in verbo, habitationem. & ibi Barto. col. ij. vers. quid si non habet. & Alber. colum. j. versicu. est etiam valde. Innoc. in dicto cap. vlti. ad fin. & ibi quoque Hostien. de eo qui mitti. in possess. & in c. quia propter. col. v. in verbo, illud autem penitus. extrâ de electio Specul. & Ioan. Andr. in additio. illius in titu. de competenti. iudi. adi. §. j. versicu. sed quid si debitor vagatur, qui quidem versu. est sub xl. casu. & eundem Specul. titu. de accusat. parte iij. versicu. si autem sit vagabundus. Bal. in dicta l. vt perfectius, col. ij. in duobus locis. & ibi etiam Ange. colum. quoque ij. C. de annali exceptio. Ange. in dicta l. hæres absens, §. j. colum. iij. vers. & qualiter sit citandus. ff. de iudic. Imo. in dicta clem. causam, colum. ix. vers. an autem sufficiat. de electio. Cardin. Floren. in dicta clem. j. in xxvij. q. de foro compet. Panorm. cap. vlti. col. vj. versicu. potest intelligi. & multis frequentib. eodem titu. Ioan. Ana. in cap. j. extrâ de rapto. Marian. Socin. latè in cap. licet. colum. xx. versicu. secundò quæro, vbi vagabundus. extrâ de foro competenti. Petr. Ferrat. in titulo forma respon. rei conuenti, colum. iij. versicu. quid autem si nullam. Car. Ruin. consilio xvij. de pluribus. colum. j. numero 3. libro v. Matthæ. Afflic. in constitut. Sicilia, incipien. citationis literæ, colum. iij. versicu. quartò, not. Firmia. in tracta. de episcop. parte tertia, libro j. colum. iij. vers. octauò quæro.

35 ¶ QVID AVTEM de exule, siue bannito vel perpetuò, vel ad tempus, qua item in domo aut loco citari possit? Nam & de hoc aliquando in materia retractus dubitari vidimus. Id autem cognoscere ex l. ad cognitionem, & ibi not. à Docto. ff. ex quibus caus. in possess. eat. & Alber. illo cui laus practica præ cæteris tribuitur, in l. relocatorum, §. hæc est differentia, ff. de interdict. & releg. vbi dicit, nō meminisse se ita clarè legisse, quàm in d. l. ad cognitionem. ff. de Bal. & Saly. post antiquiores in l. ij. C. de iurisdic. omn. iudic. ipso Bal. in l. i. qua. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in rub. C. si à non compet. iudi. Sed vide tamen text. in l. filij, §. relegatus.

rus, & iterum in l. eius qui manumisit, §. vlti. ff. ad municip. & Petr. Ancha. in cap. cum olim. in ij. notab. de testib.}

36 ¶ QUID ITEM de monacho? & certe Innoc. in cap. ex ore, circa medium, & ibi quoque Hostien. colum. vlti. Ioan. Andr. etiam circa medium, & Panormit. colum. item vlti. extrà de priuileg. dicunt monachum non alibi habere domicilium, quàm in suo monasterio. & sequitur Bald. in sua Margarita, vbi dicit, de hoc esse meliorem text. totius iuris in l. omnes, in fin. princ. ibi, in suis libris & domiciliis constituti. C. de episcopis & clericis. vbi & hoc quoque not. Bald. & sequitur etiam Barbat. in clemen. causam, colum. liiij. versicu. & limita prædicta, de electio. Et vide Bartol. in l. j. colum. ij. versicu. iuxta prædicta, ff. ad municip. & in l. ciues, circa medium, C. de incol. libro x. Docto. in cap. postulasti, de foro competen. & Petr. Anchar. post Lap. in cap. vlti. in iiij. notab. de officio deleg. libro vj. dum tractant, cuius loci monachi sunt ciues.

Quid de monacho.

37 ¶ QUID AVTEM de domo beneficij ecclesiastici, id est sacerdotij; nam & hoc quod videtur versatur in causis forensibus. Id quod intelligo, si citandus ibi non habitat: quia si habitat, res est sine dubio, per ea quæ suprà diximus. An igitur valeat citatio facta in domo beneficij in quo beneficiarius non habitat? vide tex. glof. Innoc. tum colum. j. non semel, tum in fi. in dicto cap. vlti. & ibi quoque omnino Bald. circa medium, Imo. Cardin. Floren. Panorm. & Barbat. extrà de eo qui mit. in possess. glof. in cap. quia in tantum. in verbo. plures. in fi. & ibi quoque Panorm. ad fin. & latius Philippum Dec. extrà de præbend. Innocen. Hostien. Ioan. Andr. Anton. & Panormit. in dicto cap. ex ore, quibus locis suprà citauimus, extrà de priuileg. Archid. omnino in cap. statutum, colum. v. in verbo, actor & reus. & ibi Ioan. Andr. col. penult. & Do. & Philip. Franc. vtrunque in §. cum verò, illum colum. iiij. hunc colum. j. de rescript. libro vj. eundem Archid. in Summa. iij. quæst. vj. & in cap. si clericus, xj. quæst. j. Specul. titu. de accusatione, §. j. versu. sed nunquid sufficit. & §. seq. & titu. de cita. §. j. versu. & not. quòd si Collec. in cap. ex parte, colum. vlti. extrà de foro competen. Ioan. Andr. Anton. Panorm. Marian. & Barb. in dicto cap. postulasti. eod. titu. Ioan. Andr. & Anto. in cap. vlt. eodem quoque titu. Bald. in dicta l. omnes in ij. notab. C. de episco. & clericis. & in l. Senatores, in fi. ff. de Senat. & in l. ab eo, colum. vlti. versu. & not. quòd quoddam, C. quomodo & quando iud. & in dicta l. vt perfectus, colum. vlti. versu. ad sententiam non sufficit. in duobus locis. & ibi quoque Alber. col. ij. nu. 4. & Ange. etiam in duobus locis, C. de annali excep. & eundem Bal. in c. dilectus, le ij. circa med. & ibi etiam Anto. Imo. Do. extrà de rescript. D. à Rota decis. xlvij. valet citatio ad domum, in j. addit. in nouis, & iterum decis. lxxij. in causa, etiam in nouis, & decis. ccxxvij. voluerunt, etiam in nouis, & decis. ccccxix. nota quòd in causa, in antiquis. Io. Fab. in §. vlt. col. penul. versu. quid si non reperiatur, Instit. de pœna teme. litig. Anto. & Panorm. in c. causam, de dolo & contu. Rom. confi. cccxlj. quo ad primum, col. ij. versu. est etiam nulla, & confi. cccxlj. in casu, col. ij. versu. nec refragatur. & omnino Card. Floren. in dicta clemen. causam, §. quod si forsan, in iij. notab. & latius in iij. oppos. rursum que in ij. q. & ibi latè Barb. colum. xlix. versu. nota quòd licet quis, de elect. & eundem Card. in clem. j. in ij. q. de iudic. & Masue titu. de adiornamentis, qui est omnium j. in §. item & similiter. Stepha. Bertran. confi. cj. quamuis nò sit, lib. iij. & omnium latissime Feli. in dicto c. dilectus, le ij. col. j. & multis seq. extrà de rescript. Suprà autem in præcedenti glof. diximus quid de domo habitationis vxoris, vtrum vir absens ad eam domum citari possit, ibi vide.

An clericus citari possit in domo beneficij.

38 ¶ SED ET quæstionis est de eo qui detinetur in carcere, fortè ob maleficium, an poterit citari ad domum solitæ habitationis, aut quo alio in loco. Et certè glof. not. in l. ij. & ibi quoque Bal. Sal. & Ange. C. quib. ex cau. maio. in integ. restit. tradunt eum citandum in domo solitæ habitationis. & sequitur idem Bal. in l. vlt. in ij. lectu. post prin. ff. de in integ. restit. vbi eam dicit notab. & in cap. dilectus, col. ij. versu. ibi, plenariam, & ibi quoque Philip. Franc. colum. j. extrà de appellatio. vbi ipse Bal. eam dicit singul. & Guid. Pap. singul. lxxxv. citatio ad sententiam. Sed si scire vis plenius, an & quomodo incarceratus citari debeat, & possit, vide Barto. in l. ij. in fi. & ibi Sali. Ange. Paul. Castr. Rom. Alexan. colum. j. in fi. & plenissime Ias. in vij. notab. ff. de in ius vocan. Barto. in l. is qui reus, colum. vlti. & ibi Imo. ff. de public. iudic. & ipsum quoque Barto. confi. cccxvij. Catharina accusauit, colum. ij. versu. quintò quia ipsa. Bald. in l. ignorare, in fi. C. de restit. milit. & in sua Margar. col. iij. versu. citandus non est. Salic. in dicta l. ij. quibus ex causis maior. Ange. confi. lxx. per habentem, versu. super secundo. Imo. Pau. Castr. in l. quæsitum, ff. de re iudic. eundem Pau. in dicta l. ij. C. quibus ex causis maior. & in l. sed & si quis, §. ff. si quis cautio. & confi. cccxxj. visis actis, in fili. j. & Francis. Aret. confi. cxxxj. consultiissime domine Collateralis, in causa Ioannis, in fi. & Philip. Francum, in dicto cap. dilectis. Matthz. Afflic. in tractatu Protomixeos, in verbo, vt intra xxx. dies, col. x. versu. quinto not.

Incarceratus qua in domo citari debet.

39 **¶** SECVND O principaliter quæro, An necesse sit citationē domi factā venisse ad noti-
*An necesse sit hanc citationē venire ad noti-
 tiam ci-
 tati.* tiam citati, vt obeam adstringatur. Plerique omnes negant id necessariū esse, tanquā sit in cul-
 pa, q̄ non reliquerit procuratorem, aut aliū qui nuntiare possit. & inter hos gl. in l. ex consen-
 su, §. vlt. ff. de appel. & expressius in l. j. §. vlt. ff. quando appellan. sit. & in l. j. §. item cū ex-
 dicto, in verbo, propositū, & iterum in verbo notitiam, per illū tex. & ibi quoque Bal. qui & hoc dicit proce-
 dere in criminalibus, col. ij. vers. attende etiā, & Sal. etiā col. ij. in iij. oppositione, C. de anna. ex-
 ceptio. & in c. caueant. & ibi Cardin. Alex. ij. q. ix. Inn. in c. ex literis, extrā de exceſ. Prælaro. &
 in c. ex tuz, col. ij. in verbo, edictum, extrā de cler. non residen. Spec. tit. de citat. §. sequitur, vers.
 sed nūquid sufficit denuntiare. Io. And. in c. præsumitur, de reg. iur. lib. vj. in Mercur. Dy. in l.
 iij. §. abesse, & ibi Pau. Cast. in d. §. Prætor ait, col. j. & iterum ij. ff. de damno infecto. Iac. Ra. &
 Alber. in l. si quis postea, ff. de iudi. Goffr. in Summa, vt lite non contest. §. item quaritur quid
 si edictum. & Alber. in l. properandum, in prin. col. v. nu. 11. C. de iudi. Bart. & Sali. in l. licet. per
 illum tex. iuncta glo. C. de repud. & idem Sali. in d. l. ab eo. & ibi quoque Ang. per illum tex. &
 Barb. in addit. Bal. C. quomodo & quando iud. Card. post Zenz. in clemen. j. in xj. notab. de fo-
 ro compet. & omnes vbique. Et idem de citatione, quæ fit per edictum, voluit Bart. in l. & post
 edictum, in ij. q. ff. de iudic. licet nonnulli in citatione, quæ domi fit, teneant contrarium, nisi
 saltem ei familia denuntiaret, scilicet Iac. Ra. & Alber. in l. satisque, ff. de in ius vocan. Matth.
 Afflict. in constitut. Siciliæ, incipien. citationis, in primo notab. in fi. vbi & alios allegat, qui id
 tamen non dicunt. & iterum col. eiusdem constitutionis v. vers. an autem si ista, rursūque
 col. penul. in xliij. notab.

40 **¶** Est tamen illud verissimum, quod quilibet scire præsumitur, quod ad eius domum, quam
*Præsumi-
 tur, quis
 scire, quod
 ad domum
 eius est de-
 nuntiati.* inhabitat, est denuntiatum. glo. in l. si tutor. in verbo, ostenderis. & ibi Bart. & Bal. C. de peric.
 iur. Iaco. Are. & Bal. in l. scire oportet, §. oportet, ff. de excus. tutor. & Barto. in l. quidam de-
 cedens, §. vlt. ff. de administ. tutor. Alber. in dicta l. vt perfectius, col. ij. nu. 5. C. de annali excep.
 vbi id dicit notandum. Bal. in c. quoniam frequenter, §. porro. extrā, vt lite non contest. vbi id
 tamen ita intelligit, vt sit eius rei levis præsumptio, nec ob id quis constituatur in vera contu-
 macia, nisi ei fuerit denuntiatum à domesticis & amicis, de quo postea dicemus. & idem Bald.
 in repet. l. j. col. antepen. vers. tertio quaritur, ff. de lega. ij. & in dicta l. ab eo. colum. iij. vers. sed
 nunquid præsumitur vbi & post Iaco. Are. vbi supra, hoc intelligit, nisi esset absens in loco
 multum remoto. Idem Bal. aut quisquis is fuit, inter cons. illius cons. cxcv. Pet. Lombar. col. j.
 lib. iij. & cons. cxxvj. citatio facta ad domum, in j. dubio, lib. iij. Ange. in l. de tutela, in ij. notab.
 C. de in integr. restit. Fulg. cons. lxxvj. factum super quo, col. vlt. Firmia. in tracta. de Episcopo,
 lib. j. parte iij. vers. subdi potest alia.

41 **¶** Porro ipse Ang. cons. clxxxvj. repetito cons. cxxvj. visis igitur supra dictis, col. j. scribit, ex ci-
Decadere. tatione domi facta, præsumi domesticos & familiares id denūtiasse citato, per notata à gl. in l.
 si legibus, C. de episcop. audiē. intermisso tamen aliquo spatio, intra quod verisimile sit cita-
 tionum eorum notitiam habuisse, quæ domi gesta sunt. l. Titius §. Lucius, ff. de lib. & posth. Ideoq;
 Iason (si is est, quidam enim non leuibus argumentis ducti dicūt esse Alex.) in §. sed ista, col.
 xxv. vers. & per ista puto, Instir. de actio. reprehendit Bal. qui in l. ij. §. pen. in fi. ff. si quis caut.
 dicit stari iuramento alicuius, an quod ei denuntiatum est ad domum ipsius, ad suam ipsius
 notitiam perueniret: quoniam vt dicit ipse Iason, cū præsumptio sit ad eius notitiam perue-
 nisse, non creditur eius iuramento, ad probandum contrarium, per multa, quæ ibi allegat. Ta-
 men illud dictum Bal. sequitur ipse Alex. in l. de pupillo, §. nuntiationem, col. vlti. ff. de noui
 oper. nuntiat. & in addit. Bart. in l. inter omnes, §. recte, ff. de furt. & Alciat. in tracta. Præsum-
 tionum. regula iij. in xvj. præsumptione. nu. 2. Sed & idem quoque voluit Nico. Mat. in l. et
 Bar. in l. scire oportet, §. sufficit. in fi. ff. de excus. tut. & sequitur etiā & dicit singul. Firmia. in
 tracta. de Episcopo. lib. j. parte iij. col. iij. vers. potest autem citatus.

42 **¶** Ex iis autem illud consequitur, quod ex hac citatione, siue denuntiatione, aut notificatione
Decadere. facta domi, inducitur præsumpta tantum scientia, & non vera, sicuti nec vera contumacia, vt
 voluit glo. in cle. causam, in glo. penul. & ibi Barb. colum. xix. vers. cu. vnde poterit citari, de
 electio. & Oldra. & Alber. in l. j. §. item cū edicto, ff. quæ senten. sine appel. rescin. & D. à Ro-
 tra decif. xlix. si fertur sententia, in nouis. & iterum decif. cccxliij. cū iura, etiā in nouis. &
 decif. ccccc. nota si feratur, in antiquis. vbi ex hoc dicunt, tempus appellandi non currere sta-
*Appellandi
 tempus nō
 currit à tē-
 pore denun-
 tiationis fa-
 cta domi.* tim à tempore huius denuntiationis, sed tantum à tempore notitiæ: vt & ipsi volunt decifio.
 cxxxvij. appellatus, in nouis. & sequitur Philip Franc. qui tamen limitat in c. bonæ, col. vj. ver.
 octauo debet appellari, extrā de appel. & in c. concertationi, paulo ante fi. eo. tit. lib. vj. & Firm.
 in dicto tracta. de Episcopo, lib. j. parte j. col. ij. in vij. q. & iterum eiusdem lib. parte iij. vers. ex-
 tra dicit. vbi ex hoc tradit, eum cui denuntiatum est domi, posse appellare, etiā post tempus
 appellat

appellationi præstitutum. Quod & voluit Bal. in l. ea quæ, col. ij. C. quomodo & quando iud. & iterum in l. consentaneum, col. iij. vers. quæro utrū in hac, eo. tit. & Per. Anch. cons. cccxxij. pro declaratione, paulò ante fi. Et ita in hoc regno vtimur. Vide tamen gl. in dicta l. j. §. vlt. ff. quando appel. lit. & Bel. in l. j. C. quibus ex cau. maio. & in auth. hodie, col. ij. vers. & scias, C. de appel. vbi de hoc latius. Sed & eundem vide in c. j. col. iij. vers. item not. quòd iudex, titu. de milit. vasal. qui contu. est. vbi dicit post Iacobum Arenarium, quòd verus contumax est, si quis citatus ad domum, sciuit se citatum, & non comparuit. Quod & voluit, eo nō memorato, Alex. in l. propterandum §. & si quidem, col. ij. vers. ex hac solutione, C. de iudic. de quo tamen vide Alber. post alios ibi, col. x. vers. ex prædictis.

- 43 **TERTIO** principaliter quæro, an ista citatio, siue denuntiatio, aut oblatio, ad domum fieri possit, etiam si citandus possit reperiri, an verò tum demum tantum, si fuerit perquisitus, & non inuentus. Aliqui dicunt indiscriminatim hanc citationem fieri posse, etiam sine perquisitione citandi, per d. l. scire oportet, §. qui autem, ff. de excus. tutor. cum dicitur, vel in faciem, vel ad domum: quasi nihil intersit, utrum herum fiat, cum in alternatiuis sufficiat alterum fieri, c. in alternatiuis, de reg. iur. lib. vj. cum concord. ibi adductis. Et est propè similis text. in dicta c. de foro compet. cum dicitur personaliter, vel ad domum. Et in hac opinione expressum fuit Dyn. in l. j. in prin. ff. de liber. agnosce. & Lucas Pen. in l. prouincialium, col. jin. fi. C. de erog. milit. anno. lib. xij. & Floria. in l. j. §. habitare, col. j. ff. de iis qui deiecer. vel effud. & Nicolaus Neap. in lect. Bar. in l. scire oportet, §. oportet. ff. de excus. tutor.

- 44 **At** maior pars, atque potior, constanter affirmat, hanc citationem esse succedaneam eius, quæ fit in faciem, ut videlicet fieri non possit, nisi cum citandus perquisitus inueniri non potuit: per text. optimum in dicta l. j. §. permittitur, ff. de liber. agnosce. cum dicitur, aut ad domum denuntiare, si nullius eorum copiam habeat. & ibi not. Iaco. Arretin. Alber. & Barto. & text. in dicta l. iij. §. prætor ait. ff. de damno infecto. ibi, dum ei qui aberit, prius domum denuntiare iubeam. & ibi etiam not. Dyn. sibi contrarius, Ricard. Malumb. Barto. Alber. Imo. Paul. Castr. Alexand. qui hanc dicit esse communem opinionem, & alij, ff. de damno infecto. & etiam text. in l. aut qui aliter, §. j. ibi, & si fortè non sit, cui denuntietur. & ibi Alber. in tertio notab. ff. quod vi aut clam. & in d. cap. causam. & ibi gloss. in verbo ad domum. Panorm. colum. j. vers. & primò not. Barb. & alij de dolo & contum. & in dicta clemen. causam, vers. quòd si forsan. & ibi Pau. Eleaz. Imo. col. j. & iterum iij. vers. ex prædictis patet. & Barbat. chart. antepenult. vers. quid autem si iudex. de electio gloss. in l. si finita, §. si plures. paulò post princ. gloss. magnæ, ff. de damno infecto. Innocen. & propè omnes in dicto c. vlt. de eo qui mit. in possessione. Specul. titu. de accusat. §. j. vers. sed nunquid sufficit. Archid. in c. j. col. vj. in verbo, infra mensem, de electio. libro vj. Gulielm. à monte Laud. in c. j. in verbo, contemnant. de foro compet. libro vj. Bonifac. Vitel. in tract. malefic. in titu. forma citationis accusati, colum. j. vers. sed qualiter debet fieri. Collect. in c. cum in tua, vers. quid si apparitor, qui matr. accusate possunt. vbi ex hoc quoque dicit post Petrum Bo. quòd si apparitor veniens ad domum eius, quem vult citare, eum in itinere reperit, nec aliquid ei dicit. sed iter suum continuans, domum eius adit, ibique eum citat, non valet huiusmodi citatio. Barto. in tractatu de citat. quest. ij. Alber. in l. j. colum. penult. vers. sed nunquid, C. de hæredi. institu. & in l. vt perfectius, C. de anna. exceptio. vbi tamen dicit, vidisse se vbique seruari contrarium. & in iij. parte statutorum, quest. l. j. sed nunquid ex citatione, Bald. in l. vltima, columna j. C. de iure domi. impet. & in dicta l. scire oportet, §. j. ff. de excusatio. tutorum. & in l. si accusatoribus, columna ij. C. de accusat. & in c. j. col. iij. vers. dicit Andre. de Pistitu. de milit. vasal. qui contu. est. & cons. xlvij. si creditor, lib. iij. vbi & id dicit procedere in oblatione, quæ alteri debet fieri, ut scilicet ad domum fieri nō possit, nisi perquisito eo, cui fieri debet & cons. cxlv. inuentarium, col. j. lib. iij. & in sua Margar. in verbo, citatio, colum. j. vers. citatio, ad domum non est, vbi in id dicit sing. gl. in dicto §. si plures, Lucas Pen. in l. penult. in fin. C. de dignit. lib. xij. Fulgos. consil. lxxvj. factum super quo, colum. j. Panormit. in clemen. j. & ibi quoque Cardin. Flor. in ij. questio. de iudic. & idem Panorm. consil. xliij. ex omnibus. colum. j. lib. ij. & consil. lxxxij. arbitror indubiè, eod. libro ij. idem Cardin. in clemen. j. in d. notab. de foro compet. Angel. Are. in §. feræ, colum. vlt. Instit. de rer. diuisio. & in §. omnium autem, qui est vlt. colum. ij. vers. quæro an sufficiat, Instit. de pæna teme. litig. Ro. consil. cccliij. in re præfenti, col. ij. Nicol. Mil. in suo repertorio, in verbo, citatio prima debet fieri personaliter. Maria. in tracta. de citat. artic. xvij. vers. circa septimum. Ferrar. in titu. forma respon. rei, in gloss. ij. colum. iij. vers. amplius queritur. Alexand. consilio ij. consideratis, in prin. libro iij. Lanfran. in repet. cap. quoniam contra falsam, in materia citationum, colum. j. vers. tertio quæro, de probationib. Firmia. in tracta. de Episcopo, in iij. parte lib. j. col. iij. vers. congruenter, Corne. consilio liij. in hac consultatione, colum. ij. vers. cul est etiam aliud, lib. j. col. iij. Guid. Pap. consilio cxxj. indubitanter, in v. dubio & singu. lxxxij. citatio potest fieri. Cardin. Alex. in c. j. colum. ij. titu. de milit. vasal. qui contu. est. & omnes vbiq. de hac re loquen

loquentes. Et hoc aperte exprimit nostra consuetudo hic. cum dicit, *file retrayant ne peult trouuer l'accepteur*. Alternatiua autem, quæ in quibusdam iuribus reperitur, vt diximus in preced. ver. non electionis est, sed ordinis: vt scilicet seruetur prior, si fieri possit: sin minus, posterior, vt alia iura declarant in prin. huius ver. allegata: nam & similis interpretatio fit in c. mādato, de præb. lib. vj. cum aliis concor. adductis per gl. ibi, & in d. c. in alternatiuis, de reg. iur. lib. vj.

45 ¶ *Quid si semel fuerit citatus in faciem.* ¶ Id quod tamen nonnulli intelligunt, nisi quis semel fuerit citatus in faciem. Nam satis erit postea, vt dicunt, eum citari ad domum, etiam si ipse possit reperiri. Ita enim voluit Inn. in d. c. vlt. col. j. de eo qui mit. in poss. ff. D. à Rota dec. xlviij. valet citatio, in prin. in nouis. & dec. c. cccxcv. nota valet citatio, in antiquis Bart. in d. l. j. §. permittitur, col. j. ff. de liber. agn. & in d. l. iij. §. Prætor ait, col. j. vers. sed quæro an est necesse. ff. de damno infe. per no in l. & post edictū, ff. de iudi. & in auth. qui semel, C. quomodo & quādo iud. Bal. in d. l. vt perfectius, col. ij. & ibi quoque Ang. col. item ij. C. de anna. excep. & in c. significauit, col. ij. vers. quæro an isti fundatores, extrā de testib. & in d. c. j. cit. de mil. vafal. qui contu. est, & in sua Margar. in verbo, citatio, col. j. vers. citatio ad domum sufficit. Matth. Afflict. in constit. Sicilia incip. citationis literæ, in j. not. Nico. Mil. in verbo, citatio ad domum ad sententiam.

46 ¶ *Quid si semel sit contestata.* ¶ Intelligunt & alij, vt ante litis contestationem omnino quis debeat citari in personam, si reperiri possit. Post autem litem contestatam possit indiscriminatim, & sine alia perquisitione citari domum. Nam hoc quoque voluit ipse Inno. in dicto c. vlt. col. ij. de eo qui mit. in poss. & Cyn. in auth. sed & si quis, in j. q. C. de testib. per tex. in d. lab. eo. vbi idem voluit Bald. col. vlti. ver. & nota quod post litem contestatam, C. quomodo & quando iud. Bart. in d. l. iij. §. Prætor ait, col. vlt. vers. & dico quia ille. & ibi Alber. col. j. ff. de damno infect. & idem Alber. in dicta l. vt perfectius, post medium. C. de annali excep. Bal. in d. c. j. col. iij. vers. quæro vbi quis citatur, titu. de mili. vafal. qui contu. est. & Roma. dicto consil. ccccliiij. in re præsentī, col. ij. Floria. in l. in lege Aquilia, §. si debitum. col. ij. vers. item aduerte quod quādo, ff. ad leg. Aquil. Matth. Afflict. qui alios allegat. in constit. Sicilia incip. probationū incurfibus, col. iij. in iij. not. Card. Alex. in c. caueant, col. ij. j. q. ix.

47 ¶ *Quid si semel comparuit in iudicio.* ¶ Intelligunt item alij, vt citatio semper fieri possit ad domum, quando citatus antè etiam semel comparuit in iudicio. Hæc enim fuit sententia Bar. in d. l. j. §. permittitur, in ij. not. ff. de liber. agnos. & in d. l. iij. §. Prætor ait, col. j. vbi supra, in illis verbis, si verò ab initio, & rursum col. vlt. vers. & dico quia ille, & ibi etiam Pau. Cast. post prin. & Alex. qui assert. concor. col. iij. ff. de damno infect. & D. à Rota. d. dec. xlvij. in nouis, & d. dec. cccxcv. in antiquis. Collect. in d. c. vlt. col. j. de eo qui mit. in poss. Pet. Ferr. in tit. forma respon. rei cōuenti, col. ij. Firmia. in dicto tract. de Episco. vbi supra, vers. nec prætereo quod citatio. D. Aufser. in stylo curiæ parlamenti, §. item sciendum est. Nicol. Mil. vbi supra proximè, vers. ab hinc ij. Sed tu de hoc vide plenissimè per Alex. in d. §. Prætor ait, col. vlt. vbi hanc opin. defendit aduersus Imo. & Ro. ibi, & alios citat, qui & ab hac opin. stant. eum ibi omnino videto. Nos autem passim vtimur, vt semper in personam fiat, si inueniri possit, aliàs ad domum.

48 ¶ *Quid in causis extraordinariis.* ¶ Sed & denique id nonnulli intelligunt, vt procedat in causis ordinariis, & quæ nullam celeritatem desiderant extraordinariam. In aliis autem, vt in causa damni infecti, ex l. j. ff. de dam. infe. aliisque quæ ponuntur in l. vlt. ff. de appel. recip. sufficiat partem non reperiri in iudicio, vt ad domum citari possit: vt expressim voluit Bar. in d. l. iij. §. Prætor ait, col. j. ff. de damno infecto. vbi est optimus tex. in hæc verba, Prætor ait, dum ei qui aberit, domum denuntiari iubeam. Abesse autem videtur, & qui in iure non est. Is enim loquitur in causa damni infecti, quæ celeritatem desiderat, vt diximus. nam in aliis, vt subdit Bar. non satis esset illum abesse in iudicio, de quo dicemus in quæst. seq.

49 ¶ *An necessè sit, citandum perquirere in tota urbe, vel quomodo.* ¶ **Q**UARTO igitur consequenter quæro, an citandus, vt reperiri possit, conquiri debeat in tota ciuitate vel prouincia: an verò satis sit in sua tantum domo? Et hoc quidem sufficere videtur, vt tradit gl. not. in §. si verò etiam quidem, aliàs incipit, si verò semel. in verbo, examin. in auth. de exhib. reis. quam sequitur Bal. qui eam dicit sing. in l. consentaneum, col. vlt. C. quomodo & quando iud. & rursus in sua Margar. in verbo, citatio, col. j. vers. citatio ad domum non est. & Ro. qui & eam dicit sing. d. consil. ccccliiij. col. ij. vers. nec quidem necesse. & Barba. in d. cle. causam. char. antepe. de elect. atque ita in Gallia vtimur. Sed tu tamen. de hoc vide plenius Inn. & Card. Flor. in d. c. vlt. de eo qui mit. in poss. Host. Ant. & Pan. latè in d. c. causam, de dolo & contu. Bar. in d. l. j. §. permittitur. ff. de liber. agnos. & in d. §. Prætor ait, col. j. & ibi quoque Recentiores, & maximè Alex. & Panorm. d. consil. xliij. col. j. vers. secundò moueor, lib. ij. Card. Flor. post Antiquiores in d. clem. causam, vers. quod si forsan. in j. q. & ibi quoque Imo. col. iij. de elect. Pet. Ferra. titu. forma respon. rei, in gloss. col. ij. vers. sed circa hoc. Lanfran. in repet.

in repe. d. e. quoniam contra, in materia citationum, col. ij. vers. sed dubitatur in casu. Cardin. Alex. qui eam gl. dicit sing. in d. c. j. col. ij. tit. de mili. vasal. qui contu. est. & Math. Afflic. in d. constit. Sicilia incip. probationum incurisibus, col. iij. vers. an autem nuntius. Sed ante omnia vide tex. in l. j. §. dies. vers. adeundi, ff. quando app. sit. An autem credatur nuntio, dicenti se perquisivisse citatum, nec inuenisse ideoque se ad domum illum citasse, diximus suprà, §. prox. gl. vj. quæ est in verbo, *deux recors*, nu. 23. ex eo quoque fit, & duobus seq.

- 50 ¶ QUINTO item consequenter quæro, quid si statutum dicat simpliciter, quod quis possit citari in faciem, vel ad domum, ut sit de iure communi, ut suprà diximus in prin. iij. quæst. non aliter exprimendo, ut prius conquiratur, quam citetur ad domum: an & tunc tamen prius conquiri debet, ut ad domum citari possit, ut de iure communi diximus in dicta iij. q. In qua re Docto. nostri variant. Sunt enim nonnulli, qui dicunt, id statutum esse intelligendum secundum ius commune, ideoque nec tunc citationem ad domum fieri debere, nisi cum citandus inueniri non potest. In hac enim sententia fuit Franc. Ramo. in l. vlti. §. in computatione, C. de iure deliber. prout enim retulere Imo. eius discipulus, & Roma. in d. l. iij. §. Prator ait, ff. de damno infecto. Fuit & in hac sententia Mathesa. in lxxxv. notab. mirabile dictum, & Steph. Feder. vir cui paucos antepone, ac ne æquare quidem, siue comparare ausim, in suo laudatissimo opere de legum interpretatione, in ij. parte princ. pag. ij. dum repræhendit Bart. contrarium tenentem in d. l. iij. §. Prator ait, de damno infecto, ut postea dicemus. & rursus expressius, eiusdem partis pag. xij. vers. & ex prædictis. Nam & sunt, qui generaliter dicunt statuta omnino esse interpretanda secundum ius commune, & non vt aliquid addant, & inter cæteros Inno. Hostien. Ioan. And. & Compsteli. in cap. causam quæ, de refr. & Sali. in d. l. vlti. §. in computatione. C. de iure deliber. cum concor. ibi adductis à Corne. & cæteris Recentioribus. Quibus adde Alcia. Paradoxorum lib. v. cap. xv.

Si statuta dicat, quæ possit citari in facie vel ad domum, an conquiri prius debet.

- 51 ¶ Cuius sententia multæ sunt, nec leues rationes: Prima, quia statuta iuri cõmuni consona, videntur inducta ad confirmationem ipsius, l. quia actionum, ff. de præscrip. verb. & §. j. vers. aliquando, inst. de bon. posses. Ergo non debent eius contrarium inducere, aut operari, l. legata inutiliter, ff. de leg. j. & l. cum vinum, & ibi Alber. ff. de tritici. vino & oleo lega. cum simil. præsertim cum eadem res non debeat iure diuerso censi, l. eum qui ades, ff. de v. sacap. & c. quia circa, extrà de priuileg. cum aliis concor. à me collectis in repet. l. si vnquam. in verbo, donatione largitus, nu. 23. tertia ratio. Id quod tamen esset, si huiusmodi statuta ius commune cõfirmarent, & idem infirmarent. Et hanc item rationem ita confirma, quia lex in dubio non præsumitur iisdem verbis vnam rem diuersis modis terminare, l. nam hoc iure, ff. de vulg. & pupil. & l. quamuis, ff. de impub. & aliis substit. cum simil.

Statuta iuri consona, id ipsum cõfirmant.

- 52 ¶ Secunda ratio, quia cum leges communes sint multò antiquiores istis legibus municipalibus, & longiori tempore, & pluribus in locis, utpote in vniuerso propemodum orbe obseruata, non est ab ipsis faciliè, & in dubio discendum, l. minimè, & l. si de interpretatione, ff. de legib. Nam & à consiliis maiorum nostrorum & prudentiorum non est recedendum, c. j. & c. ne innitatis, extrà de consuet. & hinc veteris autoritas dicitur in §. illud, in prin. in auth. de app. & facit c. ita dominus, xix. dist. cum dicitur, quod accepit à veteribus, non sequendo, & ibi glos. & tex. in l. testameta omnia, C. de testa. vbi ita scribitur, mos namque retinendus est fidelissimæ vetustatis, & alia propè infinita à nobis cõgesta in præfa. nostri tractatus Primigeniorum. Constat autem, præter legum nostrarum antiquitatem, eas à Deo per ora Principu fuisse promulgatas, l. ij. & ibi not. ff. de legib. & l. vlt. C. de præscr. longi temp. & diximus suprà in præfat. nu. xj. igitur satis. Aut certè per Iuriconsultos, summos æquitatis arbitros, c. responsa, ij. dist.

A legibus antiquis non facile discendum.

- 53 ¶ Tertia ratio hæc est: licet aliquando liceat, atque expediat leges antiquas mutare, c. non debet, in prin. extrà de consan. & affi. & ibi concor. à gl. & Doct. quod & ex externis scriptoribus adstruit Liuius, grauis autor, ex L. Valerij oratione, lib. iij. Belli Macedonici, & Epistola Arta xerxis, quæ scribitur Esther xv. eodem quæ c. vlt. Tamen in rebus nouis constituendis euident esse utilitas debet, ut recedatur ab eo iure, quod diu æquum visum est, l. ij. ff. de constit. princ. & c. cum consuetudinis, & ibi gl. vlt. extrà de consuet. & d. c. nō debet. & Aristoteles ille Stagiritæ, omniū Philosophorum summus, lib. ij. Politic. c. vj. ad fin. multis magnisque rationibus ostendit, veteres leges, vel paulò deteriores non faciliè mutandas esse. Ipse autem Liuius eo. lib. iij. Ad eod. (inquit) nihil motu ex antiquo, probabile est: veteribus, nisi quæ vsus euidenter arguit, stari malunt. & Plutarchus in lib. Politicor. ad Traianum, scribit, Nouis legibus ingenia populi moderari velle, non modò non faciliè, sed nec tunc quidè omnino esse. Vt omittam Platone in Minoe, miris multisq. modis ac rationibus ostendere legē immutabilem, eandemq. esse, & permanere debere. Cui cõcines Cic. lib. iij. de Repub. apud Laetantiu de vero cultu, qui est lib. vj. c. vij. Est quidè (inquit) vera lex recta ratio naturæ, cõgruens, diffusā in omnes, cõstans, sempiterna,

De eadere.

piterna, &c. Et post pauca: Huic legi nec propagari fas est, neque derogari ex hac aliquid licet, neque tota abrogari potest. Nec verò aut per Senatù, aut per populù solui hac lege possumus.

§4 ¶ Quarta, Non est absurdum, statuta idem omnino concedere, atque statuere, quod Ius ipsum commune, atque sic existimari, censeri que ipsum Ius commune & vetus, non autem statutum aut Ius nouum: vt per gl. & Doct. in c. j. de consti. lib. vj. Bar. & alios in l. j. in prin. ff. ad leg. Falc. cum alijs multis concor. ibi adductis à Recentioribus. Et est bonus tex. in c. pastoralis, extrà de fide instru. & in c. ex parte, le dernier, & ibi Anto. de verb. sign. Quia potius credendum est, statuentes voluisse aut legem veterem, fortè obſcuram, aut ignotam, declarare, & omnibus innotescere, aut aliquam prauam consuetudinem apertè cōtrariam, vel etiam dubiam tollere, l. vlt. ibi, Ne tamen simplices animos ambiguitas moueat, C. de indi. viduit. tol. & l. j. §. sed sciendum, ibi, idem dixisse, ne qua dubitatio superesset, ff. de Adil. edic. & l. j. in prin. ff. de asti. acti. cum alijs si. à me adductis infra, eo. ut. §. xxj. gl. j. nu. 5. ar. vnum hinc non omiserim.

§5 ¶ Quinta ratio, eadèmq; huius loci postrema, hæc est: Statutum loquens in materia Iuris communis, recipit omnes interpretationes, limitationes, ampliationes, & restrictiones ipsius iuris. Ius autem ciuile, à contrario sensu, ff. de iustitia & iure, & l. Cæsar. ff. de publi. & vedig. & l. ij. C. de noxali. actio. & l. vlti. C. de testamen. milit. & cap. cum dilectus, & ibi Ant. Imo. & alij, extrà de consuetud. vbi etiam verba consuetudinis sunt impropianda, vt concordent conueniantque cum iure communi, & cap. cum ad audientiam. & ibi Panor. de cler. non resident. & iterum cap. cum dilectus. & ibi Ioan. And. & idem quoque Panorm. eo. titu. & voluerunt Innoc. Hostien. Compostel. Ioan. And. & Panor. in c. causam quæ, de rescrip. cum infinitis simi. & concord. à me congestis, in libro cui titulum nuncupauit, Nihil frustra: vbi & alias multas rationes pro hac parte afferemus.

§6 ¶ CONTRARIUM tamen, vt scilicet in casu dicti statuti possit reus citari in faciè, vel ad domum primo loco, & sine alia personæ perquisitione, vt id statutum hoc addere videatur iuri communi, nec sit superuacuum, magna autoritate censet Bar. vt iam diximus, post Dy. in d. l. iij. §. Prætor ait, col. ij. vers. quero quid si statutum, & ibi quoque Imo. Pau. Caf. Ro. & Alex. ff. de damno infe. Ant. in c. causam, & ibi etiam Pan. col. iij. de dolo & contu. Idem Anc. in c. causam, & ibi quoque Imo. col. iij. vers. quid etiam, si statutum, de elect. & ibi ipse Pan. in d. c. causam, ad si. de rescrip. & in d. c. cum dilectus, col. v. vers. tertio modo, de consuet. & in rub. de regul. & in c. pastoralis, in prin. dum allegat Bar. in d. §. Prætor ait, extrà de app. & in d. c. ex parte, col. ij. de verb. sign. & consi. xix. videndum est primò, post medium lib. j. & consi. xcj. postulato, & c. quo ad primum, col. ij. eo. lib. j. & consi. xxxvj. circa primum dubium, col. vlt. in prin. lib. ij. & consi. xij. in quæstione domini, post medium, eo. lib. ij. Imo. in d. c. vlt. de eo qui mit. in possess. Fulg. consi. lxxvj. factum super quo, in j. dubio, Ioan. Plat. in l. palatinas, C. de colla. fun. fisco. lib. xj. Barb. in l. stipulationum, §. satis acceptio, col. iij. ff. de verb. obli. & consi. xvij. clementissimj, col. vlt. lib. j. & consi. l. j. scripsit sapientiæ fons, col. xj. eo. lib. j. & consi. xxij. sapientissimj, col. iij. libro ij. & consi. 50. præclare, col. v. eo. lib. ij. & consi. l. j. illud in medium referam, col. iij. lib. iij. & inter consi. Calca. consi. xxvij. illud afferam, col. iij. vers. procedo ad inceptum. Ferra. in tit. forma respon. rei conuenti, in gl. ij. col. iij. sed quid dices. Lanfran. in repet. c. quoniam contra, in materia citationum, col. j. vers. si tamen statuto. Philip. Franc. in c. pastoralis, col. j. extrà de appel. Soc. si is est, in tract. fallen. regula liij. citandus personaliter, in vlt. fallen. & nouissimè Alcia. in lib. j. de verbo. signifi. char. v. Suntque huius partis multæ, magnæque rationes, quas huc adducere esset immensè & operis, & laboris. Sed nos hæc affatim abundèque tractabimus in nostro illo libro, Nihil frustra, vbi videre poteris.

§7 ¶ Nec desunt tamen, qui in hac re distinguunt, sitne quæstio magni præiudicii, an modici: vt priori casu obtineat prima opinio, quæ dicit necesse esse prius personam inquiri, etiam in casu huius statuti: posteriori, secunda præualeat. In hac enim opinione fuit Imol. in d. l. iij. §. Prætor ait, & ibi quoque Rom. qui id dicit satis esse æquum, ff. de damno infe. & de quo latissimè disputat Barba. in d. clem. causam, vbi supra citauimus, de elect. vbi omnino vide: neque enim decreuimus hanc rem aliter disputare.

IN FL. EIVSDEM §. GLO. III. ET VLT.

ut retractio primo loco possit fieri apud acta.

HC ERGO DICTUM R, quod si consanguineus non potest reperire emptorem, debet offerre vxori, vel domicilio. Sed quid de eo, quod iam sapius ex facto vidimus. Nam plerumque cōsanguineus primo loco facit huiusmodi oblationem apud acta iudicis, eamque per nuntium publicum denuntiari facit emptori, eumque citari super ea oblatione retractus processurum: & interim fortè transit an nus retractus, nec sit alia oblatio emptori, aut eius vxori vel domicilio: vt hic iuberet fieri: an satis

an satis erit: Ego de ea re aliquando interrogatus, respondi, id quidem non esse satis. Nam cum statutum nostrum nuncupatum requirat adiri emptorem: & si reperiri non possit, eius uxorem, aut domicilium non est satisfactum statuto. Nam & de Iure communi citationes, denuntiationes, & alia id genus fieri debent vel persone, vel domicilio, vel certis casibus procuratori, vel si cetera desint, proclamato, siue edicto publico, ut plene non in l. iij. §. Prator ait, ff. de dam. infe. cū. si.

- 2 ¶ Imò cetera locum habent, nisi cum persona reperiri non potest, ut plene diximus supra in glo. præcedenti, in iij. q. prin. & aperte declarat nostra consuetudo, cum dicit, *si le retrayant ne peult trouuer l'acheteur*, Nam & id non solum procedit in citationibus, sed & in aliis denuntiationibus, etiam extrajudicialibus, ut scilicet in eis quoque sit primo loco requirenda persona: ut nuncupatum scribit Io. Fab. in §. vlt. paulò ante fin. Instit. de pœn. temer. litig. Et quod sit per edictum publicum, siue per præconem (ut id obiter & plenius dicam: dixi enim superius) est omnium postremum, id est, cum cetera illa remedia desint ut per Bartol. in extrauag. ad reprimendum in verbo, per edictum, post prin. Bald. in l. vt perfectus, col. ij. non semel, C. de anna. except. & in l. inter minores, in j. lect. in ff. de restit. in integ. Card. Flo. in cle. j. in j. q. de iudic. & est bona glo. in l. si finita, §. si plures, post princip. in verbi. vel si non inuenitur, ff. de dam. infect. quam ita allegat, & dicit not. Bald. in sua Margar. in verbo, citatio per præconem: ubi tamen erranter eam citat ex §. Iulianus, eiusdem l.

Persona primi requiritur, etiam in extrajudicialibus. Citatio per edictum publicum omnium postrema.

- 3 ¶ Quin cū solutio facienda est alicui, tum demum oblatio, consignatio, & depositio debet fieri, quando ille dolose recusat accipere, & non aliàs: ut est tex. not. in §. illud quoque, in Auth. vt exact. instan. dot. cum si. Nec enim consignare & deponere, soluere est. Bar. in litem liberatur, §. j. ff. qui. mo. pig. vel hyp. soluit. Vt nec restituere est, Paul. Ca. conf. lxxv. viso quodā libello, col. j. vers. quādam alia causa, lib. j. in id allegas Bar. in l. si constante, in v. q. ij. q. prin. ff. solut. mat. & in l. si quis sic stipuletur, eo. tit. Nam solutam pecuniam intelligimus, si numerata sit creditor, l. solutam, in prin. ff. de solut. Et bene facit, quod tradit Phil. Dec. loquens de expensis contumacię, conf. xxxij. cuius superscriptio incipit, an & quando, col. vlt. vers. postremò.

Consignatio & depositio non debet fieri, nisi cū pecunia oblata recusatur.

- 4 ¶ Sed & quod plus est, cum oblatio necessaria est, ea faciēda est ei, qui potest recipere, & offerentem liberare, non aliis, l. si reus paratus, ff. de procurat. in illis verbis, huic loco accommo datissimis, Suspectus videri potest, qui præsentem domino pecuniam non obtulerit, quam qui dem l. ad hoc annotat Bald. in l. acceptam, col. ij. in iij. q. C. de vsu. Ideò Bald. ipse in ead. l. si reus, eam nota, pro debitoribus absentium creditorum, qui non reperiunt, cui offerant, ut adeant iudicem, & illius mandato deponant. Subditq; tamen tutius esse, ut prius fiat antea proclamatio, per not. in l. si eo tempore, C. de distr. pigno. & in l. si prædio, ff. de in diem adiect. & in l. Labeo, ff. de naut. sceno. & hoc quoque voluit ante eum Bart. in d. l. si reus paratus, in fi. & eos sequitur Corn. confil. cccxij. videtur in hac, col. vlt. versic. licet non sit, lib. iij. & Stepha. Bertran. confil. cccxx. sententia, col. ij. versic. fuerunt item, lib. j.

Oblatio ei faciēda est, qui potest libere.

- 5 ¶ Quid plura? cum text. habeamus, id expressim probantem, nihil scilicet prodesse consignationem & depositionem pecunię, nisi ea prius fuerit oblata ei, cui solui debet, in l. ij. & ibi Sa lic. in j. not. C. de vsu. quam ad hoc expendit, & citat gl. in d. l. acceptam, in gl. vlt. post princ. & ibi quoque Ang. col. vlt. versic. sola verò depositio, C. de vsuris. Nisi tamen (ut dicit ea gl.) absens sit is cui solutio, proindeque oblatio faciēda est, per tex. optimum, qui & id quoque probat, quod diximus, ad eundem scilicet esse primo loco creditorem, in l. si creditor, C. eo. tit. & sequitur Paul. Cast. qui optimè eam glo. declarat, in d. l. acceptam, col. pe. versic. quantum ad secundum, & ibi ante eos Azo, in Summa eiusdem tit. in fi. Et idem quoque voluit & respondit Iason confil. ix. venerabilis ac reuerendæ, col. pen. versic. minus etiam valet, lib. j. & facit, quod tradit Bald. in l. cum hi, §. vlt. in j. lect. ff. de transact. quod si ex statuto pœna corporalis succedat pecuniarię, si hæc soluta non fuerit, non sufficit pecuniam deponere apud hunc, vt euitetur pœna corporalis. Et tradit generaliter Ludouic. Gox ad. confil. lxxj. in causa domini, col. iij. nu. 7. depositum nihil prodesse, quando est persona, cui solui potest, & allegat alios, ut ibi videre poteris.

Prædictorum confirmatio.

- 6 ¶ Ideoq; Ias. ipse, aut si quis alius fuit, inter conf. ipsius, conf. ccxvj. Gabriel, respondit in casu eiusdem Iaso, qui fundum emerat ea lege, ut veditor posset redimere intra certum tempus, Ad domum offerendo pretium venditionis: venditorem non satisfecisse ei legi, qui non adito Iasone fecerat oblationem, & consignationem pretij apud acta, vel alibi iussu iudicis, eumq; citari fecerat, etiam diuersi processum in ea causa reuenditionis. Nam eū primum debuisse ire ad domum Iasonis, & ei fori debet offerre pretium, & eo recusante consignare, ex sententia Bar. in litem illa, in prin. col. ij. ff. de consti. pec. vbi dicit, quod quando per solutionem vel oblationem volo mihi aliquid acquirere, teneor ire ad domum creditoris, licet etiam sit diuersi fori, per l. cum quidam, C. de cond. rere.

Decedere. Ad domum creditoris, etiam diuersi fori, qui sibi vult acquirere.

infer. & l. pen. in fi. ff. de condit. & demonst. Et idem tenent Cano. in c. significante, extrâ de pig. & Sal. in d. l. acceptam, col. iij. vers. distingo sic pro presenti. & Pet. Anch. consil. lxxxvj. pro faciliore: vbi & alia multa in id allegat. & Paul. Castr. in d. l. pe. de condi. & demon. Bald. autem in d. litem illa, etiam in princ. col. j. dicit, quod cum volumus constituere aliquem in mora per interpellationem, debet ea interpellatio fieri ad personam eius, cui fit: & si is non reperitur, debet fieri ad domum ipsius, per l. si dictum, §. vlt. ff. de euiet. & alia iura.

An satis sit offerre procuratori. 7 ¶ Et ex his quoque, potes intelligere, non satis esse, consanguineum offerre procuratori emptoris, quod & in simili voluit glo. in cle. causam, versic. intimatio verò, in verbo, appellatum, & ibi Card. Flo. in vij. q. & Imo. col. ante pe. de elect. lib. vj. Bar. loquens de protestatione, in l. iij. §. Prætor ait, col. ij. vers. an debeat fieri, ff. de ope. no. nun. Bal. in l. item veniunt, §. petitum, per eum tex. ff. de pet. hæ. Alb. in d. l. si dictum, §. vlt. ff. de euiet. & in l. mora, col. iij. nu. 15. versic. sed nunquid, ff. de vfu. hoc intelligens, nisi sit procurator cum libera. Et rursum in l. j. in princ. col. vlt. ff. de lib. agno. vbi respondet ad eum tex. qui videbatur adstruere contrarium. Ro. & Alex. qui eam gl. dicunt sing. & Ias. qui eam dicit not. in illo ipso §. in ead. quæst. cui & quo tempore fiat protestatio inhibitiua. Io. Mo. & Io. And. in c. generali, de regu. iur. lib. vj. idem Ioan. And. in c. vlt. de do. & contum. Io. Fab. in §. vlt. col. pe. versic. sed nunquid sufficit, & seq. Instit. de pœna teme. liti. & in l. in minorum, col. j. C. in qui. cau. in ante. rest. nō est necess. vbi etiam intelligit, nisi habeat liberā. Et idem fortē (inquit) si generalem. Pau. Cast. in l. si procuratori, in fi. ff. de verb. obl. cū his, quæ diximus suprà, §. j. in glo. xij. in verbo, l'acheteur, nu. 31. an autē sit, & seq. Sed quibus adde, non rectē solui, nisi creditori, aut ei qui ab eo habet mandatū speciale, vel generale cum libera, l. vero procuratori, in princ. & l. qui hominem, §. si Titium, ff. de solut. & id per eos text. voluit Alex. consil. cxx. ponderatis, col. ij. lib. v. & Doct. vbi que.

An in subsidium. 8 ¶ Quod intelligunt omnes, nisi in subsidium, cum scilicet copia domini haberi nō potest, secundum text. not. in l. aut qui aliter, §. & si fortē, ff. quod vi aut clam. vbi ita scribitur: & si fortē non sit, cui denuntietur, neque dolo malo factum sit, ne sit amicis denique, aut procuratori, aut ad domum denuntiandum est. Et in d. l. iij. §. Prætor ait, de dam. infect. cū dicitur, Quod si nec habitationem habeat, ad ipsum prædium erit denuntiandum, vel procuratori eius. & ibi Albe. colum. j. versic. vidi dubitari, dicit citationem ad domum debere præcedere eam, quæ sit ad procuratorem, & dicit ita se obtinuisse, per eum tex. & text. in l. meminerint, C. vnde vi, vbi scribitur in hæc verba, Conueniendos dominos locorum esse: aut si fortē defuerint, eorum actores ad insinuandas sententias, procuratoresq; esse querendos. & ibi Bar. col. ij. versic. quæro dicitur hic atque etiam optimus text. in c. causam, & ibi gloss. in verbo, ad domum, post princ. & alij, extrâ de dol. & contu. Alb. loquens de denuntiatione, in d. l. si dictum, §. vlt. ff. de euiet. & Doct. vbi que. Sed ad illud, quod diximus suprà ex Albe. scilicet citationem procuratoris eam præcedere debere, quæ sit ad domum, vide omnino Bar. in l. iij. §. Prætor ait, col. ij. versic. quæro an debeat, & ibi quoque Imo. & Ro. ff. de dam. infect. Anto. in cle. causam, & ibi quoque Imo. col. iij. versic. quæro ulterius, & Barb. char. pen. versicu. sed antequam citatio, de elect. Anto. & Panorm. in d. c. causam, de dol. & contum.

Sed an primum procuratori, an domicilio offerri debeat. 9 ¶ Ego verò in hoc casu nostræ consuetudinis tutius esse arbitror, vt si emptor absit, fiat oblatio uxori, aut domicilio, vt satis fiat huic nostræ consuetudini: & si desint, procuratori. Quamquam sustineri potest, satis esse, si fiat procuratori, cū ipse dominus abest, per ea quæ dicta sunt. Sed obuiandum est, quantum maximè fieri potest, periculo diuersitatis opinionum, & quod tutius est, sequendum, exemplo summi Pontificis, in c. vlt. vers. quia verò, ibi, quod tutius est sequentes, extrâ de presbyt. non bapt. Nam & id in dubio aliàs semper faciendum monet, c. ad audientiam, extrâ de homi. & c. illud, de cleric. excom. & ibi concor. in glo. Quibus & tu addere potes, l. iij. §. toties, ff. de dam. infect. & Lea quæ in partes, §. j. ff. de reg. iur.

In dubio quod tutius est, sequendū est. 10 ¶ Sed & id, quod de procuratore dictū est, possit fortē alio modo intelligi, vt scilicet non valeat oblatio ei facta, nisi non ignorante emptore ipsi procuratori facta sit, vt de denuntiatione, quam facit emptor veditori, vt ad liti morā super re vendita, dicitur in d. l. si dictū, §. si præsentē, ff. de euiet. Verum nec id mihi tutum satis esse videtur, illis rationibus suprà adductis: præsertim quod oblatio ei faciendā est, qui recipere potest, & liberare, vt diximus suprà nu. 4. Id quod procurator minimè facere potest sine speciali mandato, aut omnium negotiorū administratione, vt suprà diximus nu. 7. Ad eodē vt dubitetur, possint solui procuratori dato ad exigendum, quando & nonnulli teneant, ei solui non posse, & inter hos Specu. tit. de procur. §. vt autem, vers. notabiliter, & Ro. in l. non solum, quæ est ij. ff. sol. mar. & Guid. Pap. de cens. Delphi. ccccxxvj. executio, in fi. Quamquam in hoc vltimo maior pars nostrorum contrarium tenet, vt videre poteris apud Alex. in d. l. non solum, col. ij. in ij. not. Illud autem inter omnes

omnes conuenit, procuratorem ad lites, etiam cum libera, non posse recipere solutionem, l. *Quid de hoc iure*, & ibi Doct. ff. de solut. & not. in l. si procurator, ff. de cond. indeb. Bart. in l. qui Ro- *procurato-*
maz. §. Callimachus, ff. de verb. oblig. Quid autem de alio procuratore cum libera, diximus *re dato ad*
suprà, §. j. glo. xiiij. in verbo, *l'acheteur*, d. num. 31. an autem sit satis & sequen. *lites cum li-*
bera.

- ¶ Verum, si procurator, presente domino & tacente, nomine illius admitteret consanguineū *Quid si pro-*
offerentem ad retractum, posset videri id præiudicare domino non contradicenti, ex senten- *curator em-*
tia Innoc. in c. ex parte Decani, in verbo, protulisti, versicu. & ex hoc. extrà de rescript. cum *prioris pra-*
multis concord. adductis per Ro. consil. clxx. sciebant. in princ. & Alex. in l. ij. §. voluntatem, *sentis, & tu-*
col. ij. versic. & de materia, ff. sol. mat. & in l. vlt. col. xxvj. versic. pro hoc etiam, & quartò, cum *centis, ad-*
multis seq. ff. de re iudi. & consil. clvj. viso instrumento, col. iij. versic. bene facit, lib. ij. & Barb. *mittat con-*
consil. vj. scriptum est, col. v. lib. j. & consil. lxx. præclare, col. iij. versic. præmitto, lib. ij. & consil. *sanguineū.*
xviij. à loue, col. ij. & iij. lib. iij. & consil. lxxiij. eiusdem initij, col. v. lib. iij. & consil. xlvj. illud addu-
citur, col. iij. versic. præterea videtur, lib. iij. & consil. lxij. Paulus, col. pen. eod. lib. iij. & consil. *lxxj. illud afferam*, col. ij. eo. lib. iij. & Fel. in c. fraternitatis, col. iij. extrà de testib. & Matth.
Aflit. & decif. Neapo. cccviiij. Franciscu. 6. 7. 8. Sed ij prope omnes loquuntur de actibus iu-
dicialibus, & multi eorum expressè dicunt, aliud esse in extraudicialibus, & præter eos Car.
Flor. in d. c. ex parte, & iterum in c. cum olim, le j. de offi. deleg. & Alex. consil. lxxx. viso, col.
iij. versic. tertio respondeo, lib. iij. vbi & alios citat.

- ¶ Sed nec omnes id concedunt in iudicialibus, & inter hos ipsemet Inn. sibi contrarius, Ant. *De eadē re.*
& Imo. in c. quāvis, de re iud. allegantes in d. l. j. C. quib. res iud. non nocet, & l. fed & h. ff. de
procu. & alia quadam iura. atq; etiam Dy. in l. vlt. in sua distinctione, & ibi etiam R. aph. Co.
ff. de re iud. per l. iam tamen, §. in hac, le ij. ff. iud. sol. & not. in l. etiam, C. mand. & in l. ex par-
te, in prin. gl. ff. famil. ercisc. & præterea Cy. in l. si pecuniam, C. de neg. gest. per d. §. in hac.
Anto. & Imo. in d. c. ex parte Decani, de rescript. Idem Imo. in d. c. cum olim, le j. de offi. de-
leg. & in d. §. voluntatem. Card. Flo. in cle. j. de procur. Domi. in c. ad agendum, eo. tit. lib. vj.
Alex. d. consil. lxxx. quo loco suprà citauimus, lib. iij. vbi & alios quoq; citat, & Barb. qui alios
item allegat, consil. xlvj. scripsit, col. iij. versic. capio modò, lib. ij. Ea autem l. si dictum, §. si præ-
sente, quæ alias sententias iurat (ne id omitam) loquitur in simplici denuntiatione.

- ¶ Quāquā & aliud est, quod & priorem illam sententiā confirmat, nempe quòd dominus *Dominus*
sciens procuratorē excedere mandatū, & non contradicens, videtur consentire: per d. c. cum *sciens & ta-*
olim, le j. iuncta gl. in verbo, protinus, in prin. & ibi Pan. & alij, extrà de offi. deleg. & c. j. in fi. *ciens, vnde-*
extrà vt lit. non conte. Io. Mona. in c. cum quis, & ibi quoq; Io. And. & Domi. vterq; col. j. de *tur consen-*
senten. excom. lib. vj. vbi allegant alia iura. And. Isern. in c. j. §. pen. tit. de probib. seu. alie. per *sire procu-*
Feder. Oldr. consil. cxcix. pro fundamento, col. ij. versic. ad istud respòdetur: vbi & alia multa iu- *rators exce-*
ra allegat. D. à Rora decif. ccccxviiij. si habent, col. ij. in nouis. Ant. in c. ceterū, col. vlt. versic. *derenti man-*
quid si dominus, extrà de re iud. Imo. in d. l. vlt. in vlt. char. ff. de re iud. Nicol. Mil. in suo reper- *datum.*
torio, versic. procurator si aliquid, & iterū versic. ratificare potest, cum aliis multis concor. colle-
ctis ab Alex. d. consil. lxxx. col. iij. versic. nec obstat, lib. iij. & consil. lxxxiiij. super cōsultatione, col.
j. lib. v. & Fel. in d. c. cum olim, le j. col. ij. versic. nota. bi statim. ex quibus etiam poteris intellige-
re, id procedere in actibus requirētibz speciale mandatū. Quibus etiam adde Philip. Dec.
consil. ccccxviiij. repetito consil. d. lxxij. quæritur breuiter, col. j. & consil. dclxxij. post princ.

- ¶ Sed & id quoq; multi non admittunt, constanter affirmantes, id tantum procedere in casu *Tacens an*
bus quibusdam specialibus. Aliās autem regulariter sciens & patiens nō haberetur pro con- *pro consen-*
sentiente, nisi in iis, quæ ad sui ipsius cōmodum spectaret, per l. filius familiās, §. inuitus, ff. de *ciens, vnde-*
procu. Ita enim expressè & intrepidè voluit Sal. Doctor non paræ autoritatis, in l. j. §. magi *beat, vi-*
strum autem, ff. de exercit. actio. & sequitur ipse Alex. d. consil. lxxx. vbi etiam suprà citauimus. *de xvj.*
Et idem ante eos, licet nō allegent, propemodum voluit Bal. qui nulli vnquam sententię de-
fuit, vt sæpius diximus, quiq; omnium nostrorum Docto. copiam superauit, in d. c. ex parte
Decani, col. iij. versic. sed in d. videtur, extrà de rescript. dum respòdet ad d. §. mag. strū. & ante
omnes expressim Bar. in l. j. in princ. ff. de neg. gest. quem nuncupatim citat & sequitur Alex.
loquens in casu solutionis factæ alteri, qui est casus noster, consil. cxx. ponderatis, col. ij. lib. v.

- ¶ Sunt autem (ne & id prætermittam) qui dicūt, quòd si procurator meus, à me scilicet ad ali- *Mandatū*
quid cōstitutus, & postea reuocatus, exerceat id suum munus me sciēte, & patiente, videor *renouare v-*
tacitè mandatū meum renouare. Ita enim voluit Imo. in d. c. ex parte Decani, de rescript. & in *detur, qui*
d. c. cum olim, le j. de offi. deleg. & in d. l. ij. §. voluntatem, ff. sol. mat. & in d. l. vlt. ff. de re iudi. *reuocatum*
& Domi. in d. c. qui ad agendum, de procu. lib. vj. Alex. d. consil. cxxviiij. in fi. lib. vj. ar. no. per gl. *patitur*
in l. semper qui non prohibet, ff. de reg. iur. & in l. si pecuniā, C. de neg. gest. & l. cum quis, §. j. *exercere.*

ff. de solut. & in l. cum filius, §. hæres, ff. de leg. ij. Et id quidem ex eo confirmatur, quod in simili dicimus de renouatione locationis in l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locat. cum simili.

16 ¶ Ego autem, vt id tandem diffiniam, arbitror emptorem præsentem & non cōtradicentem, cum consanguineus alteri, tanquā procuratori, aut negotiorū gestori nomine ipsius emptoris pecuniam offert, & soluit pro retractu, sibi præiudicare: hac ratione, quod cum aliquis fecit alium gerere actum, qui eo inuito geri non potest, nec contradicit, is videtur ei actui consentire, l. vii. ff. quod cum eo. & not. gl. in c. is qui tacet, circa medium, de reg. iur. lib. vj. cum sim. Nemo autem inuito & contradicente me potest recipere solutionem, quæ mihi fieri debet, l. inuito, C. de solutio. & l. vero procuratori, ff. eod. tit. & c. ea te. extrā de iureiur. Quæ ratione Guid. Pap. decif. Delphi. clxxij. in dicto, tenuit dominum scientem & patientem alium recipere solutionem pensionis emphyteuticæ nomine ipsius, sibi ita præiudicare, vt emphyteuta, qui sic soluit, liberetur. nec cadat emphyteusi.

17 ¶ Sed quid, si ignoratur, quo in loco sit emptor qui abest, nec fortè habet vxorem, nec domicilium, nec procuratorem, quibus hanc retractus oblationem possit facere, Quid ei faciendum est? Et tunc certè satis erit adire iudicem, vt in simili dicitur in l. in contractibus, §. in omni, ibi, vel si abesse, & c. C. de non num. pecun. & in l. si creditori, in fi. cum dicitur, Absente verò creditore, Præsidem super hoc interpellare debueras, & ibi Bald. & Salic. C. de vsur. Et facit text. in l. vt perfectius, post princ. & ibi Bart. C. de anna. except. & in l. ij. ff. de nauti. fœlium, & in §. hæc de præscriptionibus, versic. is autem, xvj. q. iij. & quod voluit Bart. in l. si reus paratus, in fi. & ibi post eum Paul. Castr. paulò ante medium, ff. de procur. quod quando aliquis vult soluere, vt pœnam euitet, nec reperitur is, cui soluere debet, potest adire iudicem, & coram eo offerre. Quod & voluerunt Inno. Host. & Ioan. And. in c. lignificante, in verbo, remisferit, extrā de pigno. Multæ autem huius regni consuetudines super hoc casu priuatim prouiderunt, vt apud Senonenses, c. xlvj. T. recenses, c. clxx. Turonenses, tit. de retractu, c. xxviiij. Cenomanenses, c. ccclxxij. & ccccxliij. Andegauenses, c. ccclj. Borbonienses, c. ccccxix.

18 ¶ Hæc tamen intellige, vt scilicet possit adiri iudex à consanguineo. Sed vtrum id necessarium sit, ne tempus ei labatur, quæstionis est. Et profectò necessarium esse tradit, & expresse, in huiusmodi rebus, Host. in Summa, tit. de oblat. §. j. versic. item requiritur, & Bartol. in d. l. si reus paratus, & non obscure sentiunt ceteri supra citati. Quibus addere potes, quod tradit Bald. in c. j. paulò ante fin. post glof. ibi, extrā de eo qui mitru. in posse, quod cautio, quam text. ibi iubet dari, debet offerri & præstari parti, si adit: fin. minus, iudici: & si is quoque abfit, apud acta nomine publico actorum, per l. non quasi, ff. rem pupi. saluam fore. Et facit etiam text. in d. l. vt perfectius, C. de anna. except. cum simili.

19 ¶ Verum Alexand. consil. xcij. perspectis, col. iij. versic. nec obstat quod not. lib. j. tradit illam sententiam intelligi in casibus, in quibus requiritur consignatio & depositio, vt etiam loquitur d. l. si reus, & ibi declarat Bald. & Paul. Cast. & ipse Bart. in l. si feruum, §. videamus, in fi. ff. de verb. oblig. & in l. item illa, ff. de constit. pecun. vbi dicit, satis esse, si debitor non habeat cui soluat, protesteturque, se paratum soluere, si haberet. Sed & Alberic. in l. acceptam, col. iij. versic. sed quid si creditor, C. de vsuris, dicit, quod si creditor abest, nec reliquit procuratorem, non incidit debitor in pœnam, per l. pecuniz, §. j. & l. cum quidam, §. si pupillo, ff. de vsur. & l. item illa, ff. de constit. pecun. Cautius tamen esse, adire iudicem, & protestari, per d. l. si creditrici. & Bald. in l. in contractibus, §. vlti. C. de non numera. pecun. dicit, quod cum aduersarius non potest reperiri, sufficit protestari. & idem quoque voluit ipse Alexand. consilio xx. circa consultationem, col. ij. lib. vij. Et facit, quod in simili tradit Card. Alexand. in cap. i. colum. ij. versicu. quæro si vassallus, titu. quæ fuit pri. cau. amit. bene. quod vassallus non possit inuicpire dominum, vt ab eo petat inuestituram, sufficit idipsum protestari coram testibus.

20 ¶ Quin Alex. ipse d. consil. xcij. vbi supra lib. j. constanter asserit, cū aduersarius non reperitur, nõ necesse esse, id protestari, per l. si fundus, §. Marcellus, qui est vlt. ff. de lege commif. & d. l. pecuniz, §. j. versic. si tamen. & iterū d. l. cum quidam, §. si pupillo, ff. de vsur. Quod & idem respondet Io. Ana. consil. v. vifa narratione, col. ij. versic. & dato quod nõ, & ibi Lud. Bolo. in addi. illius consil. versic. nec obstat doctrina. & latè Fran. Arer. consil. cxlij. verum est: quem omnino vide in iij. primis colum. & Philip. Dec. consil. cccclxvj. promisit Anto. paulò ante fi. Et faciunt, quæ scribit ipse Alex. consil. xlj. visis, col. j. & seq. lib. iij. Et quod scribitur in l. si dictū, §. si præsentem, versic. & si nihil, ff. de cuiet. vbi si emptor, qui vult denūtiare venditori, vt adsit liti motæ super re vendita, non potest scire vbi venditor sit, a quæ cōmittitur stipulatio aduersus eum, ac si sibi denūtiatum fuisset: etiam si nihil venditor fecerit, quo minùs ei denūtiari possit.

Et in

Et in hanc sententiam inclinant, qui in huiusmodi rebus dicunt esse tutius, aut cōsulant protestari: tanquam id sentiant non esse necessarium. Id enim facit Bart. in l. j. §. dies, vers. vlt. mō not. C. quando appel. sit. & Panorm. in c. causam, col. j. in fi. extrā de re iudic.

- 21 ¶ Verūm text. in d. l. ij. & ibi Alb. ff. de naut. feno. requirit protestationem. nam ita scribitur, *Decedere.* Si nemo sit, qui à parte promissoris interpellari possit, id ipsum testatione complecti debere, vt pro petitione id cederet. Et facit etiam tex. in l. de pupillo, §. si quis ipsi Pratori, & ibi glos. Bart. in xvj. q. Rom. Alex. sibi contrarius, col. iij. vers. item not. & ceteri, ff. de no. oper. nunt. & in l. vlt. ff. de lege commis. & in c. pastoralis, in fi. & ibi Ant. extrā de offic. ord. & in c. vlt. & ibi quoque Anro. & Imo. extrā de appel. Et voluit etiam gl. in c. j. §. si quis verò aliquod, in verbo, potestatem, tit. de pac. tenen. & in c. j. in verbo, mandatum, vers. si verò primus, extrā de rescr. & in c. plerunque, in fi. & ibi Ant. & Imo. eod. tit. & in c. cupientes, §. quod si per xx. in verbo, proposita, post princ. de elect. lib. vj. quæ etiam dicit, tutius esse, nō semel tantum, sed pluries protestari. & ibi quoque Archid. in glo. magna. Ioan. And. Imo. & Lucas Pen. qui alia multa in id citat, in l. qui grauatos, col. ij. in verbo, muneribus, C. de censib. & censit. lib. xj. & Barb. confil. l. præclare, col. vj. vers. cum ergo in casu, lib. ij.
- 22 ¶ Et faciunt notata ab Inno. in c. ex transmissa, col. j. de præcip. & Albe. loquente de vasallo, *Decedere.* qui non potest reperire dominum, à quo inuestituram petat, in l. si præses, C. de Episco. aud. Bald. in d. l. si reus, ff. de procur. Bart. in d. l. j. §. dies, in vlt. notab. ff. quan. appel. sit. Bal. in d. c. j. vbi suprā, de eo qui mit. in poss. vbi in casu illius c. si pars & iudex absint, dicit necessariā esse eius rei protestationem, per d. l. vt perfectius. & idem Bald. de intimatione loquens, in l. in contrahibus, §. vlt. C. de non numer. pecun. etiam per d. l. vt perfectius. Anto. in c. ex ratione, circa medium, de appel. & confil. xxvj. visis præsentibus, col. j. Iaco. Alvaro. & Card. Alex. in d. c. j. in prin. vterque col. iij. titu. quæ fuit pri. cau. amit. bene. & Mart. Laud. in c. j. titu. de leg. Corra. loquentes etiam de vasallo, qui non repetit dominum. & Panor. in c. plerunque, col. vlt. extrā de rescript. & Alex. latē post Bald. in l. properaudum, §. si autem vtraque, col. ij. vers. vt autem appareat, C. de iudic. & confil. clxiiij. viso processu, col. ij. versic bene facit, lib. ij. & confil. cxx. ponderatis, in fi. lib. v. vbi nuncupatim loquitur, cum abest is, cui solutio fieri debet, cum aliis multis concord. adductis à Card. Alex. in c. vlt. col. ij. vers. habens aliud, extrā de appel. Scio autem nonnullos distinguere, an impedimentum sit ex facto aut absentia iudicis, an aliunde: vt per Marthæ. Afflic. post alios decis. Neap. l. iudices, num. 3. & 5. Et vide quæ dicam infrā, eod. tit. §. xv. glo. l. ij. nume. 9. secundò intellige. & quæ etiam diximus suprā, eod. tit. §. j. in glo. xij. in verbo, *acheteur*, num. 21. quid denique.
- 23 ¶ Et licet, si protestatio sit necessaria, cautius sit sæpius protestari, vt suprā numero abhinc ij. *An sit necesse sapius protestari.* diximus ex quorundam sententia. Illi tamen non dicunt id esse necessarium, vt certè nō est: sufficit enim semel protestari, vt nuncupatim tradit Felin. in cap. cum. Marc. Ferra. col. xxv. versic. sexta conclusio, extrā de constitut. per text. in l. Titia Seio, §. v. furas, qui est j. & ibi Bar. & Imol. ff. de legat. ij. & glo. in clement. j. §. requisierunt, de hæreti. & Bart. in l. mora, in prin. ff. de vsur. qui quidem loci loquuntur in interpretatione, vt eam semel fieri sufficiat. Cui in hoc adde glo. in d. cap. cupientes, §. quod si per xx. vbi suprā, & ibi quoque ceteros, de elect. lib. vj. & glo. in clementina prima, in verbo, factam, in fin. & ibi Imol. colum. v. super eadem glos. & Cardin. Florent. tum in ij. notab. tum in quæstio. xxv. de decis. cum aliis multis concordant. traditis ab eodem Felin. in cap. ex literis, col. iij. super glo. j. illius cap. extrā de constitut. Marthæ. Afflic. in tractatu Protomix. in verbo, vt intra xxx. dies, colum. v. versicu. item quæro. Nisi tamen (inquit Fel. ibi) in certis casibus, quos illic adscribit: vt videre apud eum poteris, nihil enim pertinent ad nostrum casum. Sed quod sufficiat semel protestari, tenuit Bartol. quem ipse Fel. non allegat, in d. l. de pupillo, §. si quis ipsi Pratori, col. ij. in iij. oppo. ff. de no. oper. nunt. & Bald. in l. Aemilius, col. ij. versic. sæpe non est, ff. de minorib. & Nico. Mil. in suo repertorio, versic. protestationem sufficit. De quo & tu prætere vide Bald. in c. ex ratione, in fi. extrā de appellat. & Cardin. Alexand. in d. cap. vlt. colum. ij. versic. not. ex text. extrā de appellat. vbi alios multos citat.
- 24 ¶ Verūm illud ambiguum est, an hoc casu, quo emptor non comparet, nec est, cui hæc obligatio fieri possit, necesse habeat consanguineū consignare & deponere. Et ego sanè id non necesse con- *An sit itē necesse consignare.* signare. & quod in simili casu voluit Specu. tit. de loca. §. nunc aliqua, versic. vigesimo primò, loquens de emphyteuta, cui non cōparet dominus, cui soluat pensionem, vt non opus ei sit consignare & deponere, periura suprā allega. Præfertim cum priuatis moribus nostris in casu retractus nō necessaria sit consignatio, vt scribitur suprā §. vij. Idē satis est, non esse cui offerri, aut solui debeat, sine consignatione, & depositione, vt latē per Alexand. confil. xcij. per Speculat.

col. iij. versic. haud obstat, quod not. gl. lib. j. Sed quantum ad illud de emphyteuta, vide eundem Specu. in d. §. nunc aliqua, versic. xix. & item versic. xxxiiij. & lafon qui alios multos citat, in l. ij. col. xxj. versic. vigesimo quarto, C. de iure emphyt.

25 ¶ Sed id tamen omnino animaduertendū est, quod in eo casu nostro, cum scilicet nullus est, cui offerri possit, & idē consanguineus vel adiuit iudicem, vel protestatus est, & cōsignauit, si hęc necessaria sunt, tamen si postea emptor ipse comparuit, debet cōsanguineus intra tempora retractus, si nondum lapsa sint, & fieri possit: aut si lapsa sint, non indiligenter eum conuenire, eiq; hanc retractus oblationem facere: per id, quod in simili voluit Bart. in d. l. de pupillo, §. si quis ipsi Pratori, col. ij, in iij. oppo. & ibi quoq; Imo. Rom. Paul. Cast. col. j. & Alex. col. ij. versic. item fallit si habeo, ff. den o. oper. nuntia. quod si emptor fuerit protestatus, non posse se denuntiare venditori litem motam, quia abest, & ignoratur vbi sit: si postea comparcat, debet ei denuntiare. & Anto. in c. vlt. extrā de appel. qui & id trahit ad casum illius c. vti facit etiam Imo. ibi, col. pen. & Matthæ. Mathes. in d. l. j. §. dies, & ibi quoq; Ang. Aret. col. iij. versic. quare si volens, ff. quan. appel. sit, per text. in d. §. si quis ipsi Pratori. Et quod etiam in simili voluit And. Ifern. Mart. Laud. Iaco. Aluar. & Card. Alexand. in c. j. tit. quo tempore. mil. loquentes de cessantibus inimicitiiis, in casu illius c. Et hęc omnes intelligunt semper procedere, cum protestatio sit ad consequendum ius quodpiam de nouo, vt hic sit in casu nostri retractus, quo consanguineus tendit ad retrahendum acquirendumque rem nondum sibi competentem. Et ad id optimē facit glo. in dicto §. quod si per xx. in verbo, proposita, pauld ante si. dum dicit, Sibi tempus non curret, donec Papa copiam sui fecerit, & ibi Archidia. Ioan. And. in nouella, Domi. & Philip. Francus: & præterea Anto. in capit. plerunque, & ibi quoque Imo. col. ij. extrā de rescript.

26 ¶ Ad id autem, quod diximus suprā in princip. præcedentis versic. quod si tempora retractus lapsa sint, cum emptor apparet, is non negligenter admonendus ac conueniendus est à consanguineo, qui illi faciat oblationem. Facit ea gl. in dicto §. quod si per xx. in dicto verbo, proposita, in princip. dum dicit, Dummodò postea non sit negligens, per text. in eodem capit. §. in super, vbi tamen omnino vide glof. in verbo, præsentauerint. Et facit etiam id, quod scribitur in frā eodem titu. §. xij. in fin. in illis verbis, *pourueu tout esloys qu'il n'y ait negligence notable*, vbi & nos aliquid de ea re dicemus. Id autem totum arbitrio iudicis relinquimus, per not. in simili à glof. in cap. j. §. cum verò, in verbo, in mora, versiculo, sed quando, & ibi Archidia. Ioan. Andr. Domi. & Philip. Franc. ne sede vacante, lib. vj. & alia gl. in c. si clericus, in verbo, negligenter, versic. quando autem, & ibi etiam Ioan. Andr. Domi. & Philip. Franc. de præbend. eod. lib. & glo. in clement. causam, in verbo, commode, in princip. & ibi quoque Paul. Eleaz. Cardin. Florent. in xx. quæst. de electio. Ioan. And. in c. vlt. in verbo, mora, & ibi etiam Bald. colum. ij. versic. not. hic dicit, extrā de electio. Et eodem Bald. post Iaco. in l. tutor si petit, pauld ante fin. ff. de tuto. & curato. dat. ab his. & quod item in alio simili voluit glof. in l. & si post tres, in princip. & ibi quoque cæteri Doctor. ff. si quis caut. cum aliis concordant. à me traditis in repetitio. l. si vnquam, in verbo, omnia vel partem aliquam, numero 30. quin & alias, versicu. & cum semel, & versicu. & in vniuersum, C. de reuocan. dona. Arbitrari autem ita iudex debet, vt nec præcipiti festinatione, nec moratoria cunctatione consanguineus vtatur, iuxta text. in l. tutor qui repertorium, §. j. ff. de administrat. tutor. & ibi concordant. in glo. Quod non aliud est, quàm si dicas eum maturare, & quod in vetere prouerbio dicitur *οπισθεν βροδεω*, id est festinare lentē debere, idq; ex qualitate negotij, personarum, & loci, vt dicit glof. in dicto cap. si clericus. Et vide quæ scripsimus suprā, §. primo, in glo. x. in verbo, *dedans l'an*, numero 25. nec tamen.

27 ¶ Ex suprā dictis autem potes intelligere, quid consanguineo faciendum sit, si fortē emptor mortuus sit, nec sit qui eius hæreditatem adierit, sed ea iacer toto illo tempore quod præstaturum est retractui, ita vt nemo sit, cui consanguineus offerre possit. Sed & tu præterea vide quæ in simili diximus suprā, §. j. glo. xij. in verbo, *l'acheteur*, num. 14. quid igitur si emptor, & multis sequent. vbi tracto quid consanguineus facere debet, si emptor decesserit, relicto infante hærede, qui necdum habet tutorem. Et quod etiam à nostris differitur, quid agendum sit emphyteuta, cum dominus decessit, relicta hæreditate iacente toto tempore, quo is pensionem soluere debet, ne cadat emphyteusi, de quo vide Specula. tit. de locat. §. nunc aliqua, versic. xix. Host. in Summa, eod. tit. §. quid sit de natura, col. ij. versic. quid si hæreditate. Dyn. in c. cum quis in ius, de regul. iur. lib. vj. Alberic. in l. iij. §. cæterum, ff. de dam. infect. & in l. ij. col. iij. versic. nunc ad aliās. & ibi quoque Bald. ad fin. & Ias. in xxj. quæst. quæ est sub numero 61. C. de iure emphyt. & eundem Albe. in l. iij. §. Pratori, col. ij. versic. item collige, ff. de dam. infect. Alex. consil. xcij. perspectis his, col. iij. versic. ad hoc quod not. lib. j. & consil. clxxij. viis & opportunē, col. ij. versic. & in proposito, lib. ij.

§. DECI

§. DECIMUS.

E MARY à cause de sa femme peut faire offre de retraict, & requerir adiournement, sans ce que la femme y soit, pour cause des choses vendues par les lignagiers de ladicte femme.

MARITUS vxoris causa potest offerre retractum; citationemque in eam rem requirere, idque solus & sine vxore, in rebus venditis à consanguineis ipsius vxoris.

GLOSSA I. ET VNICA.

ECID quidem tatum facere potest, sed & prosequi in iudicio, idq; etiam sine Maritus consensu vxoris: vt cauetur supra tit. xv. §. iij. qui est omnium huius volum. cxvj. an pro vxore De iure autem comuni maritus pro vxore potest agere sine mandato, & sine cau re possit tione rati in rebus paraphernalibus, vel cum cautione in ceteris rebus. De dota- oblationem libus non loquor, in quibus maritus ius habet vberius, l. doce ancillam. C. de rei vendit. cum retractus sim. Sed quæ de aliis diximus, scribuntur ac notantur in l. iij. §. sed & si, ff. iudi. sol. & in l. ij. & facere. l. maritus, C. de procu. & in c. constitutis, extra cod. & vbiq; glo. & Docto. & latè Alex. confi. xlij. super præmisso, col. vj. vers. nec obstat. quodd dicta bona, lib. j. & Corn. consil. exc. ad cui- tiam, col. iij. lib. iij. vbi plus dicit, quodd maritus censetur habere mandatū ad administranda bona paraphernalia, per text. quem dicit ad hoc sing. in l. si ego, §. pen. & vlt. ff. de iure dot.

2 ¶ Sed quæritur, an admittatur maritus ad hunc retractum nomine proprio sine mentione vxoris. Et vt intelligas, quam vim habeat id dubium, fac maritum Titia consanguineæ ven- admitta- ditoris, non tãquam maritum istius Titie, sed proprio suo nomine & simpliciter oblationem tur nomine fecisse, emptorem que reuuentem illum admittere, citari fecisse, interimq; annum & diem proprio. retractus transiisse. Reum autem conuentum defendere retractum, quia hic non sit consan- guineus venditoris. Hunc autem replicare se maritum esse Titia consanguineæ, posseque ex hac nostra consuetudine facere oblationem retractus. Reum duplicare, illum in oblatione nullam fecisse vxoris mentinem, id est, non tanquam maritum illius, sed simpliciter & suo nomine obtulisse. Ideoque se iusta de causa illum non admisisse, interimque tempus retra- ctus transiisse, nec posse illum mutare suæ oblationis nomen ac qualitatem, aut eam aliter declarare post tempus, in præiudicium ipsius emptoris, vt in simili tradit Ioan. And. loquens in declaratione rei obscuræ, in c. in alternatiuis, de reg. iur. lib. vj.

3 ¶ Ego censeo, maritum oblationem non simpliciter suo nomine, sed tanquam maritum talis vxoris suæ, facere debere, vt etiam declarat hæc nostra consuetudo in illis verbis, *le mary à cause de sa femme*. & id quidem iuris est per text. in l. iij. §. sed & si forte, ibi, vel vir vxoris nomi- Tutor no- ne. ff. iudic. solut. ¶ Et idem de tutore, in eadem l. §. sed quod de tutore, ibi non tamen quasi mine pro- tutor. Et de patre legitimo administratore filij voluit Petr. Anchara. in cap. accessorium, col. prio agere prius. Nam & aliàs in dubio quis actum fa- non debet. cere videtur nomine proprio, non alieno, l. & magis, ff. de solutio. & l. Papinianus, & ibi glos. Nec pater legitimus & l. pro hærede, ff. de acquir. hæred. quod pulchrè & scienter declarat Maria. Soc. in cap. j. in administra- vij. artic. princip. q. vj. extra de libel. oblat. Et facit etiam text. in l. j. §. vlt. ff. de noui oper. nunt. In dubio vbi usufructuarius potest nuntiare nomine proprietarij, non suo, & text. in l. j. ff. de offi. pro- quis cense- cur. Cæsar. & quod tradit glo. in l. sciendum, §. tutores, in verbo, habentur, ff. qui satisd. cog. & tur actum j. quodd item scribit Ioan. Andr. post Guid. Suz. in addit. Spec. tit. de coniuncta persona, §. j. col. j. quodd coniuncta persona, quæ admittitur ad agendum, debet agere nomine coniuncti, non facere no- proprio nomine, per l. exigendi, C. de procurat. ibi, actionem patris nomine dirigat. De quo mine pro- etiam per Bartol. in l. vero, in princ. ff. de solut. & Mari. in d. c. j. col. xxxvj. vers. decimo quinq; prius. quæro, de libel. oblat. Et ita quoque tradit in simili Carol. Molend. nihil tamen allegans, in consuet. Paris. tit. j. §. j. gloss. j. in ix. q. Idèd si interim ante huiusmodi declarationem annus exierit, non erit postea admittendus, per ea quæ dicta sunt.

4 ¶ SED id intelligas, si simpliciter & nomine suo hic maritus hanc oblationem faciat, vt si Quid si di- dicatur, Mæuius fecit oblationem &c. Secus si dicatur, Mæuius maritus Titia: nam licet cat se mari- non aliter dicat id se facere nomine vxoris, ita tamè satisfacere videtur, adiciendo eam qua- rum simpli- litatem maritus Titia: vt in simili dicitur de eo, qui se dicens procuratorem alicuius, actum citer.

quempiam facit: nam id videtur facere nomine & tanquam procurator illius: licet aliter non exprimat, per tex. loquentem in institor, in l. vlt. & ibi Bart. qui etiam trahit ad procuratorem, ff. de insti. act. & voluit gl. in l. quacunque, in verbo, procurator, ff. de procu. & Bart. in d. l. iij. §. sed et si cum tutor, ff. iud. sol. & in l. j. §. nuntiatio, col. ij. vers. aut apponitur nomē, ff. de ope. no. nunt. Alb. in rub. C. de procu. nu. 4. & in l. quoties quis aliam, ff. de verb. obl. & in l. j. §. ad fi. ff. de admi. tuto. vbi loquitur de tutore. & in id quoque allegat tex. loquentem in procuratore, in l. pe. ff. si quis caut. & idem Albe. in l. cum post mortem, §. j. nu. 2. eod. tit. de admi. tuto. Bal. qui eam gl. in d. l. quacunque, dicit not. in l. j. in fi. C. de sent. & interloc. omni. iudi. Maria Soc. in d. c. j. in vij. artic. princ. quæst. vj. de libel. obla. vbi id latè prosequitur. Et bene facit gl. in l. post mortem, §. j. in verbo, rectè recusat, ff. quan. ex fac. tuto. Et ita nuncupatim voluit in eo, qui tanquam maritus agit, Bald. in c. constitutis, vers. quæro, cum glo. extrà de procurat.

¶ *Quid si aliter declararet negotiū ad vxorem pertinere.* ¶ Et idem, si retrahens aliter declaret negotium ad vxorem pertinere, vt si dicat se velle retrahere rem venditam à tali consanguineo vxoris suæ. Is enim satis ex hoc declarat, se facere nomine vxoris: tamen si aliter non exprimat, per ea quæ in simili tradit Bart. in l. si pupilli, §. j. col. ij. vers. si verò non dicit, ff. de neg. gest. quòd licet quis non dicat expressim se negotiū facere procuratorio nomine alicuius: si tamen expresseit causam, quare id faciebat, tangentem illum alterū, satis videtur facere nomine illius, per tex. ibi, in illis verbis, vt creditorem tuum vel pignus tuū liberet. Quod nota (inquit) quia ob expressiōe causæ præsumitur actus fieri contemplatione siue nomine eius, ad quem ea causa spectat. Ad quod etiam facit, quod aliàs dicimus limitatam causam limitatum producere effectum, l. in agris, ff. de acquir. rer. domi. cum multis simil. & concord. à me traditis infra eod. tit. §. xxxij. num. 49. sed nec omiserim.

¶ *Quid, si expressim vt procurator vxoris faciat, cum non haberet mandatum.* ¶ Quid autem, vides hīc maritum suo iure, & per semetipsum sine vllō vxoris adminiculo, tanquam maritum tantum, hanc actionem posse intendere & prosequi. Quid igitur, vt repetam, si id non ita facit, sed nuncupatim tanquam procurator vxoris, cum tamen mandatū non haberet, vtrum valebit iudicium, ac si suo illo iure ac nomine fecisset, quo facere poterat: De qua questione Ro. interrogatus, multa è re nata in vtrunque partem adduxit, consil. cccclxvj. primus propositæ consultationis articulus, in primo dubio, & tandem concludit, non valere iudicium. Vbi illum vide, atque etiam in consilio cccclxvj. primus consultationis articulus, etiam in primo dubio, vbi id non longè dissimili casu idem respondit, multis quoque in id adductis, quæ ibi videre poteris.

¶ *Coniuncta persona, si agat vt procurator sine mandato, non valet iudicium.* ¶ Sed tu tamen illis addere poteris, quod tradunt Bald. & Salic. in l. j. ille col. j. versic. vlt. ius oppono. hic col. ij. versic. oppo. quòd etiam, & ibi quoque Anto. ab Alex. C. de procura. quòd licet coniuncta persona admittatur ad agendum sine mandato, si tamen vult agere vt procurator sine mandato, non valet iudicium, per ea quæ not. gloss. in l. filius, in gl. vlt. ibi, vel hīc pater, ff. qui fatid. cog. & idem voluit ipse Bald. in c. nonnulli, col. ij. versic. nota si quis impetrat, & ibi quoque Barb. in §. sunt & alij, vbi item Fel. col. xiiij. versic. limita secundò, extrà de rescript. & rursus idem Bald. in c. ex parte Decani, col. ij. versic. sed quid si coniuncta, eod. titu. Alexand. & Ias. in l. exigendi, ille col. ij. in vlt. fal. hic col. iij. in vj. fal. C. de procurat. vbi & Ias. nuncupatim sequitur illud Rom. consil. si cuti etiam facit, in d. l. si maritus, col. ij. versic. quid autem maritus, C. eod. tit. Quibus ego malo accedere, quàm Barba. sibi contrario in d. c. ex parte Decani. Et ad id facit optimè text. in l. iij. §. sed & si fortè, ff. iud. sol. vbi nuncupatim scribitur, quòd eis agere permittitur, non facit eos procuratores. Ex quo Dyn. & Alber. ibi negant hoc etiam post litem contestatam, posse procuratores constituere. Adde item, quæ etiam in simili latè diximus suprà titu. omnium vij. §. ix. in gloss. ij. Et vide etiam Bald. in l. j. C. quibus res iudi. non nocet.

¶ *An sponsus pro sponsa possit hunc retractum facere.* ¶ An autem & idem possit facere sponsus, sicuti & maritus? Alber. in d. l. maritus, dicit eam l. habere locum in sponso de præsentī, per l. non sine, C. de bonis quæ liber. & l. si vxor, §. ij. ff. de adulter. Et id approbat Iason. in d. l. maritus, col. ij. versic. secundò extende, & hac ratione confirmat, quòd priuilegia vxoris habent locum in sponsa de præsentī, l. ij. §. vlt. ff. de priuileg. credit. Tamen subdit, illud tantum procedere in his quæ pertinent ad dorem, non etiam ceteris in rebus. Ideoque cauendum, propter illud, quod tenet Bart. in l. quod Seruius, per illum text. ff. de condi. ob. caus. Hæc ille. Sed tu de his vide quæ plenissimè omnium scripsimus in nostris Legibus connubialibus, in glo. j. post vltimam legem connubialem: quo loco tractamus, an sicut vxor ex nostra consuetudine est in potestate mariti, nec potest sine eius auctoritate contrahere, ita & sponsa sponsi. & ex ibi scriptis intelliges, quid & hīc dicendum sit. Has autem duas quæst. Ferronus apposituit in §. xix. titu. de retractu consuetudinum Burdig. qui quidem §. est huic nostro omnino similis, quo in loco videbis quid de hoc sentiat, & iterum in §. xxiij. col. vlt. tractat hanc de sponsa quæstionem.

¶ Sed

- 9 ¶ Sed vtrum maritus putatius id quoque possit facere: Quod videret ex sententia Alberici. *An mari-*
 post Vber. Bob. in d. l. maritus, C. de procura. vbi tenet maritum putatium, sicuti & verum, *ius putati-*
 posse interuenire pro vxore sine mandato. Sed Iason ibi tenet contrarium, praterquam cum
 dotis questio est: propterea quod credit matrimonium putatium habere priuilegia veri cir-
 ca dotem, non etiam in reliquis. Et eum simpliciter sequitur Chasse. in tit. *des droitz apparte-*
nans à gens mariez. §. v. in princ. col. iij. versic. extende. Sed tu circa hoc vide, quæ late scripsi-
 mus in nostris legibus connubialibus, in glo. vj. eademque pen. in xxxij. q. in qua tractamus,
 an consuetudo quæ contractibus interdicit mulieribus sine autoritate mariti, habeat locum
 in viro putatio; & multò abundantius declarabimus in ij. editione.
- 10 ¶ Questionis quoque est, an si maritus sit filiusfa. requiratur consensus patris. De quo vide *Si maritus*
 apud Chasseneum in d. tit. & §. in glo. j. col. v. versic. pro sexta extensione. Et ibi quoque in col. *fit filiusfa.*
 vj. versic. maius est dubium, videbis, quid si maritus sit minor. Cui in hoc adde, quæ scripsi *an requira-*
 mus in Legibus connubialibus in glo. vj. in v. quæst. vbi tractamus, an vir minor possit vxori *tur patris*
 accommodare consensum & autoritatem ad contrahendum. Et paulò post ipse Chasse. etià *consensus.*
 differit, quid in nostro casu, cum vxor è diuerso minor est, maritus autem maior, an possit *Et quid si*
 ipse maritus pro vxore sine alia autoritate curatoris interuenire. Cui adde Paul. Castrenf. *is sit minor.*
 consil. cvj. incipiendo à secundo, col. j. lib. ij. vbi differit, an vxor minor possit contrahere cum *Quid item*
 autoritate & consensu mariti maioris in casu statuti requirentis consensum & autoritatem *si vxor sit*
 viri in contractibus vxoris. *minor.*
- 11 ¶ Idem quoque Chasse. in eodem §. & glo. j. col. v. versic. extendo quintò, rursumque in eodem *An vxor*
 §. in glo. super verbo, *es droitz possesseurs*, col. vlt. versic. vtrum autem mulier, tractat, an vxor *possit prohi-*
 hoc in casu possit intercedere, ne maritus agat nomine ipsius. & respondit non posse. Cui *tere viru.*
 adde Carol. Molend. in consuet. Parisien. tit. j. §. xij. glo. j. num. 47. Deinde verò idem Chasse.
 col. vlt. eiusdem glo. j. versic. quero de questione, etiam tractat, quid si in contractu matrimo- *Quid si in*
 niali conuentu sit, ne maritus inuita vxore possit pro iuribus ipsius agere nò obstante còtra- *contractu*
 ria consuetudine. Cui adde, quæ in simili differit Ioan. Fab. in rub. Institui. de nupt. & in l. de *matrimo-*
 fideicommissio, C. de trans. & quæ dicemus in nostro tract. Primogenioru, in quaest. qua quæ- *nij distum*
 rimus, possint primogenitus renuntiare iuri primogenituræ, ei à statuto delata. Sed & de *si viru non*
 his omnibus nos abundantissimè tractauimus suprà, nostrarum consuetudinum titu. xv. qui *posse pro in-*
 est, *de la puissance, autorité & administration des maris*, §. iij. qui est omnium consuetudin. *ribus vxor-*
 excvj. quo cautum est, ius esse marito sine vxore agendi pro iuribus ipsius vxoris & eadem *ris agere ea*
 defendendi: vbi omnino videas, ne hîc repetam. *inuita.*
- 12 ¶ Illud item queritur, an maritus, qui domo sua vxorem exegit atque expulit, possit nihilo *Quid de*
 secius ad hunc retractum rerum à consanguineis ipsius vxoris venditarum venire. Ferro. in *marito, quò*
 d. tit. de retractu, caput. xxij. ad fin. negat eum admittendum, si sine iusta causa eam expulit, *vxorẽ do-*
 cum etiam lucro dotis se reddat indignum, ex sententia Bald. in l. j. §. fed. scimus, C. de Latin. *mo exegit.*
 liber. tol. Ioan. Ana. in c. j. colum. iij. versic. & facit quod diceret, extrà de infir. & langui. expof. *Maritus,*
 Paul. Castr. & Alexand. qui id dicit not. in l. si ab hostibus, §. j. ff. soluto matrimo. & eiusdem *quis sine cau-*
 Alexan. consil. lxxvij. viso & diligenter, col. j. lib. v. quod repetitur consil. xxvj. lib. vj. Iniquum *sa vxorem*
 enim esse, maritum propter facinus sperare lucrum dotis, d. l. si ab hostibus, §. si vir. ff. soluto *exegit, indẽ*
 matr. & l. line, C. de negot. gest. At si iusta causa expulit, audiendum esse maritum: neque *gnus lucro*
 enim debere eum ex facto legitimo prægrauari, arg. l. sancimus, C. de administ. tuto. & l. ne- *dotis.*
 mo damnum, ff. de reg. iur. Hæc ille, quibusdam à nobis adiectis.
- 13 ¶ Sed quibus addere potes, quantum ad primum caput pertinet, quod si maritus sine causa *Is tenetur*
 vxorem expulit, tenetur ei reddere dotem, ex sententia Ioan. And. in addit. Specu. tit. de dote *reddere do-*
 post diuort. §. j. col. iij. in addit. incip. dicit. O dof. & Bald. in l. vlt. in fi. C. de sentent. quæ sine *tem.*
 cert. quanti. & in l. j. col. j. C. de priuileg. det. & in c. ex parte, col. ij. versic. item not. quod mulier,
 extrà de consuet. & Paul. Castr. in l. cum mulier, la j. col. ij. in iij. notab. ff. sol. matr. Francisc.
 Aret. & Soc. in l. ij. in princ. illius, col. ij. versic. repetitur alius, huius autem col. ij. versic. item li-
 mita. ff. eod. titu. & id quidem credo verissimum, quicquid dubitaret Alexand. in d. l. j. col. ij. *Nec eis su-*
 versic. item adde sexum, & d. consil. lxxvij. lib. ij. repente consil. xxvj. in prin. lib. vj. Neque ei quo- *cedis.*
 que succedit ex capite, vnde vir & vxor, vt constanter affirmant Paul. Cast. Alexan. & Iason
 in l. j. C. vnde vir & vxor, de quo & tu vide Benedic. in repet. c. Raynuius, in verbo, & vxor-
 em nomine Adelasiam, num. 800. versic. secundo fallit, de testa.
- 14 ¶ Et quod similiter tenetur hoc casu vir vxorẽ sic iniuria exactã alere, vt tenent Iac. Are. Cy. *Et vxorem*
 Alb. Bal. & Sal. in l. quod in vxorem, C. de neg. gest. & Bar. in eo tractatu, quem de alimentis alere tene-
 edidit, col. vlt. versic. quero an maritus. & Bal. in l. j. col. item ij. versic. tertio dubitatur, C. de leg. tur.
 Ang.

De monacho iniuste expulso.

Ang. Imo. & Alexand. in l. si cum dotem, §. si autem, quem ipse Angel. legit cum §. si maritus, ff. solut. matr. & Rapha. Com. consil. clxxv. domina Andreola. Rom. consil. ccccxcvii. in casu proposita consult. col. j. Paul. Castren. consil. lxxv. viso quodam libello, col. ij. & iij. lib. j. Guid. Pap. decif. Delph. ccccxxxix. an vir teneatur, versicu. si vir verberet. & consil. cxxvij. de hoc anno, col. j. & iterum paulò antefi. & Soc. consil. cclxxvj. visa protestatione, per totum, lib. ij. & idem non obscurè videtur ante hos voluisse gl. in c. significasti, in glos. j. ad fin. & ibi quoq; alij, extrà de diuort. & Hostien. in Summa, tit. si mulier petat in virum, & c. §. j. vers. quid ergo de expensis. & Specu. tit. de sponsa. §. ult. vers. quid de expensis, qui est ij. Et quod tradit Io. Lup. in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. lxx. col. vlt. versic. quid autem si maritus, quod si vir vxorem sine iusta causa domo expulerit, censetur reuocata donatio ei ab vxore facta. Et adde glos.loquentem de monasterio expellente monachum in c. j. in verbo, languidis, & ibi Ioan. And. ad fin. de infir. & langui. expo. de quo etiam Innoc. in c. cum olim, le ij. col. ij. in verbo, dederat, & ibi quoque Hostien. extrà de priuileg. Specu. tit. de statu mona. §. j. vers. vigesimoquarto queritur, quid si abbas, & Bald. in sua Marga. in verbo, monasterium, versic. monachus expulsus. & Colle. in c. quantò, & ibi quoque Aegid. Bellame. col. penult. vers. septimo queritur, de offic. ordin. j.

Quid, si vxor exalta vult retrahere ad suum commodum.

15 ¶ Ego tamen non parum dubito de primo illo dicto Ferro. Nam ea, quæ allegat, & quæ adduximus ad ipsius sententiæ confirmationem, haud dubiè procedunt, quando agitur de lucro & comodo mariti, & damno vxoris. Nam tunc, cum vir vxorem iniuria pepulerit, id proculdubio non debet cedere ipsius viri lucro, & vxoris incommodo. Hic autem è diuerso tractamus de lucro vxoris. Quis enim non videt, si maritus eo nomine retrahat rem à consanguineo ipsius vxoris venditam, eam totam queri vxori ratificanti, si lus commune inspicimus, aut certè ipsius dimidià partem cum facultate retrahendi alteram partem intra annu à soluto matrimonio, restituta media parte pretij, ex nostra consuetudine infra eo. tit. §. xvj. & seq. Quod igitur fauore vxoris sine causa expulsa introductum est, non debet in eius læsionem retorqueri, l. quod fauore, C. de legib. Nisi si fortè hoc casu veller vxor suo ipsius nomine rem totam ab initio retrahere, atque sic maritum à retractu & beneficio consuetudinis, ob iniuriosum illud & iniquum repudium, repellere, quod æquius est.

Quid, si vxor sua sponte viru dimisit, an vir nihilo minus poterit retrahere.

16 ¶ Illud autè minimè dubium est, quod si vxor sua sponte nulla vi, nulla ratione maritum dimiserit, nò tamen ob id perdit ipse maritus id ius retrahendi nomine vxoris, vti nec alia iura, quæ sibi in eam còpetunt, vt non obscurè voluerit propè omnes, quos supra citauimus. Cui etiam sententiæ ad stipulatur, quod in simili tradidit Spec. tit. de statu mona. §. j. vers. xij. vagationem monachi sine expulsiōe non priuare monasteriū iure suo, quod habet in monachiū. & sequitur Pet. Anch. consil. ccccxliij. pro clariori intelligentia, col. ij. Et idem voluit Innoc. cuius illi non meminerunt in d. c. cum olim, vbi supra de priuileg. per text. optimum in c. quantò, extrà de offic. ordin. & Gaspar Calde. inter consil. Io. Cald. tit. de hæret. consil. x. Diaconus, in fi. Et id quoq; in nostro casu retractus non obscurè voluit Ferro. d. §. xxiij. huius tit. in fi.

Quid denique, si matrimonium vtriusque consensu sit diremptu.

17 ¶ At si matrimonium inter eos fuerit diremptum, quo ad thorum, vt plerunq; sit communi vtriusq; consensu, aut aliàs, videtur id ius non amplius còpetere viro, vti nec cætera iura matrimonialia, per text. in l. j. §. j. ff. vnde vir & vxor. vbi si diuortium inter virum & vxorem fecutum sit, non inter se succedunt, vt aliàs facerent, etiam si iure duret matrimoniu, vt in quibusdam casibus illic declaratis. Et illum text. annotarunt gl. Petr. Cyn. Bald. Ioan. Fab. Paul. Corn. Alex. & lason in l. j. C. eod. tit. in id quod diximus coniuges non sibi succedere, si ante mortem diuerterunt. Tu tamen de hoc vide omnino Phil. Dec. ibi, col. ij. versic. quartò par ratione. vbi in hac re ponit tres casus. Primu, quando de iure facta fuit separatio thori. Secundu, quando sine iusta causa id factum fuerit: sed ob quampiam controuersiam, quæ inter eos intercessit. Tertium, cum communi vtriusq; consensu licitè factum fuerit. ibi eum omnino vide. Ex quibus intelliges quod si facta fuerit separatio quantum ad bona, vt sæpe fit apud nos, nullum ius administrationis, aut aliud marito supersesse in bona vxoris. Ideoque nec licere marito hanc oblationem facere, non magis, quàm extraneo.

Vtrum maritus qui re tractat consanguineis vxoris, teneatur solutusomari mon. ei, vel eius hæredibus reddere

18 ¶ Cæterum illud quoq; queri potest, vtrum soluto matrimonio teneatur maritus aut eius heredes hanc rem ita retractà à consanguineis vxoris, reddere ipsi vxori, aut hæredibus eius. Et primu videtur, quod non, per l. usufructu legato, ff. de usufr. vbi si usufructuarius missus sit in possessionem vicinarum ædium damni infecti causa, is iure dominij possidebit, nec quicquam amittit usufructu finito. Et facit, quod scribitur in l. cum manifestissimi, §. sed cum in secundum, C. de furt. vbi si comodarius rem comodatam & penam exegit à fure, non teneatur domino penam restituere, cū suo periculo persecutus fuerit. In contrariu autem facit l. quoties, & l. nò solum, ff. de iur. dot. vbi si maritus occasione dotis aliquid còsecutus fuerit, id quidem

quidem soluto matrimonio cum dote reddere debet. Sed hoc postremum intelligit Angel. post Fran. Tigri. in l. ar. vbi. ff. de peri. hered. in eo quod vir consecutus est ab vxore, vel patre ipsius, vti ea iura loquuntur. Secus si ab alio extraneo: tunc enim restituere non tenetur, cum omnia incrementa ad ipsum pertineant, per l. dotis fructus, ff. de iure dot. & l. pro oneribus, C. eod. tit. Et id sequitur & dicit valde notandum Fran. Cre. sing. lxviii. si maritus.

- 19 ¶ Porro Bal. in tract. Protomixeo, statim post prin. posteaquam dixit marito, vt domino rei dotalis, vicinæ alterius rei venditæ cōpetere ius cōgrui: per l. doce ancillā. C. de rei ven. subiungit hanc nostram quæstionem, virum scilicet soluto matrimonio tenebitur maritus restituere rem à se retractam eo iure congrui, & allegat in vtranque partem nonnulla ex iis quæ suprà citauimus. Tandem verò monet, videri Docto. in l. vlt. ff. solut. matr. quo in loco Petr. Dyn. Bartol. & ipse Bald. & Angel. tractant, an si maritus constante matrimonio consecutus fuerit occasione castri dotalis bonorum confiscationem, multas, aut cætera huiusmodi, ea debeat soluto matrimonio restituere. In qua re Dyn. ibi censuit restituenda, Pet. & Bart. contra non restituenda. Bald. & Ang. distinguunt inter bona immobilia confiscata, quæ territorio siue solo cohærent: & alia, quæ non cohærent, cuiusmodi sunt pœnæ pecuniariæ, illa enim restituenda esse, hæc minime. & sequitur Ioan. Ana. in c. ij. in vlt. notab. extræ ne Prælat. vices suas. Sed Imo. in d. l. vlt. sequitur Bart. nisi si delictum esset tale, ex quo res feudalis concessa in feudum à muliere deberet confiscari. de quo & tu vide latius per Alberic. in d. l. vlt. fructu legato, ff. de vlt. fruct. & in l. i. verò, in prin. col. iij. nu. 5. ff. solu. matr. & Bened. in repe. c. Raynuius, in verbo, cætera bona, num. 36. vide Boeri. decif. clxxx. num. 4. & 5. & 6.

De ead. re.

- 20 ¶ Apud nos autem habemus consuetudinē expressam in hoc casu nostro, quia scilicet cautū est, rem ita à marito retractā manere cōmunem inter maritū & heredes vxoris, vel ecōtrariò, iure societatis matrimonialis, quæ locū habet in Gallia inter virū & vxorē. Verū vxori aut eius hæredibus soluto matrimonio cōpetere ius retrahēdi partem mariti aut hæredū ipsius, restituito dimidio pretio: nā hæc nuncupatim scribuntur infrā eo. tit. §. xvij. vbi etiam ostendimus multas tales esse in Gallia cōsuetudines. Sed & tu in hac quæstione vide omnino, quæ dicā infrā in si. huius tit. quæst. xxv. vbi tracto, si durante tempore retractus, & ante ipsum factum, res quæpiam cecidit in cōmissum, an cedat lucro emptoris, an retrahentis: nam ea res nonnihil ad hunc locū pertinet. Et quæ etiam alibi disputo, an quæ alluione rei venditæ accreuerunt post venditionē ante retractū sint retrahenti restituendæ, infrā tit. seq. in si. q. xiiij. Et vide etiam Carol. molen. in casu huic nostro simili, tit. Paris. consuet. j. §. xij. glo. j. nu. 48.

Cōsuetudo.

- 21 ¶ Sed & illud quæro maritus nomine vxoris egit ad retractum, & victus fuit: vel quia nō docuit de cōsanguinitate vxoris, vel ob aliud quippiam: & necdum tempus retractus transiit: vtrum vxor ipsa nūc fortē vidua, aut à iudice autorata, possit intra tempora de integro oblationē facere, vt ei non obstat exceptio rei iudicatæ. Hæc quæstio ab illa dependet, qua nostrates quærunt, vtrum postquā maritus egit rei vendicatione pro re dotali, & succubuit, possit nihilo minus vxor soluto matrimonio iterum agere ad eandem rem. de qua per Petr. à Bella Pert. Cy. Guil. Cu. Ray. Bar. Bal. Alb. Ang. & Pau. Ca. in l. doce. C. de rei ven. Gul. Bar. Ang. Fulg. Alex. & Ias. in l. de die, §. quidam, quem nonnulli legunt cum §. j. ff. qui satis. cog. Pau. Ca. in l. maritus, C. de procu. & in l. Titio centum, §. vlt. col. ij. vers. quintò & vltimò, ff. de cond. & demonst. Alex. in repe. l. sæpe, super glo. quæ est in verbo, de proprietate, ad si. ff. de re iud.

Si maritus pro vxore egit & succubuit, an vxori postea agere oblatio rei iud.

- 22 ¶ Postremò & illud quærendum ducimus, an procurator mariti possit agere ad retractum rei venditæ à cōsanguineo vxoris: & fac hunc procuratorem constitutum à marito cum libera, vel cum speciali mandato agendi ad retractum cōsanguinitatis, ne incidamus in dubium à nobis alibi tractatum, an procurator simplex possit hanc oblationem facere. Hanc quæstionem in genere posuit Chasse. in loco suprà sæpius citato, scilicet tit. des droitz & appartenances à gens mariés, §. v. in gl. j. col. ij. vers. sed quæro quid in procuratore, & duobus seq. vbi quærit, an procurator mariti, eo absente possit comparere pro vxore illius, tanquam procurator mariti: & multa in vtranque partem allegat, & tandem concludit procuratorem simpliciter constitutum à marito non posse comparere in causis, quas potest maritus intendere nomine vxoris. Sed nec posse maritum constituere procuratorem ad comparandum pro vxore. Et ego sanè in priore casu idem censeo, quod Chasse. tum per ea quæ alegat, tum quoque per ea quæ diximus suprà num. 2. & 3. nam si maritus suo nomine id facere non potest, vt ibi dicitur, multo minus procurator illius, suo quoque nomine constitutus.

An procurator mariti possit hoc casu agere ad retractum.

An maritus possit constituere procuratorem in bno casu.

- 23 ¶ In secundo autē casu aliter censeo, quantum ad casum nostræ cōsuetudinis pertinet. Nam satis cōstat, eos, qui suo nomine actionē habent ex persona alterius, ob id quod sua priuatiū interest, procuratoris dandi facultatē habere. l. sed si vnus, §. idem ait, etū nepoti, ff. de iniur. quam

De ead. re.

*Pater ad-
ministra-
tor potest
constituere
procurato-
rem.*

quam in hoc expendit Bald. in c. ult. col. j. extrâ de iur. calumn. Imò verò & si alieno nomine actionem habent, si tamen sua quoq; interest, idem quoq; ius habent constituendi procuratoris: vt de patre administratore filij, quem habet in potestate, & in cuius bonis vsum fructû habet, probatur in l. j. C. de bon. mater. ita enim eam intelligunt. Bart. Bald. & alij, reprobata glo. ibi & Pau. Cast. cons. xxxiiij. super primo dubio, ad fil. lib. ij. Alex. & Iaf. in l. p̄sēs, C. de transact. & latius diximus in repe. l. si vnquam, in p̄fat. nume. 29. quorum omnium. Est autem ex nostra consuetudine, eademq; prop̄ generali in Gallia, vxor in potestate mariti: bonorumq; ipsius habet maritus ipse administrationem, eorumq; fructus perceptos constante matrimonio, suos facit. Quid igitur impedit, ne procuratorem facere possit.

*Responso ad
rationem
Chasse.*

24 ¶ Quod autem Chasse. pro sua ipsius sententiâ fundamento allegat Spec. tit. de coniuncta persona, col. j. dicere, quod licet coniuncta persona, & alij quidam, admitantur ad agendum, non tamen eorum procuratores, per text. in l. iij. §. sed & si fortè, ff. iudica. solui. admodum fallitur Chasse. neq; enim id dicit Spec. neq; is tex. in d. §. sed & si fortè, sed illud tantum, quod licet eis permittatur agere, id tamen non facit eos procuratores, vt etiâ ex eo text. diximus supra nu. 7. & voluit etiam per cum tex. Bald. in c. ex parte Decani, col. iij. vers. quæro nunquid coniuncta, extrâ de confit. & idem quoq; voluerunt D. à Rot. decis. cxlij. in causa, ad fi. in no uis. Sed & præterea allegat Chasse. ipsos D. à Rot. decis. dclxxvj. nota quod coniuncta, in antiquis: qui id re vera dicunt, coniunctas personas, licet possint agere, non posse tamen constituere procuratores, qui agant pro coniuncta persona. Sed id nihil facit ad nostram quæstionem, in qua mariti priuatim interest, proque suo iure maritali agit, vt satis supra diximus.

*De eadem
re.*

25 ¶ Nec tamen putes, id aduersari iis, quæ diximus supra d. nu. 2. & 3. nam illic locuti sumus de eo, qui simpliciter suo nomine actionem intendebat: hic de eo, qui iure maritali id facit, quamuis non addat nomine vxoris se facere. Verbi gratia, vt melius intelligas, Si Sempronius maritus Titia agat ad retractum rei venditæ à Mæuio: qui quidem eius consanguineus non est, sed vxoris, sed id tamen non exprimit, sed ita agit, Sempronius petit se admitti ad retractum rei venditæ à Mæuio: is certe non erit audiendus, sed succumbet, etiamsi se probet esse maritum Titia, & Mæuio esse illius consanguineum. Et id est, quod diximus supra d. num. 2. & 3. Si autem sic dicit, Sempronius maritus Titia petit se admitti ad retractum rei venditæ à Mæuio consanguineo vxoris, satis est etiamsi non dicat, nomine vxoris: vt etiam diximus nu. 4. & ita haud dubiè poterit procuratorem constituere, vt agat ad retractum. Et si aliter diceremus, sequeretur nunquam maritum iure mariti posse procuratorem constituere. Et hanc nostram sententiam videmus vbiq; & citra omnem controuersiam obseruari.

*Virū vxor
sine marito
fortè absen-
te possit re-
trahere.*

26 ¶ Nec tamen illud prætermiserim, quod aliquando ex facto contingere vidimus. Quia hic dicitur, maritum pro vxore posse offerre & retrahere: virum vxor ipsa sine marito id ipsum possit facere. Et quod hanc rem magis dubiam apud nos facit, illud est, quod moribus nostris vxor est in potestate viri, nec habet suorum bonorum administrationem, sed vir: nec potest adesse in iudicio, aut litigare sine autoritate ipsius, vt scribitur supra tit. nostrarum consuetudinum xv. §. j. qui est omnium totius voluminis cxciij. in quem Leges nostras connubiales conscripsimus, & alijs §§. seq. Et si quidè maritus absit, & in adeo longinquis partibus, vt periculum sit, ne tēpora labātur, poterit vxor, eo non expectato, retrahere, per id quod in simili respōdit Bal. cōf. cccclxxxviij. sequēs quæstio, lib. j. & cōf. cccxciiij. statuto, lib. v. cū alijs multis fi. à me adductis in dd. Legibus cōnubialibus, gl. viij. in verbo, *de son mary*, in j. q. vbi etiā videbis num necessariū sit in id adhibere autoritatē iudicis, qui mariti præsentia suppleat. Sed ad id quod de periculo diximus, vide præterea Pan. in c. cum in veteri, col. pe. extrâ de elec.

*Quid si sit
p̄sēs &
coiradicat.*

27 ¶ Sed magis ambiguum est, an id possit vxor facere, marito nō absente, & fortè eo reluctante, vel quia dicit hunc retractum non esse sibi & vxori commodum, vel quia nō vult. Tu hic omnino vide, quæ in simili scribunt Bart. Bald. Ang. Imol. Rom. Pau. Cast. Alex. & omnes in l. si cum dorem, §. eo aut tempore: ff. sol. matr. lac. Arc. Cy. Bar. Bald. & alij in l. ult. §. necessitate, C. de bon. quæ lib. cum alijs multis à me quoq; congestis, in dd. nostris Legibus connub. vbi supra in xv. quæst. Ex quibus clarè intelliges, quid dicendum sit in hoc casu nostro.

§. V N D E C I M U S.

E PLVS prochain^a lignagier du vèdeur, s'il vient dans l'an & iour de ladicte vente, doit estre receu & preferé auant autres lignagiers^b, si plusieurs lignagiers y viennent^c. Mais l'acheteur doit receuoir le premier lignagier^d, qui y vient. Et s'il l'a receu, ou luy a transporté la chose

la chose^e autrement que par retraict, & apres ce au dedans de l'an & iour vient vn autre lignagier, qui vueille estre receu audict retraict, il luy doit notifier, comme il a transporté la chose à autre, & le nommer. Et lors à celuy à qui auroit esté faict ledit transport, pourra venir ledit lignagier dedans l'an & iour faire son offre de retraict, & y deura par luy estre receu s'il est plus proche.^f & s'il est en pareil degré, il y fera receu pro^o rata.^h Et si plusieurs lignagiers y viennent dedans l'an & iour, qui soyent en pareil degré, ou ceux qui les representent, tous y doiuent estre receuz pro rata.^k Car representation a lieu en retraict, comme en succession. Toutesuoyes si celuy qui vient par representatiō, auoit freres & seurs, lesquelz ne viennent audict retraict, en ce cas luy seulⁱ represente son pere & sa mere, & viendra au retraict pour telle part & portio que son pere ou mere eust peu venir. Mais si les freres ou seurs venoyēt au retraict avec luy par representation, tous ensemble ne seront receuz audict retraict, que pour vne teste.^m

Roximior^a venditoris consanguineus ad retractum veniens intra annum & diem venditionis debet admitti & praeferrī ceteris consanguineis si plures concurrant.^c Tenetur autem emptor admittere primum offerentem. Quem ubi admiserit, aut illi re vendita cesserit^e alio quouis modo quam per retractum, postea que alius consanguineus intra annum & diem postule tse admitti, tenetur emptor hunc certiore facere cessionis a se facta, priori illi, cumque diserte nominare: poteritque tunc hic posterior intra id tempus retractum priori offerre, à quo admitti debet, si sit proximior.^f At si ipse sit in pari gradu, admitteatur pro^o rata.^h Quod si intra id anni & diei spatium accedant plures consanguinei eiusdem gradus, aut qui eos representent omnes pro rata admittentur.^k Est enim locus representationi in retractu, ut & in successione. Attamen si is, qui iure representationis retractu offert, habeat fratres & sorores ad retractum minime accedentes, tunc solus ipse patre & matre referet, & admittetur ad retractu proportionem quam ipsi parentes admissi fuissent. Verum si fratres aut sorores eius iure representationis ad retractu conueniret, vniuersi pro vno tantum capite^m admittentur.

LE PLUS PROCHAIN. PROXIMIOR, GLO. I.

NIL video interesse, dicas, Proximus, an Proximior: sicuti nec videt Bal. cōf. Proximus cxlvj. p. amissis verbis, col. j. in fin. lib. ij. Nam proximo quis proximior esse nō quis dīcapotest: cum proximus is sit, quem nemo antecedit, l. ij. §. h. hereditas, & §. legitima, ff. de suis & legi. hered. & l. j. §. proximus, ff. vnde cognat. & l. proximus, ff. de verbo, signific. Idq; etiam, si solus sit, ut hoc addam ex d. §. legitima, & d. §. proximus, & l. qui duos, in princ. ff. de rebus dubiis, & l. proximi, & l. in vulgari, in princ. ff. de superlati-
verbo, signific. Sed id tamē improprie, ut declarat d. §. proximus, cuius hæc verba sunt: Proxi-
mus etiam accipitur, qui solus est: quamuis proprie proximus ex pluribus dicitur. Et voluit Intimus.
Car. Floren. cons. xxx. in hac dubia, col. iij. vers. itē nulla. Idq; optima ratione, quia proximus
est superlatiuum eius, quod propē dicitur, ex quo fit nomen comparatiuum propior, & su-
perlatiuū proximior, ut tradit Prisc. lib. iij. c. ij. Sicuti ab intro, vel intra, vel intus, fit interior, &
intimus: ab ultra, vel vltro, vltior, vltimus: & à post, vel postea, posterior, postremus: quan-
quam ex proximus, cum pro cognato accipitur, ut scribit Prisc. vbi suprà, fit aliud illud com-
paratiuū proximior, ut etiam (ut hoc illi addas) ex intimus, intimior, & superlatiuum intimif-
mus.

simus, & ex postremus, postremissimus apud Tertullianū, statim in initio libri de Cultu for-
marū, & Apuleium in Apologia, & in oratione Caij Gracchi ad populū, apud Gellii li. xv.
c. xij. & ex minimo minimissimus apud Arnobiū li. 5. aduersus gētes, in duobus locis. Que
si regularia essent, sequeretur proximo quopiam alium esse proximiorē, & multorum proxi-
morum alium esse proximissimum, si ita nobis loqui permittamus, vt in simili dicitur in l.
vbi autē. ff. de verb. obli. & dicemus plenissimē in nostro tract. de mort. saissit le vis. in 6. de cla.

Proximior. prafat. nu. 6. ego verō dico. Vix autem reperies huiusmodi comparatiuum, proximior, apud
antiquos, praterquam apud Iureconsultos, vt & Prisci. suprà expendit.

2 ¶ Sed vt redeamus, proximus quis dicitur, etiam si longo intervallo sit remotus, modò inter
duo discretā nihil medium interpositum sit: vt probat illud Virgilij lib. v. Aeneidos,

Proximus etiam longo intervallo remotus, modo nihil firmatum.
Proximus huic, longo sed proximus intervallo. Insequitur Salus. —
Quo in loco id notat Scruuius interpres, atque etiam Nonius Marcellus in li. quem de Pro-
prietate sermonum scripsit. Paulū autem ante Virgilium Tullius in lib. de Claris Oratori-
bus ad Brutum, Duobus, ait, summis, Crasso & Antonio, L. Philippus proximus accedebat,
sed longo intervallo tamen proximus. Ausimq; constanter asseuerare Virgilium illud à ci-
cerone desumpsisse, adeo verba sunt similia, nam & Virgilius ipse illud ex ore eiusdem Cice-
ronis excerptum vsurpauit lib. xij. Aeneidos,
— *Magne spes altera Romæ.*
vt tradit Donatus, aut vt alij malunt Seruius, aut si quis alius est, qui vitam illam Virgilij edi-
dit. Et alia quādam Ciceronis ab ipso vsurpata recessit Macrobius libro Satur. vj. c. ij. ad fi.
vbi inter ea & illud quod de proximo diximus posuit. Sed & hanc proximi significationem
satis quoque declarat Aufonius ad Vrsulum:
Proximus ex longo gradus est &c.

3 ¶ Si tamē plenius scire velis, qui proximi sint, vel proximiores, vide Old. conf. cliij. videretur
quod filius, Io. And. in c. ij. col. iij. in verbo, proximi, extrā de concess. praben. Bal. in l. dudū, C.
de contra. emp. & conf. cccclxix. statuto cauetur, lib. j. & conf. cccxxxix. queritur vtrum de li-
nea, in prin. lib. iij. & conf. cccxxxiiij. in quæstione que vertitur, eo lib. iij. vbi & de propinquo
& propinquiore loquitur, estq; id conf. commune ipsius Bal. & Sal. id que ipsum inculcatur
inter cōf. Per. Anch. conf. xc. vide etiam Bart. conf. x. viso statuto communis Tnderti, & ibi
concor. Landri. in add. eius conf. Quibus adde Lucā Pen. in l. pro locis, C. de anno. & tribu.
lib. x. & in rubrica, C. de proxi. sacro. scri. in prin. lib. xij. & Corne. conf. cliij. licet in themate
col. ij. lib. iij. & Phil. Dec. in l. si bonorum, in prin. C. qui admit.

4 ¶ Vnum tantum illud hīc dicere volumus, quòd licet proximus is sit propriè, quem nemo
anteceat, vt diximus, eò tamen ventum est, vt proximos vocemus omnes qui consanguinita-
tis iure aliquè attingunt, etiam si ante se alios habeant. Quod probatur ex l. quamuis adulte-
rii, C. de adulter. vbi proximis necessariisq; per sonis solūmodò deferunt copia accusandi de
adulterio. Nam vt ibi dicitur, licet patruo accusare, etiam si frater extet, vides igitur ibi pa-
truū dici proximū, quamuis frater extet, eo quidem proximior. Et ex l. cum rem alienam, C.
de lega. vbi legatū rei alienæ ab ignorante factum non valet, nisi proximæ personæ relictum
sit, quod intelligitur, etiam de iis qui non sunt priores gradu: nam omnes intelligūt eam l. de
cōiunctis personis simpliciter. Et hoc satis apertè indicat gl. vlt. in princ. cum dicit, quòd iu-
dex æstimabit, quæ dicitur coniuncta persona: quam sequuntur Bar. Fran. Tigr. Ange. Sal.
Raph. Fulg. & Corne. ibi. Per. autem & Cyn. considerandam dicunt coniunctam personam
vsque ad decimum gradum, qui tantum succedere potest, secundum notata in l. octauī, C.
vnd. cog. Et sic apertè declarant omnes, non necesse esse, vt quis sit in gradu priori, vt faciat
C. de legat. locum ei l. loquenti de proxima persona. Et id expresse annotat Alc. in d. l. proximi, de verbo.
signifi. & satis apparet ex scriptis à Corne. conf. xxxij. licet prima facie, col. ij. verū, quia prout
dictum est, lib. j. Et sic quoq; proximitas pro consanguinitate ponitur, vt latè diximus suprà
eod. tit. §. j. glof. ix. quæ est in verbo, *en lignagier*, nu. 16. à proximo item.

5 ¶ Quid autem, si quis dicat se tanquam cōsanguineum proximiorē debere defuncto suc-
cedere, an sufficiat, si probet se simpliciter esse consanguineum mortui, de cuius successione
agitur, an verò necesse sit, vt is probet nullum alium eo esse proximiorē. Et certè, si contro-
uersia sit inter duos consanguineos, is qui agit aduersus alterum possidentem, debet probare
se esse proximiorē, cum id sit fundamētum intentionis suæ, etiam si id negatiuum esset,
hoc iure, & ibi Bart. & alij. ff. de verbor. obligat. & voluerunt etiam Bart. & alij in l. in illa si
pulatione, si Kalendis, eodem titulo, Innocen. & Ioan. Andr. in c. super his, de accus. cum
multis si. & concor. à me collectis, infra, eodem tit. §. xxxij. glo. j. num. 94. nam & videmus, &
sequentib. Et ita in hoc casu priuatim respondit Philip. Dec. conf. cccxxj. in causa quæ Ale-
xand.

xandriæ agitur, col. ij. vers. vlt. etiam aduertendum, per multa quæ ibi allegat.

6 ¶ At si extraneus teneat, aut sit questio inter vxorem aut fiscum, & hunc qui se dicit consanguineum, satis erit probare se simpliciter esse fratrem, aut patruelē, aut aliter coniunctū: vt voluit Raph. Co. in l. is potest, & ibi etiā Alex. col. iij. vers. sed iuxta prædicta, & l. as. col. pen. vers. pone ago contra. ff. de acquiren. hæredi. & idem Raph. in l. sed & si de sua, quam legit cum l. hæres institutus, & ibi quoque Ro. in f. eo. tit. per l. si scriptum, C. de probat. & l. amittit, C. com. de success. & l. ij. C. de success. edict. & idem quoque Raph. conf. xliij. in questione Francisci, vbi dicit, nunquā vidisse se aliter in practica obseruari, & Corn. conf. xc. viso processu, colum. ij. vers. fufficit enim, lib. iij. & conf. cxv. licet in hac consultatione, colum. ij. vers. cul. sed licet hæc, eod. lib. iij. vbi dicit, idem se aliās bis consuluisse, & Alexand. conf. clxxix. visis ac ponderatis dubitationibus, col. vlt. lib. vij. & Soc. in l. i. inter, col. ij. vers. fertione colligitur, ff. de reb. dub. & conf. lxxxix. in causa agitata, col. iij. vers. & si iterum, lib. j. Caro. Rui. conf. cliij. col. ij. num. 4. lib. iij. & Steph. Bertran. conf. ij. examinato, in ij. dubio, col. eius dubij vlt. lib. ij. & nouissimē Alcia. in d. l. proximi, ff. de verb. signifi. & Frā. Ripa in d. l. in illa, col. vlt. ff. de verbo. oblig. & nouissimē Carol. Molend. in suis commentar. Parisi. consuet. tit. j. §. xxij. nu. 90. per multa quæ in eis locis videre poteris.

De eadē.

7 ¶ Quanquā Ang. Arc. in §. actionum, col. penul. vers. si autem ab intestato, Infi. de act. in ea est sententia, vt non sufficiat probare eum, qui vult succedere, esse consanguineum, nisi & se probet proximiorē esse. Et idem quoque voluit Fran. Arc. in d. l. sed & si de sua, col. iij. vers. tangit etiam hīc, vbi & id dicit se aliās respondisse, cum ex facto ageretur, in ciuitate Aretij: vt etiam retulit in d. l. is potest, col. pen. sed eius in id conf. non reperi, credoq; non fuisse cū ceteris impressum: nam in posteriori loco queritur exemplum eius sibi abesse. & nouissimē Maria. Soci. iunior. conf. 26. quatenus dubitatur, col. iij. vers. & ad contrariū, l. ij. i. Sed & eius sententiæ fuit Alexan. sibi contrarius, sed foro (vt credere est) seruienti, conf. cxxij. viso processu, col. j. lib. vij. Suntq; qui pro hac parte citant Spec. tit. de testa. §. sequitur videre, vers. est & alia bonorum possessio, quæ dicitur, Vnde cognati, propterea quod in libello actoris hæc ponit, quod P. mortuus est, item quod intestatus, item quod sum illi agnatus, item quod proximior. Et id quoque sensisse videtur Raph. Fulg. conf. clxxxij. visis quodam processu, col. j.

De eadē.

8 ¶ Afferunt autem vtrique multas magnasq; rationes, quibus suam sententiā defendunt. Sed ego priori sententiæ magis accedo, illa potissimum ratione adductus, quod is, qui se propinquum esse dicit, & probat, proximū, & idem solus, esse præsumitur, cū socij nulli appareant: sitque verisimile & alios, si qui essent, ad aucupandum & occupandum id lucrum, atq; vt sic dicam, hæreditatem, sine sacris quamprimū aduolatu, secundum illud Terentianum in Phormione:

*At si talentum rem reliquisset decem,
Primus esses, memoriter progeniem vestram
Vsq; ab auo atque a ta uo proferens.*

Cui concinit illud Græcorum carmen, vice prouerbij celebratum:

Τὸν ἐπὶ τοῦ τῶν πατρὶς ἐὶς οὐρανὸν ἔειπε. Id est ad verbum,

Felicitum (siue mauius diuitum) omnes sunt consanguinei.

Ex quo & nos accedimus l. as. dicenti hanc negatiuam, alios non esse hæredes, proindeque locum esse substitutioni, hoc ipso probari, quod contrarium non probatur. Ita enim respondit conf. xxxij. ad motiua, in prin. lib. j. vbi alia multa similia affert.

Diuitum omnes consanguinei.

9 ¶ Sed hanc tamen sententiam nostram velim intelligas, si is, qui se probauit esse consanguineum, probauit quoque certum gradum suæ consanguinitatis. Nam non satis esset, probare se simpliciter consanguineum, per ea quæ latē diximus supra eod. tit. §. j. in verbo, *declarare le lignage*, quæ est glo. xvj. quando non omnes gradus admittuntur ad successionem, ac nec ad retractum, vt etiam diximus in eodem §. j. glo. ix. in verbo, *ou lignagier*, num. 23. sed & id intelligendum. Et ita nuncupatim in hoc casu intellexit, & limitauit Phi. Dec. d. conf. cccxxj. col. j. vers. vlt. non obstat. iunctis his, quæ prius scripserat, col. j. eiusdem conf. vers. & pro agentibus bene facit, & Alci. in tracta Præsumptionum, regula j. præsump. xxvij. nu. 9.

De eadē.

10 ¶ Et quod haud dubiè is qui se probauit esse consanguineum certo gradu, debeat præferri iis, qui se simpliciter consanguineos esse probant, facit vltra supra dicta, quod in simili dicimus, quod cū est quæstio de prioritate, aut posterioritate (vt ita cum nostris loquamur) temporis, is qui de certo tempore probat, etiam si aliter non probat de prioritate, præfertur ei qui de incerto tempore probat: vsi alter de die probet, alter de hora eiusdem, hic prior præsumitur, secundum Mart. Sil. Cy. & Bal. in l. de rebus, C. de dona. ante nup. Bald. in l. crebar, si, qui ditor qui, in l. et. antiqua. ff. qui pot. in pig. hab. Sal. in l. si debitor, vers. quarto, pone fiscum, C. de incerto.

De eadē.

Præfertur qui de tempore certo probat, si, qui ditor qui, in l. et. antiqua. ff. qui pot. in pig. hab. Sal. in l. si debitor, vers. quarto, pone fiscum, C. de incerto.

de priui. ff. loan. Plat. in l. j. circa medium, C. de iure ff. lib. x. Soci. in l. j. col. ij. vers. tertio limita, & ibi quoque Ias. qui id dicit sing. colum. item ij. vers. secundò sing. limita. Tho. Parpallia, colum. quoque ij. vers. ista regula, & nouissimè Fran. Ripa, col. iij. vers. secundò limitatur, ff. sol. mat. & Caro. Rui. col. viij. vers.iculo, & ex tertia limitatione. Franc. Cur. iunior in l. vlti. colum. antepen. vers. decimotertiò quarit, C. de edic. Di. Adri. tol. & Phil. Deci. conf. clxix. cuius superscriptio incipit, dispensatio facta, col. vlt. & Hipp. Marfi. sing. cccxix. hora in instrumentis. Cat. Cotta, memor hora quandoque, & nouissimè Matt. Pac. in tract. de manda. apostoli. in vj. parte, nu. 1. & seq. & Fran. Ripa, in l. si debitor, colum. iij. num. 8. & seq. ff. de pigno. De quo tamen vide eundem Soc. conf. lxxvij. eadem die prouidet, lib. iij. & Fel. in c. pastoralis, col. iij. vers. ratione vnus horz, & ibi omnino Philip. Dec. distinguentem, col. ij. vers. sed dubium est, extrà de referri. & ipsum Dec. in l. in ambiguis Matt. ff. de regu. iur. & Rebus, in tract. de pacif. pos. nu. 299. & Alcia. in tract. Præsumptionu, regula iij. præsumptione xliij. ante fi. Neque enim omnino accedo priori illi sententiæ. Quid enim, si quis probet de postremo die vnus anni, aut de postrema hora vnus diei, præferretur alteri, qui tantum de eo anno aut die probauit, sine alia specifica probatione temporis? & certè non præferetur, vt etiam nuncupatim voluit Franc. Ripa in d. l. j. vbi suprà, ff. sol. mat. & nouissimè Guil. Ponta. Perusi. in d. l. j. col. vj. nu. 13. quartò limitatur, & seq. ff. solu. mat. De quo & tu vide Bal. Nouel. in tracta. doti. in ix. parte, in ij. priuilegio, in fi.

¶ Illud quoque in dubium hoc in loco vocari potest, quòd si constet, alium proximiorē aliàs natum fuisse, & vixisse, qui nondum excederet centum annos, si viueret, (hæc enim longissima est hominū vita), an vltus fructus, ff. de vusu. & l. vlt. C. de sacrosanct. eccle.) vtrum igitur necesse est, hunc qui nunc se dicit esse proximiorē, idēq; tanquam talis vult succedere, probare, illum, qui re vera esset proximior, si viueret, mortuum esse: an verò alius, qui defendit, teneatur probare illum adhuc viuere. Vide Raph. Co. d. conf. xliij. in q. Francischi, nam id confusum hoc priuatiū editum est. Et hæc quoque non inuilia sunt in materia retractus, stante scilicet statuto, vt ad eum proximior tantum consanguineus admittatur.

¶ Sed & illud queri potest, An hic in nostra consuetudine proximior dicatur, & intelligatur, habito respectu ad venditorem, an ad eum, à quo primum res vendita processit eius familie, hoc enim à nonnullis in dubium reuocatum est. Et quod dubium facit, illud est præcipue, quia ex multis Gallia consuetudinibus illi tantum consanguinei admittuntur, qui sunt ex eo stipite, vnde res vendita processit: ex nostra autem consuetudine, licet omnes admittantur, etiam qui non sunt eius stipitis, præferuntur tamen ij, qui ex eodem stipite descenderunt, vt scribitur infrà c. xliij. Et quidem videtur præferri ij, qui sunt proximiores stipiti, vnde res ipsa processit, etiam si non sint proximiores venditori, per text. in l. is qui complures, iuncta glo. in ff. de lega. iij. vbi si fideicommissum fuerit relictum quibusdam ex liberis testatoris, ea lege ne de nomine suo, aut familia exiret, vno eorum mortuo, qui grauati fuerant, omnes pariter admittuntur, si velint: nec præferuntur coniuncti in re legata cæteris: quia, vt dicit gl. ibi, omnes sunt pariter proximi testatoris, per tex. in l. peto, §. fratre, ff. de l. ij. Et ita eam declarat Dyn. Ray. & Bart. ibi: & idem voluisse videtur ipse Bar. in l. si cognatis, vers. quæro quo ordine, iunctis his quæ dicit in fi. illius l. ff. de reb. dub. Ex quo apertè vides, quòd attendi debet proximitas gradus, respectu testatoris, non respectu grauati, in fideicommissio restituendo iis, qui sunt è familia, in specie d. §. fratre.

¶ Et hoc quoque videtur probari ex l. vlt. ff. ad T. rebel. à contrario sensu. Nā ibi dicitur, quòd si sit fideicommissum inter fratres, pariter admittuntur fratres ex vno latere tantum, cum fratribus ex utroque: quia fuerant prius directò inuicem substituti. Ergo à contrario sensu, si nō fuissent inuicem substituti, & sic prælati aliis fratribus in aliqua parte testamētis, ex sola inter se coniunctione non præferrentur. Ex quo etiam planè liquet, attendi coniunctionem respectu primi testatoris, non grauati. Quod & probat alius tex. iuncta glo. & notatis à Bar. in l. hæredibus, §. vlt. ff. eo. tit. vbi licet, quando apposta est conditio, si decesserit sine liberis, naturales non faciant deficere fideicommissum, secundum notata in l. ex facto, §. si quis rogatus, eo. quoque tit. tamen quando huiusmodi conditio apponitur à scemina testante, deficit: quia ei naturales succedūt, nisi sit illustris, l. si qua illustris, C. ad S. C. Orphi. Et idem propè voluerunt Ang. & Imo. in d. §. si quis rogatus, vbi generaliter dicunt, in eadem conditione inspiciendam esse personam grauantis, & non grauati, si sint dissimilis qualitatibus, vt sciamus, an naturales faciant deficere fideicommissum.

¶ Et vt ex tex. ad Do. transeamus (quamuis nec ij suprà omisi sunt) hoc idem confirmat, quod tradit Bar. in l. Lucius, col. vlt. in vlt. q. ff. de vulga. & pupilla. substitui. quòd si fratres sunt inuicem substituti, pariter admittuntur fratres consanguinei, & fratres vtriusque lateris, ca

ris, ea inter cætera ratione, quia substitutio intelligi debet secundum voluntatem testatoris, l. qui liberis. §. hæc verba, eodem tit. Sed pater eandem affectionem habet ad filios vtriusque matrimonij, vt æquum est, §. penultimo. in Authent. de nupti. & sequuntur Imol. Alex. Fr. Aret. Fran. Ripa & alij Recetiores in d.l. Lucius. & idem voluit ipse Bart. conf. liij. Angelus Macia habebat. & Bal. & Nicol. Neapo. in l. iam hoc iure, §. j. ff. de vulga. & pupil. substitutu. & in l. cohæredi, §. qui discreti, & §. qui patrem, eo. quoque ti. Bal. in v. q. Angel. Sal. & Ro. in l. in testameto, C. de testa. mili. Imo. in c. Raynutius, in materia reciproce substitutionis, extra de testa. vbi hanc dicit esse communem opin. Paul. Cast. in l. j. C. de impuber. & alij. substit. vbi ita dicit se consuluisse. & Alexand. conf. xxx. viso testamento, in primo dubio, lib. ij. quod confiliterum repetitur conf. xvj. lib. vj. & Philip. Dec. conf. clxxxvj. quoniam ex facto, colum. j. vers. tertio hoc in simili, & colum. iij. vers. tertio non obstat. Ex quo non obscure intelligitur, considerari affectionem primi testatoris, & sic coniunctionem eiusdem.

- 15 ¶ Quod & hinc quoque probatur, quod scribit ipse Bar. in l. ij. in prin. in v. q. prin. in iij. effectu, vers. vlt. quæro, an tacita, qui est in col. penultima, ff. de vulga. & pupil. quod tacita pupillaris non excludit fratrem pupilli, arg. l. cum acutissimi, C. de fideicommiss. ne scilicet videatur fratrem filio prætulisse, & sic considerata affectione, & voluntate testatoris. Et idem dicit in fratre consanguineo tantum, quia eadem est ratio, per d.l. cum acutissimi. Secus autem in vterino, vt hinc intelligas non considerari coniunctionem & affectionem ex parte pupilli sed testatoris. Quod & confirmat, quod tradit idem Bar. in l. re coniuncti, col. pen. vers. tertio quæro iuxta hoc, ff. de l. ij. quod quando agitur de hæreditate paterna testatoris, non attenditur maior coniunctio inter fratres. Ideoque vno mortuo ita admittitur consanguineus tantum, sicut vtrique coniunctus. Et sequitur Crotus ibi, & Fran. Arc. Iason, & Ripa in d.l. Lucius.

Decedere.

- 16 ¶ Et hæc quidem propemodum, & alia multa in eandem sententiã affert Soc. conf. c. cxlix. materia, col. xj. vers. circa secundam difficultatem, cum multis sequen. lib. ij. vt ostenderet, posse videri admittendum esse ad fideicommissum eum, qui proximior est primo illi testatori, & nõ illi vltimo, qui decessit, aut alienauit. Id quod etiã asseueranter respondit Iason conf. ccxv. ex Valentia, in prin. lib. ij. iterumq; conf. c. lxx. Odericus, etiam in prin. lib. iij. Et per quãdã ex iis rationibus, tacito nomine ipsius Soci. Ioan. Crotus in repe. l. filius familias. §. Diui, char. pen. vers. quarto quæritur, ff. de legat. j. tenuit, quod si testator quispiam prohibuit bona sua alienari extra familiã, (quo casu si alienatio facta fuerit, possunt ij, qui sunt eius familiæ, alienationem reuocare, ita vt proximis quisque primo loco admittatur, per dictam l. peto, §. fratre, ff. de lega. ij.) tunc proximitas consideratur ex persona testatoris prohibentis, nõ hæredis qui alienauit. Et illum sequitur Ferdi. Loaz. in repeti. eiusdem §. col. antepen. vers. & vt nihil omittatur, qui est nu. 44. & ibi quoque Franc. Ripa col. vij. nu. 3. & idẽ Ripa in d.l. Lucius, col. vl. & in l. ex facto, in principio ff. ad S. C. Tre. quibus etiã locis dicit, quod vltima substitutio, qua testator substituit proximiorẽ sui generis, intelligitur de proximiorẽ ipsius testatoris, non hæredis, aut præcedentis testatoris. Quod huc admodum pertinet, cum statuta & testamenta sint veluti eiusdem iudicij & interpretationis, secundum gl. Bart. & alios in l. j. C. de his quib. vt indignis, cũ concor. à me adductis infra in fi. huius tit. nu. 13. deniq; obligatio.

Decedere.

- 17 ¶ Suprà dictis autem adde, quod respondit Bal. quodam conf. incip. præmissis verbis statutorum, quod si emphyteusis cæsit in portionẽ vnus ex fratribus, illo decedente nõ succedit in ea, eius proximior, sed is, qui stipiti proximior est, id est ei, qui emphyteusim acquisiuit pro se & generatione sua. quod conf. reperire non potui, sed id citat Corne. conf. c. exc. pluries, col. j. vers. & licet, & iterum col. vlt. vers. non obstat, quod dicit, lib. iij. & iterum conf. xlij. videtur prima facie, col. ij. vers. his tamen non obstant. lib. iij. vbi & in idem dicit vidisse consultum à Bal. à Bar. & Bened. Capra. verum ipse in hoc admodum dubitat. Et facit etiam, quod tradit Pau. Cast. conf. cccxxxvij. ad primum quæsitum, col. ij. lib. ij.

- 18 ¶ At ego nihilominus censeo proximiorẽ venditoris præferri, non proximiorẽ stipitis: tũ quia nostra consuetudo hęc & vbique loquitur de proximo, aut proximiorẽ venditoris: tum quia in successione, quas retractus in omnibus sequitur, vt hęc dicitur, & infra §. xij. præferunt proximiorẽ defuncti, non stipitis. Quod hinc videre licet, quod leges nostræ de successione ab intestato, eas vbiq; deferunt proximioribus defuncti. Nam de successione & hæreditate eius agitur, non stipitis ipsius, cuius defuit esse hæreditas, per aditionem sequentiam, quorum gradatim facta fuit hæreditas, & patrimonij proprium, l. sed & si plures, ff. de vulga. & pupilla. substit. glo. Roma. Alexand. Francis. Areti. & ceteri Recetiores in l. j. §. veteres, ff. de acquir. possessio. Bar. in l. vltima, col. j. ff. ad S. C. Trebelli. cum aliis multis concord. adductis à Ias. in d. §. veteres, & Francisco Curcio seniore, conf. xlv. statuto seu consuetudine,

Decisio
ci. quæstio-
nis.
Hæreditas
definit esse
defuncti
per aditionem
hæreditatis.

colum.viij.in vj.ratione,& Claudio Marleto inter conf.Chaffe.confilio xxiiij.decessit Catharina:vbi nuncupatum,& in specie huius nostri casus, assueueranter respondit proximiorē respici ex venditore rei venditæ,cuius retractus petitur,nō eius,à quo primum ea res processit. Quod & ipsum tenuit Chaffe.in consuetudi.Burgundiæ hoc eodem titulo, *de retraiet*, §.j. in verbo, *dont vient l'heritage*.

19 ¶ Et hoc quoque in successione feudorū obseruatur,vt inspiciatur proximitas vltimi vafalli,non primi acquirentis,per cap.j.& ibi Andre.Ifer.ad fi.ti.de naru.successi.feud. vti etiā expendit Bald.confil.cc.feudum,paulō ante fin. lib.v. & Soci.conf.lxxxvj. visis testamento, colum.vlt.lib.iiij.& conf.lxxij. capiendo primum, col.v.versic. prædicta etiam probantur, lib.iiij.& Philip.Deci. conf.cccxlv.in casu ad me transmissio, colum.iiij.numero 19.& ipse Ripa in d.l.ex facto. Licet alias in feudis semper respiciamus primum stipitem. Bald.in c.j. col.j.ad fi.& ibi Mart.Laud. columna ij.tit.de eo qui sibi & suis hered.& iterum in cap.j. §. vltimo.colum.ij.in verbo,magnum,tit.de successi.fratrum,vel grad.succes.in feud.per eum text.quem dicit notandum,& post eum Iason conf.vij.pro reuerendissim,colum.iiij.versic. in primis,& iterum columna sequent.versicu.tertiō deueniendo,lib.iiij.& Philip.Deci conf. cxiiij.cuius superscriptio incipit,in successione,colum.ij.& consilio cccxc. quoniam ex facto,columa ij.& Francis.Ripa libro j.Respon.capit.j.defuncto, numero 78. Et bene facit, quod scribit Angel.confil.cx.ianctissima,columa penult.& Calder.conf.xiiij.tit.de feudis, concessum est. Ex quibus intelliges id, quod dictum est de proximitate vltimi vafalli, non procedere in feudo non hæreditario,de quo etiam per Ant.Rube.conf.lxxxv.circa dubium col.vlti.versu. vltimō est aduertendum.

20 ¶ Et hoc quidem in casu nostri retractus nullo modo dubium esse potest apud nos,cū consuetudo nostra,vt suprà diximus,in hoc ipso §.vtatur nuncupatum his verbis,*le plus prochain lignagier de vendeur*,& alibi semper loquitur de consanguineo venditoris,vt suprà §.j. & infra §.xiiij. Quæ autem suprà de fideicommissō dicta sunt,nihil huc pertinent: quia per fideicommissum succeditur primo testatori,non ipsi grauato,l.cohæredi.§.cū filiz, ibi, nec fideicommissio,ff.de vulgar.& pupillar.substitu. & not. Docto.vbique. Idēdē fortē non absurdum esset,vt proximitas in eo consideretur ex persona ipsius testatoris, cuius successio est. Quāquā & in hoc quoque contrarium constantissimē tenuit Soci.d. conf. ccxlix. Idēque plurimis maximisque rationibus, vt ibi omnibus videre in promptu est, dicitq; se alias ita consuluisse,& suo consil.subscripsisse Bald.à Bartol.& Corne. & ita fuisse obtentum,& idē consuluisse quoque Angel.& Paul.Cast.nec tamen loca designat.& idem voluit ipse Soci. in d.l.si cognatis,columa penult. versic.sexta & vltima conclusio, ff.de rebus dubi. vbi & præter illos dicit ita consuluisse Alexand.& Ioan.Bapti.à S.Seuter.& seipsum ter aut quater. Iterūque ipse Soci.in l.hæredes mei,§.cū ita,col.vj.versic.secundum est,ff.ad Trebel.vbi & idem dicit consuluisse Bald.nec tamen locum designat. At Iason d.conf. ccxv. libro ij. & d.conf.clix.lib.iiij.dicit illud esse consilium cccclxxxvij.incip.talis casus est, quidā Titius, libro iij,quod tamen ad hunc locum nihil pertinet.Sed & idem consuluit ipse Soci. d. conf. lxxxvj.visis testamento,colum.v.versicul. aliquando & quartō, & multis sequen. vsque ad fin.conf.lib.iiij. vbi & multa in id allegat,traditque & illos, quos suprà ex eodem citauimus, consuluisse. Iterūque idem Soci. consilio lxxij. capiendo primum, columna iiij. versicul. sed si excluderentur,& sequen.lib.iiij.& Caro.Rui. consil.xiiij.præsupponitur, columna vj. numero 12.lib.j.& consil.ccxj.super his,columa vij.numero 18.lib.ij.& consil.cxxvj.viso, col. vltim.numero 25.eod.lib.ij.& conf.cxxij. quia circa,colum.v.num.18. eod. lib.ij. & conf. clxij.ponitur,colum.iiij.numero 8.eod.lib.ij.& consilio clxvj.quod est eodem exordio, col. iiij.numero 5.eodem lib.ij.& consil. sequen. viso, colum.iiij.versicul. secundō probatur, eodem libro ij.& consil.clxvij.proponitur,colum. iiij. numero 8. eodem libro ij. & consil. clxxj.casus ad fin.eodem lib.ij.& consilio xlvij.circa dubia,columa vltima,lib.iiij. & S'eph. Bertran.confilio ccc.suppósito testamento,colum.ij.versicul.& primō ad primum lib. iij. vbi etiam dicit ita ipsum Paul.consuluisse, sed eius consilium non fuisse impressum, sicuti certē non est,nisi id sit consilium ccc. libro ij. cuius initium est, viso quodam processu, vbi aliquid de ea re dicit. Idem quoque voluit Anto.Rube. consilio xxxvj. eximij, columna ij. versiculo stante isto,& consilio xxxvij.memini,columa vltima,versiculo, sed vt dixi,& consilio xl.circa dubium,columa ij.versiculo nec obstat,si fortē.& consilio lxxxij.viso eleganti columa j.& iterum vlti. Vide tamen eundem consilio cxxvj. viso testamento. Idem deniq; consuluit Ludo.Gozad.confilio iiij.prima facie, colum.v. numero 17. vbi & idem dicit ipsum Soci.in aliis tribus consiliis non impressis consuluisse,que dicit apud se habere. Quāvis contrarium teneat Carolus Rui. sibi contrarius consilio cxlij. viso & p'fecto, colum. penult.num.15. & sequen.lib.iiij.vbi dicit,idem voluisse Alexand.conf.iiij.ponderatis, lib. iiij. Tamen si id ille non adeo clarē dicit.

¶ E T

E ita expresse in casu nostro voluit Alex. consi. xxvij. viso themate, in iij. dubio, lib. vj. per tex. in l. vlt. & ibi no. per Doct. maximè. Bald. & Salyc. C. de verb. sign. & in l. cum ita. §. vlt. ff. de leg. ij. Et simile est quod scribit Bal. in tract. Protomixeos, col. iij. verfi. sunt duo vicini, quod si extet statutum, vt in venditione præfatur vicinus rei venditæ, & si alteri fuerit vendita, possit eā vicinus retrahere restituito: si duo sunt vicini, sed vnus altero propinquior, is in solidum poterit sibi retrahere, excluso remotiori, per l. adeo, §. insulam. ff. de acq. rer. domi. & l. triumui, in fi. ff. de re mili. & §. insula, Insti. de re. diui. Et idē in reuocatione feudi alienati, vt scilicet ex agnatis, qui prior est gradu, prius admittatur, voluit Marti. Laud. in c. j. §. hoc quoq; notandum, col. iij. verfi. quæro an omnes: & ibi quoq; Aluaro. & Card. Alex. col. iij. verfic. eiusdem initij, tit. de success. feud. & omnes quidem per tex. in l. cum ita. §. in fideicommissio. ff. de leg. ij.

¶ At illud dubium est, Si tēpore contractus venditionis factæ à tuo cōsanguineo tu illi proximior eras, sed interim intra annum retractui à nostra consuetudine præstitutum nascitur alius te proximior. Pone enim vt id intelligas, quod tu sis consanguineus in quarto gradu, sed postea nascitur filius ex fratre venditoris, qui fortè relicta vxore grauida mortuus est, is est te proximior: vter igitur vestrum præferetur, vide quæ latè disseruimus suprà eo. tit. §. j. in verbo, ou lignagier, quæ est gl. illius §. ix. nu. 81. & hæc quidem intelligo, cum multis seq. præfertim verò nu. 98. quod si tibi & sequen.

SI PLVSIEVRS LIGNAGIERS Y VIENNENT,
SI PLVRES CONCVRRANT, GLO. III.

E IT V R cum plures consanguinei veniunt, debet admitti proximior. Quid autem si nullum ipsorum emptor admittit, quia eos negat esse consanguineos, vel eosdem venisse intra tempora retractus, vel etiam suum cōtractum esse obnoxium retractui, quia eum dicit esse permutationis, vel alterius, qui non sonat in venditionem: ob idq; isti consanguinei eum in ius vocarunt in materia retractus, diuersis instantiis & iudiciis. Tandem verò vnus eorum vincit. vtrum victori ipsi perinde rem cedi restituiq; oporteat, atq; si aduersus alios res defensa non esset. Hanc quæstionē nō semel in facto vidimus. Habes autē tex. eam expressim decidentem, in causa petitionis hereditatis, in l. cum idem, quæ est pen. ff. de peti. hered. quæ iubet rem victori restituendam, data prius victo cautione aduersus alios rem ipsam defendendi. Iis enim est proprius peculiarisq; casus eius l. tametsi multi & nostris eam intelligunt de tertio opponente se executioni sententiæ, eamq; dicit multum no. & sing. Bal. ibi. Et id quidem intelligas quantum ad restitutionem rei pertinet, de qua tantum loquitur ea l. Nā quantum ad expensas causæ, in quibus emptor condemnatus est, eas sine vlla cautione aut spe restitutionis refundere debet, cum remereret litigauerit. l. eum quem. ff. de iudic. cum si. Sunt autem & aliæ consuetudines declarantes quid agendum sit, cum plures consanguinei veniunt simul ad retractum, vt apud Auxerrenses, siue Alti si dorense, hoc eod. titulo. §. xvj. qui est omnium xlvij. Niuernienses hoc item tit. cap. 17.

DOIBT RECEVOIR LE PREMIER LIGNAGIER,
TENETVR ADMITTERE PRIMVM, GLO. IIII.

I SI id nostra consuetudo expresse adieciisset, potuisset videri, emptorem non teneri admittere, nisi proximiozem. Nam cum à lege vel statuto aliquid intra certum tempus deferret pluribus, ea lege vt aliqui eorum cæteris præferantur, non admittuntur posteriores, dum locus est iis, qui priori gradu sunt, l. si filius qui patri, §. cum filius, ff. de bon. libert. in illis verbis. Et sine dubio, qui sequētis gradus sunt, non admittuntur interim. & l. iij. ff. de acq. hæ. & l. si plures. ff. de iure delib. vbi assignandū est tempus iis, qui priori sunt gradu, vt deliberent, num se admitti velint antè, quam cæteri admittantur. & l. j. §. si. intra centesimum, ibi, si mortuus sit prior, statim sequens admitti debet, ff. de success. edic. & c. ne pro defectu, extrà de elect. cum si.

¶ Et quia etiam, quando plures personæ sunt vocatæ sub termino generali, vel indefinito, vel collectiuo, puta familia, generis, cognatorū, consanguineorū, liberorum, posterorū, descendentū, & id genus similiū, intelligitur ordine successiuo, vt scilicet proximior primo loco admittatur, & hoc cessante, vel deficiente, is qui eū proximè sequitur, & ceteri deinceps. l. peto, §. rali, in do-

*finis vel
collectio
intelligitur
ordine suc-
cessivo.*

fratre, qui est ult. & iterum l. cum ita, §. in fideicommissio, & ibi Bar. Bal. Imo. & alij, ff. de leg. ij. & l. hæredes mei, §. ult. ff. ad T. reb. & l. ult. & ibi Bald. Ang. Raph. Fulg. & Paul. Cast. C. de verb. signi. & voluerunt Bart. vterq. Raph. & Fulg. & Co. Fran. Are. qui id dicit sing. quantū ad nomen collectiū Alex. Soci. qui id optime declarant, & Iason in l. Gallus, §. quidā rectē, ff. de libe. & posth. Bar. in l. si cognatis, col. ult. ff. de reb. dub. Bal. in l. j. post medium, per gl. ibi. C. de secun. nupt. in ij. l. et. & in l. quoties ab omnibus, col. ij. vers. quāro quando est relictū, C. de fideic. vbi loquitur in casu huic propē simili. Io. Raycinus inter cons. Ang. consi. xxxvij. quidam Io. decessit. & ipse Ang. consi. seq. visis instrumētis. Pet. Anc. & Imo. in c. indicāte, extrā de testa. idem Pet. in repe. c. j. in xliij. q. prin. vers. & videtur quod per prædicta, extrā de consi. Raph. Co. consi. cvj. mulier, col. ij. vers. accedat. Paul. Cast. consi. cccxxxij. notandum est, in prin. lib. j. Alex. consi. xxvj. videretur fortasē, col. ij. vers. secundū principa- liter, & col. pen. vers. non obstat id quod habetur, lib. iij. & consi. xxv. in causā vertente inter Antonium, col. j. lib. iij. & quisquis is fuit inter consi. ipsius consil. xliij. addit spiritus, col. iij. vers. secunda cōclusio, eo. li. iij. Barb. consi. xxvij. scriptis doctissimus, col. x. vers. & adduco in medium, lib. j. & consi. xxvij. clementissimi Dei patris, col. j. & ij. lib. ij. Corn. consi. xxxvij. in hac consultatione, col. ij. lib. j. & consi. liij. pro decisione, col. vlti. eo. lib. j. & consil. lxxiiij. de duobus, col. j. eod. lib. j. & consi. cclxiiij. primo aspectu, col. ij. vers. confirmantur prædicta, eo. lib. j. & consi. xxij. in hac consultatione, col. v. vers. expedito, lib. ij. & consil. cxlvj. cuius est simile initium, col. vj. vers. & licet collectiū, eo. lib. ij. & consi. xc. diu post redditum, col. ij. vers. & insuper, lib. iij. & consi. clix. in hac præsentī, col. iij. vers. vltimō hæc pars. lib. iij. Soc. consi. xliij. capio primam, col. j. lib. j. & consi. xc. abundē & subtiliter, col. vlt. lib. j. vbi id dicit singu. in nomine collectiū. & consi. lxxxj. visis testamento, col. iij. vers. capio nunc primū, eo. lib. j. vbi & id pulchrē declarat. & consil. cxliij. supra scripti, col. j. vers. prima, quia verbum, eo. lib. j. & consi. xxxvij. viso testamento domini. col. j. lib. iij. & consi. ciiij. quoniā præfens consulatio, col. pen. eo. lib. iij. & consi. lj. visa facti enarratione, col. ij. lib. iij. & Fran. Currius fenior consi. lxxiiij. super memorata, col. vj. vers. siue igitur & Stepha. Bert. consi. xxx. punctus, in si. lib. iij. & consi. cv. quia in loco post prin. eo. lib. iij. Phil. Dec. consi. ccv. in causā istorū, col. j. & cōsi. ccviiij. ad clariorem rei demonstrationē, col. ij. vers. sed ista æquiparatio. & consi. cclxvij. visa petitione, col. ij. & consi. dxij. in ciuitate, col. iij. nu. 9. & consi. dlxxvij. viso consi. col. vlt. & consi. dxix. in casu proposito, col. vlti. vbi loquitur in terminis similis statuti huius nostri, & consi. dxlij. accuratē. Et per multos ex supra dictis, intelliges id procedere, etiam cum vocantur copulatiue. & vide quæ dicam infra, eo. §. in glo. vj. nu. 2. porro hæc nostra.

*Etiamsi vo-
centur co-
pulatiue.*

3 ¶ Tamen in ea sum sententia, vt si etiam hæc nostra consuetudo non expressisset consanguineum remotiorem esse admittendū, id tamen obtinuisset ex generali consuetudine, quæ simpliciter admittit consanguineum, per ea quæ diximus supra eod. tit. §. j. in verbo, *ou lignagier*, quæ gl. est omnium illius §. ix. nu. 21. ex eo autem & seq. Quibus adde, quod cum aliquid nō integre, nec in solidum multis defertur, quilibet eorum ad id admittitur, etiamsi non sit primi gradus. l. iij. §. si ad plures, ff. de sepul. viol. Licet is, qui est in primo gradu, quando cūq. veniat, sit præferendus, quantumlibet præuentus: modō sit intra tēpus à lege vel statuto præstitutum. l. si maritus, per totam illam l. & maximē in §. ult. ff. de adulte. & latius dicemus infra tit. procedente, §. ij. in gl. j. nu. 82. ad vigesimum primum, & alibi sæpe in ea glo.

*Mora non
est, vbi non
est petitio.*

4 ¶ Id quod & hoc casu statuit nostra consuetudo, & est æquissimum. Nam si aliter non admitteretur vltior consanguineus, quā annus esset transactus, sequeretur quod suus cuiq. consanguineo annus daretur secundū ordinem graduum, atq. etiam in infinitum: nec posterio- ribus obesser annus priorum, quin ex suo quiq. capite annum haberent, per notata in c. j. tit. quo tempo. mil. inuc. pete. debe. cum si quæ affatim collegimus in eo. §. ij. tit. seq. Et quia etiam, vbi non est petitio, ibi mora non est, l. lecta, §. pen. ff. si cer. pet. cum si. nec valenti agere currit præscriptio. l. j. in si. C. de anna. except. & c. quia diuersitatē, de concess. præbend. Quæ autem in priori parte adducta sunt, loquuntur in iis, quæ integrē & in solidum alicui deferuntur, & eo summo, aliis, quo casu haud dubiē, quādiu priori competit id ius, alij posteriores non admittuntur: nam contra naturam est, vt quod ego habeo, tu idem habebas. l. iij. §. à contrario, ff. de acqui. possessio.

*Si emptor
vendas rem
consanguineo vendi-
toris, an a-
liis proxi-
mior pote-
rit ab eo re-
trahere.*

OV LVY A TRANSPORTE LA CHOSE. AVT ILLI RE VENDITA CESSERIT, GLO. V.

RGO ex nostra consuetudine, si emptor vendat re cōsanguineo venditoris, alij tamen consanguinei proximiores ipsius venditoris possunt retrahere. Aliud tamen statuitur in multis consuetudinibus aliarum regionum Franciæ, videlicet apud Meldenses, cap. xcix. & seq. Senonenses, cap. xlj. Trecenses, capitulo cxlvj. Caluimontenses in Bassigniaco, cap. cxliij. Vitriacenses, ca. cxvj. & Borbonienses, capitulo cccxxxix. Alusiiodorenses, siue Auxerrenses, hoc eodem titulo capit. xij. qui est omnium xliij.